

Møte onsdag den 14. oktober kl. 10

President: K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l

D a g s o r d e n (nr. 3):

1. Hans Majestet Kongens tale til det 143. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring
2. Referat

Presidenten: Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra representanten Fridtjof Frank Gundersen om permisjon i tiden fra og med 20. oktober til og med 22. oktober
- fra representanten Ingvald Godal om permisjon i dagene 21. og 22. oktober
- begge for å delta i møter i Moskva i regi av Den vest-europeiske unions parlamentariske forsamling.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentantene, for Akershus fylke André Kvakkestad, og for Telemark fylke Gunn Marit Helgesen, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Torbjørn Jagland (A): Jeg foreslår Bjarne Håkon Hanssen.

Presidenten: Bjarne Håkon Hanssen er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Bjarne Håkon Hanssen anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Representanten Jan Tore Sanner vil fremsette et privat forslag.

Jan Tore Sanner (H): På vegne av stortingsrepresentantene Jan Petersen, Jan Johnsen og meg selv vil jeg fremsette et forslag om å be Regjeringen legge frem en stortingsmelding om norsk sokkels konkurranseposisjon.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Hans Majestet Kongens tale til det 143. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Presidenten: Etter konferanse med gruppelederne vil presidenten foreslå at debatten ordnes slik:

Debatten føres over to dager, i dag og i morgen, med en samlet taletid på 7 timer og 55 minutter, eksklusiv replikkordskifter og 3-minutters-innlegg.

Taletiden blir fordelt slik:

Arbeiderpartiet 190 minutter, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti 70 minutter hver, Høyre 65 minutter, Senterpartiet 30 minutter, Sosialistisk Venstreparti 25 minutter, Venstre 15 minutter og Tverrpolitisk Folkevalgte 10 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg av partigruppenes hovedtalere og statsministeren og tre replikker med svar etter talere med 10 minutters taletid eller mer samt etter statsrådenes innlegg uansett lengde innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

- Dette anses vedtatt.

Thorbjørn Jagland (A): Arbeiderpartiet vil senere i høst legge fram et bredt program for å stabilisere Norges økonomi og velferd på kort og lang sikt. Norge har nå akutte vanskeligheter ved at vi har renter som ligger 4 pst. over viktige europeiske land. Dette presser bedrifter, kommuner og ikke minst familiene. Men vi har også en snikende krise ved at det neste problemet vi kan få, er økende arbeidsledighet.

Arbeiderpartiets stabiliseringsprogram vil derfor ikke bare være et alternativt oppsett av statsbudsjettet. Det vil også inneholde andre grep som er nødvendige for at Norge skal kunne manøvrere gjennom en meget usikker og ustabil tid.

Sentralt her vil være samarbeid – samarbeid mellom stat og næringsliv, samarbeid mellom arbeidsgivere og arbeidstakere, samarbeid internasjonalt.

Arbeiderpartiet mener at Norge ikke kan styres på den nåværende måten. En regjering kan ikke klare å styre vårt kompliserte samfunn i en internasjonal verden ved å erklære seg uavhengig, ved å legge seg ut med arbeidstakere og arbeidsgivere og ved å ha en skeptisk holdning til europeisk samarbeid. Man kan bare styre ved å samarbeide.

Når alt er ustabil utenfor våre grenser, må det være stabilitet hjemme. Derfor har Arbeiderpartiet sagt seg villig til å dele regjeringsansvar med andre partier for å skaffe landet et stabilt flertallsstyre. Arbeiderpartiet har ikke tidligere gjort det i etterkrigstiden. Men situasjonen er spesiell. Den er meget usikker for et lite land som Norge – svært avhengig av oljepriser, dollarpriser og en stor råvarebasert eksportindustri.

Slutten av dette århundre preges nemlig av de største forandringene verden har vært inne i på 100 år. Det som skjer på verdens finansmarkeder, er ett av mange bevis på det. Vi har å gjøre med en teknologisk revolusjon som bare er i sin begynnelse, fordi den forandrer vårt forhold til tid og avstand. Tiden det tar å overføre hvilket som helst pengebeløp fra ett kontinent til et annet, er nå lik null. Teknologien bringer informasjon til hele verden om

det som skjer, på minuttet. Kriger og valutakriser overføres direkte på fjernsyn.

Den økonomiske krise som startet i Sørøst-Asia for 15 måneder siden, sprer seg nå fra kontinent til kontinent. Det dreier seg om en selvforsterkende prosess. Når én handler i panikk, gjør mange andre det. Datamaskinene tikker og går mot et mål.

Det omsettes penger for ufattelige beløp - 1,3 trillioner dollar pr. dag. Det er mer enn alle lands valutareserver. Pengehandel er blitt en hardtslående kraft i verden. Dessuten må vi være klar over følgende: Den teknologiske revolusjon vi er inne i nå, er en kunnskapsrevolusjon. Kunnskapene menneskeheten har ervervet seg det siste tiåret, har sannsynligvis lagt grunnlaget for en mange-dobling av ny innsikt de neste tiårene. Det kan ikke være noen tvil om at dette vil føre til forandringer i produksjon, handel og livsmønstre som er meget dyptgående, og som vil skape stor usikkerhet og store overraskelser.

Jeg må også minne om en annen utfordring. Hvis vi ikke får kontroll over befolkningsutviklingen i verden, vil verdens befolkning fordobles de neste 50 årene. Dette vil skape miljøproblemer, fattigdom og flyttestrømmer av en hittil ukjent størrelse.

Det er også et annet synlig trekk i dagens verdensbilde, et farlig trekk. En av det gamle århundres viktigste drivkrefter – nasjonalismen – gjør krampetrekkninger. Det synes for meg som om det eksisterer to hovedtendenser i verden i dag. Den ene som ingen kan stoppe – og som det ikke er ønskelig å stoppe – globaliseringen som binder verden sammen i et skjebnefellesskap der kulturer og religioner blandes. Den andre er en motreaksjon som fører til religiøs fundamentalisme og etnisk nasjonalisme, som vi ser på Balkan, i Algerie og i Afghanistan – for å nevne noen eksempler. Vi ser økende konfrontasjon mellom religionene. Vi ser fremmedhat og rasisme i mange land.

Det er dette Le Pen, lederen for det høyre-radikale partiet i Frankrike, spiller på når han sier at en uunngåelig kamp mellom globalisering og nasjonal identitet må komme.

Som sosialdemokrat er jeg optimist og ikke dommedagsprofet. Det går an å bringe verden framover på et positivt spor. Men vi må se i øynene de enorme styringsproblemer som alle land nå har. På den ene siden presses regjeringene av selvforsterkende og ødeleggende markedskrefter. På den andre siden presses de av populistiske partier og bevegelser som pisker i rørt vann, som innbiller folk at de kan trylle vekk problemene, og som også nører opp under den frykten for det ukjente som skapes når samfunn blir flerkulturelle.

I en så usikker tid er det nødvendig med et stabilt styre av ansvarlige partier. Det er nødvendig med nøkternhet når det gjelder økonomien. Man kan ikke ta sjanser i en usikker verden. Dette var grunnen til Arbeiderpartiets økende fortvilelse og protester mot stortingsflertallets løftepolitikk og pengebruk før valget i fjor og etter valget. Vi spurte om hva man ville gjøre hvis oljeprisene skulle begynne å falle, og hvis krisen i Sørøst-Asia

spredte seg til andre deler av verden. Nå har det skjedd. Norge har Europas høyeste rentenivå.

Det er nå behov for en langt annen og mer ansvarlig politikk på det nasjonale plan og en framtidsrettet politikk på det internasjonale plan for å tilpasse de globale institusjonene til en helt ny situasjon. Det er gledelig å se NATOs beslutsomhet i Kosovo. Verdenssamfunnet måtte reagere på nasjonalismen som utfolder seg i området. Vi kunne ikke sitte stille og se på nedslaktingen av sivile i Kosovo og hundretusener på flukt i fjellområder der vinteren nærmet seg med drepningssikkerhet.

Men Kosovo viser hvor utilstrekkelig den internasjonale lov og orden er når noen bestemmer seg for å sette den til side. Dette gjelder også for Europa, særlig de områdene som ikke faller inn under samarbeidet i EU og NATO. Det må derfor være et mål at flest mulig blir med i et mest mulig forpliktende internasjonalt samarbeid regionalt i Europa og andre steder på kloden. Men det internasjonale lovgrunnlaget må også gjøres tydeligere, slik at maktthavere ikke kan gjøre overgrep mot sin egen befolkning uten at verdenssamfunnet har en klar rett til å gripe inn.

Hvis ikke NATO hadde vist nødvendig beslutsomhet, kunne en streng og tradisjonell tolkning av internasjonal lov gjort oss til tilskuere av de mest grusomme overgrep og utløst en internasjonal storkonflikt.

Det er nå behov for den samme beslutsomhet i forhold til den internasjonale økonomien. Vi må få blandingsøkonomi også globalt, blanding mellom styring og marked, blanding mellom personlig frihet og regulering.

Arbeiderpartiet støtter en skatt på valutatransaksjoner som vil ta vekk den mest spekulative pengehandelen globalt.

Arbeiderpartiet går inn for å styrke og reformere Det internasjonale pengesystemet og Verdensbanken, slik at de får bedre muligheter til å hjelpe land til å stå imot spekulasjon.

Arbeiderpartiet støtter forslaget som den nye tyske finansminister Oskar Lafontaine har kommet med, at de dominerende valutaene – dollar, euro og yen – må danne grunnlaget for et nytt globalt valutasytem med stabile kurser som mål.

Jeg er personlig overbevist om at den nye europeiske valuta – euroen – vil være til gagn for Europa og verden og en stor fordel for de landene som går med. Men det vil bli en tilsvarende stor utfordring for Norge, som blir stående utenfor. Blant annet derfor og av mange andre grunner er det nødvendig med en politikk nasjonalt som preges av stabilitet, ansvarlighet og langsiktighet.

I Tyskland sier lederen for De Grønne at den som i politikken forveksler det ønskelige med det som er gjennomførbart, vil feile. Det ser vi nå i Norge. Ønskelistene til sentrumspartiene var ikke realistisk politikk. Løftene skaper nå et troverdighetsproblem for Regjeringen og dermed et styringsproblem for Norge. En regjering som må gå tilbake på så mye, får problemer med å bli trodd. For hver gang Regjeringen kommer med et forslag, lurer folk på om det blir gjennomført. Dette blir ikke bedre når parlamentarisk leder i Kristelig Folkeparti på radioen i

dag sier at Regjeringens budsjettbalanse ikke er noe fast punkt. Har Regjeringen virkelig tenkt å gjøre som i fjor, løse problemene ved å sprekke statsbudsjettets balanse enda en gang?

Løftepolitikken splitter også folk. For i en tid da harde tak skal tas, kan man ikke dele ut til noen og la alle andre betale. Et bestemt valgløfte står over alt annet. Dette skaper ingen nasjonal dugnad.

Jeg må minne om de viktigste oppgavene i velferdssamfunnet, som det har vært bred enighet om i dette storting:

- Antall pleietrengende eldre over 80 år vil øke hvert år framover. De neste ti år vil det bli 15 000 flere aldersdemente her i landet. Stortinget har derfor vedtatt å satse 30 milliarder på eldreomsorg i denne 4-årsperioden. Antall krefttilfeller og tilfeller av andre sykdommer vil øke som følge av aldersutviklingen. Dette sammen med medisinske nyvinninger som skjer hver eneste dag, vil kreve store investeringer i helsevesenet.
- Vi ser at det er et stort behov for satsing innen det psykiske helsevesenet. Regjeringen har lagt fram en plan som vil koste 24 milliarder de neste åtte årene.
- Samtidig må vi satse på framtida i form av utdanning for barn, ungdom og voksne. Det er kunnskapen som vil danne grunnlaget for framtidens velferd.
- Vi må begynne å forberede oss til år 2010, for dette er året da antall pensjonister vil begynne å vokse meget sterkt i Norge. Det er samtidig den tidsfristen Kyotoavtalen har satt for å nå målene om redusert utslipp av CO₂ og andre klimagasser. Vi må regne med at verdien av oljeressursene våre vil gå ned når verden tvinges til å bruke mindre olje. Vi må derfor forberede oss på synkende oljepriser og sterkt økende pensjonsutgifter. Det er i et slikt perspektiv vi må se striden om kontantstøtten, som vil påføre staten 3 milliarder i årlige utgifter.

3 milliarder hvert år blir 24 milliarder kr over to stortingsperioder. Derfor er spørsmålet om kontantstøtte et valg av retning på samfunnet - det er et verdivalg.

Arbeiderpartiet vil gjerne om åtte år kunne se de eldre i øynene og si at vi brukte pengene på omsorg og trygghet for dem. Arbeiderpartiet vil gjerne se folk med psykiske problemer i øynene og si at vi gjennomførte planen for psykiatri. Vi vil at kvinnene skal få mammografi. Arbeiderpartiet vil gjøre alt vi kan for at barn, ungdom og voksne skal få best mulig utdanning for å kunne møte framtida.

Vi klarer ikke alt dette hvis vi skal bruke 24 milliarder kr de neste åtte årene på kontantstøtte. Så enkelt er det. De som forteller noe annet, forteller et eventyr. Eller de forsøker å trylle. Trylle er noe man gjør på sirkus. Politikk er hardt arbeid, og det er å gjøre valg i rett tid.

I denne kritiske tid må vi slå ring om arbeidsplassene og ikke påføre dem ekstra byrder.

Norge ligger an til å få en prisstigning neste år som er dobbelt så høy som prisstigningen hos våre handelspartnere. Dessuten er det fare for at de utenlandske markedene vil krympe, det vil si kjøpe mindre varer fra Norge som følge av den internasjonale krisen. Norske bedrifter skal altså kjempe på sviktende utenlandske markeder med stigende kostnader.

Regjeringspartiene overhørte våre advarsler om renta for et år siden. Vi håper nå at Regjeringen hører på våre advarsler om økende arbeidsledighet.

Solidaritetsalternativet må gjenreises. Solidaritetsalternativet var et samarbeid mellom stat, næringsliv og arbeidstakere for å styrke arbeidsplassene både i privat og offentlig sektor.

Arbeidstakerne skulle vise moderasjon for å styrke næringslivets konkurranseevne.

Arbeidsgiverne forpliktet seg til å sette økte overskudd inn i nye arbeidsplasser.

Staten forpliktet seg til å sette pengene inn i tjenester og utdanning i stedet for kontantoverføringer til private.

Dette virket. Vi fikk seks år med synkende arbeidsledighet. Nå må vi få dette til å virke på nytt for å hindre at arbeidsledigheten igjen begynner å øke. Landet må settes på de rette skinnene igjen:

- Arbeidsplassene må beskyttes.
- Tjenester i form av eldreomsorg og helsetilbud er viktigere enn kontantoverføringer.
- Satsing på utdanning for barn, ungdom og voksne må fortsette.

Jeg vil oppfordre Regjeringen til å samarbeide med Arbeiderpartiet om dette. Hvis Regjeringen - som den eneste regjering i Europa - satser på et samarbeid med et høyrepopulistisk parti som Fremskrittspartiet, vil det skape alt annet enn stabilitet, ansvarlighet og langsiktighet. Jeg vil påstå at det er å innby Norge til en sjanseseilas.

Alle land har nå gått om bord i samme skip mot framtida. De globale institusjonene og det globale samarbeidet må styrkes, og Norge må gå i spissen for å få dette til. Det finnes ikke noe alternativ til samarbeid globalt og regionalt i verden. La denne samarbeidsånd også prege vår nasjonale politikk. Landet bør styres av partier som har et langsiktig og ansvarlig forhold til utfordringene for Norge. Dette sier jeg, og arbeiderbevegelsen er villig til å stille opp. Men jeg vil gjerne gjenta: Med de store utfordringene i velferdssektoren, kan det ikke bli et ansvarlig styre hvis pengesløsingen på andre områder enn eldreomsorg, helsevesenet og utdanning skal fortsette i stor stil. Det er vår oppriktige oppfatning. Vi er villig til å drøfte kompromisser, men vi kan ikke kompromisse med det dette stortinget har sagt er det aller viktigste: satsing på eldreomsorg, helsevesenet og utdanning.

Og vi må være klar over at velferden skal betales. Det finnes ingen oljepris som er så høy at den kan betale for den sosiale utviklingen i landet. Det må arbeidsplassene på fastlandet gjøre. På den måten kan vi alle komme fram til en felles erkjennelse. Våre verdier kan bare beskyttes hvis vi holder orden i økonomien. Slik sett har året som har gått, vært svært lærerikt, og jeg håper at vi kan trekke den lærdom av dette at det må samarbeid til, at det må ansvarlighet til, og at det må langsiktighet til i politikken for at Norge skal bæres videre i en meget usikker og ustabil verden.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg synes det var leit å høre den elendighetsbeskrivelse av det norske samfunn som Thorbjørn Jagland nå presenterte. Hvis den hadde vært riktig, og hvis han mener den er riktig, hvorfor i all verden førte han landet inn i denne vanskelige situasjonen ved helt frivillig å gi fra seg regjeringsmakten?

Thorbjørn Jagland var opptatt av de høye rentene, som skyldes arbeiderpartiregjerings instruks til Norges Bank om å sette opp renten dersom kronekursen kom under press. Det var arbeiderpartiregjerings instruks. Hvorfor opprettholder Jagland denne instruksjonen om å ha en høy rente for å bevare kronekursen, når stadig flere mener at en endret instruks til Norges Bank er det riktige for å få ned renten? Om man ikke vil lytte til Fremskrittspartiet, og kaller det «trylleformularer» når vi sier det, kunne man kanskje høre på tidligere sentralbanksjef Hermod Skånland – meget viktig i arbeiderbevegelsen – som i en artikkel i «Sosialøkonomen», nr. 7 1998 under overskriften «En pengepolitikk for Norge – etter Solidaritetsalternativet» argumenterer nøyaktig for det samme som Fremskrittspartiet har hevdet i mer enn ett år. Hvis man ikke lytter til meg, kunne man kanskje lytte til Hermod Skånland, slik at vi kunne få ned renten av hensyn til befolkningen, bedrifter og kommuner.

Og hvis Jagland er bekymret over mangel på stabilitet i styringen og en vanskelig situasjon, som han selv har skapt, er det da noe bidrag omtrent aktivt å støtte en streik – en generalstreik – i morgen mot å ta bort en feriedag, og det er formålet med streiken? Hadde Jagland støttet vår anmodning til fagbevegelsen om å avblåse streiken fordi vi kommer til å stemme ned dette forslaget, hadde det vært et praktisk bidrag til å få den roen som Thorbjørn Jagland dessverre ikke er den fremste skaper av gjennom sin elendighetsbeskrivelse og undergraving av respekten for ordinære demokratiske spilleregler.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg har ikke drevet med elendighetsbeskrivelse, men jeg tror kanskje det hadde vært en fordel om Hagen hadde lyttet litt til Arbeiderpartiet for et år siden. Da spurte vi nemlig om hva man ville gjøre hvis oljeprisene skulle begynne å falle. Da spurte vi hva man ville gjøre hvis krisen i Sørøst-Asia spredte seg fra kontinent til kontinent, slik den nå gjør.

Det er ikke Regjeringens skyld at oljeprisene har falt. Det er ikke Regjeringens skyld at vi har en internasjonal økonomisk krise, men det var ingen som ville ta konsekvensen av det! Det var ingen som ville høre på hva som kunne komme til å skje hvis det som nå har skjedd, skjedde! Og Carl I. Hagen var en av de fremste pådriverne for denne uansvarlige politikken. I valgkampen i fjor sa han at Norge hadde vunnet i Lotto, så det var bare å bruke penger! Men den eneste Lotto-gevinsten noen har fått, er de internasjonale pengehandelene, mens folk nå tilbys kortere ferie, innstramminger over en lav sko – som er svært usosialt. Barn skal betale egenandeler ved legebesøk, det samme skal de trygdede. Så kommer Carl I. Hagen med et nytt trylleformular. I fjor var det Lotto-millionene som kunne brukes til å løse alle problemer. Nå er det en ny forskrift til Norges Bank!

Det vises til Hermod Skånland. Da synes jeg man bør lytte til Hermod Skånland, som langt tidligere og mye kraftigere enn det bl.a. jeg har gjort, har advart mot den politikk som nå føres, han har klart advart mot den finanspolitikken som den nåværende regjeringen fører. Mens Carl I. Hagen har gjort det motsatte hele tiden. Han har undervurdert, snakket opp utgiftene og snakket for skattelettelse i stedet for at man burde ha et nøkternt forhold til finanspolitikken vår.

Så til det å støtte en generalstreik: Det er fem organisasjoner som har gått inn for denne generalstreiken fordi de blir tatt fra en fridag, mens Regjeringen i lang, lang tid har snakket om behovet for mer tid til arbeidstakerne. Den deler ut litt mer tid til noen og mer penger til noen, men gir alle andre beskjed om å betale.

Einar Steensnæs (KrF): Arbeiderpartiet har stadig forsøkt å selge den forestilling at det bare er Arbeiderpartiet som har ført en ansvarlig og stram økonomisk politikk, mens sentrumpartiene har strødd lettsindig om seg med ulike kostbare reformer. Det synes jeg at Arbeiderpartiet og Jagland skulle slutte med, for det er ikke sant! Arbeiderpartiet har hatt sine egne prioriteringer, som har lagt seg tungt inn i budsjettet. 6-årsreformen koster nå de norske kommunene 2 milliarder kr i økte driftskostnader og 5 milliarder kr i investeringer, som nå legger seg tungt inn i budsjettet, og som reduserer vår økonomiske handlegfrihet. Så er det jo slik at Arbeiderpartiet bruker nøyaktig like mange penger på sine tiltak for barnefamilie som Regjeringen bruker på å innføre kontantstøtten. Det er ingen forskjell, det er på øren det samme, når disse reformene er fullt utbygd.

Det var også slik at den tidligere finansminister, Stoltenberg, våren 1997, midt i en periode da oljeprisene sank og vi så tendenser til svakheter i økonomien, reduserte renten med 1,5 pst., som førte til en kredittvekst på 110 milliarder kr, og som var en dårlig hjelp i bestrebelsene for å stramme inn budsjettet.

Så sier Jagland fra talerstolen i dag – og det er interessant: Arbeiderpartiet vil gå inn sammen med andre partier for å danne en regjering som kan øke stabiliteten. Da mener han åpenbart en flertallsregjering. Det er i hvert fall i tråd med det han har sagt tidligere om en større politisk stabilitet. Og da må jeg spørre: Vil Jagland regjere med full innfasing av kontantstøtten? Det må han, for det finnes en avtale undertegnet av fem partier i dette stortinget som danner et flertall. Uansett regjeringskonstellasjon vil enhver regjering måtte forholde seg til dette flertallet. Og hvis dette er en politisk realitet, hvorfor kan ikke da Arbeiderpartiet og Jagland samtale med sentrumpartiene om en løsning når det gjelder årets statsbudsjett?

Thorbjørn Jagland (A): Her var det mange feil som må rettes opp. Arbeiderpartiet bruker ikke de samme pengene på barnefamilier. Vi har i denne situasjonen sagt at vi ikke vil foreslå nye tiltak når det gjelder foreldrepensjonen, så vi tilpasser oss det som er terrenget, nemlig en veldig krevende økonomisk situasjon og internasjonal

situasjon. Det gjør ikke Regjeringen. Den tviholder på noe som den burde ha lagt til side for lenge siden. Det går ikke an å sammenlikne 6-årsreformen med kontantstøtten. For det første: Når kurven er full, er den full. Da skal man ikke fortsette å fylle opp fordi noen andre har fylt opp på forhånd. Det er ikke ansvarlig. For det andre kan man ikke sammenlikne investeringer i barns utdanning med det å betale friske og arbeidsføre mennesker for ikke å arbeide. For det tredje var situasjonen den at vi måtte innføre 6-årsreformen for at vi skulle få likt pedagogisk tilbud her i landet for alle 6-åringer. Det var ikke tilfellet før 6-årsreformen.

Så spør han om vi vil finansiere en avtale mellom Høyre, Fremskrittspartiet og sentrumspartiene. Det finnes mange avtaler. Det er ikke bare denne avtalen om kontantstøtten som finnes i det politiske liv. Det finnes bl.a. en bred enighet om å satse på eldre, bygge ut tryggheten for eldre. Det skyver Regjeringen suverent til side, utsetter det med to år. Hva med den lovbestemte feriedagen? Hva er situasjonen når det gjelder helse og pleie og omsorg? Har det ikke vært bred enighet i stortingssalen om å satse på disse tingene? Men Regjeringen gjør det stikk motsatte, den holder fast ved bare én avtale. Og jeg vil påstå: Denne avtalen om kontantstøtten, om å bruke 3 milliarder kr hvert år, som altså vil bety 24 milliarder kr over en åtteårsperiode, kan man ikke leve med hvis man skal ta på alvor lovnadene til eldre og syke og satse på barn og utdanning for ungdom og voksne.

Einar Steensnæs (KrF) (fra salen): President! Kan jeg få ordet til en åpenbar misforståelse?

Presidenten: Presidenten tror Stortinget vil få stor jobb –

Einar Steensnæs (KrF) (fra salen): President, det er en reell, åpenbar misforståelse.

Presidenten: – hvis vi skal oppklare alle antydninger, men presidenten vil ikke hindre Steensnæs i å oppklare en åpenbar misforståelse. Men hun inviterer ikke resten av Stortinget til å lytte etter åpenbare misforståelser, for da får vi ikke tid til annet i løpet av denne debatten, er hun redd.

Einar Steensnæs (KrF): Takk, president, for dette er en reell åpenbar misforståelse.

Jeg siktet ikke til Arbeiderpartiets forslag om utvidet foreldrepermisjon da jeg snakket om kostnadene til barnefamiliene. Jeg snakket om det faktum at summen av kontantstøtten og kostnadene i forbindelse med Regjeringens forslag til utbygging av barnehager krone for krone vil være det samme som det Arbeiderpartiet totalt vil bruke på barnefamilier når det gjelder barnehager, når dette er fullt utbygd.

Thorbjørn Jagland (A) (fra salen): President! Kan jeg få svare?

Presidenten: Ja, naturligvis skal Jagland få lov til å svare på dette.

Presidenten oppfattet dette som en helt klar replikkordskifting.

Thorbjørn Jagland (A): Ja, president, jeg skal ikke dra det for langt, for dette kommer vi tilbake til. Jeg ville bare si at denne åpenbare misforståelse er en helt åpenbar misforståelse. Dette er en rent politisk argumentasjon som Regjeringen fører for en bestemt sak. Det regnestykket som Steensnæs presenterer, er politisk. Det er rett og slett ikke i samsvar med hva svært mange andre mener.

Presidenten: Presidenten vil ikke oppfordre til at man fortsetter å oppklare misforståelser på denne måten.

Jan Petersen (H): Jeg tror dette vil bli en lang dag hvis man skal ha den ambisjonen at man skal klare opp i alle de uklarheter som gjerne følger av Thorbjørn Jaglands innlegg. Hvis man hører på mer enn én av dem, fremstår jo nettopp uklarheten som noe av varemerket for Arbeiderpartiet. Ja, det har faktisk gått så langt at det seriøst spekuleres i om uklarheten er en strategi. I så måte virker det som om Thorbjørn Jagland følger Nils Arne Eggens strategi for Rosenborg, nemlig å bli bedre på det man allerede er god på. Jeg synes at det som nå sies om regjeringssituasjonen, nettopp er en slik uklarhet. Og vi husker jo alle at Jagland ble sentrumsregjeringens far da han ikke oppnådde 36,9 pst. av stemmene. Det er helt på det rene at Jagland fortsatt ikke har 36,9 pst. av stemmene. Og allikevel sender han nå signaler om andre løsninger. Det pirrer min nysgjerrighet. Mitt spørsmål er derfor: Hva er det som har endret seg fra i fjor som gjør at Jagland nå sender andre signaler? Er det opplæringsprosjektet når det gjelder mellompartiene, som er fullført, eller er det andre faktorer som er kommet inn i bildet?

Den samme uklarheten er jeg redd for at vi nå begynner å se når det gjelder skattepolitikken. Jeg så i dag et oppslag i Aftenposten som var løfterikt, fordi Jagland meget riktig påpeker at det dreier seg om arbeidsplasser når forslaget om skatteøkninger kommer. Men spørsmålet er: Er dette en ny klarhet, eller er det en ny erkjennelse? Vi husker jo Jaglands budsjettforslag fra i fjor, som var en knyttneve mot næringslivet. Betyr årets erkjennelse at han har innsett at det var en feil vei å gå, selv om fjorårets misforståelse jo mange ganger er gjentatt i løpet av året, men da under dekke av såkalt fordelingspolitikk? Mitt spørsmål er altså: Er dette en ny klarhet, eller er det virkelig en ny erkjennelse?

Thorbjørn Jagland (A): Her snakker den mannen som har skapt mye klarhet i norsk politikk ved å si at det første han ville gjøre var å felle den sittende regjering etter valget i fjor, unnlot å gjøre det, var med på å spreke statsbudsjettet med 5 milliarder kr samme høst og for øvrig har kommet med ganske mange trusler i løpet av året som ikke har blitt fulgt opp.

Det som skapte situasjonen her i landet, var jo en uhemmet løftepolitikk fra et stortingsflertall. Det var det

forhold at alle andre partier før valget i Norge sa at de ville ha en ny regjering, og Arbeiderpartiet var nødt til å si fra om hva som var situasjonen. Hvis vi i denne situasjonen også skulle få lavere tilslutning ute blant folk, ville vi ikke lenger kunne styre dette landet. Slik var situasjonen også ved valget i 1993, at valgresultatet fikk et direkte utslag. Da var det Kjell Magne Bondevik som definerte situasjonen. I trontaledebatten etter valget sa han følgende:

«Regjeringspartiet kom styrket ut av dette valget.»

Og videre:

«...konklusjonen er derfor åpenbar: Arbeiderpartiet fortsetter med regjeringsmakten.»

Ved valget i fjor kom vi ikke styrket ut. Vi fikk lavere oppslutning enn det som var valgresultatet i 1993, og vi hadde ikke et flertall i Stortinget for å regjere videre. Det var ført en uhemmet løftepolitikk, og det hadde stortingsflertallet garantert forsøkt å presse på Arbeiderpartiet helt til vi hadde falt på en ydmykende måte og på en dårlig måte for landet. Det som er nytt, er at denne løftepolitikken har vist seg ikke å holde. Det som er nytt, er at det nå har blitt helt klart at landet ikke kan styres av en regjering som ikke har parlamentarisk grunnlag i Stortinget. Det kan ingen regjering i noe parlamentarisk demokrati. Jo forttere vi innser dette, jo bedre er det for Norge. Arbeiderpartiet har sagt klart fra at vi er villig til å bidra til et flertallsstyre som kan sikre stabilitet, forutsigbarhet og langsiktighet i politikken.

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg vil gjerne følge opp det Jagland sa i sitt replikk svar til Petersen. I sitt innlegg beskrev Jagland situasjonen som en kritisk tid, og han sa følgende:

«Arbeiderpartiet mener at Norge ikke kan styres på den nåværende måten.»

Og han la til senere i innlegget sitt:

«Landet bør styres av partier som har et langsiktig og ansvarlig forhold til utfordringene i Norge.»

Det var åpenbart i innlegget at sentrumpartiene ikke hører med til den kategori som kan omfattes av partier «som har et langsiktig og ansvarlig forhold til utfordringene i Norge».

Dette er meget sterke ord. Det spørsmål som da automatisk melder seg, er følgende: Hvilke konsekvenser Thorbjørn Jagland akter å trekke av disse sterke ord? Og da snakker jeg om hvilke konsekvenser Thorbjørn Jagland akter å trekke av disse sterke ord nå i høst. Av hensyn til den videre debatt ville det være nyttig om Thorbjørn Jagland, Arbeiderpartiets leder, kunne forklare Stortinget nærmere hvordan han akter å møte denne situasjonen, som han beskriver som så dramatisk, hvordan landets største parti akter å forholde seg til en situasjon som beskrives som en krisetid. For det Jagland har sagt om dette i dag, må jo være noe mer enn retorikk – eller kanskje er det nettopp det, bare retorikk?

Thorbjørn Jagland (A): Jeg er litt overrasket over at Jakobsen nå følger opp i sporet til Carl I. Hagen om at

det ikke er en usikker tid vi lever i, at det ikke er en internasjonal krise vi gjennomlever. Man prøver å bagatellisere den situasjonen vi er i. Det er i så fall det eneste landet som prøver å gjøre det. Alle land tar nå forholdsregler, og man forsøker også å etablere former for stabilt styre for å kunne komme gjennom de mange år vi står foran med meget store forandringer. Men her i landet er den rådende oppfatning, iallfall i ledende kretser i Regjeringen, at vi ikke har noen problemer, det er ingen utfordringer, la oss bare fortsette som før.

Jeg har ikke snakket om sentrumpartiene i den kategori som Jakobsen nå pekte på – tvert imot! Sentrumpartiene har jo begynt å erkjenne virkeligheten, sentrumpartiene har begynt å snakke slik Arbeiderpartiet gjorde for et år siden. Men det som er problemet, er at man vil forsøke å bygge på et parti som er meget ustabil, populistisk, som forsøker å trylle vekk landets problemer, nemlig Fremskrittspartiet. Det var det jeg advarte mot i mitt innlegg. Jeg sa følgende:

«Jeg vil oppfordre Regjeringen til å samarbeide med Arbeiderpartiet om dette.»

– Dette i stedet for å legge landet i hendene på Fremskrittspartiet, som vi ikke vet hvor vil hoppe den neste dag – stadig noen nye ting. Det gir ikke forutsigbarhet, det gir ikke ansvarlighet. Arbeiderpartiet har sagt seg villig til å delta i samarbeid, men da er vi nødt til å drøfte landets problemer, og vi må holde regnestykkene klart for oss. Vi kan ikke den ene dagen legge fram svære planer om psykiatri, eldreomsorg, helsevesen og utdanning og den neste dagen si at noe helt annet er mye viktigere. Vi er nødt til å komme i dialog om dette, og Arbeiderpartiet er det eneste partiet som har sagt seg villig til å drøfte et kompromiss. Ikke én lyd fra noe annet parti.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg syns at Thorbjørn Jagland holdt et interessant og utfordrende innlegg. Særlig deler vi i SV mange av de synspunktene som han kom med når det gjelder behovet for at en globalisert spekulasjonsøkonomi møtes av motmakt, at man tetter igjen det demokratiske underskuddet det er at folkevalgte organer ikke har noe å stille opp med når spekulantene herjer med land etter land.

Jeg syns også at det er interessant og nærmest litt historisk når Arbeiderpartiets leder – for første gang, tror jeg – inviterer til det jeg opplever er en flertallskonstellasjon eller en flertallsregjering, en mye tydeligere flertallskonstellasjon i Stortinget enn det Arbeiderpartiet har vært villig til å regjere med tidligere.

Det er sånn at de problemene som Jagland beskriver for verden og for vår egen nasjon, må løses med venstresidens svar. De må løses ved at man gyver skikkelig løs på forbruksvekst og miljøproblemer. Spekulasjonsøkonomi kommer man ikke til livs med høyresidens svar, mer liberalisme og liberalisering. Hvis man skal ta kampen mot arbeidsløshet på alvor, gjøres det med en radikal politikk og ikke med privatisering, konkurranseutsetting, som er høyresidens svar, og som vi kjenner igjen rundt omkring i hele landet.

Det er på venstresiden i politikken man leter etter svar på de store globale utfordringene. Det ser vi rundt omkring i de samarbeidskonstellasjonene som utvikler seg i resten av Europa. Det vi så langt ikke har fått noen entydig og klar beskjed fra Jagland om, er fra hvilken retning Arbeiderpartiet ser at deres allierte og en eventuell flertallskonstellasjon må komme. Det dreier seg ikke bare om å møte en ustabil verden med et krav om en stabilitet som kan administrere Norge kanskje litt bedre – det er politikk og politiske svar på venstresiden Europa og verden nå trenger!

Thorbjørn Jagland (A): Jeg er glad for den holdningen som Kristin Halvorsen her inntok. Jeg tror vi ser likt på mange av de utfordringene som Norge og verden for øvrig står overfor.

Når Arbeiderpartiet er kommet med dette signalet, som er veldig sterkt, syns jeg det er ganske besynderlig at man i ansvarlige kretser bare prøver å ironisere det vekk. Det er ikke mulig for lederen av landets største parti å komme med utspill som ikke har noen forankring – det kan man bare gjøre i små partier. Så når jeg som leder av landets største parti sier at vi er villig til å inngå i et bredt flertallsgrunnlag, er ikke det bare nytt, det må også tas på alvor. Og det har forankring i arbeiderbevegelsen fordi vi ser hvor store styringsproblemer som fins, og vi er villig til å ta ansvar. Det gjorde for øvrig arbeiderbevegelsen i 1988, da landets økonomi måtte rettes opp, det gjorde vi i 1992 med solidaritetsalternativet, og vi vil gjøre det igjen.

Jeg sier det samme som Gerhard Schröder sa i valgkampen i Tyskland. Han ble spurt om i hvilken retning han ville samarbeide, og han sa da at han som leder av et stort parti må holde forskjellige muligheter åpne for at Tyskland skal kunne få et stabilt styre. Jeg må si det samme. Vi er nødt til å holde forskjellige muligheter åpne for at vi skal kunne få et stabilt styre. Og jeg tror det er maktpåliggende for dette land å sikre stabilitet og unngå at man i lang tid framover får uforutsigbarhet ved at man skal være totalt avhengig av Fremskrittspartiet. Men det er jo faktisk det den sittende regjering innbyr seg selv til å være med på, i stedet for å ta imot den ansvarlighet som arbeiderbevegelsen i dette land kan tilby.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Carl I. Hagen (Frp): Den sittende regjering kom til makten fordi Thorbjørn Jagland innleverte sin regjerings avskjedsansøkninng, og det var Thorbjørn Jagland som rådet Kongen til å gi oppdraget til Kjell Magne Bondevik. Det er bakgrunnen for denne regjeringen. I begynnelsen av trontalen sier Regjeringen bl.a.:

«Regjeringen vil invitere alle stortingsgrupper til et konstruktivt samarbeid fra sak til sak, noe den parlamentariske situasjon understreker behovet for.»

Dette er et selvsagt utgangspunkt for en slik regjering som Jagland innsatte i fjor. Regjeringen må søke samar-

beid fra sak til sak – den har ikke noen annen løsning i det hele tatt. Og Regjeringen fortsatte i trontalen i tråd med det også Jagland har snakket om i dag:

«I en situasjon med uro i internasjonal økonomi og lave oljepriser er det særlig behov for et bredt samarbeid om den økonomiske politikken.»

Det er også korrekt hvis man vil ivareta landets interesser. Derfor er det trist å være vitne til den undergravingsevne og krisemaksimeringsvirksomhet som særlig Thorbjørn Jagland står for, av og til godt støttet av Per-Kristian Foss og andre i Høyre. Dette at man tegner et feilaktig bilde av Norge både internt i landet og eksternt, er en sterkt medvirkende årsak til en del av de problemer som befolkningen har fått, først og fremst virkningen av en høyere rente.

Thorbjørn Jagland passer seg vel for å fortelle det norske folk sannheten om norsk økonomi. Sannheten er at vi har en bedre økonomisk situasjon enn de aller fleste land ute i den store verden, og særlig i Europa.

Det budsjettet som er fremmet av Regjeringen, har et overskudd på 52 000 mill. kr. Vi har betydelige reserver, vi har full sysselsetting og fremdeles relativt lav inflasjon. Vi har omtrent balanse i utenriksøkonomien, og de fleste ting er i orden! Men det er ikke noe rart det blir press mot kronen når signalet som representantene Jagland og Foss har sendt ut til verden, er at dette er et land i økonomisk krise. Da vi fikk krisen i Asia, ville det naturlige for dem som trakk penger ut av Asia, være at de plasserte pengene i valuta i land med god økonomi – og det burde vært Norge. Men her har signalet vært at det er økonomisk krise og kaos. Så Jagland er som skredderne i «Keiserens nye klær», han prøver å innbille befolkningen at vi er i krise og at det er nødvendig med panikkartede tiltak, og han har foreløpig hatt stor suksess når det gjelder å få folk til å tro det.

La meg også nevne spørsmålet om et stabilt styre. Det er vel først og fremst Jagland som snakker om at vi har mangel på stabilt styre. Det har alltid vært slik at når statsbudsjettet legges frem, markerer mange partier seg. Det har skjedd mange ganger i min karriere i dette hus – og den har vært ganske lang, *for lang* sier noen – at man i desember har forhandlet og hatt spekulasjoner om det blir noen løsning når det gjelder budsjettet. Det har skjedd mange ganger – også under arbeiderpartiregjeringer. Det er ikke noe unormalt, det!

Hvorfor har Thorbjørn Jagland satt seg fore å undergrave tilliten til det demokratiske styresettet i Norge og til vår økonomi? Er det fordi at denne elendighetsbeskrivelsen nettopp skal skape grunnlag for en ny maktovertagelse fra Jaglands side, at han skal fremstå som en slags reddende engel, vel vitende om at økonomien er god, og at hvis han vil gjøre en del ting, kan han fremstille den som god fordi han selv har overtatt? Jeg synes dette er en unasjonalt og uverdige opptreden fra lederen av landets største politiske parti.

I morgen skal vi ha en generalstreik. Jeg tror at det i den annonsen jeg viste til, stod at det var fire organisasjoner som står bak streiken. Jeg synes det er betegnende og klargjørende når representanten Jagland sier det er fem,

men han inkluderer vel da Arbeiderpartiet blant dem som står bak streiken. (Munterhet i salen.) Hvorfor vil ikke Jagland - som hadde det og *har* det i sin makt – stoppe den streiken? Den går ut over bedrifter, kommuner, familier og kanskje Stortinget. Det fremgår klart at streikens formål er å hindre at det blir fjernet en feriedag, og jeg har etter gruppemøte garantert – skriftlig – at vi vil stemme mot et lovforslag om dette. Dette er ikke en del av statsbudsjettet, det dreier seg om lovforslag. Representanten Jagland sier han har det samme standpunkt. Da er det flertall mot forslaget, og da kunne vi stoppet dette. Jagland må ha et ønske om å sende et signal ut i den store verden om at det i Norge er styringskrise med generalstreik mot Regjeringen. Det er et unasjonalt standpunkt.

Så til andre ting i trontalen.

Regjeringen sier:

«Et sterkt norsk forsvar er en grunnpilar i Regjeringens sikkerhetspolitikk.»

Det synes vi er en god setning. Men når Regjeringen i det første budsjettåret av langtidsprogrammet ikke følger opp, kan den ikke tas på alvor. Lederen i forsvarskomiteen, Hans J. Røsjarde, vil gå nærmere inn på dette.

Regjeringen sier også:

«Faren for klimaendringer er en av de største utfordringene verden står overfor. Regjeringen vil derfor aktivt følge opp Kyoto-protokollen om klimaendringer ...»

Nå er det på nytt kommet en bok, fra bl.a. professor Øystein Noreng, som sier klart at det ikke finnes noe bevis for at menneskeskapt utslipp berører klimaet. Hvorfor fortsetter Regjeringen, Arbeiderpartiet og Høyre en klimapolitikk som medfører lavere oljepriser, lavere oljeformue for Norge, og fortsetter å bruke det som begrunnelse for å forfølge norske bilister med en skyhøy bensinavgift og skyhøye bilpriser? Hvorfor motarbeider man befolkningens interesse i å ha en god, høy oljepris og en lav bensinpris i eget land? Dette vil også bli behandlet nærmere av Fremskrittspartiets klimapolitiske talsmann, Øyvind Korsberg.

Regjeringen sier også:

«Regjeringen vil videreføre et jordbruk med variert bruksstruktur basert på ansvarlig miljø- og ressursforvaltning.»

Hvorfor er det et formål for Regjeringen at det norske folk skal ha dyrere matvarer enn andre land? Hvorfor skal ikke vi også fjerne forbudet mot en fornuftig, rasjonell matvareproduksjon? Det er forbudt i Norge. Det er ikke noe rart at vi har høye priser, når man forbyr en rasjonell matvareproduksjon hos de selvstendige næringsdrivende i matvareproduksjonsbransjen. Der vil vi endre landbrukspolitikken, og jeg utfordrer Regjeringen, når den snakker om behovet for å frigjøre arbeidskraft til de sektorer hvor det er mangel på arbeidskraft, til å se på oversysselsettingen i vår matvareproduksjon, med tanke på å få ned matvareprisene for norske familier.

Regjeringen sier også:

«Regjeringen vil fornye og modernisere offentlig forvaltning. En effektiv forvaltning skal gi tjenester av

høy kvalitet, ha løpende kontakt med sine brukere og være åpen for innsyn fra borgerne.»

Dette var gledelig. Regjeringen sier ikke *hvordan* den skal gjøre det, og jeg tror faktisk ikke den vet hvordan den skal gjøre det for å få til en slik forvaltning, så jeg vil overrekke statsministeren en fremskrittspartiutredning som gir svar på disse spørsmålene. Den heter «Modernisering, forandring og fornyelse for en bedre fremtid». Der finner han oppskriften på hvordan forvaltningen skal fornyes.

Regjeringen sier i trontalen:

«Gjennom et synlig og desentralisert politi, raskere straffesaksbehandling og økt kvalitet i straffegjennomføringen vil Regjeringen forsterke innsatsen når det gjelder å forebygge og bekjempe kriminalitet.»

Det er gledelige ord. Men oppfølgingen kommer ikke. Dette budsjettet medfører en krise for politiet. Man reduserer driftsbudsjettene og overtidsbudsjettene, og man kommer til å få flere automatiske telefonsvarere som registrerer telefoner når folk om natten ringer for å be om hjelp fra politiet. Dette må følges opp i praksis. Det gjør ikke Regjeringen.

I trontalen sies det videre:

«Asyl- og flyktningpolitikken er myket opp. Dette arbeidet vil bli videreført.»

Dette synes vi er meget kjedelig, og dette vil vi motarbeide. Denne misforståtte snillistiske linjen fra Regjeringen har medført en tredobling av asylinnvandringen til Norge i 1998. I stedet for ca. 2 500, som var forventet, forventer man nå 8 000. Og det åpnes to nye asylmottak hver uke, i følge media.

Her undervurderer Regjeringen og stortingsflertallet dramatisk de langsiktige problemer og konflikter som oppstår i det norske samfunnet som følge av denne snillistiske flyktning- og innvandringspolitikken. Vi vil fortsette å fremme våre forslag om en radikal innstramning og følge opp det som skjer i andre land i Europa.

Regjeringen sier også:

«Regjeringen vil prioritere arbeidet mot rasisme og diskriminering.»

Det er en setning jeg fullt ut kan slutte meg til. Men Regjeringen gjør jo det motsatte i praksis når den nå vil kvotere inn innvandrere i offentlige stillinger fremfor nordmenn. Det blir altså en belastning å være av etnisk norsk opprinnelse på arbeidsmarkedet. Det medfører selvsagt raseri hos en del norske borgere, det medfører konflikter og vanskelige situasjoner. Og denne positive diskrimineringen, som man kaller det når man diskriminerer etniske nordmenn, fører bare galt av sted. Jeg skulle ønske Regjeringen kunne droppe den planen og prøve å bilegge og redusere konflikten i stedet for det motsatte.

Vi er også nødt til, etter de siste opplysninger, som ikke er nye, å ta alvorlig de kulturkonflikter som er i Norge, og som kommer til å forsterkes hvis vi ikke endrer vår innvandringspolitikk. Det er kommet en ny bok hvor vi har fått på dagsordenen tvangsekteskap og arrangerte ekteskap. Fremskrittspartiet fremmet forslag for å bidra til å forhindre slike ekteskap i fjor. Alle andre

stemte imot. Kanskje i hvert fall noen bekymrede, bl.a. kvinner i Arbeiderpartiet, nå begynner å ta disse spørsmålene litt mer alvorlig enn det de har gjort tidligere.

Regjeringen sier videre:

«Regjeringen vil legge fram forslag til nye helselover om pasientrettigheter, helsepersonell, psykisk helsevern og spesialisthelsetjenesten.»

Dette er også i Fremskrittspartiets øyne gode forslag, som vi ser frem til å behandle i Stortinget. Men jeg vil anbefale Regjeringen at den nå når den snakker om rettigheter, må inkludere valgfrihet for pasienter, valgfrihet for de eldre som trenger omsorgshjelp, og juridiske garantier for at Rikstrygdeverket skal betale regningene for pasienter og eldre som har behov for tiltak, selv om de velger private tiltak. Vi må få konkurranse inn i helsevesenet, og jeg håper at helseministeren etter hvert som han har begynt å skryte av det vi tvang igjennom i forrige budsjettbehandling om en økning i den innsatsbaserte finansiering – vi måtte da kjempe mot Regjeringen, og etterpå skryter helseministeren av det, det er glimrende – følger opp, slik at vi nå får en økning fra 45 pst. og kanskje opp til 55 pst., for å få enda mer av de godene som helseministeren har vært veldig flink til å snakke om er resultatet av den reformen vi første gang foreslo i 1985.

Så sier Regjeringen:

«Satsingen innen eldreomsorg videreføres, og en forsøksordning med henholdsvis eldreombud og omsorgsombud vil bli igangsatt i noen kommuner.»

Gledelig – jeg tror det er fire år siden vi fremmet forslag om et nasjonalt eldreomsorgsombud første gang. Det er jo det vi trenger, ikke bare «i noen kommuner». Vi trenger noen sentralt etter mønster av Barneombudet som kan følge opp kvaliteten og kvantiteten på eldreomsorgstilbudene i det ganske land. Men dette er i hvert fall et skritt i riktig retning. Det å utsette eldrereformen i to år er imidlertid ikke noe særlig fornuftig, og Fremskrittspartiet vil ikke gi tilslutning til det i utgangspunktet.

Det er hevdet at det er mangel på arbeidskraft innen bygg og anlegg. Det tviler jeg på, for alt tyder på at det Regjeringen la frem når det gjelder aktivitetsnivået i 1999, bygger på situasjonen fra juni og juli. Med en reduksjon i aksjekurser som har fjernet ca. 250 milliarder kr av norske selskapers verdier, er det mange tegn som nå tyder på en reduksjon i aktivitetsnivået, og jeg går ut fra at Regjeringen snart kommer til Stortinget med en oppdatert oversikt over hvordan økonomien i 1999 nå ser ut etter det som har skjedd.

Til slutt: Fremskrittspartiet har hele tiden sagt, og vi sier fortsatt, at vi er rede til forhandlinger og drøftelser om statsbudsjettet 1999. I en tid hvor det er behov for samarbeid, som også Thorbjørn Jagland sier, må det være noen som reelt sett er villig til å gå inn i forhandlinger – ikke slik som Jagland tar konsekvensen av sine retoriske poenger om samarbeid, ved å slå døren igjen og komme med ultimative krav, slik for så vidt også Høyre gjør. Da er det noen som i hvert fall må prøve. Det kommer til å bli vanskelig – meget vanskelig. Men vi må i hvert fall av hensyn til dem som har valgt oss, av respekt for det norske folk, prøve å finne frem til samarbeidsløs-

ninger, når stortingsvalget gav det resultat og den sammensetning som Stortinget fikk, og når Thorbjørn Jagland gav fra seg makten og innsatte Kjell Magne Bondevik som statsminister.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tom Thoresen (A): Det er mitt inntrykk at der de fleste andre er opptatt av å finne ut av landets økonomiske og parlamentariske situasjon, er Carl I. Hagen mest opptatt av å leke med begge deler. Der mange ser den økonomiske usikkerhet som krisen i Asia og store deler av verdensøkonomien kan påføre også oss, der mange ser hvordan renten har utviklet seg i Norge, der mange av oss frykter en økonomisk utvikling som igjen setter arbeidsplassene i fare, svarer Carl I. Hagen at vi må endre forskriftene for Norges Bank og for øvrig la humla suse. Der mange er opptatt av at regjering, regjeringssamarbeid og samarbeid mellom partiene i Stortinget må gi trygghet og stabilitet, sier Carl I. Hagen at en mindretallsregjering må drive et sak til sak-samarbeid i Stortinget, hvilket jo selvfølgelig er riktig, men som ikke gir noen linje.

Carl I. Hagen er antakelig den norske politiker som sterkest av alle ønsker seg en svak regjering som skal være avhengig av vekslende flertall i Stortinget, og vekslende flertall i Stortinget gir som bekjent intet svar på de langsiktige utfordringene landet står overfor.

Carl I. Hagen (Frp): Tom Thoresen sier at alle er så opptatt av å finne ut av landets parlamentariske situasjon. Det er mulig. Men jeg har i mitt innlegg gått inn på en del av det politiske innhold i Regjeringens trontale og forklart hvorledes vi ser løsningene på en del utfordringer som vi står overfor. Det syns ikke jeg er å «leke». Hvis man skulle snakke om å leke, må det være det som en partileder gjør, å gi fra seg regjeringmakten helt frivillig og innsette en ny statsminister, for deretter bare å sette i gang en undergravingsvirksomhet metodisk over lang tid, som så ett år etter munner ut i et stormangrep på «elendigheten» i det norske samfunn og Regjeringen og man sier det er mangel på stabilitet, og så arbeide for å få et regjeringsskifte. Det er i tilfelle å «leke». Da skulle man jo aldri gitt fra seg makten i utgangspunktet, men heller prøvd å finne noen samarbeidspartnere etter den nye situasjonen etter valget i fjor høst.

Jeg er enig med Johan J. Jakobsen. Hva er konsekvensen av Arbeiderpartiets kritikk nå? Vanligvis bør det være en viss sammenheng mellom det man sier fra en talerstol, og det man til slutt foreslår. Jeg har aldri opplevd et sånt stormangrep for et regjeringsskifte som det som kommer fra Arbeiderpartiet i dag, uten at det munner ut i et mistillitsforslag. Det helt naturlige burde være, hvis man mener at det er så fælt med den sittende regjering, og at det er en nasjonal krise, at man gjorde noe aktivt for å få en annen regjering. Men det gjør man jo ikke – annet enn å surmule.

Vi ser også den internasjonale økonomiske krisen. Men vi får ikke panikk når vi har en god økonomisk situ-

asjon til å takle den langsiktig. Og det er det vi sier vi skal gjøre. Vi har utfordringer, men Norge behøver ikke noen panikktiltak, og vi behøver ikke å innbille verken befolkningen eller utenverdenen at Norge er i en dyp økonomisk og styringsmessig krise.

Arne Lyngstad (KrF): Fremskrittspartiet har lagt vekt på at makten skal ligge i Stortinget, og vil styrke Stortingets makt. I forhold til viktige elementer i norsk økonomi viser det seg også at markedet har stor makt, og en spør: Viser politikerne evne til å styre finanspolitikken?

Regjeringen inviterer i trontalen, slik Hagen leste opp, til samarbeid om den økonomiske politikken for å stabilisere og bevare en høy sysselsetting. Derfor har Regjeringen fremmet et budsjett med innstramming for å få ned rentenivået og dermed redusere kostnadsnivået i næringslivet. Fremskrittspartiet har svart på utfordringen på en konstruktiv måte og ønsker å framstå som en av Regjeringens verbale støttespillere. Kristelig Folkeparti er glad for konstruktive sinnelag, men en del eksempler viser også at bildet kanskje er mer nyansert i praktisk politikk.

Når Regjeringen har foreslått et stramt budsjett og vist hvordan det er mulig å stramme inn, samtidig som en fortsetter med en sterk satsing på syke og eldre, på barnefamilie og på distriktene, er det Stortingets ansvar å vedta et økonomisk opplegg som kan skape tilstrekkelig tillit til norsk økonomi. I Kristelig Folkeparti lurer vi nå på hvem som egentlig vil bidra.

Jeg er bekymret for at Stortinget ikke vil evne å vedta et budsjett med tilstrekkelig innstramming som kan skape tillit, og at rentenivået blir høyere enn det kunne vært. Dette er en bekymring som også deles av flertallet blant norske økonomer, ifølge Aftenposten. Som et slags svar har Fremskrittspartiet tatt til orde for å endre instruksene til Norges Bank om pengepolitikken, noe som fagøkonomer sier vil gi oss høyere renter i framtiden enn ved å beholde dagens regime.

Fremskrittspartiet snakker fryktelig lite om behovet for innstramming. Det holder på å festne seg et inntrykk av at Fremskrittspartiet ikke er villig til innstramminger i norsk økonomi. Kristelig Folkeparti er bekymret over at Fremskrittspartiet er så lite bekymret. Hvordan vil Fremskrittspartiet bidra til å sikre tillit til norsk økonomi?

Carl I. Hagen (Frp): Lyngstad sier at Regjeringen har lagt frem et stramt budsjett, og det er jeg enig i. Men jeg tror det bygger på en del prognoser og vurderinger gjort før vi fikk de to siste renteøkningene fra Norges Bank, på 2,5 pst., og jeg tror ikke man har fått oppdatert oversikten over aktivitetsnivået i 1999. Jeg tror faktisk at det som har skjedd i den senere tid, både krisen i Asia som forplanter seg til de internasjonale børser, inkludert Norges, som har redusert verdien av norske selskaper med 250 milliarder kr eller mer, etter som hvilket sammenligningspunkt man tar, og den økte renten, må tas med i betraktning. Og den siste økningen av renten er, er det direkte sagt fra Norges Bank, for å bringe kursen på

norske kroner tilbake til et utgangspunkt. Det er ikke en vurdering av konjunktorene, det er ingen vurdering av inflasjonen. Det er en direkte følge av instruksene om å øke rentene når kronekursen beveger seg nedover. Det er den instruksene som vi mener bør endres, og det mente vi også i fjor og i forfjor. Vi sa det meget sterkt i finansdebatten i fjor.

Så påberoper Lyngstad seg «flertallet blant norske økonomer». Jeg vil gjerne få lov til å se den oversikten som Lyngstad bygger et slikt utsagn på. Og så sier han at «fagøkonomer» mener. Jeg vil gjerne få oversikten over navnene på de fagøkonomene som Lyngstad påberoper seg. Jeg har påberopt meg én – det kommer flere etter hvert. Det er ganske mange som etter hvert mener det samme som Fremskrittspartiet, og vi skal komme tilbake med en del navn. Men Hermod Skånland har altså skrevet en meget god, lang artikkel i Sosialøkonomen med den konklusjonen, og han har sagt det offentlig i fjernsynet. Hvem er de «fagøkonomer» som de andre påberoper seg? Det håper jeg Lyngstad kan presentere i løpet av debatten.

Ellers har Lyngstad helt rett i at nå, etter at Regjeringen den 5. oktober la frem sitt utkast til statsbudsjett, er det Stortinget og partiene i Stortinget som har ansvaret for å lage et budsjett. Regjeringen er ferdig med sin jobb, og jeg må få lov til å legge til: Regjeringen og Regjeringens medlemmer bør holde seg unna Stortingets behandling av budsjettet.

Per-Kristian Foss (H): Ja, parlamentarikere kan jo diskutere, men det er verre med avgitte sentralbanksjefer og deres renommé. Av hensyn til Skånlands renommé, vil jeg gjerne anbefale at man leser litt videre i artikkelen hans, der han bl.a. understreker at en forutsetning for en omlegging av valutapolitikken er en meget stram finanspolitikk. Det bør også flere legge seg på sinne.

Ellers var det interessant å høre Carl I. Hagens hovedinnlegg, som replikkene jo skal gå på. Der var det faktisk ganske mye som også vi fra Høyre kan være med på. La meg først nevne det som ble sagt om helsepolitikk, om matvarekonkurransen, om å bygge ned monopolene. Det kan vi ikke gjenkjenne til. I økonomisk politikk har tradisjonelt Høyre og Fremskrittspartiet stått sammen. Det dokumenterer samfunnsvitenskapelige undersøkelser fra hele 1990-tallet til fulle. Derfor er det kanskje med en viss grad av overraskelse jeg registrerer den uklarhet som jeg nå synes begynner å prege Fremskrittspartiets reaksjoner i en del vitale spørsmål – som skatt og økonomiske spørsmål. Mild og forsonlig er Hagens betegnelse på seg selv og sin reaksjon på budsjettet. Samtidig er han den første som i ultimatus form og i vedtaks form har tatt avstand fra en del av statsbudsjettet. Feriedagen er en del av statsbudsjettet, lovvedtak er en del av statsbudsjettet. Mesteparten av statsbudsjettet baserer seg faktisk på lovvedtak. Og Regjeringen anser det som en del av sitt økonomiske opplegg. Jeg er enig når det gjelder å ta avstand fra det kuttet som gjøres på feriedagen. Men det gjøres altså fra Hagen, den forsonlige, i ultimatus form.

I likhet med Høyre avviser også Fremskrittspartiet skatte- og avgiftsøkninger. Jeg har lyst til å sitere partiets finanspolitiske talskvinne, Siv Jensen, som i et intervju med Dagsavisen Arbeiderbladet den 25. juli i år sier:

«Jeg er ikke med på en eneste skatte- eller avgiftsskjerpelse. Da får heller regjeringen gå av.»

Og hun legger til:

«Mitt krav er imidlertid at det minimum blir et nullsumspill mellom økninger og reduksjoner».

Dette nikker jeg gjenkjennende til. Mitt spørsmål er om Hagen også gjør det.

Carl I. Hagen (Frp): Først til Hermod Skånland, som har skrevet en fyldig artikkel, og han har en masse premisser for sine standpunkter. Men hans konklusjon, som det fremkom i et intervju med Olav Gran-Olsson i Dagsrevyen for en stund siden, var at han i dagens økonomiske situasjon anbefalte en overgang til et inflasjonsmål for Norges Bank. Jeg skal prøve å få tak i navn og sånt senere, men jeg tror også stadig flere økonomer mener det samme. Det er ikke mange dager siden en professor fra Handelshøyskolen uttalte i Dagbladet at han ikke kunne skjønne hvorfor ikke Restad satte ned renten når han har makten til å gjøre det. Jeg undrer meg også litt over det, fordi vi ønsker å gi en målsetting og la Norges bank styre dette etter en generell målsetting. Men Senterpartiet har jo alltid sagt at man skal kontrollere og ha politiske vedtak for alt. Så det er litt merkelig at når Senterpartiet egentlig har makten til å gjøre noe, så gjør de det ikke. Det er det litt artig å være vitne til.

Så til denne feriedagen. Den er altså ikke på statsbudsjettets inntekts- eller utgiftsside i 1999. Det er ingen provenyvirksomheter av den. Den inngår ikke i den rammevotering som skal skje etter finansdebatten om de 24 - 25 rammene i det hele tatt. Den ligger i nasjonalbudsjettet, og det er utenfor det nye budsjettssystemets rammevotering. Det er det vi har tatt konsekvensen av, og vi har fremskutt vår gruppebehandling for å prøve å bidra til å stoppe en streik som bare er skadelig for landets innbyggere, bedrifter og kommuner. Vi synes det er et formål for nasjonalforsamlingen å bidra til å hindre noe som er negativt for samfunnet. Jeg er klar over at Foss ikke ser det slik, og jeg er veldig klar over at Jagland ikke ser det slik. Men vi ser det altså slik. Derfor fremskyndte vi vår behandling.

Når det gjelder utsagnene fra vår finanspolitiske talskvinne, har jeg også merket meg dem. Hun sa «jeg», og «mitt», og hun kommer til å kjempe som en løve for dette i gruppen. Det gjenkjenner jeg, og vi får se hvordan det blir. Vårt utgangspunkt for forhandlingene er nøyaktig det som Siv Jensen gav uttrykk for.

Tor Nymo (Sp): Så vidt jeg har oppfattet det, gir Fremskrittspartiet inntrykk av at de støtter Regjeringens tunge satsing på helsereformer. Veksten i kommuneøkonomien på hele 2,6 milliarder kr er nettopp øremerket gjennomføringen av disse reformene. Carl I. Hagen vet også utmerket godt at gjennomføringen er avhengig av egenandeler fra kommunene. Fremskrittspartiet har alltid

hatt tradisjon for å kutte i kommuneøkonomien. De signaler som nå er kommet, tyder på at det er opplegget også i år. Mitt spørsmål blir: Vil Fremskrittspartiet også i år foreslå kutt i kommuneøkonomien med den konsekvens at det ikke blir mulig å gjennomføre de nevnte helsereformene som Stortinget har forutsatt?

Carl I. Hagen (Frp): Jeg vil gjerne få opplyse Tor Nymo om at vi i alle våre selvstendige budsjettalternativer har skjermet helsevesenet og eldreomsorgen. Der har vi alltid gått inn for øremerkede midler. Det er vårt hovedsyn at det økonomiske ansvaret for eldreomsorg og helsevesen burde være et nasjonalt ansvar, det burde ikke være egenandeler fra kommunene i det hele tatt. Det er nettopp denne ansvarsdelingen mellom kommuner, fylkeskommuner og stat som er så ødeleggende for helsevesenet og eldreomsorgen, for det gir alle politikere en adgang til å skyld på noen andre. Hadde alt økonomisk ansvar for alle eldreomsorgstjenester, tjenester for funksjonshemmede og helsetjenester vært samlet i Stortinget, Regjeringen og statsbudsjettet, hadde ingen her kunnet skyld på fylkeskommunen eller kommunepolitikere når noe ikke skjer. Det er vårt primære syn, og det synes vi er det viktige.

Jeg vil ikke gå inn i den videre budsjettbehandlingen som tilligger andre komiteer, men man kan ikke påregne at Fremskrittspartiet vil være med på ting som gjør det vanskeligere i helsevesenet og eldreomsorgen. Det vil vi følge opp. Det beste hadde vært om vi fikk en radikal reform, slik at muligheten til å skyld på hverandre ble fjernet, og slik at vi kunne få en enhetlig styring over eldreomsorgen. Det er jo meningsløst at det skal være avhengig av kommunepolitikernes prioriteringer om eldre mennesker som har betalt sine trygdepremier gjennom et langt liv, får det nødvendige omsorgstilbud eller ikke. Mange kommuner har først og fremst bygd rådhus og kulturinstitusjoner i stedet for å bygge sykehjem og å bygge ut eldreomsorgen. Derfor burde dette vært samlet, slik at vi hadde ansvaret ett sted, og ikke den ansvarspulveriseringen som det nåværende system legger opp til, og som egentlig er en skandale.

Tom Thoresen (A): I et av de replikk svar som Carl I. Hagen gav nå, tror jeg vi egentlig fikk Fremskrittspartiets budsjettfilosofi. Hagen sa at Regjeringen bør holde seg unna Stortingets budsjettbehandling. Da jeg ikke tror at dette var et innlegg i en debatt om maktens tredeling, men om politiske realiteter, betyr vel dette i klartekst at Hagen mener at en regjering oppgave er å sette fram et forslag overfor Stortinget og så sette seg ned og ta det som det kommer, altså det som i vanlig organisasjonspraksis vil si at man har forslagsrett, men ikke stemmerett.

Jeg går ut fra at Regjeringen selv merker seg dette, og at Regjeringen selv merker seg at Hagen stort sett allerede har gått imot de fleste av de viktige tingene i statsbudsjettet, og til og med har søkt å skaffe seg bindende avtaler med andre partier for å låse situasjonen i utgangspunktet.

Men Hagen har også med dette utsagnet gitt kanskje den beste begrunnelsen for hvorfor regjeringen Jagland var nødt til å gå av. Hagen søker å framstille det som om dette var en fullstendig frivillig handling som banet veien for den nåværende regjering. Det var jo ikke situasjonen. Situasjonen var at valgresultatet ville gitt en mindretallsregjering fra Arbeiderpartiet, og alle andre partier hadde klart uttrykt at de ønsket andre alternativer. En regjering fra Arbeiderpartiet ville blitt en administrasjonsregjering. Det ville ikke vært godt for Arbeiderpartiet, men enda viktigere: Det ville ikke vært godt for landets politiske og økonomiske situasjon.

Carl I. Hagen (Frp): Tom Thoresen behøver ikke undre seg over hvilken budsjettfilosofi Fremskrittspartiet bygger på. Vi bygger på det som er vår statsrettspraksis, det som har vært praksis i Stortinget i alle år, og det som faktisk er nedfelt i Stortingets forretningsorden, som sier hvorledes statsbudsjettet skal behandles. Det er ikke noe mystisk med det. Det har jo alltid vært slik at det under budsjettdrøftelsene mellom partigruppene her i Stortinget før finanskomiteens innstilling avgis, har vært forhandlinger mellom stortingsgruppene. Regjeringspartienes finansfolk og ledelsen i gruppene her snakker selvsagt med sin regjering – det har alltid Arbeiderpartiets stortingsgruppe gjort, og det forventer jeg at man gjør nå. Men selve forhandlingene går mellom partigruppene i Stortinget. Og det som skal lages, er faktisk et statsbudsjett for fedrelandet for 1999.

Et hjertesukk: Er det umulig for andre i denne forsamling å tenke seg at man kan diskutere innholdet i statsbudsjettet, innholdet i politiske saker, uten at man hele tiden samtidig må løpe pressens ærend ved å snakke regjeringsskisse og regjeringsskisseløsninger? Vi har en jobb å gjøre, og den er å sy sammen, sette sammen et statsbudsjett. Det kan vi prøve å gjøre uten at det også skal bli et spørsmål om Regjeringen lever eller ikke lever. Det virker som om alt i denne sal av større reformer og store saker på død og liv skal knyttes til om Regjeringen lever eller ikke lever. Vår oppgave er å lage et statsbudsjett i henhold til vår forretningsorden. Jeg skulle ønske vi kunne diskutere innholdet i statsbudsjettet under forhandlinger og i våre komiteer uten hele tiden å late som om det er regjeringsskisseløsningen det dreier seg om. Jeg ser det nemlig ikke slik. Det dreier seg om å bidra til at landet får et forsvarlig statsbudsjett for 1999, og intet annet!

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Einar Steensnæs (KrF): Regjeringen Bondevik har lagt bak seg sitt første viktige arbeidsår. Det har vært et år med mange, store utfordringer både politisk og økonomisk. Det har også den politiske debatten båret preg av. Debatten har vært både livligere, mer intens og mer profilert – noen vil også si mer spennende og interessant – enn vanlig. Uavhengig av politisk ståsted tror jeg det må erkjennes at det er sunt for det politiske systemet at det luftes ut i regjeringsskontorene av og til. Og i den grad det

har skjedd voksenopplæring i det forgangne år, tror jeg dette året har gitt en nyttig erfaring både her og der for alle som har byttet roller i forbindelse med regjeringsskiftet – altså også for Det norske Arbeiderparti.

Opposisjonen spiller en meget viktig rolle i det parlamentariske systemet. Gjennom en kritisk, prøvende holdning til regjeringens arbeid og gjennom presentasjonen av sin alternative politikk er opposisjonspartiene med på å synliggjøre de ulike politiske veivalgene, skjerpe regjeringens oppmerksomhet og legge viktige premisser for de beslutninger som Stortinget fatter. En slik aktiv, profilert opposisjonspolitikk er sunt både for demokratiet og for parlamentarismen. Men opposisjonen har også et ansvar. Det ansvaret blir særlig tydeliggjort i en situasjon med mindretallsregjering, slik vi har i dag. Men dette er på ingen måte noen ny situasjon. Mindretallsregjeringer har vi levd med i mange år, og mindretallsregjeringer må vi nok leve med enda en stund til tross for alle mer eller mindre fantasifulle regjeringsskisseløsninger som måtte finnes på tegnebordet.

Etter Grunnloven er det Stortingets ansvar å gi landet et budsjett – der har representanten Hagen utvilsomt rett. Det kan nødvendigvis en mindretallsregjering ikke klare med regjeringsskisseløsningens stemmer alene. Uansett vil en mindretallsregjering være avhengig av at en ansvarlig opposisjon stiller opp, er villig til å trå til og inngå kompromisser gjennom konstruktive forhandlinger. Slik har det vært tidligere, slik må vi kunne forutsette at det også er nå. Jeg kan på vegne av sentrumspartiene love at vi skal ha den nødvendige fleksibilitet i disse forhandlingene og selvsagt innrømme opposisjonspartiene den selvfølgeligelige rett de har til å innvirke på budsjettutformingen, i samme grad som de stiller opp og tar ansvar for å skaffe landet et statsbudsjett. Jeg håper tilsvarende på at opposisjonspartiene er villig til å være med i konstruktive drøftinger med oss om hvordan budsjettet kan utformes. Forhandlingene blir åpenbart ikke lette, men vi må forsøke. Da er det viktig at partiene ikke låser seg i absolutte posisjoner allerede før forhandlingene kommer i gang.

Til tross for alle dystre spådommer om at en sentrumsregjering ville være «dødfødt», et «luftslott», «steindød» og «tankespinn» – det var karakteristikkene som faktisk falt før og under regjeringsskisseløsningene på Voksenåsen – har regjeringen Bondevik maktet å etablere seg og levert betydelig politiske resultater allerede etter sitt første arbeidsår. Regjeringen har stilt opp et klart verdigrunnlag for sin politikk, fast forankret i vår nasjonale og kristne kulturarv. Målet er å tilrettelegge for et solidarisk og humant samfunn som tar utgangspunkt i enkeltmenneskets verdi, og som viser omsorg for de svake, for miljøet og for kommende generasjoner. Det er mennesket og de menneskelige behovene som skal stå i sentrum for en god samfunnsbygging. Med dette utgangspunktet har Regjeringen vitalisert og fornyet politikken på viktige områder innen familiepolitikken, distriktspolitikken, kulturpolitikken og verdiskapingen i samfunnet i bred forstand.

Nå er det ingen tvil om at forholdene i internasjonal økonomi, med stor uro på børsene i Asia, krakket i Russ-

land, fallende oljepriser og en svekket kronekurs, har gjort det nødvendig å prioritere ulike tiltak skarpere og dosere gjennomføringen av enkelte tiltak i et noe annet tempo enn det en i utgangspunktet kunne ha forventninger om. Likevel kan vi summere opp situasjonen slik: Denne Regjeringen har klart å få atskillig mer gjennomslag for sin politikk enn det mange torde håpe på, og betydelig mer enn det andre trodde var mulig å få til. Regjeringen kan vise til en fyldig liste over viktige politiske saker som har fått tilslutning i Stortinget:

- innføring av kontantstøtte til småbarnsforeldre, som gir valgfrihet og større økonomisk rettferdighet i valg av omsorgsform
 - økt minstepensjon på 1 000 kr i måneden for enslige
 - et opplegg for den bredeste og største helsesatsing noensinne gjennom opptrappingsplan for psykiatrien, kreftomsorgen og utstyrsanskaffelse på sykehusene
 - en plan for sanering av u-landsgjeld som bidrag til en økonomisk og sosial utvikling i de fattigste landene
 - en aktiv oppfølging i miljøpolitikken i tråd med Kyoto-protokollen
 - asyl- og flyktningpolitikken er myket opp
 - økning av studiestipendandelen fra 28 til 30 pst.
 - en fremforhandlet avtale med begge bondeorganisasjonene om jordbruksoppgjøret som har skapt ny optimisme i næringen
- bare for å nevne noe.

Sentrumsregjeringen har en klar målsetting i finanspolitikken med å bidra til økonomisk stabilitet og sørge for at renten etter hvert reduseres til et mer normalt nivå. Den høye renten rammer sosialt svært skjevt, gir økte kostnader til kommunesektoren og svekker næringslivets konkurransevne. Derfor er det svært viktig å beholde stramheten i budsjettet om lag på det nivået Regjeringen har foreslått, slik jeg også sa til NRK. Vi er ikke innstilt på å svekke stramheten i budsjettet, som altså er ca. 1 pst. Tvert imot. Slik kan mine uttalelser til NRK ikke utlegges. Selv om vi har problemer når det gjelder den økonomiske stabiliteten, bør en reservere begrepet krise for helt andre forhold. For vi kan fremdeles vise til svært positive tall når det bl.a. gjelder overskudd på statsbudsjettet, overskudd i utenriksregnskapet, høy sysselsetting og et næringsliv som i mange bransjer arbeider under høytrykk. Dette gir oss også muligheter for å tilrettelegge for gode tjenestetilbud også for kommende år.

Men rentenivået er for høyt. Det må ned. Da må det strammes inn, og det vil selvsagt alle måtte merke. Men det er selvsagt ikke slik at innstramningene ensidig er lagt på skuldrene til noen få. Alle må bidra i denne store fellesdugnaden for å få renten ned: private husholdninger, næringslivet og offentlig sektor. Men for sentrumspartiene er det viktig å kunne innrette innstramningene slik at de som har den sterkeste økonomiske ryggraden, også må finne seg i å bære de største byrdene, og at lavinnteksgruppene og de som har størst behov for fellesskapets hjelp og støtte, i størst mulig grad blir skjermet.

Men ikke alle viktige politiske innspill trenger nødvendigvis å koste penger. Det fins betydelige verdier i

det norske samfunnet som ikke telles, verken i antall eller i kroner og øre, men som like fullt er viktige for samfunnet og for å gi den enkelte et godt liv i vid forstand.

Opprettelsen av Verdikommisjonen har skapt en bred debatt i Norge – i politiske fora, på arbeidsplassene, ved middagsbordene, i organisasjonene, på møteplassene. Hva er viktige fellesverdier for oss å ta vare på? Mange er engasjert i disse spørsmålene, mange er opptatt av å finne svar.

Verdikommisjonen har bidratt til å skape større bevissthet om verdispørsmål og etiske problemstillinger, og har utfordret oss alle til refleksjon og handling. Dette har på en interessant måte bidratt til å gi samfunnsdebatten en ny dimensjon. Det opprettes nå både verdikommuner og verdifylker etter initiativ fra kommunene og fylkene selv. Dermed kan kanskje også tyngdepunktet i den politiske debatten bevege seg langs andre akser enn den strengt økonomisk-materialistiske. Dette kan i neste omgang også føre til at de politiske prioriteringene vil endre seg, ganske enkelt fordi det vil være andre forhold ved samfunnsutviklingen som det blir viktigere for det politiske systemet å rette oppmerksomheten mot og ivareta.

La meg til slutt få understreke vårt klare ønske om et konstruktivt og godt samarbeid om statsbudsjettet for neste år. Det er mange som nå følger budsjettprosessen på Stortinget med argusøyne. Det er vel også riktig å si at denne budsjettbehandlingen er mer spennende og mindre forutsigbar og reiser atskillig flere gode spørsmål enn den har tilsvarende gode svar å gi. Det er likevel utvilsomt at det er forventninger til at det samlede politiske miljø skal ta nødvendig ansvar i en situasjon med stor uro på finansmarkedene, lave oljepriser og en svekket krone. Noen av de som følger situasjonen her på Stortinget, er i stand til å bevege markedene i en retning som kan være positiv eller negativ for Norge, alt etter som en bedømmer situasjonen når det gjelder styringen i økonomien. Dette pålegger hele det politiske miljøet på Stortinget et betydelig ansvar. Det er et ansvar vi sammen må dele!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Thorbjørn Jagland (A): Kristelig Folkepartis parlamentariske leder sier at opposisjonen har et ansvar. Det er helt riktig. Landet har jo fått en ansvarlig opposisjon. Det var faktisk Arbeiderpartiet, som det største opposisjonspartiet, som advarte mot å sprekke årets statsbudsjett med 5 milliarder kr, mens Regjeringen var pådriver for at det skulle skje. Og hadde man ikke gjort det, og så lagt kontantstøtten på 3 milliarder kr til side, hadde man nesten hatt den innstramningen som det nå snakkes om, 9 milliarder kr. Det mangler bare 1 milliard.

Jeg velger å tolke det positivt at Kristelig Folkepartis parlamentariske leder nå ikke henviser til avtalen med de to høyrepartiene om kontantstøtten, for det kan jo ikke være slik at den står over et enstemmig stortingsvedtak om å satse på eldreomsorgen med 30 milliarder kr i inne-

værende periode. Nå skyves den i det fremlagte statsbudsjett på med to år – i en situasjon der det blir flere og flere pleietrengende eldre, faktisk hver eneste måned. Den avtalen kan jo ikke stå over en lovbestemt fridag vedtatt av Stortinget. Den kan jo ikke stå over alt det sentrumpartiene har sagt om egenbetaling i helsesektoren. Nå blir altså barn, etter det nye statsbudsjettet, pålagt egenbetaling ved legebesøk. Vi vet hvem som først kommer til å la være å sende barna til lege. Det er de lavtlønte. Så en avtale med Høyre og Fremskrittspartiet kan jo ikke stå over det som sentrumpartiene i lang, lang tid har sagt om å gjøre noe med Forskjells-Norge.

Jeg håper at man nå kan få til et samarbeid om det som alle partier år etter år har sagt er viktigst – satsing på eldre, på helse og på utbygging av utdanning for barn, ungdom og voksne.

Einar Steensnæs (KrF): Jeg er glad for at Jagland understreker at landets største parti ønsker å utgjøre en ansvarlig opposisjon. Det er et godt utgangspunkt. Men det er dessverre ikke alltid godt samsvar mellom det en erklærer og det en faktisk gjør. Og den beskrivelsen som Jagland nå nok en gang forsøker å gi av den økonomiske politikken som Arbeiderpartiet har ført, er han ganske enkelt nokså alene om. I en analyse som er gitt av to dr.oecon., ved henholdsvis Norges Handelshøyskole og Høgskolen Stord/Haugesund, oppsummeres situasjonen slik:

«Det var Arbeiderpartiet som både helte bensin på og tente på ... bålet ... Deretter stakk Ap av og ga de som sto igjen skylden for brannen.»

Det er også slik at opposisjonen har et betydelig ansvar for hvordan markedet oppfatter situasjonen her på Stortinget. I Dagens Næringsliv den 25. september står det følgende i en rentekommentar fra en finansanalytiker:

«Ap-leder Thorbjørn Jaglands utspill om at det ikke vil bli noe budsjettssamarbeid med sentrumsregjeringen hvis den holder på kontantstøtten, skapte usikkerhet i rentemarkedet torsdag. De korte rentene trakk derfor noe opp.»

Og en rekke andre sitater går på det samme – med anmodning om at det største partiet i praksis viser at det ønsker å opptre både ansvarlig, konstruktivt og åpent. Og når Jagland nok en gang trekker fram den avtalen som er inngått mellom de fem politiske partiene, vet han at det der ligger en politisk realitet som han må forholde seg til uansett hvilket regjeringsalternativ og hvilket budsjettssamarbeid vi har på Stortinget.

Så er det selvfølgelig galt det han sier om egenandeler. Barn må ikke betale egenandel. Barn mellom 7 og 16 år går på foreldrenes kvote når det gjelder egenandel. Når det så gjelder eldreomsorgen, henvender en rekke kommuner seg nå til departementet med anmodning om å få bedre tid for å innfase eldreomsorgsreformen, rett og slett fordi kapasiteten i byggebransjen er slik at en ikke uten videre kan klare oppgaven innenfor den fastsatte tidsrammen.

Vidar Kleppe (Frp): Som Steensnæs var inne på, er dette det første viktige arbeidsåret for Regjeringen i og med at den nå har hatt mulighet til å framlegge sitt eget budsjett. Steensnæs redegjorde – som perler på en snor – for de viktige politiske sakene og de tydelige politiske resultatene det har gitt.

Jeg vil si til det at selvskryt skal en lytte til, for det kommer ofte fra hjertet. Men når vi ser på den emissærvirksomheten som sentrumsregjeringens statsråder og tillitsvalgte som sitter her i salen, har drevet utover det ganske land, spesielt når det gjelder løftene om et løft innenfor helse – og sosialsektoren og løftene til små og mellomstore bedrifter når det gjelder deres rammevilkår, er jeg ikke sikker på om de som utenfor denne salen, ser de samme tydelige politiske resultatene av denne regjeringens politikk.

Selv om Stortinget allerede for et par måneder siden diskuterte hvordan vi skulle legge opp rammevilkårene for norske sjøfolk i framlegget til statsbudsjett, ser vi nå at Regjeringen har kommet med forslag om å kutte ut refusjonsordningen til norske sjøfolk - norske sjøfolk som har vært med på å sikre mange av de Kristelig Folkeparti-representantene som sitter i denne salen, et sete her. Og jeg må spørre Steensnæs, som jeg tror også holder seg til nestekjærlighetsbudet: Hvilken sammenheng ser han mellom de løftene som Kristelig Folkeparti og representanter fra sentrumpartiene har gitt overfor norske sjøfolk, og det framlegget som nå er kommet i statsbudsjettet om at refusjonsordningen skal vekk? Jeg mener at dette er en sak som Verdikommisjonen bør se på. Vi i Fremskrittspartiet vil komme med en utstrakt hånd til Regjeringen. I de forhandlingene som forhåpentligvis nå kommer, og der vi vil få et ord med i laget, er vi villig til å gjøre noe med denne uretten.

Einar Steensnæs (KrF): Det overordnede målet for Regjeringen har vært å bidra til økonomisk stabilitet, tilpasset den økonomiske situasjonen, og dermed til å få renten ned. Renten er nå det største problemet og den største utfordringen, ikke bare for private husholdninger, og særlig for familier som har høy gjeld og lav inntekt, men også for næringslivet. Det har vært det overordnede målet, nettopp i visshet om at det var den beste hjelpen vi kunne gi, både til privathusholdningene, til offentlig sektor og til næringslivet. Men det er klart at en slik innstramning vil smerte. Alle vil merke det når en er nødt til å kutte, og det med en såpass sterk dosering når det gjelder innstramningen som Regjeringen fant nødvendig. Derfor har det selvfølgelig ikke vært mulig å tilgodese alle de formål som en i utgangspunktet kunne tenkt seg å prioritere. Men Regjeringen har gjennom et stramt budsjett likevel synliggjort hva den prioriterer aller høyest. Først kommer helse og omsorg, distriktene og barnefamiliene. Innenfor den rammen har Regjeringen vist en klar politisk profil, en vilje til å skjerme de viktigste gruppene og slå ring om grunnleggende tjenestetilbud i kommunene som en mener bør skjermes.

Når det gjelder helse- og omsorgssektoren, kunne jeg sagt mye mer detaljert om de omfattende helseplanene som Regjeringen nå følger opp i budsjettet, og som fikk Stortingets tilslutning før sommerferien. Det gjelder kreftomsorgen, det gjelder utstyr til sykehusene, og det gjelder psykiatri, som jeg nevnte.

Så til refusjonsordningen for sjøfolk: Jeg innrømmer gjerne at jeg svært gjerne ville ha beholdt den. Jeg tror alle kjenner mitt engasjement for sjøfolkene og for sjøfarten generelt, men også her måtte en velge. Det Regjeringen fant ut, var at verftsstøtten tross alt var viktigere å skjermes i en situasjon hvor inntjeningen i norsk skipsfart har vært veldig god. Og til tross for at noen små rederier nok vil ha problemer med dette, vil næringen generelt sett kunne leve med en slik innstramning.

Svein Ludvigsen (H): Når jeg hører representanten Steensnæs, slår det meg at det er langt mellom sentrumsalternativet på Voksenåsen og sentrumspolitikken i Stortinget. Borte er viljen, borte er prioriteringen, borte er Annerledeslandet, og tilbake står en nærmest venneløs regjering. Responsen har på ett år svingt fra forventning og entusiasme til generalstreik og faneflukt. Og svaret på Steensnæs' påstand om at distriktene er prioritert, kommer fra senterpartiordføreren og KS-lederen i Troms, Thor Tøllefsen, som karakteriserer budsjettet som det verste han har opplevd for distriktene.

Tross Steensnæs' gode vilje her i dag står trontalen som et dokument fylt til randen av manglende visjoner i et annerledesland som regjeringspartiene allerede har rømt. Steensnæs' argumentasjon for helt nødvendige innstramminger blir imøtegått av nestlederen i Senterpartiet, Grønlien Østmo, som senest den 8. august i Dagsavisen sier at hun setter spørsmålsteget ved om det er behov for innstramminger. Da er det ikke annet å vente enn at sentrumspartienes ide om blokkuavhengighet faktisk er en medvirkende årsak til usikkerhet i økonomien og dermed renteøkninger.

Steensnæs inviterer til samarbeid. Da spør jeg: Mener virkelig Steensnæs at de dramatiske skatte- og avgiftsøkningene som Regjeringen foreslår, er en invitt til f.eks. Høyre? Mener Steensnæs, som sammen med Høyre var med på å nedkjempe Arbeiderpartiets skipsfartspolitik, at den nærmest rasering og totalhavari av skipsfartspolitikken som Regjeringen inviterer til, er en invitt til Høyre og Høyres støtte? Og er det slik at Steensnæs mener at det er en invitt til samarbeid med Høyre når man nå foretar en innstramning i sykelønnsperioden? Eller står Steensnæs ved det løftet som han gav i et brev til Ola Bjørkeng den 20. januar 1997, om at Kristelig Folkeparti i hvert fall vil sørge for at tilsvarende forslag som det Arbeiderpartiet kom med, nemlig en innstramning i sykelønnsordningen, vil bli avvist av Regjeringen? Mitt spørsmål blir da: Hvor ligger konkret invitten til f.eks. Høyre i den økonomiske politikken, i skatte- og avgiftspolitikken og i næringspolitikken?

Einar Steensnæs (KrF): Jeg synes det var interessant at representanten Ludvigsen nå kjører fram KS-lederen i

Troms og begynner å interessere seg for kommuneøkonomien og de trange rammene kommunene har. Det er ingen tvil om at til tross for at det i Regjeringens forslag ligger en realvekst på rammene i kommunesektoren, og at Regjeringen dermed har fulgt opp det den lovte i kommuneøkonomiproposisjonen, får mange kommuner det trangt når det gjelder å finne plass til f.eks. grunnleggende helse- og omsorgstjenester og utdanning, fordi de har fått økte rentekostnader, økte lønnsutgifter og også økte utgifter til pensjoner.

Men nå oppfatter jeg det slik at Høyre alvorlig har tenkt å se på innretningen på kommuneøkonomien, og det er nytt. For i tidligere budsjettforhandlinger og samarbeid om budsjett har det jo nettopp vært kommunebudsjettet som har vært vanskeligheten i forhold til Høyre, for der Høyre ser byråkratisk daukjøtt, der finner sentrumspartiene sykepleiere, lærere, omsorgsarbeidere og andre som jobber med grunnleggende tjenester som har stor betydning for velferden til folk flest ute i kommunene. Derfor er det et tøft budsjett, og derfor er det interessant at Svein Ludvigsen nå varsler at Høyre i budsjettforhandlingene vil bruke sine forhandlingsmuligheter til å bedre økonomien for kommunene. Det vil vi selvfølgelig lytte til.

Ellers er det slik at Regjeringen selvfølgelig må ha rett til å innrette sitt budsjett i tråd med det den finner forstandig, og i en innstrammingspakke kan det ikke bare være kutt. Det må også være innstramminger gjennom skatte- og avgiftstiltak, fordi det private forbruket har steget slik at det er med på å skape press i økonomien. Det familiene tar inn i økt kjøpekraft gjennom økte lønninger, trekkes inn igjen ved økte kostnader til kapitalutgifter, fordi renten er for høy. Slik at ved å trekke inn mer ved skatter og avgifter får vi dempet økonomien og på den måten gitt familiene det beste bidrag til å forbedre sin økonomi.

Inge Myrvoll (SV): Først en liten oppfølging av replikken til Svein Ludvigsen. Når Thor Tøllefsen fra Senterpartiet har sagt at det er det verste distriktpolitiske budsjettet han har fått framlagt i sin tid, kan man tenke seg hvordan det budsjettet blir etter at man har forhandlet med Høyre og Fremskrittspartiet. Da blir det enda noen hakk verre, for det er ikke der man finner de distriktpolitiske tiltakene, så da går det fra vondt til verre og verst.

Jeg må erkjenne at Steensnæs og jeg nok ikke har samme bordsetning, for ved den bordsetninga jeg opplever, snakkes det ikke så mye om Verdikommisjonen og de store tingene. Men det er mulig Steensnæs er blitt bønnhørt ved enkelte bordsetninger. Det er helt andre ting det snakkes om når det gjelder sentrumsregjeringa og dens hjelpeløshet. Steensnæs har rett i én ting: Det har vært voksenopplæring både her og der, spesielt hos Arbeiderpartiet. De har lært noe. De har lært noe om politisk slalåmkjøring, om vekslende flertall og om det uberegnelige i det, og de forteller om sin lærdom. Men det jeg undres på, er: Hva har sentrumsregjeringa lært? Dens første lærdom var jo å putte Voksenåsen-erklæ-

ringa i skuffen, og så har man erstattet den med det noen kaller fleksibilitet – stor fleksibilitet.

Jeg vil gå tilbake til denne erklæringa – ikke til milliardløftene, men til litt av verdigrunnet. Her står det en del om kritiske holdninger til at markedet tar over, at beslutninger overføres til markedet og kapitalsterke privatpersoner. Det står noe om at man tar avstand fra «oppfatninger av mennesker først og fremst som aktører i et marked» og en rekke ting som jeg synes er gode menneskelige og samfunnsmessige målsettinger. Men det som da undrer meg, er: Hvis man prøver å realisere litt av dette, kan man da på en måte få redusert markedets innflytelse ved å inngå kontrakt med Høyre og Fremskrittspartiet hvor man med vekslende flertall vender seg til Høyre og Fremskrittspartiet, og på den måten bolter igjen døra for dem som kan ha kritiske holdninger til markedet?

Einar Steensnæs (KrF): Jeg synes representanten Inge Myrvoll tar opp veldig vesentlige og viktige spørsmål. Denne regjeringen har gjennom sitt politiske program, gjennom trontalen og gjennom det politiske grunnlag som Regjeringen bygger på, nemlig Voksenåsen-erklæringen, forsøkt å sette en annen politisk dagsorden hvor de verdier som Inge Myrvoll bl.a. nå stilte spørsmål om, står veldig sentralt. Det har vært et mål for Regjeringen gjennom et samarbeid i Stortinget å få til et gjennombrudd for en annen politisk tenkning hvor mennesket står i sentrum, og for de immaterielle verdiene som har så stor betydning for det gode livet. De fleste av oss kan omgi oss med materielle goder i en overflod som faktisk gjør at vi forstyrres i forhold til hva som er viktig i livet, vi oppfatter kanskje de viktige tingene på en annen måte enn det som egentlig betyr mest for oss, fordi de materielle tingene – de som telles i kroner og øre, det som har med lønningssposen å gjøre – får en altfor stor oppmerksomhet i et så godt utbygd velferdssamfunn som det norske.

Derfor er de anslagene til en politisk debatt som Inge Myrvoll nå tok til orde for, veldig interessante. Vi ønsker oppriktig å alliere oss med alle de kreftene i Stortinget som vil være med på å løfte denne debatten opp slik at den også får et konkret gjennomslag. Men så er det muligheten for å få dette til, for det er en mindretallsregjering som inviterer til innspill når det gjelder dette. Da må ikke Inge Myrvoll forenkle virkeligheten slik at vi bare får til den debatten ved å alliere oss med venstresiden. Den debatten som setter mennesket i sentrum og som fokuserer på individet, har ikke venstresiden uten videre stått for. Den har høyresiden stått like mye for. Derfor vektlegger vi å kunne gjennomføre dette i et bredt samarbeid med både venstre- og høyresiden i Stortinget, fordi vi ser de ulike fokuseringer som interessante på begge sider i disse politiske fløyene.

Thorbjørn Jagland (A): Parlamentarisk leder i Kristelig Folkeparti kom med et feil svar til meg i stad når det gjaldt egenandeler for barn. Det er riktig at barn under 7 år ikke betaler egenandeler, men Regjeringen kommer

med en nyordning. Det er nemlig slik i dag at barn mellom 7 og 16 år og pensjonister bare betaler halv egenandel. Regjeringen foreslår nå større egenandeler for barn og pensjonister, og det er lagt inn besparelser på 335 mill. kr på dette i budsjettet.

Så har jeg et spørsmål til Kristelig Folkepartis parlamentariske leder, Steensnæs. På Kristelig Folkepartis landsmøte før valget sa Kjell Magne Bondevik følgende om hvorfor man ikke kunne basere seg på Høyre og Fremskrittspartiet, spesielt Fremskrittspartiet:

«Da må vi basere oss på det liberalistiske ytterste høyre i norsk politikk. Dette er umulig for Kristelig Folkeparti. Da svikter vi vårt ansvar i arbeidet for de svakstilte, i u-hjelpen, i alkoholpolitikken, og i kampen for en bedre økonomisk utjamning.»

Dette samsvarer også med hva visestatsminister i Regjeringen, Anne Enger Lahnstein, sa før valget. Hun sa følgende:

«Senterpartiet har i mange år sett på Fremskrittspartiets politikk som den største trusselen mot våre verdier og mål.»

Nå skryter man av Fremskrittspartiet for konstruktiv holdning til statsbudsjettet, til tross for at Fremskrittspartiet er det eneste partiet i denne sal som har avvist nesten alle de forslag Regjeringen har kommet med. Hva slags kuvending er dette?

B j a r n e H å k o n H a n s s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Einar Steensnæs (KrF): Det Jagland sa, og som var feil, er at vi vil innføre egenandeler for barn ved legebesøk. Det er ikke riktig. Det Regjeringen foreslår, er at alle nå skal få subsidiert sine blåreseptmedisiner like mye. Her har altså barn og pensjonister ifølge Regjeringens forslag fått mer.

Når det gjelder forhandlingene her på Stortinget, sa jeg i mitt hovedinnlegg at dette på ingen måte vil bli lette forhandlinger. Det betyr ikke at vi ser enkelt på f.eks. det å komme til enighet med Fremskrittspartiet. Jeg er ingen blåøyd optimist som tror at Fremskrittspartiet og Carl I. Hagen uten videre vil lose våre budsjettstandpunkter enkelt på plass gjennom forhandlinger. Det er riktig som Jagland sa, Fremskrittspartiet har systematisk avvist post etter post på viktige områder der Regjeringen har kommet med forslag og innretninger. Så dette blir vanskelige forhandlinger.

Men jeg må få lov til å returnere til representanten Jagland: På hvilke områder har han gjennom sine utspill foran denne trontaledebatten og etter at budsjettet ble lagt fram, kommet Regjeringen i møte og sagt at en vil bidra til konstruktive innspill og forhandlinger? Hvor har han sagt at her er vi enig med Regjeringen, dette går vi for? Tvert imot skaper han ny usikkerhet omkring Arbeiderpartiets forslag. Til Aftenposten i dag sier han at Arbeiderpartiet går imot Regjeringens skatteøkninger, og vil ikke svare på om de vil gå inn for andre skatteøkninger, mens han i sitt innlegg i dag viser til Arbeiderpartiets stabilitetsprogram, som jo vil innebære store skatteøk-

ninger som vil ramme bedriftene på en meget problematisk måte. Jeg syns også Arbeiderpartiet skylder å klargjøre sine posisjoner foran disse viktige forhandlingene.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Jan Petersen (H): Det var mange ansatser i det replikkordskiftet vi nettopp hadde, som det kunne være interessant å følge opp. Jeg tror faktisk Thorbjørn Jagland har et poeng når han peker på mellompartienes svært forskjellige holdning til Fremskrittspartiet avhengig av om de selv trenger dem, eller om andre ønsker å samarbeide med dem. Jeg husker meget bestemt hva statsministeren sa til meg den høsten vi satt i Oslo by og forhandlet med Fremskrittspartiet om et byråd. Og de tingene henger rett og slett ikke sammen.

Det var også et annet svar fra Steensnæs jeg må si var interessant, for det var ikke noe svar i det hele tatt. Han fikk spørsmål fra Svein Ludvigsen om hva det er i dette budsjettet som er en invitasjon til Høyre. Han svarte overhodet ikke. Det forbauser ikke, men det skuffer. Ja, det skuffer – slik trontalen på mange måter skuffer, for den inneholder svært lite. Det har, som marxist-leninistene ville sagt i min studietid, «ei god side og ei dårlig side».

Den gode siden er at prosjektet «Annerledeslandet» nå åpenbart er forlatt, og at realismen har inntatt de tre regjeringspartiene etter overbudene i fjorårets valgkamp.

Den dårlige siden er at talen tyder på at Regjeringen mangler visjoner og saker den ønsker å gjennomføre, i en turbulent verden hvor vi presses av store utfordringer utenfor landets grenser. Spørsmålet etter at kontantstøtten nå blir gjennomført, er: Hva vil så Regjeringen mer? All oppmerksomhet går nå på å møte den renteøkningen som er kommet mens Regjeringen selv har hatt makten, og det virker som om målet på mange måter er begrenset til simpelthen å flytte tilbake til start.

Trontalen er den første av tre svenneprøver for Regjeringen i høst. Den burde vist sentrumspartiens felles visjoner for landet. Godværserklæringen fra Voksenåsen er åpenbart oppgitt, men noe nytt burde vært lansert. Og det er fortsatt like mye et spørsmål hva sentrumsprofilen egentlig er.

Statsbudsjettet er den andre svenneprøven – det første budsjettet som Bondeviks mannskap har utformet fra grunnen av. Og Regjeringen har en regning å betale. Sterke internasjonale faktorer bak renteøkning og børsfall i tillegg til oljeprisfallet har betydd mye, men det er også særnorske elementer knyttet til det svake parlamentariske grunnlaget: sentrumspartiens sene og manglende erkjennelse av behovet for innstramninger nå det virkelig gjaldt, nemlig under valgkampen og under budsjettbehandlingen i fjor, uviljen mot å knytte stabile budsjettallianser, og for så vidt også uenighet innbyrdes i Regjeringen. Dette er alle norske faktorer som vi selv burde ha kontroll over.

Den tredje svenneprøven for regjeringspartiene blir deres evne til å forhandle seg frem til budsjettenighet i de

rundene som gjenstår. Høyre har forsøkt å bidra til denne prosessen ved å tilby grundige drøftelser før budsjettet ble fremlagt, det ville ha begrenset det antall problemer som måtte løses i slutfasen. Det avviste Regjeringen.

Høyre og sentrumspartiene hadde et felles ønske i fjor om fornyelse av norsk politikk. Sentrumsregjeringen var langt fra det vi ønsket oss, men da Thorbjørn Jagland bestemte seg for å opptre som sentrumsregjeringens far fant vi det rimelig at den fikk prøve seg. Ved to viktige anledninger har Høyre strukket ut den hjelpende hånd. Fra Høyres side skyldtes dette et håp om at felles politisk gods med Venstre og Kristelig Folkeparti skulle få gjennomslag i Regjeringen. Men vi er blitt skuffet. Stort sett har Bondevik-regjeringen lagt seg i kjølvannet av gamle arbeiderpartistandpunkter. Og kontantstøtten – ja, det er på mange måter lyspunktet, men også unntaket. Men jeg må si at det er også et unntak det er viktig å holde fast ved, fordi det er en viktig reform for valgfrihet, og det er en reform med en langt bedre økonomi enn mange tror, simpelthen fordi den avlaster de aller dyreste barnehageplassene. Men hvor ellers ser vi kursendringen? Det er faktisk slik at i stedet for kursendring ser vi utspill som opprører. Ta nå Regjeringens nye syn på verneplikten og siviltjenesten, eller sivil verneplikt som det nå skal hete, ifølge justisministeren. Regjeringen foreslår å spare penger på Forsvaret ved å redusere førstegangstjenesten med inntil tre måneder og bevilgningen med totalt over 800 mill. kr. Samtidig økes bevilgningen til siviltjeneste betraktelig. Jeg må si at det er en hån mot den ungdom som staten krever skal være villig til å ofre livet i en gitt situasjon. Sivil verneplikt er verneplikt på linje med den militære verneplikt, heter det nå. Nei, det er det ikke!

Regjeringen betegner seg selv ikke som en borgerlig regjering – så fører den da heller ikke en borgerlig politikk. Derimot betegner den seg som blokkuavhengig, og blokkuavhengigheten har en brodd. Den er beregnet på å holde Høyre unna regjeringskontorene. Den vil gjerne ha våre stemmer, men ikke vår politikk. Det er blitt åpenbart gjennom forslaget til statsbudsjett. Etter at vi i måneder har signalisert at skatte- og avgiftsøkninger ikke er veien å gå, satser Regjeringen nettopp på store skatte- og avgiftsøkninger. Etter at vi gjør det klart at staten må konsentrere sin innsats om de viktigste oppgavene – sine kjerneoppgaver – hvori inngår forsvar og veibygging, slår Regjeringen til med betydelig kutt akkurat der. Og hvilket paradoks: De gjør det omtrent på den dagen norsk personell blir beordret på oppdrag for å avverge en humanitær katastrofe i Kosovo – et oppdrag som viser at Forsvaret har en oppgave også nettopp nå.

Nå har det plutselig vakt oppsikt at jeg fortsatt sier det jeg har sagt i månedssvis, nemlig at Høyre ikke vil kunne stemme for et budsjett med skatte – og avgiftsøkninger. Og dette vipper dessverre ikke på én krone, som enkelte har fått for seg, dette dreier seg dessverre om milliarder av kroner.

Jeg ser av Dagsavisen lørdag at Senterpartiets parlamentariske leder er «veldig overrasket», som han sier, over at jeg nå stiller krav om at innstramningen skal skje uten skatte- og avgiftsøkninger. Jeg for min del er veldig

overrasket over at Johan J. Jakobsen er veldig overrasket. For det første: Høyre er et parti for skattelettelse. Der ligger vårt mål, og vi akter ikke å tape det av syne nå heller. Når det f.eks. gjelder å gjenopprette særfradraget for pensjonister, som ble redusert i fjor, fordi Bondevik og Jagland var enige om det, ja så er det viktig å ta opp den saken også i år. Det er ikke storforlangende at Høyre, som har skattelettelse som utgangspunkt, forventer at et kompromiss i det minste innebærer et møte på halvveien, slik at skatteøkninger unngås. For det andre: Jeg ser at enkelte nå mener at jeg skjærper kravene, men dette har jeg altså sagt gjennom måneder nettopp for å gjøre det klart og oversiktlig hvor vi står. Så hvis Jakobsen nå er overrasket, er det altså enten fordi han ikke har brydd seg om å lytte til det vi har sagt, eller fordi han satses på å trumfe det igjennom og forlange at Høyre plutselig skal bli et skatteøkningsparti. Ja, hele Regjeringen må jo ha tenkt på den måten.

Innstramninger er nødvendig. Det er de aller fleste enige om. Men det er enda mindre enn før likegyldig hvordan innstramningene skjer. Hvis de kommer i form av skatte- og avgiftsøkninger, betyr det at man oppå de kjempestore renteregningene familiene og bedriftene har fått, legger skatte- og avgiftsøkninger og en prisstigning som etter Regjeringens beregning blir større i Norge enn i andre land. Det gir en klar ekstrabelastning både for familier og for bedrifter. Men det innebærer også et signal om at rammebetingelsene i Norge er under stadig omskifting. I en tid hvor Norge i Europas utkant hele tiden må kjempe om kapitalen og aktivitetene, er det et dårlig signal å sende. Derfor har vi gjennom denne prosessen sendt signaler om det som Aftenposten i sin leder forrige tirsdag uttrykte slik:

«Stortingsflertallet bør imidlertid gi Regjeringen beskjed om at skatteskjerpelse ikke er noe velegnet virkemiddel for å nå hva som nå må være det overordnede mål.»

Akkurat! Og dertil: Signalene fra omverdenen er urovekkende, og det er grunn til å vurdere hvordan et stramt statsbudsjett virker. Sporene fra Arbeiderpartiets økonomiske strupetak på den private sektor fra slutten av 1980-tallet skremmer. Dersom arbeidsmarkedet snur, vil økte skatter og avgifter ytterligere bidra til investeringstørke, og skaden vil være vanskelig å reparere når behovet eventuelt måtte melde seg. Høyres medisin er å ta innstramningene fullt og helt på statsbudsjettets utgiftsside. Da vil det være en smal sak å slippe det opp når det blir behov for det.

Det er ingen tvil om at denne høsten blir vanskelig. På sett og vis har Regjeringen innført en ny definisjon av blokkua hengighet: Det gjelder å legge seg skikkelig ut med alle mulige samarbeidspartnere. Vi har fortalt at skatte- og avgiftsøkninger er et av de skjærene Regjeringen kan komme til å støte på – og så tar Regjeringen fast kurs akkurat mot dette skjæret. Det er en kurs den selv har valgt.

Det er viktig at vi er så klare at det snakkes om realiteter. Jeg synes derfor det er uforståelig at Arbeiderpartiet åpenbart ikke har tenkt å vise sine kort tilstrekkelig tidlig i prosessen. Vi har satt trykk på å utarbeide et alternativt

statsbudsjett som skal vise hvordan endringer kan foretas slik at de nødvendige innstramninger skjer uten skatte- og avgiftsøkninger. Det blir ikke lett. Det må bli smertefulle grep. Men grepene er det nødvendig å ta, fordi målet er å få renten nedover igjen, slik at ikke familier og bedrifter må blø lenger. Derfor er Høyre innstilt på å gå i dialog med Regjeringen og forsøke å komme frem til enighet om et budsjett for 1999.

Høyre ser frem til en enighet som, oppsummert fra i vår, bør innebære en innstramningseffekt som er minst som i Regjeringens forslag – og jeg er glad for at Steensnæs tidligere i debatten la det problemet dødt. Den bør innebære at skatteøkning snus til skattelette. Ja, vårt utgangspunkt er nettopp skattelette, selv om jeg hørte at Carl I. Hagens utgangspunkt nå begrenser seg til i utgangspunkt forhandlinger om ikke å få en skatteøkning – så mye er det blitt igjen av skatteprofilen der i gården. Vi ønsker et Høyre-preg på utgiftssiden, der ambisjonene for forsvarsevne og kommunikasjoner står sentralt. Og vi ønsker strukturreformer.

Jeg skal ikke nå bruke altfor mye tid på dette siste punktet. Men jeg tror at hvis vi nå skal få til en satsing på de viktige oppgaver i det offentlige, er vi nødt til å stille oss spørsmål om hvor mye ressurser vi skal bruke på å administrere hverandre i dette landet. Vi er nødt til å ta et skikkelig grep for avbyråkratisering. Og da er det bra, men utilstrekkelig med varsel om at man vil arbeide mot skjemaveldet.

Jeg har nå konsentrert meg om Regjeringen, fordi det er her problemene må ryddes unna, slik at vi når en løsning. Men bare for ordens skyld: Det representerer på ingen måte en romantisering av det alternativet Arbeiderpartiet står for, en romantisering jeg nok ser utenfor denne sal – det gir seg utslag i bl.a. meningsmålinger, ja, det gir seg til de grader utslag at man må spørre seg om hva som har skjedd med en regjering som har greid å få folk til å lengte etter Thorbjørn Jaglands Det norske hus.

Vi har umiddelbare problemer å løse. Men jeg har lyst til å si at det er viktig for oss også nå å legge ned mye arbeid i å skape en visjon for Norge. På vårt landsmøte presenterte vi en visjon som vi kalte «Det skapende Norge», en visjon for hvordan vi i en turbulent verden skal gjøre Norge til et mer robust samfunn egnet til å ta de raske og store forandringer inn over seg. Det betyr et samfunn som satses annerledes offensivt på utdannelse, forskning og skole, og som ikke nøyer seg med det, men kobler det på politiske grep som sørger for at Norge også er et kreativt samfunn. For hvis vi ikke greier å koble kunnskapen sammen med kreativiteten, tror jeg ikke det vil være mulig å ligge i forkant for å møte de stadig nye utviklinger som skjer.

En av de mest spennende debatter vi kan starte på, er nettopp: Hvordan få et skapende og kreativt norsk samfunn? Jeg tror i hvert fall det er fire stikkord som vi i den debatten må innom. Det er debatten om:

- Hvordan skal vi få entreprenørsamfunnet og gründer-samfunnet til å fungere bedre?
- Hvordan skal vi få valgfrihets-samfunnet fremmet i det norske samfunn?

- Hvordan skal vi sørge for at toleranse slår igjennom som en gjennomgripende samfunnsverdi?
- Og hvordan skal vi greie å løfte kulturpolitikken opp i politikken eliteserie, slik at vi ser at en politikk som ikke appellerer til den boblende fantasi, vil ikke være på høyde med de utfordringer vi står overfor.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jens Stoltenberg (A): Representanten Petersen viste til at den høye prisstigningen og de høye rentene vi nå har i Norge, skyldes mer enn problemene i internasjonal økonomi – han mente at det også skyldes særnorske forhold som f.eks. mangelen på innstramming i den økonomiske politikken. Det er jeg helt enig med representanten Petersen i. Problemet for Høyre er at Høyre jo har stemt for et budsjettopplegg nettopp med den manglende innstrammingen han nå kritiserer.

I det budsjettforslaget Arbeiderpartiet la fram i fjor høst, var det en innstramming på om lag 8 milliarder kr og en vekst i statens utgifter på 1 pst. Så gjorde Regjeringen et forlik nettopp med Høyre, der man fordoblet utgiftsveksten og fjernet nesten hele innstrammingen for 1998. Og jeg er helt enig, det er en vesentlig årsak til de høye rentene. Men det er vanskelig for Petersen å kritisere det når han selv stemte for en så dramatisk svekkelse av budsjettopplegget.

Nå legger man seg åpenbart på en litt annen linje. Man sier at det er helt uaktuelt med så mye som én krone i skatteøkning. Det er etter min vurdering en uansvarlig politikk. Når landet trenger ansvarlig budsjettpolitikk, er det uansvarlig å avvise også å bruke skattepolitikken til å kjøle ned økonomien.

Men det er likevel slik at det for Høyre må være et paradoks at de så sent som i vår gav sin støtte til to forslag om økte skatter i 1999, som Arbeiderpartiet advarte mot. Etter kabinettsspørsmål fra Regjeringen lovet Høyre – slik jeg forstod det i hvert fall – å stemme for en konjunkturavgift, som skal innføres fra 1999, på 1,4 milliarder kr, og for en økt CO₂-avgift på om lag 400 mill. kr, også innført fra 1999. Er det slik å forstå at når Høyre nå sier at de er imot én krone i skatteøkning, er de for 1,8 milliarder kr istedenfor, i den forstand at de står ved det de lovet i juni, nemlig å stemme for konjunkturavgift og for CO₂-avgift?

Jan Petersen (H): Den replikken jeg nå fikk, etterlater to meget store spørsmål som jeg tror må ligge til grunn for debatten. Det ene er at Arbeiderpartiet gjør uoppholdelig forsøk på å late som om de fører en ansvarlig budsjettpolitikk. Hvis man ser tilbake på de par siste årene, er det på det rene at uansett hvor mange innvendinger man kan ha mot regjeringen Bondeviks økonomiske politikk, startet ikke problemene med regjeringen Bondevik. Problemene startet bl.a. med de budsjettene som Jens Stoltenberg selv hadde ansvaret for. Vi vet at det glapp ved budsjettbehandlingen for 1997, og det budsjettforslaget som kom for 1998, var heller ikke et bud-

sjettforslag som kom unna kritikken, hverken fra Sentralbanken eller Det internasjonale valutafondet. Jeg må si at en av de prestasjonene som Arbeiderpartiet virkelig har greid, er å innbille folk at det er de som står for det ansvarlige budsjettforslag, mens de nok har atskillige svin på skogen.

Når vi stemte som vi gjorde i fjor, vet Jens Stoltenberg utmerket godt hvorfor. Det var umiddelbart etter at Thorbjørn Jagland hadde abdisert. Det var ett show i byen, og det var Bondeviks show. Det var Jagland selv som ønsket å gå av. Vi mente at det var riktig å gi regjeringen Bondevik en sjanse. Man skal også huske at de skattelettelsene som Høyre forhandlet seg frem til, ble kompensert krone for krone på utgiftssiden.

Så etterlater han et annet spørsmål, men det har jeg ikke tid til å gå inn i nå, og det er: Hva mener egentlig Arbeiderpartiet om skattepolitikken? Hvordan går Jens Stoltenbergs replikk nå sammen med Thorbjørn Jaglands tale til Kommuneforbundet i går? Det blir jammen et interessant spørsmål å finne ut av.

Når det så gjelder hva vi kommer til å gå imot til neste år, er det helt på det rene at vi vil gå imot de nye tiltakene som er foreslått, men det er klart at de andre spørsmålene også vil stå på dagsordenen. Vi kommer til å fremme forslag om skattelettelse, bl.a. kommer vi til å stille opp for de mange pensjonistene som ble skuffet etter at Bondevik og Jagland i fjor slo seg sammen for å sørge for at særfradraget deres ble redusert.

Jørn L. Stang (Frp): Jeg bet meg merke i at representanten Petersen sa at Høyre ville prioritere de viktige oppgavene innenfor det offentlige. Jeg håper at Høyre da er enig i at politi- og lensmannsetaten er en av de viktige oppgavene.

I årets trontale er situasjonen for politi- og lensmannsetaten i landet beskrevet nærmest i en bisetning fra Regjeringen, hvor det kun sies at man ønsker et «synlig og desentralisert politi». Det gjenspeiler seg også ved årets budsjettframlegg at etaten ikke er prioritert tilstrekkelig, til tross for at det i trontalen sies at man vil «forsterke innsatsen når det gjelder å forebygge og bekjempe kriminalitet».

Det er en sterk økning i voldskriminaliteten og i særdeleshet narkotikakriminaliteten, som stort sett kontrolleres av utenlandske bander. Til tross for disse forhold får politi- og lensmannsetaten en økning som i hovedsak går til kompensasjon for årets lønnsoppgjør. Partiet Høyre har vinglet kraftig de senere år når det gjelder bevilgninger til politi- og lensmannsetaten. I forbindelse med salderingen av statsbudsjettet for 1997 foreslo Petersens parti en bevilgning til politiet som lå 200 mill. kr under det som politiorganisasjonene så som en absolutt nødvendighet for etaten. Det var faktisk mindre enn de nåværende regjeringspartier den gang foreslo til etaten for bare ett og et halvt år siden.

Siden Petersen og hans partifeller så klart ikke holder en fast kurs og fører en mer forutsigbar politikk overfor politietaten, er det vel ikke bare Fremskrittspartiet som frykter vingle-Høyre, men det gjør vel også den vanlige

(Stang)

borger som ønsker større innsats når det gjelder bekjempelse av kriminaliteten i landet. Siden representanten ikke nevnte disse forhold i sitt innlegg, burde vi kanskje få signaler om hvilken kurs partiet Høyre nå velger overfor ordensetaten, bekjempelse av kriminalitet og sikkerheten for den vanlige borger. Eller vil Høyre denne gangen også kanskje være på forbryternes parti, som de har vært tidligere.

Jan Petersen (H): Dette var i og for seg en saklig replikk helt til han kom til slutten, og da avslørte representanten seg som sørgelig kunnskapsløs. Jeg skal overhøre det, det er sikkert nybegynnernerver som fikk ham til å si det han sa.

Hvis han går tilbake og ser på vår historie i Stortinget, vil han se at det bildet han tegnet, selvfølgelig er galt. Politi- og lensmannsetaten og kampen mot kriminaliteten er en av de kjerneoppgavene, som vi omdisponerer penger til nettopp for å få til økning på disse områdene. De kjerneoppgavene, som vi er innom stadig vekk, har dette viktige området med seg, og jeg kan bare bekrefte at vår målsetting for budsjettarbeidet i år er nettopp å sørge for at vi får omdisponeringer på budsjettet, slik at det er mulig å få en bedre innsats her. Det må jeg si ikke minst ligger meg, med den valgkretsen jeg har, på hjertet, for det er ikke noen tvil om at politidistriktene i Akershus er av de aller lavest prioriterte, så han kan være sikker på at her skal vi være med.

Jeg håper da, hvis Stang kunne være så vennlig å bringe det med seg tilbake til sitt gruppemøte, at Fremskrittspartiet nå har ryggrad nok til å forhandle skikkelig med den sittende regjering, men det vi hittil har sett, har vært ganske vasne greier, for å si det som det er.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Først ei lita oppklaring: Regjeringa har ikkje noko nytt syn på siviltenesta, men ein følger opp tidlegare stortingsvedtak.

Sentrumsregjeringa har dette året ført ein offensiv politikk innanfor område som helse, eldre, kultur, familie og næring. Verdier er blitt sette på dagsordenen, og ein opplever at debattar om verdier og normer har blussa opp og engasjert mange, og det er positivt. Vi treng ei regjering som set verdier på dagsordenen. Sentrumspartia har på ein del område hatt eit godt samarbeid med Høyre, t.d. om kontantstøtta. Når vi høyrer Jagland i dag omtale kontantstøtta som om det er betaling for ikkje å arbeide, trur eg at eg og Jan Petersen kan vere einig i at det å ta omsorg for egne barn i høgste grad er eit viktig arbeid. Eg trur at mange småbarnsfamiliar blir opprørte når dei høyrer korleis Arbeidarpartiet omtaler dette.

Regjeringa er svært opptatt av å dempe presset i den norske økonomien for å få eit lågare rentenivå. Dei har lagt fram eit stramt budsjett som samtidig prioriterer helse, omsorg, distrikt og barnefamilier. Kommunane skal gjennom sine inntekter givast moglegheit til å tilby grunnleggjande velferdstenester.

Korleis vil Høyre sikre midlar til mange av desse viktige områda dersom dei ikkje vil auke skattar og avgif-

ter? Kutt i offentlege avgifter, høyrer vi ofte frå Høyre. Men kan Jan Petersen presisere kor i dei offentlege utgiftene det er ønske om å kutte? Det blir snakka om administrering, men la oss likevel få konkrete eksempel, for også kutt i administrering vil igjen kunne verke inn på velferdstilboda i kommunane.

Jan Petersen (H): Molvær Grimstad begynte med å stille opp til og med et forsvar for det Regjeringen nå sier om sivil tjenesteplikt. Det er jo nesten enda verre enn det at det står der. Hvis man jammen skal begynne å forsvare det aktivt også, synes jeg dette blir ganske ille. Dette er det området hvor jeg ville tro at Regjeringen virkelig burde stikke fingeren i jorden og så si det som burde sies, nemlig at det er verneplikten som vi har sett den, som er kjernen i det vi skal gjøre, det er de guttene som først og fremst skal prioriteres. Og jeg er lei for at Kristelig Folkeparti ikke følger den linjen.

Så til spørsmålet om hvordan vi skal dempe presset. Da må jeg først si at vi er enige om at presset skal dempes. Problemet er at Fremskrittspartiet her ikke helt vet på hvilket bein de skal stå. Men jeg er glad for at Steensnæs i dag fastholdt at dette er en viktig målsetting, for jeg tror vi er enige om at vi må sørge for å få rentenivået nedover – nå håper jeg riktignok at Restad begynner å veive litt på hvilken målsetting han har, men vi er enige om at det er en målsetting.

Så er spørsmålet hvordan vi skal gjøre det. Ja, det som er hele poenget med vårt alternative statsbudsjett, som vi nå har full trykk på utarbeidelsen av, er å kunne vise som grunnlag for forhandlinger med regjeringspartiene hvordan det er mulig å få til den nødvendige innstramningen uten å gå på skatte- og avgiftsøkninger. Dette budsjettet er jo selvfølgelig ikke ferdig, vi har hatt ca. en uke på oss. Men hvis jeg skal gi Molvær Grimstad en antydning om hvor vi skal komme, bør hun rett og slett kikke på den listen for omdisponeringer vi hadde i fjor, som altså gikk opp i, hvis jeg ikke husker helt feil, et beløp rundt 12 milliarder kr. Det gir en indikasjon på hvor det er mulig å komme, og vi arbeider langs de samme linjene. Alle postene er ikke like relevante i år som i fjor. Det er nye muligheter i år, andre muligheter er falt ut, men det gir en indikasjon om hvor vi skal komme. Under enhver omstendighet tror jeg dette er en kortsiktig bekymring fra hennes side. Som grunnlag for samtalene vil vi legge konkrete forslag på bordet, og hvis bare nå regjeringspartiene er åpne for å vurdere alle disse forslagene, ja, da vil det være mulig å komme frem til en løsning.

Øystein Djupedal (SV): Dessverre brukte Jan Petersen sitt innlegg som om det skulle være en budsjettdebatt. Først i sine siste par setninger løftet han blikket litt og så utover og snakket om det som han kalte for det skapende, kreative samfunn. Det er synd at Høyre ikke i større grad prøver å løfte blikket fremover og se hvilke visjoner en har, for jeg må jo tross alt si at det kultiverte Høyre-samfunn er bedre enn det vulgariserte Høyre-samfunn, som vi har altfor mange representanter fra her i denne salen.

Men begge står jo i skarp kontrast til SVs solidariske samfunn.

Men la meg ta tak i det som Petersen brukte mesteparten av sitt innlegg på, nemlig skatt og avgift. Og etter hva jeg forstår, har nå Petersen garantert de norske velgerne at han ikke skal bli med på en eneste krone i skatte- og avgiftsøkninger. Og da må jeg, siden det her åpenbart har blitt en budsjettdebatt og ikke en litt mer vidløftig debatt, få lov til å spørre Petersen: Betyr det at Petersen kan garantere at egenbetalingen, egenavgifter for de mange ute i de norske kommuner ikke skal øke? Betyr det at Høyre går imot at egenavgifter for barn mellom 7 og 16 år på fysioterapi og på medisiner ikke skal øke? Betyr det at Petersen kan garantere at han ikke vil stemme for økte egenbetalinger, økte egenavgifter på skolefritidsordning, på barnehage, på vann og kloakk? I det budsjettet som vi nå skal behandle, ligger det økte egenavgifter for borgerne i dette land på nesten 2 milliarder kr. Og det hadde jo da vært interessant å se om Jan Petersens store bekymring – ikke én krone i økte skatter og avgifter – også betydde at den vanlige borger skal skjermes for økte utgifter. Og det hadde også vært interessant å se: Mener virkelig Petersen at en reder ikke skal ha en eneste krone i skatteskjerpelse, mens de som har barna sine i skolefritidsordning, aksepterer Høyre at kommunen legger økte avgifter på?

Jan Petersen (H): Det spørsmålet Djupedal stilte, kan lett besvares, og svaret er nei. Men jeg behøver jo ikke å gå ned igjen allerede, med et så raskt svar – håper jeg – og da har jeg lyst til å ekspandere på to poenger, og det dreier seg om de skattespørsmål som han også var innom.

Problemet ligger jo selvfølgelig, dessverre, ikke i én krone. Hadde differansen vært det, hadde jo ikke dette vært noe stort problem. Problemet er at differansen er på milliarder. Det er svære beløp Regjeringen har tråkket til med, og det er beløp som vil ha skadevirkninger. Det vil ha skadevirkninger for familiene fordi man legger disse skatte- og avgiftsøkningene oppå den store renteregningen og prisstigningen. Men det vil også ha skadevirkninger i det skapende næringsliv. Og jeg tror vi må forsøke å holde fast ved, selv om det er vanskelig for SV å akseptere det, at det er næringslivet vi skal leve av fremover. Det er jo helt riktig som Thorbjørn Jagland sa i sted, nemlig at oljen greier ikke alt. Og da må vi ha et stabilt skatteregime, vi må ha et regime som sørger for at verdiene blir skapt i Norge, at aktivitetene forblir i Norge. Hvis man skal vingle frem og tilbake i skatteregimet fordi man trenger litt penger her og litt penger der, ødelegger vi vår fremtidige mulighet for inntjening. Det er det det dreier seg om. Hvis vi ikke holder orden på vår fremtidige mulighet for inntjening, blir det i neste omgang problemer for velferdsordningene i Norge.

Det er denne kortsiktigheten i SVs tenkning som faktisk er en av de største utfordringer for velferdsnivået i Norge. Hvis vi ikke holder orden på hva vi skal leve av, greier heller ikke SV å fordele godene. Men vi vet jo at SV er best på utgiftssiden. Inntektssiden er liksom ikke

deres spesialitet, men inntektssiden er nødt til å være i orden for at man også skal kunne operere på utgiftssiden.

Så får jeg bare si at én kritikk fra Djupedal skal jeg akseptere, og det er at det ikke ble nok tid til å se fremover. Men det er jo en ganske tøff og dagsaktuell debatt om dagen som jeg hadde lyst til å posisjonere meg i.

Jens Stoltenberg (A): Det bør være et minimum av samsvar mellom ord og gjerninger også i politikken, og når representanten Petersen kritiserer Arbeiderpartiet for at det budsjettet vi la fram for 1998 var for lite stramt, er det veldig merkelig at de da svekket det opplegget med 5 milliarder kr, fjernet nesten hele innstramningen og fordoblet utgiftsveksten. De må bestemme seg om de mener at det var for stramt eller for lite stramt, de kan i hvert fall ikke mene begge deler samtidig og kritisere oss for å stramme inn for lite, når de tar bort nesten hele innstramningen.

Det er fortsatt uklart for meg hva Høyre mener når de sier at de er imot enhver skatte- og avgiftsøkning. Regjeringen Bondevik stilte i juni kabinettsspørsmål på planer om å innføre avgifter i 1999, ikke i 1998. Konjunkturavgiften skal ikke gjelde i 1998, den skal gjelde fra 1999. Det ble sagt helt klart fra Regjeringens side. Da stemte Petersen og Høyre for to avgifter som Arbeiderpartiet stemte mot, de stemte for CO₂-avgiften, og Arbeiderpartiet stemte mot, og de stemte for konjunkturavgiften, og Arbeiderpartiet stemte mot. Det er nesten 2 milliarder kr – eller 1,8 milliarder kr.

Da er mitt spørsmål igjen: Er det slik at når man nå sier at man er mot enhver skatte- og avgiftsøkning, er man da mot konjunkturavgiften og mot CO₂-avgiften som man var for i juni? Jeg er glad og fornøyd hvis Høyre er mot, for da er de enig med oss i at de avgiftene bør man ikke vedta, men det er greit å få det avklart. Hvis de er for dem, er det altså feil at de er mot enhver skatte- og avgiftsøkning, da er de for å øke avgiftene med 1,8 milliarder kr – og da bør de si det og ikke det Petersen sa i VG forleden, at han var for null skatteøkninger.

Det andre er at det er ikke noe særlig imponerende å love null skatteøkning hvis man er villig til å svekke budsjettet. Så spørsmålet er: Er det slik at når Høyre nå lover null skatteøkning, lover de da samtidig å opprettholde stramheten på 9 milliarder kr, eller har de bare tenkt å redusere skattene og svekke budsjettet?

Jan Petersen (H): Det siste spørsmålet har jeg allerede besvart både i mitt hovedinnlegg og i replikkordskiftet med Molvær Grimstad. Vi må holde på stramheten, og jeg gav Steensnæs kompliment to ganger i dag nettopp for at han ryddet opp i den uklarheten som jeg skjønner det har vært om hvorvidt Regjeringen vil stå på her. Jeg tror det er svært viktig at vi greier å beholde denne stramheten. Jeg vil også vise til at da vi forhandlet om skatteendringer i fjor, sørget Høyre for å få krone for krone kompensasjon for de skatteendringene som vi fikk i budsjettet for 1998. Så jeg tror nok at sporene våre er av en slik art at Jens Stoltenberg burde være fornøyd med det.

Så dreier det seg om hva som betraktes som skatter som er vedtatt, og hva som ikke er vedtatt. Hvis min hukommelse fungerer riktig, var de to skattene som Stoltenberg er opptatt av, oppe i Stortinget nå i juni måned. Det tidspunktet som utløser avgift, var så vidt jeg husker, satt til en eller annen gang i mai i 1998. Det gjaldt altså kontrakter som ble inngått etter mai 1998, og det betyr at vi er inne i en aktuell løpende avgift – en konjunkturavgift som er vedtatt.

Men jeg vil si at på tross av at denne allerede ligger der, har vi nå sendt en henvendelse til Finansdepartementet for nettopp å få avklart hvordan denne kommer til å virke til neste år. Det er helt klart at det er uro og usikkerhet, og det kan hende at det at vi nå er over toppen, gjør at også denne konjunkturavgiften bør fjernes fordi den vil virke galt. Det skal vi undersøke nærmere. I forhold til det jeg har sagt, er det ikke noe problem her, men vi vil ikke holde oss fra å ha det forslaget på dagsordenen.

Så jeg er uten videre enig med Stoltenberg i at det må være en sammenheng mellom hva man sier og hva man gjør, og jeg skulle ønske jeg kunne få svar ved en eller annen anledning i løpet av disse to dagene: Erkjenner Arbeiderpartiet at også de for 1997-98 hadde budsjettforslag som var for ekspansive og at problemet ikke startet med Bondevik, men at problemet startet med duoen Stoltenberg-Jagland? Det ville det vært litt artig å få svar på.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Johan J. Jakobsen (Sp): Debatten om sentrumsregjeringens første trontale faller i tid sammen med en av de mest dramatiske og kritiske situasjoner i europeisk etterkrigshistorie. For første gang siden annen verdenskrig har vi denne uken stått foran en reell mulighet for at norsk militært personell vil bli involvert i regulære krigshandlinger utenfor landets grenser. I dag ser det heldigvis ut til at FNs og NATOs faste holdning overfor Milosevic vil føre til en avtale som betyr stans i serbernes terrorhandlinger i Kosovo, slik at det internasjonale samfunn kan komme de 300 000 flyktningene i Kosovo-provinsen til unnsetning før vinteren setter inn.

Sett i forhold til den siste ukes dramatik på Balkan og den åpenbare fare for regulære krigshandlinger som også vil kunne inkludere Norge, blir dagens debatt om våre nasjonale utfordringer unektelig ganske triviell. Det som har skjedd og det som skjer i Kosovo i disse dager, bør i det minste minne oss om at vi tross alt tilhører et privilegert folk, og at vi i Norge har maktet å ta vare på en politisk stabilitet og kvaliteter som mange andre land bare kan drømme om. Norge er ikke «seg selv nok», slik enkelte velger å tolke vårt nei til Den europeiske unionen i 1994. Norge deltar aktivt og tar ansvar både i NATO, OSSE og FNs fredsoperasjoner, og har dessuten dokumentert en klar vilje til å bekjempe fattigdom og bedre miljøet gjennom bistand og gjeldslette. Dette viser at sentrumsregjeringen mener alvor når den i trontalen varsler et fortsatt sterkt engasjement for fred, menneskerettigheter, miljø og utvikling – i dagens situasjon et meget viktig signal.

Førstkommende lørdag er det ett år siden den første sentrumsregjering på 25 år tiltrådte. Mot alle odds og til tross for en ganske gjenstridig opposisjon og en turbulent internasjonal økonomi som også rammer Norge, er sentrumsregjeringen høyst oppegående. Og det sier jeg til tross for den kritikk og de karakteristikker om en såkalt svak regjering som har kommet fra opposisjonspartiene så langt i trontaledebatten.

Når Thorbjørn Jagland i sin frustrasjon over den politiske situasjonen i fedrelandet, igjen og igjen bruker storeslegga mot sentrumspartiene, må vi nok en gang minne Arbeiderpartiets leder om noen historiske fakta og enkelte politiske realiteter: Det var Thorbjørn Jagland selv som kastet kortene etter valget i fjor høst. I en situasjon hvor Arbeiderpartiet *frivillig* gav fra seg regjeringmakten, måtte sentrum – som det eneste reelle alternativet – vise ansvar og ta regjeringsansvar.

Det var en krevende oppgave sentrumsregjeringen gikk til etter valget i fjor høst. Som andre mindretallsregjeringer har den vært prisgitt opposisjonens vekslende «luner». Men selv om Arbeiderpartiet i budsjett sammenheng har vist tendenser til ansvarsvegring, viser en oversikt over stemmegivningen i Stortinget at sentrum i mange av de større sakene faktisk har dannet flertall sammen med Arbeiderpartiet. Det er kort og godt ikke riktig når Arbeiderpartiets leder prøver å skape inntrykk av at Regjeringens politikk nærmest er dominert av Fremskrittspartiet. Jeg registrerte at både Fremskrittspartiet og Høyre i Politisk kvarter i radioen i dag nettopp etterlyste såkalte borgerlige elementer i regjeringens politikk.

Selv om mange misliker det, er det en realitet at Regjeringen og sentrumspartiene i Stortinget har opptrådt uavhengig av de tradisjonelle blokkene. Dette bekreftes også indirekte ved at både Arbeiderpartiet og Høyre nærmest krever at sentrum skal velge side, underforstått at sentrumspartiene skal definere seg som tilhørende enten en såkalt borgerlig eller sosialistisk blokk. Drømmen om å gjenskape det todelte politiske Norge lever i beste velgående i disse partiene.

Når Arbeiderpartiet og Høyre i budsjett sammenheng krevde at sentrum skulle velge side, prøvde disse partiene i realiteten å frata sentrumspartiene deres soleklare rett til å legge fram et budsjett i tråd med egne prioriteringer. Meg bekjent har det aldri tidligere hendt at en regjering har gitt avkall på egen politikk for å tilpasse budsjettet til bestemte opposisjonspartier. At sentrumspartiene må velge side fordi Regjeringen har et så smalt parlamentarisk grunnlag, er en argumentasjon som ikke holder. Tvert imot: Er det noe en regjering med 42 representanter bak seg i Stortinget trenger, så er det politisk handlefrihet og handlingsrom. Men ifølge Jagland kan ikke en slik regjering «klare å styre vårt kompliserte samfunn.»

Så skulle en kanskje tro at de partier som mener at sentrum i statsbudsjettet burde ha valgt side, raskt ville konkretisere sine *egne* linjevalg, sitt *eget* alternativ. Men nei! Hvordan Høyre skal dekke inn de anslagsvis 9 milliarder som så langt er definert som uakseptabelt i forsla-

get til statsbudsjett, har vi så langt hørt lite om. Og Arbeiderpartiet har til overmål varslet at partiet *ikke* har til hensikt å legge fram et samlet alternativ før finansinnstillingen.

Jeg tror mange vil være enig med avisen Nordlys, som på lederplass sist mandag skrev at det utad ikke virker til-
litvekkende

«dersom landets største parti ikke har et klart uttømmet alternativ til et budsjettforslag som partiet har karakterisert som et budsjett for høyere arbeidsledighet».

Ja, egentlig blir det nærmest umulig å forholde seg til Arbeiderpartiets krasse kritikk av sentrumsregjeringens budsjettforslag så lenge partiet selv ikke vil vise kort, slik at en har mulighet for å se hvilket alternativ *Arbeiderpartiet* står for på de ulike områder. Men la det også være sagt: Det skal ikke stå på sentrumspartiene når det gjelder framdriften av budsjettarbeidet i Stortinget i høst.

Som allerede nevnt: Som mindretallsregjering er sentrumsregjeringen avhengig av at opposisjonen er innstilt på og villig til å finne samlende løsninger i Stortinget. På samme måte som tidligere regjeringer har også denne regjeringen måttet akseptere nederlag i Stortinget. Allikevel vil jeg påstå at sentrum kan presentere et respektabelt politisk regnskap for sitt første arbeidsår – det begrensede politiske og økonomiske handlingsrom tatt i betraktning. Regjeringen er i godt gjenge når det gjelder å oppfylle Voksenåsen-forpliktelsene – som vel å merke gjelder for *hele* fireårsperioden.

Minstepensjonistene har fått et økonomisk håndslag. Sentrumsregjeringen har fått vedtatt viktige reformer innen psykiatri og kreftomsorg og tatt nye og viktige grep når det bl.a. gjelder distrikts- og landbrukspolitikk, oljepolitikk, enøk og alternativ energi og gjeldslette for de fattigste utviklingsland. Og til SV, som er så bekymret for Senterpartiets rolle i Regjeringen, har jeg følgende beroligende melding: I Senterpartiet føler vi oss politisk komfortable med den sentrumsregjering vi ivret så sterkt for, særlig når vi vet hva alternativet – for ikke å si alternativene – er!

Det er ingen grunn til å legge skjul på at den aktuelle økonomiske situasjonen har vært en krevende utfordring og gitt Regjeringen et begrenset økonomisk handlingsrom. Bakgrunnen for den vanskelige økonomiske situasjonen tror jeg de aller fleste nå kjenner. Derfor skal jeg heller ikke gå nærmere inn på Thorbjørn Jaglands forsøk på å legge eneansvaret for renteøkningen på sentrumsregjeringen. Jeg skal begrense meg til å sitere fra TV2s Holmgang den 29. september, hvor Jagland kom med bl.a. følgende hjertesukk:

«... det kan umulig være Jagland og andre sin skyld at det er krise i Sørøst-Asia, at bankene går overende i Japan, at krisa sprer seg nå til Brasil og Latin-Amerika, og som er årsaken til at vi nå må håndtere denne situasjonen i Norge.»

Det har i høst vært utvist stor fantasi når det gjelder parlamentarisk kannestøperi. Nær sagt alle, for ikke å si tenkelige og utenkelige, regjeringsalternativer har vært lansert. Men den politiske situasjonen i Stortinget er nøyaktig den samme som for et år siden. I dagens debatt har

opposisjonspartiene nærmest overgått hverandre i sin negative omtale av sentrumsregjeringens manglende evne til å håndtere den vanskelige økonomiske situasjonen. Men hvilket bidrag gir opposisjonen til å møte dagens utfordringer? En kan av og til få inntrykk av at Arbeiderpartiet og Høyre nærmest kappes om å låse budsjettsituasjonen i Stortinget. Og når vi snakker om stabilitet og styrke: Framstår egentlig andre aktuelle mindretallsalternativer som sterkere eller mer stabile enn en sentrumsregjering som tross alt har et betydelig politisk handlingsrom, og som viser vilje til å finne løsninger med alle partier i Stortinget?

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Trond Giske (A): Johan J. Jakobsen sier at sentrum er villig til kompromiss, men vi vet alle at et slikt kompromiss mellom sentrum og Arbeiderpartiet krever et kompromiss om kontantstøtten. Men der sier jo sentrumspartiene at det er helt umulig. De har nemlig en avtale med Fremskrittspartiet og Høyre om kontantstøtten. Og én ting må Stortinget vite, og det er at sentrumspartiene bryter ikke avtaler.

Men nå er det slik at dette er ikke den eneste avtalen som sentrumspartiene har inngått. De har også inngått en rekke andre avtaler, ikke med Fremskrittspartiet og Høyre, men med norske velgere. Det er avtalen om kontantstøtten. Den er hellig. Den står på to ark. Og det er noen av de avtalene sentrumspartiene har inngått med velgerne – de kan tydeligvis brytes én etter én: Avtalen med hundretusenvis av eldre om utbygging av sykehjemsplasser og omsorgen kan brytes av Regjeringen, avtalen med hundretusenvis av studenter om utbygging av studiefinansieringen kan glatt brytes av Regjeringen, avtalen med hundretusenvis av folk i distriktene om utbygging av kommunikasjon og veier kan glatt brytes av Regjeringen, og avtalen med millioner av fattige om å bygge ut bistand til 1 pst. av BNI kan glatt brytes av denne regjeringen. Sannheten er: Sentrumspartiene holder ikke avtaler, sentrumspartiene begår massive avtalebrudd. Begrunnelsen er endrede økonomiske forutsetninger. Det var ikke mulig å holde løftene. Folk flest må betale regningen gjennom økte renteutgifter, høyere egenandeler og kortere ferie.

Mitt spørsmål er følgende: Hvorfor er det bare avtalen med velgerne som rammes av endrede økonomiske forutsetninger? Hvorfor er den ene avtalen hellig som man har inngått med Høyre og Fremskrittspartiet? Hvorfor rammes ikke også den av endrede økonomiske forutsetninger? Er det slik at Senterpartiet anser avtalen med Carl I. Hagen, Øystein Hedstrøm, Vidar Kleppe og de andre som viktigere enn de avtalene som er inngått med det norske folk og 2,5 millioner norske velgere?

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg må minne representanten Trond Giske om at i den saken som han nå nevnte, er det faktisk fattet et stortingsvedtak. Det er fattet et lovvedtak i Stortinget for ganske få måneder siden. Og jeg vil tro at hvis Arbeiderpartiet er så kompromissvillig som

en kunne få inntrykk av tidligere i dag, kunne det være et godt utgangspunkt at Arbeiderpartiet startet med å akseptere at det i Det norske storting er fattet et lovvedtak som bør binde både dem som stod bak, og dem som den gang stemte imot.

Når Trond Giske trekker fram situasjonen for eldre og syke, må det være lov å minne om at i en tilstramningstid har denne regjeringen maktet å føre videre eldrereformen – selv om det skjer en viss faseforskyvning. I tillegg til det har Regjeringen lagt inn midler slik at det skal være mulig å prioritere helsereformer, reformer knyttet til psykiatri og ikke minst knyttet til kreftomsorg. Og når det er spørsmål om avtaler, skal en lytte til Arbeiderpartiet. Giske stod her og viftet med en avtale i stedet. Her er også en avtale, inngått mellom Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet høsten 1992, en meget omfattende avtale som innebærer at sentrumpartiene kunne akseptere momsøkning under den klare forutsetning at Arbeiderpartiet var villig til å gå for en momskompensasjon på viktige matvarer. En avtale i milliardklassen var det, og vi vet resultatet av det: Denne avtalen brøt Arbeiderpartiet ved første anledning. Dette er også et uttrykk for en holdningsløshet som jeg tror også representanten Trond Giske kan ta innover seg.

Øystein Hedstrøm (Frp): Norsk skipsfart er i dag ledende på verdensbasis, og det skal vi være stolte av. Derfor ønsker Fremskrittspartiet å videreføre refusjonsordningen for norske sjøfolk på et internasjonalt konkurransedyktig nivå, slik at våre egne kan konkurrere med indere, filippinere, polakker og andre på de sju hav. Det skylder vi sjøfolkene våre. Det har også veldig stor betydning for den maritime næring langs kysten vår, som sysselsetter nesten 80 000 mennesker. Det er 160 000 hender, det. Og veldig mange av disse hendene befinner seg i Distrikts-Norge. Det er derfor en sterk skuffelse for Fremskrittspartiet og for den norske sjømannsstand at trepartiregjeringen nå ønsker å avvikle refusjonsordningen for våre sjøfolk. Vi hadde en debatt her senest den 12. juni, like før ferien, det er ikke mer enn fire måneder siden, da statsråder, med Sponheim, som sitter foran her, i spissen, lovet å videreføre denne ordningen. Det samme gjorde næringskomiteens leder fra Senterpartiet, Odd Roger Enoksen. I dag står våre sjøfolk blottet tilbake.

Så mitt spørsmål til Johan J. Jakobsen blir: Hvordan skal norske sjøfolk, den norske sjømannsstand, skipsfarten og Distrikts-Norge kunne stole på Senterpartiet når man bokstavelig talt kaster den norske sjømannen over bord?

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg skjønner at Fremskrittspartiets Hedstrøm er bekymret for norsk skipsfart, og i og med at Fremskrittspartiet ikke ser noe særlig behov for innstramminger, er det ingen overraskende konklusjon at Hedstrøm og Fremskrittspartiet mener at den ordningen han nå nevnte, skal fortsette. Men for de partier og de politikere som mener at det er behov for innstramming, må vi ha det utgangspunktet at alle må være med og bære kostnadene ved en innstramming. Jeg går ut fra at representanten Hedstrøm ikke i fullt alvor mener at når vi skal

fordele byrdene ved en innstramming på 9 milliarder kr, så er det først og fremst rederinæringen og skipsfarten som skal skjermes. Det kan være gode grunner for de rammevilkår som Stortinget har vedtatt for skipsfartsnæringen, men det er vel ingen i dag som opplever situasjonen slik at skipsfartsnæringen nærmest ligger på sotteseng. Tvert imot er det de motsatte signaler vi har mottatt, nemlig at skipsfarten faktisk fungerer ganske bra i dag, delvis som en konsekvens av at Stortinget har gitt denne næringen akseptable rammevilkår. Når det for øvrig foreslås visse endringer i forhold som angår skipsfartens rammevilkår, innebærer det at en har tettet en del hull i systemet og innfører en økning i tonnasjeavgiften. I en total sammenheng tror jeg de aller, aller fleste i dette landet mener at dette er byrder som skipsfarten i dag godt kan bære.

G u n n a r B r e i m o hadde her overtatt presidentplassen.

Børge Brende (H): Senterpartiet skulle inn i regjeringskontorene for å styre markedet. Aldri har en regjering latt markedet få styre så feil. Markedet har nemlig fått bestemme innretningene på innstramminger. Der som Regjeringen hadde fremlagt et revidert budsjett med tilstrekkelig stramhet, ville vi også unngått denne sommeren og høsten den verste renteøkning og stigende inflasjon. Som sentrum selv sier i debatten: Det som rammer verst og mest sosialt skjevt, er renteøkninger og høy inflasjon. På denne bakgrunn forstår jeg godt at sosialministeren tidligst til våren vil legge frem den bebudede meldingen om Forskjells-Norge. Hva tror Jakobsen dommen over høyrentepolitikk og høy inflasjon vil være når meldingen ligger på bordet?

Sentrum gikk inn i valgkampen og lovet bruk av mer oljepenger. Det fulgte man opp også i Voksenåsen-erklæringen. Nå sier statsministeren at den økonomiske utviklingen de siste ukene gjør det vanskeligere å innfri løftene fra Voksenåsen-erklæringen. Da er mitt spørsmål til Jakobsen: Når hørte vi at Voksenåsen-erklæringens store ord var avhengig av en spesiell økonomisk utvikling her til lands?

Når det gjelder løftene som sentrum har kommet med, spesielt Senterpartiet, overfor barn, skole, eldre, kommunesektoren og samferdselssektoren, ble det ikke noe igjen av det. Det eneste løftet Senterpartiet gav før valget som har blitt holdt, er Per Olaf Lundteigens løfte om at folk skulle få høyere rente her til lands.

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg synes Børge Brende hadde en litt overraskende start på sin replikk. En kunne jo nesten oppfatte Høyre-representanten Brende dit hen at han var meget bekymret over at markedet hadde fått for stor makt. Tenk at det norske storting skulle få høre fra en Høyre-representant at markedet bør kontrolleres, det bør styres. Men det var kanskje å trekke Børge Brende et hakk for langt.

Når Børge Brende etterlyser flere innstramminger, må jeg for det første si at ved budsjettbehandlingen i fjor

høst så gav Høyre subsidiær støtte til budsjettet. Ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett i vår var Høyre ytterst motvillig mot å være med på noen form for innstramming, iallfall i tråd med det sentrumspartiene la fram i revidert nasjonalbudsjett. Faktisk var det slik at statsministeren måtte stille kabinettsspørsmål før Høyre var villig til i det minste å være med på enkelte – skal vi si – relativt beskjedne innstrammingstiltak. Børge Brende ønsker nå nærmest å starte budsjettforhandlingene her i salen, men det har jeg ikke til hensikt å gå inn på. Jeg viser til hva Regjeringen klart og tydelig har sagt, nemlig at når den har valgt en så stram budsjettpolitikk, er det nettopp for å gjøre det Børge Brende nå var opptatt av, å få bukt med det høye rentenivået i dag.

Når det gjelder muligheten for å få en enighet i Stortinget som kan bidra til en slik rentesenkning, synes jeg ikke Høyres bidrag så langt i budsjettprosessen står til troende.

Olav Gunnar Ballo (SV): Senterpartiet har vært et parti som på en rekke områder har argumentert for politiske løsninger som også SV har stått for. Partiet har argumentert aktivt mot norsk EU-medlemskap, og spilte en nøkkelrolle da folket i 1994 sa nei. Likeledes har partiet argumentert mot konsekvensene av Schengen-avtalen og mot konsekvensene av hva EØS-avtalen gjør for vår selvstendighet som nasjon. Partiet har også gitt signaler om en annen fiskeripolitikk, der overfiske unngås og der man tilrettelegger i sterkere grad for kystfiskeflåten, som ledd i å unngå eierskap på få hender og et overfiske gjennom havfiskeflåtens dominans.

Partiet har sammen med SV vært mest kritisk til den distriktspolitikken som har vært ført av skiftende regjeringer, med kraftige advarsler mot privatisering og sentralisering av post- og teletjenester, og mot en generell svekkelse av distriktenes muligheter til å være levekraftige og for å kunne utvikle seg videre. Det partiet som i opposisjon klart og entydig har argumentert mot mer høyrepolitikk, mot mer privatisering, mot mer sentralisering, mot mer EU-tilpasning, inngår nå i en regjering som i sak etter sak fører en politikk som Senterpartiet i opposisjon så sterkt tok avstand fra.

Man kan spørre seg: Hvor ble det av Senterpartiet? Hvor gikk det galt? Begynte det å gå galt allerede under samlingen på Voksenåsen i septemberdagene 1997? Eller var det i den politiske hverdagen, da erklæringen skulle omsettes i praktisk politikk? Når man ser Regjeringens foreliggende forslag til statsbudsjett, spør man seg: Hvor er Senterpartiets idealer i det budsjettet? Hvor er deres politikk? Hvor har partiet tatt veien? Man blar og man blar, man leter forgyeves, partiet er blitt borte.

Hva slags merkesaker forventer Johan J. Jakobsen at man skal kunne få gjennomslag for sett med Senterpartiets øyne, når man må hente støtten fra Fremskrittspartiet og Høyre? Eller ser Jakobsen, som flere andre i denne salen, de mulighetene som ville ligge i at Senterpartiet rev seg ut av det famntaket for å danne en flertallskonstellasjon med flertallet i denne salen?

Johan J. Jakobsen (Sp): Egentlig er det litt vanskelig å forholde seg til Ballo når han er så lite konkret i sin replikk som han faktisk var.

Når det gjelder fiskeripolitikken har jeg registrert at vår fiskeriminister er blitt kritisert nettopp fordi han har hatt kystfiskernes situasjon sterkere for øye, og når det gjelder distriktspolitikk, må jeg også stille meg ganske uforstående til det Ballo sa. Det budsjettet som er lagt fram nå, og som Ballo som distriktsrepresentant bør studere, viser jo at når det gjelder den såkalte operasjonsrammen for distriktspolitikken, som på en måte er enheten for å måle den distriktspolitiske innsatsen, så er den omsider, etter å ha gått ned hvert eneste år siden 1991, oppe igjen på samme nivå som forrige gang det var en fra Senterpartiet som satt som kommunalminister. Min trønderske beskjedenhet forbyr meg selvsagt å fortelle hvem det var!

Ballo etterlyser Senterpartiet, og nevner i den forbindelse en rekke saker. For det første er det som sies direkte feil. Jeg skal kunne dokumentere, hvis det skulle bli spørsmål om det, hvordan stemmegivningen i Stortinget faktisk har vært. Det er ikke slik som det er sagt at denne regjeringen og sentrumspartiene i Stortinget nærmest domineres av Fremskrittspartiet. Tvert imot! I svært mange store, viktige saker i året som har gått med denne regjering, er det faktisk Arbeiderpartiet og delvis SV som har bidratt til et flertall. Så det bildet som prøves skapt, at dette er en regjering og et sentrum som nærmest er prisgitt Fremskrittspartiet, stemmer kort og godt ikke.

Når det gjelder saker som denne sentrumsregjeringen har gjennomført som vi i Senterpartiet er glad for, har jeg allerede nevnt fiskeri, jeg har nevnt distriktspolitikk, og vi kan nevne minstepensjonistene, vi kan nevne viktige grep i oljepolitikken, enøk, alternativ energi, jordbruksoppgjør, psykiatri- og kreftreform – jeg tror faktisk jeg måtte be om ytterligere to minutter bare for å komme gjennom denne listen.

Grete Knudsen (A): Det er et paradoks når representanten Jakobsen på den ene siden harselerer over at Arbeiderpartiet ikke meget raskt legger frem et fullstendig budsjettalternativ, for så samtidig å etterlyse samarbeidsvilje fra nettopp Arbeiderpartiet om Regjeringens eget budsjett. Man må faktisk bestemme seg, og Arbeiderpartiets hovedprioriteringer er klare.

Men tilbake til løftene. Løftene som Senterpartiet gikk til valg på, legges til side av hensyn til den økonomiske situasjon som Regjeringen ikke så i fjor, ikke under revidert og heller ikke i sommer. Men ett løfte, én avtale, kan ikke legges til side, for den er viktigere enn alle andre, nemlig avtalen om å gi dem som ikke benytter seg av en samfunnstjeneste enten de er hjemme med barna eller ikke, en kontantstøtte. Folk flest skal betale denne ved å bli fratatt en lovfestet rett, som feriedagen er, den er også lovfestet her i dette huset. Man skal også betale med det som er enstemmig vedtatt, nemlig eldreformen.

Og da blir spørsmålet til representanten Jakobsen, og jeg gir ham en sjanse til til å svare på det spørsmålet som

representanten Trond Giske stilte: Hvorfor er kontantstøtten og denne avtalen viktigere enn alle andre avtaler? Her har jeg nevnt to, nemlig den som er lovfestet når det gjelder ferie, og den som er enstemmig vedtatt om eldre-reformen. Hvorfor er denne avtalen viktigere enn alle andre? Hvorfor er det ikke mulig med et eneste kompromiss om kontantstøtten, sett fra Senterpartiets side?

Johan J. Jakobsen (Sp): Etter min oppfatning er det en klar sammenheng mellom vår etterlysning av Arbeiderpartiets alternativ og det å kunne komme i reelle, konkrete og konstruktive forhandlinger. Dette er ikke noe paradoks, så vidt jeg kan bedømme det.

Så tilbake til avtaler. Når det gjelder feriedagen, er det ganske oppsiktsvekkende og overraskende at Grete Knudsen velger nettopp denne saken, for det var overhodet ikke motforestillinger fra Grete Knudsen og hennes kvinner da Gro Harlem Brundtland-regjeringen foreslo å fjerne en fridag. På et tidspunkt da det faktisk var en ganske sterk arbeidsledighet, valgte Arbeiderpartiet å fremme et forslag om å fjerne en fridag. Og da må jeg si at når det gjelder mye av den kritikken som kommer fra Arbeiderpartiet nettopp i disse dager, og ikke minst den kritikken som kommer fra fagbevegelsen, som *den* gang stilltiende aksepterte at i en situasjon med stigende arbeidsledighet, skulle vi redusere antall fridager, så kan jeg ikke holde tilbake den bemerkning at den streiken vi opplever i morgen, er en streik som kommer fem år for sent. Jeg må begrense meg til å nevne det som dreier seg om denne feriedagen. Når Grete Knudsen er så dristig at hun nevner og trekker dette opp som eksempel, må vi få bruke tid på å svare at det som skjer i morgen, er en litt pinlig sak tatt i betraktning at Arbeiderpartiet selv har fremmet tilsvarende forslag i en helt annen situasjon enn den vi har i dag.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg har intet behov for å forsvare Arbeiderpartiets forslag fra 1993 om å fjerne en fridag. Men jeg syns kanskje at Senterpartiets parlamentariske leder farer litt raskt over Yngve Hågensen, for jeg tror det er én grunn til at det forslaget aldri ble noe av i 1993, og det var den oppvasken det forslaget utløste på kammerset. Nå har man kanskje ikke samme kammers mellom LO og denne Regjeringen, og da får vi bruke Løvebakken som kammers i denne situasjonen.

Jeg skal komme litt tilbake til dette, men har lyst til å konsentrere dette innlegget om fire hovedutfordringer jeg syns vi står overfor, som har sammenheng med viktige internasjonale spørsmål, spørsmål som Norge som et lite land i ytterkanten av Europa kan gripe fatt i.

Det ene er det behovet vi har for motmakt mot en spekulasjonsøkonomi som nå er global, og som gjør at land etter land kan trues av spekulanter, ofte i 25-årsalderen, ofte uten særlig livserfaring, ofte med altfor mye penger som de ikke har fra verdiskaping, men fra spekulasjon og ofte på rykter. Dette fungerer jo sånn at de trenger ikke engang selv tro at et land er i krise før de trekker pengene

sine ut. De kan tro at andre begynner å tro. Land i Asia kommer i kjempeproblemer, og forbrukere i Norge får renteøkning.

Dette er et system som kaller på en betydelig motmakt i form av internasjonale initiativ som kan begrense kort-siktig spekulasjon. Det har kommet flere forslag, bl.a. ett som nå er gammelt og godt, som bør realiseres. Det er forslaget om å avgiftsbelegge kapitaltransaksjoner sånn at man i det minste fører litt sand inn i maskineriet, lager noen fartsdumper som kan gjøre at ustabiliteten ikke blir så sterk. SV la for kort tid siden inn et forslag om dette i Stortinget. Vi håper at det kan bli en skikkelig konstruktiv debatt om det. Jeg merket meg at Jagland var inne på samme tankegang i sitt innlegg, og jeg har merket meg at Regjeringen tidligere har tatt til orde for det.

Men jeg er litt skuffet over Regjeringen, for det var et viktig møte i IMF og Verdensbanken i forrige uke der Norge hadde muligheten til å trå til med noe annet enn det som ble konklusjonen på dette møtet, nemlig at den liberalistiske politikken som de har prediket overfor land etter land og som har gjort at ustabiliteten har blitt større. De trakk seg litt tilbake og sa: Vi kan ikke gå fram i samme tempo som sist. – Man tar ikke noe oppgjør med en liberalistisk økonomi som faktisk kan føre til noen forandringer.

Og da må jeg si, selv om finansminister Gudmund Restad ikke er i salen, at noe av det mest tuslete jeg har sett, er de svarene som gis i Aftenposten den 9. oktober på hvorfor Norge ikke har spilt en rolle i denne sammenheng. Det er ikke det Senterpartiet jeg kjenner som alliert fra EU-kampen. Det er ikke det Senterpartiet jeg kjenner klart og sterkt under Anne Enger Lahnsteins ledelse, som har slåss mot markedskreftene, og som sa at Norge skulle være et annerledesland, et land som skulle bruke den handlefriheten vi hadde.

La meg si at dette er en utfordring og en advarsel fra SVs side. Vi kan ikke sitte med hendene i fanget og ikke bidra i den verdensopinionen som nå prøver å bekjempe spekulantenes herjinger. På samme måte må vi bruke de mulighetene vi har til å få fram at vi kan ikke ha en global avtale om investeringer som gir investorene og pengemakt fortrinnsrett framfor miljø og sosiale goder, slik den MAI-avtalen som OECD har sittet og tuslet med på kammerset lenge, legger opp til. Det er motsatt vei vi trenger å gå. Det var gjennom reguleringer vi selv klarte å temme internasjonal kapital slik at Norges velstand kunne øke da vi begynte å industrialisere oss. Den samme rett må andre land ha. Det er miljø og sosiale goder som taper hvis ikke man setter inn motkrefter mot dette.

Regjeringen har en unik mulighet til å sette disse spørsmålene på dagsordenen, fordi den har tatt initiativ til en internasjonal konferanse om globalisering. Der er arenaen for å slå hardt og kraftig i bordet med konkrete forslag, slik at dette kan komme videre.

Den andre store utfordringen som jeg vil trekke fram på SVs vegne, er at i et av verdens rikeste land har veksten i det private forbruket vært enorm i løpet av de siste årene. I denne situasjonen er det en stor utfordring for oss å finne ut hvordan man kan sørge for at den verdi-

skapingen som foregår i Norge, kan tas ut på andre måter enn bare ved å kjøpe nye «duppeditter» som øker forbruksveksten. Mer og mer av den er meningsløs.

Så vet vi: Det fins en bevegelse og et ønske blant mange, og det er i større grad å velge mer tid framfor økt lønnsvekst. Det er en tankegang som LO er inne på, det er en tankegang som andre har tatt til orde for, det er en tankegang som faktisk og konkret kunne gitt oss andre goder enn bare det ene, at vi kan kjøpe oss videre velstand. Vi har en viktig nyvinning som har kommet inn i Norge i løpet av det siste året, Forum for systemdebatt, som tar opp nettopp noen av denne type tanker. Hva gjør Regjeringen i denne situasjonen hvor man kunne tatt utfordringen fra fagbevegelsen og sagt: Vi vil bidra til at man velger annerledes. I den situasjonen er svaret fra Regjeringen: Ta bort en fridag! Den går motsatt vei og sier at vi skal jobbe mer. Som en av landets mange dobbeltarbeidende mødre provoseres jeg veldig av det. Jeg provoseres veldig av at de som velger Kristelig Folkepartis kjernefamiliemodell og som ønsker å være hjemme på heltid, eller som ønsker å bruke kontantstøtten til å kjøpe en dagmamma, er de som skal favoriseres i dette budsjettet, mens vi som prøver å få til begge deler, ta oss av barna våre og være i jobb, vi skal miste den fridagen. Når man spør barn hva det er de ønsker seg mer av, sier de at de ønsker seg mer tid sammen med foreldrene sine. Og hva er det de kommer til å få av denne regjeringen? De kommer til å få mindre tid. Det de kommer til å få – det så jeg i Aftenposten her om dagen – er et næringsliv som nå setter seg på skolebenken for å lære hvordan de kan overtale 0-13-åringer til å bli bedre forbrukere, dvs. mase på mer forbruk. Det er det vi får. I et land hvor spiseforstyrrelsene begynner å plage ikke bare ungdom, men også barn, skal man nå utsette dem for mer systematisk bombardement fra noen som skal trekke fram idealer som gjør at de føler seg enda mer mislykket, og den eneste medisinen mot det er å styrte i butikken og kjøpe seg fri fra det. Så må vi bruke mer legekrefter for å ta oss av disse barna, som er offer for et forbrukssamfunn, og det i en verden hvor det på andre siden av kloden mangler penger til de mest elementære vaksiner og til leger som kunne tatt seg av dem.

Jeg er veldig skuffet over Regjeringens prioritering i den saken, at man ikke tar tak i de forandringsmulighetene som fins, og jeg er også skuffet over at man i en situasjon hvor verden skriker på mer internasjonalt engasjement, og hvor vi har hatt stort engasjement fra statsminister, fra mange medlemmer av Regjeringen for at Norge i hvert fall skulle satse på bistand og trå til overfor disse barna som ikke har det minimum de trenger, kniper til og med på bistandsbudsjettet.

Jeg hadde tenkt å ha et lite spark til NHO på dette punktet, for det fins en bedrift i Norge som har gjort akkurat noe av det jeg syns er viktig, nemlig forhandlet fram en ekstra ferieuke. Det har arbeidstakerne fått i stedet for 2 kr mer i timen. Dette var det full overensstemmelse om mellom bedriften og de ansatte, og dette er en møbelbedrift på Nordmøre. Hvem er det som kaller dem inn på teppet? Det er NHO. De som snakker om fleksibi-

litet i alle mulige andre sammenhenger, skal nå trekke en arbeidsgiver som har forhandlet med en fornuftig klubbleder om noe som arbeidsfolk vil ha, inn på teppet og si at sånt kan vi ikke ha, for det kan spre seg. Ja, vi får håpe at dette sprer seg, og det litt fort! NHO går med et slikt signal baklengs inn i framtida.

Den tredje utfordringen vi har, er å bekjempe økte forskjeller. Forskjellene i Norge har økt, og jeg er skuffet over at folk som jeg tidligere har slåss sammen med i stortingsssalen mot økte egenandeler, nå kommer med forslag om større økninger i egenandelene enn det vi har sett på lenge – og overfor barn mellom 7 og 16 år! Vi burde jo gått motsatt vei av å øke egenandelene for barn som er syke i den alderen. Jeg fatter ikke hvorfor de skal betale egenandeler i det hele tatt. Regjeringen må ikke stille seg slik at den forter seg å sette i verk noen tiltak som øker forskjellene i Norge før den selv skal legge fram en stortingsmelding for å bekjempe forskjellene. Da starter vi med dårligere utgangspunkt enn det vi kunne ha hatt da Regjeringen faktisk begynte. Det er stor skuffelse fra vår side over dette.

Det fjerde punktet jeg har lyst til å si noe om, er kommuneøkonomi og offentlig sektor. Jeg skal ikke ta hele den runden nå, jeg har vært rundt omkring i mange kommuner og sjekket hva som er tilstanden for barn i skolen. Det er ingen overraskelse for noen her at det særlig på ungdomsskolen er slike forhold rundt omkring at man skulle ikke tro det var det man skulle signalisere til barn ved inngangen til et nytt årtusen, hvor vi vet at kunnskap er det viktigste. Der er det dårlig inneklima, dårlig forfatning, det trengs milliardinvesteringer i den norske skolen for å få den opp og stå. Barn oppfatter det signalet som går til dem når de kan sitte der med pulter som er like gamle som meg, og som har holdt seg betydelig dårligere – det har jeg bevis for! Når det signalet går til dem, at her er det greit, mens kjøpesentrene lyser på andre siden av gata, oppfattes det slik: Vi er ikke særlig viktige. Kunnskap er ikke særlig viktig. Det som er viktig, er det som kan kjøpes for penger.

Vi er i en veldig utfordrende situasjon som vi må gjøre noe med, når det offentliges andel av økonomien går så mye ned som den har gjort til nå. For det sier noe om den standardforskjellen som mange opplever mellom det som er f.eks. i skolen, og det man ser rundt på de tusen barneværelser: bedre data, bedre bøker, bedre leker – bedre alt – enn det som er virkeligheten for mange. Nå snakker jeg i litt store bokstaver, men det var dette vi burde ha tatt tak i. Det er jo dette som er de virkelig store utfordringene for velferdssamfunnet.

Kan vi så gjøre noe med dette før tre år er gått og velgerne har muligheten til å sette sammen Stortinget på en annen måte? Vi kan. Men alle alternativene er urealistiske.

Det ser forholdsvis urealistisk ut for meg at Arbeiderpartiet skulle finne et flertall i Stortinget sammen med Høyre. Jeg tror at Jagland vil trives veldig dårlig hvis ikke han i det minste kan slåss litt mot høyrekreftene. Jeg anser det som en urealistisk allianse i neste møte mellom Arbeiderpartiet og Yngve Hågensen.

Er det så realistisk at Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti skulle danne en ny flertallskonstellasjon, eller en ny regjering, i dette Stortinget? Det er en litt urealistisk tanke for meg at statsminister Bondevik skulle finne seg i å bli utenriksminister i statsminister Jaglands regjering. Såpass langt tror jeg ikke at samarbeidsånden kommer til å gå, og særlig ikke etter at et av de største stridsspørsmålene mellom Arbeiderpartiet og Regjeringen er Kristelig Folkepartis hjertesak nr. 1, nemlig kontantstøtten.

Er det en mulighet da i det flertallet som også fins, mellom Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet? Det er også ganske urealistisk, men det har skjedd urealistiske ting i denne stortingssalen tidligere. Hvis man tar utgangspunkt i hva disse partiene sier i sine programmer, burde det være realistisk mulighet for en politisk allianse. Den eneste grunnen til at den skulle oppstå i løpet av denne treårsperioden fram til neste stortingsvalg, er hvis det blir for tungt for Senterpartiet å sitte og se på at man skal forhandle til høyre for seg hele tiden. Jeg holdt på å grine da jeg slo opp i VG her om dagen: Ikke en krone mer i skatt og avgift, uansett hvor mangemillionær du er, det er garantien fra Høyre. Den natten sov jeg nesten ikke, for jeg var redd det skulle bli krig i Europa. Og så er det de som skal få lov å sette dagsorden for hva som er norsk politikk.

Og Fremskrittspartiet som svirrer rundt. De har aldri vært så mye i blitsregn og glanslys noensinne som etter at denne regjeringen overtok. Og de kommer til å være det så lenge Bondevik-regjeringen sitter, uten en annen flertallskonstellasjon og et annet samarbeidsmønster i Stortinget.

Det er å kaste bort de enorme mulighetene Norge har til å ta tak i noen av de største utfordringene for framtiden. Det blir smått, det blir smålig, det blir puslete hvis vi de neste ukene nå skal stupe ned i hver enkelt lille lommebok og bli der, og verden utenfor får rase.

Det er meget interessante signaler Arbeiderpartiet kommer med i dag. Det er også interessant for SV fram mot neste valg at Jagland i et replikkordskifte til meg sier at han vil si som Schröder, at han ikke kan utelukke noen allianser. Det gir SV et enormt mobiliseringspotensial til neste stortingsvalg. Det gir oss en enorm mulighet til å skape de alliansene med fagbevegelsen og miljøbevegelsen som kan gjøre at vi går løs på politikken skikkelig og med venstresidens svar. Men jeg skulle ønske at vi kunne sette i gang før.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Det er ikkje mange månader sidan at SV leidd av Kristin Halvorsen stod på denne talarstolen og gav ros til Bondevik-regjeringa på område etter område. Eg kan nemne område som miljøvern, distriktpolitikk, utdanningspolitikk osv.

Nå meiner eg å kunne ane at representanten Halvorsen, som òg er leiar av Sosialistisk Venstreparti, har ei heilt anna oppfatning av forholdet sitt til Regjeringa. Når det gjeld dei fire hovudutfordringane som ho trekte opp

nå i innlegget sitt, var det slik at ho var skuffa over Regjeringa på alle fire punkt.

Eg konstaterer at SV nå vil vere med og ta regjeringsansvar for å sikre landet eit stabilt politisk fundament, og dette er positivt. Men det er grunn til å spørje representanten Halvorsen om kva side SV vil stå på i framtida. Er det profilen til dagens regjering? Eller kan nå SV tenkje seg å medverke til eit parlamentarisk grunnlag for Arbeiderpartiet i denne salen? Eller vil det framleis vere eit såkalla vingleparti som vel side frå dag til dag?

Representanten Halvorsen har eit varmt og ekte engasjement for barn og unge, og i så måte har Halvorsen snakka varmt om tiltak for å betre inneklimaet i dagens skole. Slik òg i dag. Dette engasjementet skal SV og Kristin Halvorsen ha ros for. Det er ei viktig sak, og her trur eg at Arbeiderpartiet og SV kan gjere felles sak. Men det kostar pengar. Prislappen kan fort bli 15 milliardar kr, og eit slikt tiltak vil da konkurrere med mange andre gode formål. SV har pengar til det meste. Kristin Halvorsen bruker ofte uttrykket: SV vil gi ut i botnen og dra til på toppen. Spørsmålet mitt er om representanten Halvorsen kan vere litt meir konkret på dette. Er det berre forsvarsbudsjettet som skal eliminerast, eller er det andre område òg?

Kristin Halvorsen (SV): Jeg skal bare passe på at jeg ikke lar meg provosere av tilløpet til en småpikeholdning i representantens replikk. Diskusjonen om hva vi skal gjøre framover, er faktisk viktigere enn som så.

Om det er sånn at SV vil inngå i Arbeiderpartiets parlamentariske grunnlag? Det er jo nettopp en sånn type småpikeholdning. Det er opp til Arbeiderpartiet! Hvis Arbeiderpartiet ønsker å legge om den politiske kursen sånn at man kan klare å skape et flertall i denne sal for å gå løs på det som er de viktigste utfordringene for framtida, ta initiativer sånn at det går an å danne motmakt mot spekulasjonsøkonomien, gjøre noe i forhold til de enorme miljøproblemene som fins og sørge for at standarden i skolen – og andre offentlige goder – kan konkurrere med det vi har privat, vil vi selvsagt samarbeide om det! Men vi er også klar over at Arbeiderpartiet i mange sammenhenger har søkt andre alliansepartnere enn oss. Det er altså Arbeiderpartiets valg! I neste valg vil det være velgerne som har mulighet til å si fra om hvilken side de ønsker at Arbeiderpartiet skal samarbeide med. Så jeg sender utfordringen sporenstreks tilbake.

SVs ønske om innflytelse dreier seg jo om å få vridd politikken i vår retning, om å være med og bruke våre muligheter til å få innflytelse over hva som faktisk blir gjennomført, ikke om å være et støtteparti for noen. De som ikke inngår en avtale med oss, eller et regjerings-samarbeid med oss, kommer ikke vi til å være noen garantist for.

Per Sandberg (Frp): Jeg må få åpne replikken med å ta i bruk Johan J. Jakobsens kjente uttrykk om musa som ønsker å voldta katta – for det er det Kristin Halvorsen minner meg litt om nå. Igjen går Kristin Halvorsens hardt fram og skal endre Arbeiderpartiets politikk og form.

Jeg forstår godt at Kristin Halvorsen og Sosialistisk Venstreparti er på jakt etter regjeringstabiletter. Hun brukte veldig mye tid i sitt innlegg på å snakke om realistiske regjeringskonstellasjoner osv. Jeg syns SV har fått klar melding tilbake om at det ikke finnes noen realistisk regjeringskonstellasjon mellom Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet. Likevel ønsker jeg å få et svar fra Kristin Halvorsen på noe jeg er litt opptatt av: Hvis SV skulle gå inn i regjeringssamarbeid, uansett med hvilket parti, hvilken statsrådspost ønsker da Kristin Halvorsen seg? Kunne hun tenke seg en finansministerpost sånn at hun kan pålegge folk flest og næringslivet store skatte- og avgiftsøkninger som vil gjøre de renteutgiftene folk har i dag, til småbeløp? Kunne hun tenke seg Ballo som forsvarsminister, som vil legge ned Forsvaret? Eller kunne hun tenke seg en utenriksminister Solheim som starter et storstilt samarbeid med Cuba og Albania?

Kristin Halvorsen er så opptatt av de store renteutgiftene som er påført folk, og spørsmålet mitt er da: Hva er forskjellen på høye renteutgifter og de skatte- og avgiftsøkningene som Kristin Halvorsen og Sosialistisk Venstreparti ønsker? En bensinavgift på 15 kr literen må jo være en målsetting for Sosialistisk Venstreparti, som vil pålegge barnefamiliene store og økte utgifter.

Kristin Halvorsen (SV): SV har ikke kommet så veldig langt i regjeringsskabelen ennå. Det er selvsagt et nitid arbeid som pågår intenst – alle interesserte på venstresida kan henvende seg til meg! – Jeg tror jeg skal la spørsmålet ligge, men jeg vil si at hvis Erik Solheim skulle bli utenriksminister, var vel det minste problemet forholdet til Cuba. Han røyker ikke sigar, og har heller ingen andre utsvevende øvelser på gang!

I SV har vi flere mål. Et viktig mål er at Fremskrittspartiet ikke skal ha noen innflytelse i norsk politikk, av to grunner: Den ene er at vi ikke ønsker at politikken skal få inn et «trøkk» fra høyresida, sånn som nå når Fremskrittspartiet har en så viktig og avgjørende innflytelse i Stortinget og over budsjettet, og den andre er uetterretteligheten! I omtalen av andre partiers politikk har man ikke engang gidde å sette seg inn i en flik av hva partiene står for.

SVs politikk er å omfordele fra dem som har mye, til dem som har lite. Det burde være kjent for alle i og utenfor denne sal at de som nå bekymrer seg over at de betaler noen små prosenter av sine inntekter på kapital selv om den beløper seg til millioner på millioner, virkelig kan bekymre seg hvis SV skulle få noen innflytelse. Vi skal være et parti som er garantist for at det drives rettferdig fordelingspolitikk. Vi skal også være et parti som driver en offensiv miljøpolitikk, særlig dette som dreier seg om arbeidstid. Jeg minner om at Fremskrittspartiet, som nå har svingt seg til de store høyder i debatten om denne fridagen, i 1993 var regjeringens støttespillere for å fjerne en fridag. I tillegg til at partiet er et høyreparti, er det et vingleparti. Det er motsatt vei av det man ønsker å gå.

Anita Apeltun Sæle (KrF): Eg vil berre gjera merksam på at statsrådsseta er opptekne, så SV treng ikkje bruka noko tid på å fordela dei!

Retorikk er ikkje alltid synonymt med logikk. Kristin Halvorsen er flink i den fyrste disiplinen. SV er oppteke av at det er forskjell på barn, og at kontantstøtta visstnok skal skapa denne forskjellen. Det ville eg dersom det hadde vore parlamentarisk korrekt, ha kalla vås. No vil eg berre seia at representanten tek grunnleggjande feil. Inntil kontantstøtta vert utbetalt i desember er det berre utearbeidande foreldre som har fått statsstøtte til barnepass. Kontantstøtta betyr at barn endeleg vert behandla likt. Dermed vert valet friare, og det vert slutt på å pressa alle foreldre inn i sosialdemokratiets A4-løysing for familien. Kristeleg Folkeparti-modellen er inga tvangstrøye. Det er valfridom.

SV går imot ordninga som kanskje 70 pst. av småbarnsforeldra vel. Kristin Halvorsen er bekymra fordi mødre kan mista ein fridag saman med barna. Det er tydeleg viktig at barn og foreldre er saman. Men deretter er ho bekymra over at nokre foreldre faktisk vel eiga omsorg for barn, fordi dei då ikkje er på den ordinære arbeidsmarknaden. No var ho ikkje så klar på dette, men ho ymta om det same som stod i Dagbladet.

Når skal Kristin Halvorsen og SV erkjenne at omsorga for små barn er eit arbeid same kven som utfører det og kvar det vert utført? Eller er Halvorsen på linje med Jagland, som i føremiddag uttala at kontantstøtta er pengar til arbeidsføre menneske utan arbeid? Snakk om undervurdering av kvardagen til småbarnsforeldra!

Presidenten: Presidenten vil bemerke at det er logisk å avstå fra å bruke uparlamentariske uttrykk når man vet at de ikke er parlamentariske.

Kristin Halvorsen (SV): Den siste korreksjonen der må være på vegne av Stortingets verdighet, ikke fordi jeg er i ferd med å bli såret. Jeg tror ikke jeg til dags dato har opplevd at Kristelig Folkepartister har brukt så sterke uttrykk at det er til å ta anstøt av.

Så til kontantstøtten. Kontantstøtten er antakelig den største privatisering jeg har sett i løpet av ganske kort tid. Og det er fordi det ikke er sånn at kontantstøtten går til dem som er hjemme med egne barn, som Kristelig Folkeparti til enhver tid argumenterer med. Kontantstøtten kommer til å gå til mange dagammaer og praktikanter, og er betaling for å holde ungene unna barnehagen, som en 8-åring har sagt i en sitatbok, og jeg syns ikke det kan sies mer presist enn som så.

Jeg syns ikke at et samfunn skal legge opp støtteordninger til barnefamiliene på en sånn måte at man favoriserer og oppmuntrer flest mulig til å velge dagamma og praktikant, selv om det kan være en god løsning mange steder istedenfor en barnehage. Jeg syns at den innsatsen som samfunnet skal gjøre overfor de yngste ungene, er å si: Vi ønsker å bruke felleskassens midler til det vi vet er gode løsninger for unger, nemlig barnehager med pedagogisk, skikkelig tilbud, hvor vi vet omtrent hva slags standard som fins. Det er det som på en måte samfunnet skal oppmuntre til.

Så har jeg forståelse for at mange ønsker mer tid sammen med ungene sine. Det er jo også grunnen til at vi i motsetning til Arbeiderpartiet, mens det stod på som verst, av to grunner utfordret Regjeringen: Man kunne utformet en kontantstøtte på en annen måte, som var knyttet til tid, og som ikke var knyttet til det ene, nemlig at man ikke bruker barnehage. Og man kunne gjennom å gå en annen vei i et kompromiss om kontantstøtte, sørget for at man ikke skrev under på en avtale med Høyre og Fremskrittspartiet, som nå gjør at de sitter med abonnement ved hvert eneste statsbudsjett i tre år framover, at det blir mer høyrepolitikk enn det trengte å bli på alle mulige andre områder.

Siri Frost Sterri (H): Det blir noe både uvirkelig og patetisk når vi nå hører Kristin Halvorsen fremstå her i fri utfoldelse. For så vidt var første del av innlegget hennes kjente toner, man lover mye til det meste, for så å forsøke å gå over i en helt ny rolle på vegne av SV og prøve å fremstå som en slags maktpolitiker. Hun har jo allerede startet tidlig i dag ved sitt åpenlyse frieri til Jagland. Hun understreket i den replikken det historiske som lå i hans invitasjon til flertallskonstellasjoner for å gjennomføre det han kalte Arbeiderpartiets stabiliseringsprogram. Jeg må nå innrømme, selv om Kristin Halvorsen åpenbart er en optimistisk person, at jeg følte likevel med henne da hun på et så åpenlyst frieri for å kunne bli med i et regjeringsgrunnlag for Jagland og Arbeiderpartiet, får det vage og svevende svaret at vi må holde alle muligheter åpne.

Men nå er det jo åpenbart ikke bare i Arbeiderpartiet at det foregår en snuoperasjon, for det er jo også nytt at SV under Kristin Halvorsens ledelse nå har forlatt sin erklærte opposisjonsrolle i forhold til politiske maktkonstellasjoner. Og SV fremstår nå som den mest ivrige til å innta regjeringskontorene. Men det må også bety, når hun har hørt Jaglands betingelser, at hun gir tilslutning til både hans analyser og prioriteringer. Så spørsmålet blir nettopp derfor om det betyr at SV nå er over i realismens verden, hvor den politiske tyngdekraften fortsatt gjelder i økonomisk politikk. Spørsmålet blir kort og godt: Hva ønsker de nå egentlig å bruke denne makten til, bortsett fra å sitte i regjeringskontorene og drømme om utenforlandet, samtidig som de blir forsvarere av Arbeiderpartiets stabiliseringsprogram?

Kristin Halvorsen (SV): Jeg vet ikke hvordan representanten Siri Frost Sterri har blitt fridd til; jeg har bare egne erfaringer. Men da skjedde det med langt større innlevelse og hengivenhet enn det som var den lille tête-à-tête mellom meg og Thorbjørn Jagland her før i dag.

Jeg syns at Siri Frost Sterris replikk egentlig avslører mer om hvor store problemer Høyre har, enn at SV ønsker makt og innflytelse. For det er jo rett og slett ikke sånn at vår diskusjon om og ønske om å få innflytelse i norsk politikk dreier seg om en kåthet for å komme i regjeringskontorer eller å være lojale støttepartier for

noen. Det dreier seg rett og slett om at vi har 155 000 velgere som ønsker at SV skal gjøre alt de kan for at forskjellene ikke skal øke, for at nye forbrukskaruseller skal dempes sånn at folk skal velge noe annet, for at internasjonal spekulasjonsøkonomi skal bekjempes og for mer rettferdighet i hele verden. Alle de tingene der ønsker våre velgere at vi skal oppnå flere resultater i retning av.

Jeg tror vi trenger mer hjelp fra velgerne for å oppnå resultater på den veien der. Men vi kan ikke sitte med hendene i fanget i tre år, for folk flest har altså ikke mulighet til å gjøre noe med sammensetningen i Stortinget på tre år fra nå av. Det er lang tid, som kan kastes bort i tusling og tasling mellom regjeringen Bondevik og Høyre og Fremskrittspartiet. Og ikke noe av det som kommer ut av det, vil løse de største oppgavene vi står overfor i vår tid.

Marit Nybakk (A): I motsetning til representanten Siri Frost Sterri synes jeg at innlegget til Kristin Halvorsen var veldig interessant. Jeg synes også at de fire områdene som hun prioriterte, viser at SV også nå er interessert i å gjøre nettopp det, nemlig å prioritere.

Jeg er også glad for representanten Halvorsens og SVs syn i dag på at løsningen på de internasjonale utfordringene og på globaliseringen ikke er å snu ryggen mot verden, men tvert imot å gå aktivt inn og sikre internasjonale kjøreregler. Motmakt mot kapitalkrefter og mot fler nasjonale selskaper kan jeg slutte meg til. Men da vil jeg også spørre representanten Halvorsen om det er riktig å gå imot internasjonale, forpliktende avtaler. Hvis man ikke går inn for internasjonale, forpliktende avtaler, vil ikke det da bety internasjonalt anarki?

Representanten Halvorsen sa fra talerstolen her at hun var imot MAI-avtalen. Men vil det ikke være bedre å gå inn for en internasjonal investeringsavtale, men stille klare betingelser om faglige rettigheter og miljøstandarder om trygghet og sikkerhet?

For øvrig er jeg helt enig i det hun sa om å avgiftsbelegge valutatransaksjoner. Jeg vil også vise til den debatten vi hadde her da vi diskuterte FN-meldingen.

Så et helt konkret spørsmål til Kristin Halvorsen: Unge familier etterspør i dag forutsigbarhet, trygghet, stabilitet – det å vite at de månedlige utgiftene er noe som er forutsigbart og som kan planlegges. I forhold til uttalelser som er kommet fra SV, også i forbindelse med budsjettframlegget, mener ikke representanten Kristin Halvorsen at det også er viktig at vi har en stram finanspolitikk for å sikre nettopp den stabiliteten, riktignok med en annen fordeling enn den Regjeringen har gått inn for?

Kristin Halvorsen (SV): Først til MAI-avtalen: Den skissen til MAI-avtalen som etter hvert lakk ut, der OECD satt med kortene tett og diskuterte, var ekstrem i å gi kapital og kapitalinteresser fortrinnsrett framfor nasjonens ønske om å gjøre begrensninger når det gjaldt miljø, sosial sikkerhet osv. Det verden trenger, er et internasjonalt regelverk som kan sette hensynet til dette på topp.

Skissen til MAI-avtalen var så grov at bare Le Pen støttet den i EU-parlamentet – bare de mest høyreekstreme i Europa gjorde det.

Spørsmålet er om avtalen burde endres, om hele formålsparagrafen ved avtalen burde endres, for det hvert land trenger, er en beskyttelse mot at de kreftene som er sterke fra før, nemlig de som har mye penger å flytte på, skal styrkes. Hvis det er sånn at MAI-avtalen hindrer land i å innføre en mer offensiv miljølovhjemmel og kan bøtelegge land som gjør det, da er det en avtale som gir kapitalen ytterlig fortrinnsrett, som styrker den, som ikke er en motmakt, men som er en medmakt. Da er ikke den et redskap. Jeg kunne tatt flere eksempler.

Så til dette som dreier seg om behovet for en stram finanspolitikk. SV er for en omfordeling. Vi er også for at man skal prioritere meget klart, men vi er for at hensynet til sysselsettingen, kampen mot arbeidsløsheten, skal settes på topp i den økonomiske politikken. Det betyr at man ikke kan stille seg sånn nå at man strammer inn så mye i finanspolitikken at arbeidsløsheten øker. Det kan komme på toppen av kjemperenteøkninger for mange og bety gjeldskrise. Arbeidsløshet er altså det største sløseriet vi har i verden og i norsk økonomi, der menneskelig arbeidskraft er vår viktigste formue.

Presidenten: : Replikordskiftet er omme.

Gunnar Kvassheim (V): For Venstre var ambisjonen ved fjorårets stortingsvalg å komme tilbake med en større stortingsgruppe for bedre å fylle det sosialliberale rommet i norsk politikk. Vi lovet innsats for å skaffe landet en ny regjering. Vi ville ha fornyelse og større åpenhet i offentlig forvaltning. Vi ville ha større innsats for miljøet, satsing på utdanning, mangfold og nyskaping i næringslivet og en sterkere innsats for velferd, spesielt for dem som ikke har de store interesseorganisasjonene til å tale sin sak.

På alle disse områdene har regjeringssamarbeidet gitt betydelige resultater. Skiftet har vist seg å være viktig for å fornye politikken på sentrale områder og for å vitalisere demokratiet.

En del av reaksjonene på statsbudsjettet, spesielt fra LO og NHO, viser hvor viktig det var med et skifte. Reaksjonene hadde et omfang og en intensitet som det ikke var saklig grunnlag for. Forklaringen må heller finnes i at Regjeringen har utfordret den tradisjonelle makt- og arbeidsdelingen i norsk politikk.

Det skal være et ryddig og godt samarbeid mellom Regjeringen og partene i arbeidslivet. Men det er viktig at rollefordelingen i et demokrati også er ryddig og åpen. NHO-direktør Karl Glad uttalte i forbindelse med Yngve Hågensen 60-årsdag at når de to sammen hadde en rangel på LO-sjefens hytte, så var det til beste for landet. Det kan sikkert diskuteres. Det er i alle fall ikke til beste for demokratiet når særinteressene overtar mer og mer av makten. Helhetstenkning skal legges til grunn når beslutninger tas.

På alle de hovedområdene Venstre fokuserte på før valget, har regjeringsskiftet gitt en politikk som er markant mer i samsvar med våre prioriteringer.

Miljøpolitikken er blitt mer offensiv. Det satses mye mer på enøk og alternative energikilder. Det satses mer på jernbane, og det legges opp til en sterk offensiv for å bedre luftkvaliteten i våre store byer. Det foreslås økt elavgift for å redusere veksten i kraftforbruket og bedre konkurransevilkårene for alternative energikilder. Vern av Øvre Otta og økt prioritet når det gjelder jordvern, er andre eksempler på en offensiv og sektorovergrepene miljøpolitikk.

Også overfor små og mellomstore bedrifter har det skjedd en positiv holdningsendring. Det gir seg klart uttrykk i statsbudsjettet og i den handlingsplanen som er lagt fram for små og mellomstore bedrifter. Her innfrir Venstre en rekke av de valgløftene vi profilerte høyt. Det foreslås at dokumentavgiften kuttes ut i forbindelse med generasjonsskifte i bedriftene. Det foreslås en endret opsjonsbeskatning, som vil lette rekrutteringen av nye medarbeidere i bransjer og bedrifter med stor vekstkraft. Det skal settes i gang en offensiv mot skjemavelde og forskrifter. IT-satsingen er radikalt trappet opp. Satsingen ønskes velkommen av en samstemt IT-bransje. Bladet Computerworld skrev følgende etter at statsbudsjettet ble lagt fram:

«Lederne i de to sentrale bransjeorganisasjonene jubler begge for Sponheim og finansminister Gudmund Restad. ... Aldri har vi sett et bedre it-budsjett, er gjennomgangstonen.»

Debatten om næringspolitikken viser at det er en konflikt mellom dem som er mest opptatt av å ivareta privilegiene til den etablerte strukturen, og dem som ser behovet for tiltak for fornying og framvekst av bedrifter og næringer som i framtiden vil få en mer dominerende plass.

NHO-sjefens unyanserte utblåsing etter at statsbudsjettet ble lagt fram, tydet på at han ikke hadde lest budsjettet. Verre er det at han ikke er støttespiller for stimuleringsiltak som er viktige for å sikre familiebedriftene og fremme nyskaping.

Større åpenhet, fornying og bedre brukerorientering i offentlig sektor er andre prioriterte områder for Venstre. Regjeringen har lagt fram meldingen om åpenhet i forvaltningen, som Arbeiderpartiet hadde liggende i flere år. Det foreslås radikale forslag, som vil gi større åpenhet om de følges opp av Stortinget. Det er også viktig at en rekke departement nå har utarbeidet handlingsplaner for større åpenhet, og at statistikkene dokumenterer at dette gir resultater. Det er en helt annen åpenhetskultur i departementene enn det var da Arbeiderpartiet styrte.

Den sosiale dimensjon og fordelingspolitikk er viktig for Venstre. Derfor er det meget positivt at Regjeringen har gjennomført økningen av minstepensjonene og satses på småbarnsfamiliene. Det satses storstilt på helse. Ikke minst er Venstre tilfreds med det krafttak som nå tas innen psykiatri. Det legges også fram en offensiv handlingsplan for funksjonshemmede og et skatteopplegg som gir skattelette til dem som har de laveste inntektene.

En systematisk gjennomgang av resultatene i forhold til Voksenåsen-erklæringen gir ikke et bilde av løftebrudd, slik enkelte påstår. Det er tvert imot slik at Regjeringen er meget godt i gang med å innfri løftene på en rekke områder. Verdens Gang har i dag vurdert oppfølgingen av Voksenåsen-erklæringen. Det konkluderes med at 35 av 68 vurderte løfter enten er helt eller delvis innfridd. Det er meget bra ett år etter at Regjeringen overtok, og tatt i betraktning at denne erklæringen gjelder for en fireårsperiode.

Den sosiale dimensjon er utgangspunktet for at vi i Venstre har sagt at det viktigste ved årets statsbudsjett er å bidra til at rentenivået går ned. Den markedsstyrte innstramningen gjennom renteøkning må erstattes med en mer rettferdig politikerstyrt innstramning. For Venstre er det uakseptabelt at renteøkningen blindt rammer ungdom og familier i etableringsfasen, folk som starter nye bedrifter og velferdskommunenes evne til å løse sine oppgaver.

Regjeringen har mot manges spådommer vist at den kan lage et budsjett som er tilpasset den økonomiske situasjonen og ønsket om å få ned renten. Det kreves tøffe tak, og behovet for partimarkeringer må tones ned i en slik situasjon. Like fullt har Regjeringen maktet å legge fram et innstrammingsbudsjett med sosial profil, miljøprofil, distriktsprofil og en småbedriftsprofil. Forskning og teknologiutvikling er tilgodesett på flere av departementenes budsjett. Etter hvert som særinteressene nå har blåst fra seg, kommer det stadig flere positive reaksjoner på budsjettet.

Vi registrerer at både Høyre og Arbeiderpartiet gir anerkjennelse til Regjeringen ved at de legger til grunn at innstramningen bør være på nivå med det som er foreslått av Regjeringen. Nå gjenstår det å se hvordan opposisjonspartiene vil innrette sine budsjett innenfor denne rammen. De som tror at en kan stramme inn uten at det smerter, tar feil.

Høyre bebuder at man vil ta bort skatte- og avgiftsøkninger som rammer skattyterne. I stedet vil man stramme tøffere inn på offentlig sektor. Da rammes også skattyterne og flere med dem. Dette illustreres godt dersom man ser på forslaget om en moderat økning av elavgiften, som Regjeringen fremmer i statsbudsjettet. For 1999 vil dette gi inntekter på 1,4 milliarder kr. For en vanlig familie representerer det en kostnad på under 2 kr pr. dag. Dette er til overmål en merutgift som en kan spare ved å opptre fornuftig når det gjelder energibruk.

Skal vi følge Høyres oppskrift og erstatte elavgiftsøkningen med eksempelvis kutt i overføringene til kommunene, blir lett skole og helsesektoren rammet. Det er ikke slik at moderate miljøbegrunnede avgiftsøkninger rammer folk hardt, mens milliardkutt i offentlige utgifter ikke har negative konsekvenser.

Arbeiderpartiet på sin side ønsker ytterligere skatteskjerpelser overfor næringslivet. Det er bemerkelsesverdig at Arbeiderpartiet i dag i Aftenposten framstår som et parti som ønsker å gå mot skatteøkninger, når Thorbjørn Jagland i dag i sitt innlegg sier at han legger til grunn stabiliseringsprogrammet som skal «klå» de rike, som

det heter, med milliardpåplussinger i omkostningene for små og mellomstore bedrifter.

De som skal lage alternativer til det framlagte budsjettet, skal få vansker med å lage et opplegg som er innrettet mer balansert enn det som foreligger fra Regjeringen.

Det er sagt fra ulikt hold at Regjeringen har lagt fram et budsjett det vil være vanskelig å få flertall for. Minst like sikkert er det at opposisjonspartiene ut fra de signaler som er gitt, ikke står for løsninger som det blir det minste lettere å samle flertall for i Stortinget, snarere tvert imot. Tradisjonelt ligger flertallsløsningene i økonomisk politikk i sentrum. Derfor er Regjeringens statsbudsjett et godt utgangspunkt for å finne en løsning i Stortinget.

Kirsti Kolle Grøndahl hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tore Nordtun (A): Jeg lyttet med spenning til innlegget fra den parlamentariske lederen for Venstre, der han innledet med å si at målet hadde vært å få en større stortingsgruppe. Det er helt riktig, det har Venstre fått, og det har gitt en betydelig innflytelse. Så vil jeg sitere fra Aftenposten den 6. oktober inneværende år:

«Venstre-leder Lars Sponheim innrømmet at han ikke kunne peke på en eneste hjertesak som Venstre hadde fått gjennomslag for. Trøsten er at Venstre-velgerne har ekstra høy gjeld, og at det derfor er ekstra viktig for dem å få en politikk som bidrar til lavere rente, ifølge Lars Sponheim.»

Da tror jeg svaret er gitt på de spørsmål som han innledet med.

Så vil jeg gå tilbake til trontalen, som er utgangspunktet for denne debatten, der det står:

«Regjeringen vil legge fram et statsbudsjett med innstramning i finanspolitikken, blant annet for å bidra til lavere renter.»

Det kan ikke være enkelt å være i en trepartiregjering når en kan lese i Dagens Nyheter hva finansministeren har sagt, nemlig at det ville være en ulykke for Norge å gå tilbake igjen til det rentenivået vi hadde før Norges Bank hevet renten syv ganger, altså tilbake 4,5 pst. Et slikt rentenivå ville være direkte skadelig for norsk økonomisk politikk. Da må jeg si at jeg hadde forventet at Venstres parlamentariske leder hadde vært litt mer ydmyk overfor en regjering som har 42 representanter bak seg her i parlamentet og skal søke å få til et samarbeid for å få noe til. Men der var det ikke mye ydmykhet, det var selvkryt fra ende til annen. Og han endte opp med å si at elavgiften var høyst nødvendig, og rentenivået, som finansministeren nevnte, også var nødvendig. Elavgiften vil bety 700-800 kr mer i utgift for en vanlig norsk familie. Hvis man har en gjeld på 1 mill. kr, betyr det 70 000 kr i renter med dagens rentenivå. Det er altså Venstres hilsen til norske velgere. Da må jeg spørre Venstres leder: Er dette Venstres politikk?

Gunnar Kvasheim (V): Vårt ønske om å øke elavgiften for å bidra til bremsing av veksten i forbruket er ikke bare Venstres politikk. Det er en politikk som har bred tilslutning i store deler av Arbeiderpartiet. Lederen for det utvalget som har lagt fram en innstilling om energi- og kraftbalansen mot år 2020, heter Anne-Grete Strøm-Erichsen, kjent arbeiderpartipolitiker fra Bergen. Hun sier at uten dette grepet bidrar vi til sløsing av energi, uten dette grepet får vi ikke fortløpende arbeid for alternative energikilder. Det må være forstemmende for SV å sitte og høre disse tonene fra sin ønskeregeringspartner. De skal jammen få litt av en jobb når de skal komme på offensiven i miljøpolitikken.

Det Lars Sponheim sa til Aftenposten, var at han ikke ville framheve en spesiell sak som Venstre hadde fått gjennomslag for i statsbudsjettet. Han pekte på at ønsket om å få ned renten, var det overordnede for oss. Samtidig har Sponheim vektlagt i alle de intervjuene han har hatt etter at statsbudsjettet ble lagt fram, at Venstre er meget godt fornøyd med det gjennomslag vi har fått i næringspolitikken, når det gjelder IT-satsing, når det gjelder jernbanesatsing osv. Men det er helt klart at på en del områder har vi ikke gått så langt som vi hadde håpet, nettopp fordi vi ønsker å gi vårt bidrag til et samarbeidsklima på tvers av partigrensene som viser forståelse for det behovet det er for innstramming. Og jeg kan være fristet til å si til Nordtun, med utgangspunkt i det at en ikke får igjennom alt, at det å ha en oppslutning på 4,5 pst. og få igjennom 36,9 ikke kan være verre enn en oppslutning på 36,9 pst. og få igjennom 4,5.

Terje Knudsen (Frp): I Gunnar Kvasheims innlegg nevnte han ingenting om norske sjøfolks nye situasjon i forbindelse med budsjettforslaget. Dessverre foreslår Regjeringen å avvike refusjonsordningen for norske sjøfolk fra neste år. Dette er selvsagt et brudd med det Stortinget tidligere har vedtatt. Blir dette forslaget vedtatt, vil det i praksis bety at flere tusen norske sjøfolk ettertrykkelig kastes over bord og erstattes av sjøfolk fra lavkostland.

Mange unge mennesker, mellom 3 000 og 4 000, har i tillit til denne ordningen startet en maritim utdanning, og flåten er allerede tilført ca. 2 000 flere nordmenn etter at ordningen trådte i kraft i 1994. Det har hersket en stor optimisme i næringen – enn så lenge. På forsommeren i år ble refusjonsordningen for sysselsettingen av norske sjøfolk redusert fra 20 pst. til 12 pst., mot Høyres og Fremskrittspartiets stemmer. Og i den forutgående debatten sa Kvasheims partileder, næringsminister Lars Sponheim, som avslutning på sitt innlegg:

«Det som jeg har grunn til å tro blir vedtatt i dag, vil være en slik bærekraftig ordening, fordi den er innenfor en kostnadsramme som det vil være mulig å forsvare de nærmeste årene framover også, og dermed vil den være en stabil ordening for næringen.»

Denne stabiliteten varte altså i hele fire måneder. Er det denne type stabilitet kystbefolkningen i Norge kan påregne fra partiet Venstre i årene fremover?

Gunnar Kvasheim (V): Fremskrittspartiet erkjenner ikke behovet for innstramminger i norsk økonomi. Det gjør Venstre. Vi har vist vilje i regjering til å ta et krafttak for å få ned renten, til glede for alle, også for dem som driver næringsvirksomhet knyttet til skipsfart, og til kystbefolkningen. For å få en slik innstramming må vi lage et balansert opplegg hvor alle bidrar. Overfor rederinæringen har vi fått et opplegg som gjør at en kan videreføre det nåværende skatteregimet, i motsetning til det Arbeiderpartiet går inn for. Verftsstøtten beholdes på samme nivå, slik denne næringen har vært opptatt av. Men det er riktig at refusjonsordningen, som det er mange gode grunner til å beholde på det nivået en har nå, er kuttet ut. Det er et bidrag fra denne delen av samfunnet i en situasjon hvor alle må bidra. Jeg tror det er slik at dersom denne sektoren skulle vært skjermet fra å gi sitt bidrag, ville en lett ha skapt et klima hvor det ble stemning for å gå hardere til verks i kutt når det gjelder ordninger for denne sektoren. Det ville vært en ulykke for denne næringen og for kystbefolkningen. Så jeg står fast ved at det er et balansert opplegg, hvor ingen bidrar med mer enn det de evner å bidra med.

Jan Tore Sanner (H): Mange er skuffet over Venstre. I forrige stortingsperiode stod Høyre og Venstre sammen i kampen for å bedre rammebetingelsene for små og mellomstore bedrifter. Det gav kraft.

I dag må vi konstatere at små og mellomstore bedrifter har fått det verre med lederen for Venstre som sjef i Næringsdepartementet enn det de hadde med Arbeiderpartiet i regjering. Høyre er ikke urimelig i sine forventninger. Det er begrenset hva et parti på Venstres størelse kan få gjennomslag for, men når Venstre bidrar til at bedrifter som hadde det tøft, får det enda tøffere, mister Venstre troverdighet. I sommer satte Lars Sponheim foten ned. Smertegrensen er nådd, uttalte han til Adresseavisen. Venstre vil bryte ut av regjering hvis ikke partiet får større gjennomslag, sa Sponheim. Nå kjenner vi fasiten. Kapitalskatten skal økes, arbeidsgivers ansvar ved sykefravær økes, elavgiften økes, veibevilgningene kuttet. Smertegrense er et tøyelig begrep i Venstre.

Etter at Høyre og Fremskrittspartiet i forrige runde fikk fjernet sentrumsregjeringens mest næringslivsfiendtlige forslag, uttrykte Lars Sponheim til Adresseavisen glede over at stortingsflertallet stemte ned Bondevik-regjeringens forslag.

Mitt spørsmål til Venstres parlamentariske leder er: Knytter Venstres håp seg til at Stortinget med Høyre i spissen også denne høsten skal stemme ned Bondevik-regjeringens mest næringslivsfiendtlige forslag?

Gunnar Kvasheim (V): Det mest næringslivsfiendtlige som nå kan skje, er at vi ikke får en politikk som reduserer renten. For å nå dette målet, som er særs viktig når det gjelder næringslivet, inviterer Regjeringen også til samarbeid med Høyre.

Sponheim sa at det var viktig for Venstre å få gjennomslag i næringspolitikken. Det har vi fått. Den handlingsplanen for småbedrifter som legges fram sammen

med statsbudsjettet, viser gjennomslag på de områder som vi prioriterte mest før valget. Bortfall av dokumentavgift vil gjøre det mye lettere å gjennomføre et generasjonsskifte i bedrifter. Det er uttrykk for at det private eierskap står sterkt i denne regjeringen hos Venstre. Det er uttrykk for en helt annen holdning til denne delen av næringslivet enn Arbeiderpartiet har hatt. Det er ikke riktig, som Sanner sier, at små og mellomstore bedrifter har fått forverrede arbeidsvilkår i forhold til det Arbeiderpartiet står for. Arbeiderpartiet har i sitt stabiliseringsprogram gått inn for et nytt trinn i toppskatten. De vil endre vesentlige deler av delingsmodellen, de vil fjerne aksjerabattene. Det er mange år siden det har vært så klart hvor store forskjeller det er mellom Arbeiderpartiets opplegg og sentrums opplegg når det gjelder små og mellomstore bedrifter.

Jeg håper på Høyres støtte til at Regjeringen kan videreføre dette offensive arbeidet i regjeringsposisjon, når vi vet hva som er alternativet.

Olav Gunnar Ballo (SV): Venstre har i veldig stor grad rettet oppmerksomheten mot små og mellomstore bedrifter og vektlagt bedre arbeidsvilkår for dem.

Jeg vil gjerne spørre Kvasheim hvordan man ser det forenlig med det forslaget som nå kommer fra Regjeringen, som Venstre også er med på å støtte, nemlig at man utvider arbeidsgiverperioden ved sykefravær, som også ble utvidet med to dager ved forrige budsjett og som nå blir på tre uker, hvor det nettopp vil være særlig de små og mellomstore bedriftene som får en utgift som blir betydelig. For mange kan nettopp det være den utgiften som knekker virksomheten, fordi utgifter ved sykefravær blir en kostnad som småbedrifter ikke klarer å dekke.

Det vi også ser, er at denne utvidelsen forsterker utstøtningsmekanismene fra arbeidslivet, kanskje spesielt overfor kvinner, fordi de ofte fra før av må ta ansvaret i forhold til fravær under barns sykdom. Og man vil se at de gruppene som man nå skulle klare å sysselsette, nemlig folk med ulike funksjonshemninger, vil være vanskeligere å sysselsette, nettopp fordi bedriftene får en utgift og tar høyde for den, og dermed kanskje reserverer seg mot å ansette folk med et forventet høyere sykefravær.

Jeg vil gjerne ha et presist svar fra Kvasheim på hvordan det kan være forenlig med det Venstre har argumentert for, nemlig å bedre vilkårene for de små og mellomstore bedriftene, å skyve en betydelig større utgift over på disse bedriftene fra det offentlige, det offentlige som for øvrig nå har hatt en betydelig innsparing i form av reduksjon av dagpengeutbetalingene, som langt på vei og kanskje helt ut har kompensert for de økningene man har sett i sykepengeutgiftene.

Gunnar Kvasheim (V): I statsbudsjettet ser Venstre to forslag i nær sammenheng. Det ene forslaget er en utvidelse av sykelønnsordningen. Det andre forslaget er å trekke inn en fridag. Forslaget om utvidet sykelønnsordning representerer en belastning på 600 mill. kr, hvorav næringslivet må ta en vesentlig del. Forslaget om en fridag mindre vil gi en vekst i produktivitet og ressursutnyt-

telse som er verdsatt fra 1,5 milliarder kr til over 2 milliarder kr for næringslivet. I et slikt bytteforhold har Venstre kunnet akseptere et slikt opplegg. Det er ingen dårlig byttehandel for næringslivet, det er faktisk en gevinst på 1 : 3. For øvrig er det slik at den ønskede og sterkt omsvermede regjeringspartneren for SV, Arbeiderpartiet, har stått for dette forslaget tidligere, og har gjen tatt at de også ønsker det nå.

Jeg mener at det budsjettet som legges fram, har en god profil når det gjelder det som ofte kalles svake grupper. Det gir skattelette for dem som tjener minst, det sattes offensivt på psykiatri, det har en handlingsplan for funksjonshemmede – en gruppe som tidligere har hatt svake talsmenn og talskvinner, også blant politikerne. Jeg mener også, som jeg har sagt tidligere, at belastningen på de ulike aktørene i økonomien, hvor dette med sykelønnsperioden er én del, er balansert på en god måte og vil bidra til å få ned renten til glede for alle, ikke minst for småbedriftene.

Anneliese Dørum (A): Kvasheim sa i sitt innlegg at Regjeringens statsbudsjett er et godt utgangspunkt for å finne løsninger. Ja, det tror jeg han har rett i, men det er avhengig av hvilken side man velger å samarbeide med i Stortinget, og det er også avhengig av hvilke endringer man er villig til å gjøre i budsjettframlegget. Når det nå ikke ser ut til at det vil bli en fridag mindre, vil jeg benytte anledningen til å spørre Kvasheim om regjeringspartiene f.eks. vil gå inn for å gjøre noe med sykelønnsordningen, slik at man tar inn det tapte der. Det ville i så fall umuliggjøre et samarbeid med Arbeiderpartiet.

I løpet av denne høsten tror jeg sentrumsregjeringen blir nødt til å oppgi sin uavhengighet. Den må binde seg enten til Høyre og Fremskrittspartiet eller til Arbeiderpartiet, på godt og vondt, og en slik binding må etter mitt skjønn vare ut perioden. Det er nå opp til regjeringspartiene her i Stortinget å velge side. For landets skyld håper jeg at det blir Arbeiderpartiet som blir samarbeidspartneren. Alternativet til å velge side er at Regjeringen må kaste kortene eller bli felt. Hvilke av disse alternativene mener Venstres parlamentariske leder er å foretrekke?

Kvasheim var også inne på en av Venstres store fane-saker, nemlig mer offentlighet i forvaltningen, noe jeg støtter fullt ut. Det er positivt at Venstre har tatt opp det. Kvasheim sier også at dette allerede har gitt resultater i Regjeringen, og at åpenhetskulturen i departementene nå er mye bedre enn før. Vi vet jo at arbeiderpartiregjeringen fikk mye kjeft fra Venstre når det gjaldt åpenheten, men jeg hørte i Dagsnytt i dag at over 60 pst. av Schengendokumentene er hemmeligstemplett. Vil Kvasheim gjøre noe med det?

Gunnar Kvasheim (V): Her var det mange svar å gi, men jeg konsentrerer meg om det siste spørsmålet, om åpenhet, et spørsmål jeg var svært glad for å få. Først konkret til dette med Schengen og offentlighet. Ved pågående forhandlinger mellom Norge og internasjonale organisasjoner ligger det i sakens natur at det vil være

noen dokumenter som det ikke vil bli innsyn i. Det som ble avdekket i den gjennomgangen som Dagsnytt refererte til i morges, var at 63 av 100 dokumenter var unntatt offentlighet. For to år siden gikk Dagens Næringsliv gjennom praksis i Arbeiderpartiets regjeringstid når det gjelder Schengen-dokumenter. Da var over 80 dokumenter av 100 unntatt, så det foregår en betydelig forbedring selv på dette området. Et område der det er mulig å vise til enda større forbedring, er f.eks. Næringsdepartementet, hvor det nå er en betydelig reduksjon i antall avslag på innsyn. Slik er det også i Arbeids- og administrasjonsdepartementet og i en rekke andre departementer. Deres representant Dørum ønsker å gjøre seg nærmere kjent med dette, skal jeg med stor glede medvirke til det.

En annen tendens jeg ser i forhold til f.eks. Næringsdepartementet, er at antall ønsker om innsyn øker. Det er nå fire ganger så stor pågang som det var før. Det viser at folk nå begynner å ta konsekvensen av at det er vits i å spørre, for muligheten til å få ja er betydelig økt.

Jeg vil også invitere Arbeiderpartiet og representanten Dørum til samarbeid om større åpenhet i forhold til internasjonale organisasjoner når offentlighetsmeldingen som Regjeringen har lagt fram, skal behandles i Stortinget. Signalene fra Arbeiderpartiet så langt er ikke opplyftende. For øvrig støtter jeg mer enn gjerne en henvendelse til dem som styrer dokumenter vedrørende Schengen om at en løpende går kritisk gjennom disse og har maksimal åpenhet i forhold til det loven forutsetter.

Så litt til forslaget om kutt i fridagene, og om sykelønnsordningen blir kuttet dersom det ikke blir vedtatt. Jeg ønsker ikke å gå inn på enkeltelementer her, men vil si at det grepet som er tatt i budsjettet med balanse og belastning på de ulike aktørene og næringslivet, må holdes når det endelige budsjettet blir vedtatt.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Jens Stoltenberg (A): I går vant freden en seier på Balkan. Selv om det fortsatt er en lang vei å gå, var det et viktig skritt som ble tatt. Overgrepene mot sivilbefolkningen i Kosovo skal opphøre, og de som er drevet på flukt, skal få vende tilbake. Organisasjonen for samarbeid og sikkerhet i Europa skal overvåke at avtalen etterleves. Gjennom formannskapet i organisasjonen vil Norge få et spesielt ansvar for det videre arbeidet for fred i det tidligere Jugoslavia.

NATO truet med bombeangrep. Heldigvis ble det ikke nødvendig å gjøre alvor av trusselen. Bruk av jagerfly og raketter mot Serbia kunne lett blitt innledningen til en konflikt som kunne spredd seg. Å skape fred på Balkan handler derfor også om å trygge freden i hele Europa. Slik ser vi enda en gang at vår egen sikkerhet er uløselig knyttet til utviklingen i landene omkring oss.

På samme måte er vår økonomiske trygghet avhengig av utviklingen i verdensøkonomien. Problemene i internasjonal økonomi handler ikke først og fremst om aksjeindekser, valutakurser og bekymrede børsmeglere. Det handler først og fremst om fattige mennesker – om men-

nesker som de siste årene sakte, men sikkert har fått det bedre, men som nå hardt og brutalt kastes ut i ny fattigdom. Når nasjonalproduktet i verdens fjerde mest folkerike land, Indonesia, faller med nesten 20 pst., betyr det at millioner av mennesker mister arbeid og inntekt.

Det vi i den rike verden kaller finanskrisene i Asia og Russland, handler om menneskeskjebner – om foreldre i Djakarta som tar barna ut av skolen fordi de ikke har råd til å ha dem der lenger, om familier i Bangkok som ikke greier å betale de skyhøye rentene på boliglånet, og må flytte på gata, om pensjonister i Moskva som ikke lenger har råd til å kjøpe mat fordi prisstigningen på noen hundre prosent er i ferd med å gjøre pensjonene de mottar, verdiløse.

Tilbakeslaget vi nå ser i verdensøkonomien, forteller oss enda en gang at vi må styre markedskreftene. Vi kan ikke overlate utviklingen til de uregulerte markeder og til pengeflytterne. Dette er et gammelt sosialdemokratisk budskap.

Nasjonalt har sosialdemokratisk politikk nettopp handlet om å bygge opp institusjoner og bygge ut redskaper som kan gi politisk styring med den økonomiske utviklingen. Nå gjelder det å få til liknende styringsredskaper internasjonalt, ikke minst for å greie å møte tilbakeslaget i verdensøkonomien.

Det handler f.eks. om å sikre institusjoner som Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet tilstrekkelig med penger til å kunne støtte de mest utsatte landene. Det handler også om å bygge ut felles internasjonale regler for innsyn og kontroll med bank- og finansinstitusjoner verden over. Mye kunne vært avverget dersom verden tidligere hadde fått innsyn i problemene i bank- og finansvesenet i Sørøst-Asia. Litt forenklet kan vi si at når vi har en global økonomi med globale banker, trenger vi også et globalt kredittilsyn.

Tilbakeslaget i verdensøkonomien rammer de fattigste hardest, men det undergraver også vår egen økonomiske trygghet. Det blir mindre etterspørsel etter norske produkter. Det betyr at det er færre som vil kjøpe metaller, papir, fisk og andre varer og tjenester som lages i Norge. Lavere vekst globalt betyr også mindre etterspørsel etter olje og dermed lavere oljepris.

Det mest synlige problemet i Norge i dag er de høye rentene. Det grunnleggende problemet er likevel at vi er i ferd med å miste kontrollen med priser og kostnader. Rentene i Norge i dag er dobbelt så høye som i våre naboland. Minst like alvorlig er det at Regjeringen nå anslår at inflasjonen og lønnsveksten i Norge vil bli omtrent dobbelt så høy som i de landene vi handler med. Høy inflasjon i Norge skyldes ikke lave oljepriser eller internasjonale børskriser. Tvert imot, dette bidrar til lavere inflasjon.

Den høye prisstigningen vi i dag har i Norge, har vi ansvaret for selv. Vi kan ikke skylde på verdensøkonomien. Det er heller ikke andres skyld at lønnsveksten og kostnadsveksten i Norge er omtrent det dobbelte av hva den er i andre land.

Fortsetter det slik, vet vi av bitter erfaring at arbeidsløsheten igjen vil begynne å vokse. Vi kan få den ver-

(Stoltenberg)

ste av to verdener. Vi kan få høy ledighet og høy kostnadsvekst samtidig. I faglitteraturen kalles dette ofte stagflasjon, og det er ikke til å spøke med.

Arbeiderpartiet kritiserer ikke Regjeringen for internasjonal børsmuro eller lave oljepriser. Det vi kritiserer Regjeringen for, er at den har ført en økonomisk politikk som har gjort at vi rammes unødvendig hardt av problemene i verdensøkonomien.

Nå står vi i fare for å få en dobbelt smell. For det første kan vi, som alle andre, rammes av tilbakeslaget i internasjonal økonomi. Men i tillegg kan vi rammes av at norske bedrifter priser seg ut av markedene fordi kostnadsveksten er dobbelt så høy som i våre naboland, og at norske bedrifter dermed taper konkurransekraft. Vi kan med andre ord få fallende markedsandeler i et fallende marked, og resultatet blir økende ledighet.

Det er veldig gledelig at Regjeringen i trontalen så klart inviterer til samarbeid og understreker behovet for å stramme inn. Vi hadde vært spart for mange problemer i norsk økonomi dersom sentrumpartiene hadde kommet til denne erkjennelsen tidligere. Bare overgått av Fremskrittspartiet, har mellompartiene de siste årene konsekvent undervurdert behovet for innstramminger.

Høsten 1996 gjorde arbeiderpartiregjeringen det klart at varsellampene blinket. Arbeiderpartiet bad derfor Stortinget vedta et budsjett som bidro til å kjøle ned økonomien. Jeg vet ikke om sentrumpartiene så varsellampene, men de brød seg i hvert fall ikke om at de blinket. I stedet gikk de i sine budsjettoplegg inn for å fjerne hele innstrammingen Arbeiderpartiet la opp til. Gjennom lange og harde forhandlinger greide arbeiderpartiregjeringen likevel å berge mye av de foreslåtte innstrammings tiltakene. Resultatet ble et statsbudsjett for 1997 med en innstramming som nå anslås til om lag 8 milliarder kr.

I budsjettet for 1998, som ble vedtatt av sentrumpartiene med Høyre og Fremskrittspartiet, fjernet man så godt som hele innstrammingen Arbeiderpartiet hadde lagt opp til, og man doblet veksten i statens utgifter, som i seg selv er kostnadsdrivende.

Man kan ikke kritisere en sjåfør for at veien svinger. Det han kan kritiseres for, er derimot at han ikke bremser opp før han kommer inn i svingen.

Det er nettopp dette sentrumpartiene har gjort. De gav for mye gass når vi egentlig trengte oppbremsing. Dersom vi hadde bremsset i tide, ville norsk økonomi vært sterkere til å møte fallende internasjonale børskurser og lave oljepriser. Dermed ville sannsynligheten også vært større for at vi hadde beholdt en prisstigning og en kostnadsutvikling om lag på linje med våre handelspartnere.

Sentrumpartiene har rett i at norsk økonomi trenger samarbeid om en ansvarlig politikk. Arbeiderpartiet har invitert til et slikt samarbeid bl.a. ved å åpne for å delta i en flertallsregjering som igjen kan gi landet et stabilt styre. Vi har også åpnet for et kompromiss om kontantstøtten, selv om vi i utgangspunktet er imot hele ordningen.

Sentrumpartiernes svar har vært blankt å avvise ideen om en flertallsregjering og insistere på at kontantstøtten

skal gjennomføres nøyaktig som planlagt. Det vitner ikke om kompromissvilje.

Jeg håper sentrumpartiene i løpet av høsten vil vise mer vilje til samarbeid. Det vil norsk økonomi og ikke minst alle som i dag rammes av høye renter, være tjent med.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Vidar Kleppe (Frp): Det var interessant å høre foredraget om hva som har skjedd i norsk økonomi og globalt, som Stoltenberg prediket overfor Stortinget i dag. Jeg er nok ikke helt enig i den beskrivelsen han hadde av hvordan man nasjonalt og internasjonalt er kommet opp i den situasjonen vi har i dag, nemlig at norske husholdninger står i fare på grunn av den økte renten.

Vi i Fremskrittspartiet er også opptatt av lokale forhold, og vi er veldig opptatt av signalene som kommer fra Arbeiderpartiet. Signalene som kommer fra Arbeiderpartiet når det gjelder de innenrikspolitiske spørsmålene, varierer fra dag til dag, fra time til time og ut fra hvem som taler. Vi i Fremskrittspartiet har lagt merke til at Stoltenberg er en populær mann i Arbeiderpartiet, ja faktisk mer populær enn sin egen leder. Det er jo hyggelig for Stoltenberg, og det kan kanskje på litt sikt bli bra for nasjonen. Jeg har et spørsmål til representanten Stoltenberg som jeg gjerne vil ha svar på: Når Regjeringen i sin trontale sier at vi skal ha en langt mer liberal innvandrings- og flyktningpolitikk enn det Arbeiderpartiet med Grete Faremo i spissen stod for, vil jeg høre om Stoltenberg deler den skepsisen som Fremskrittspartiet har når det gjelder asylinnvandringen. Vi ser stadig eksempler på at flere og flere søker redning i norske gudshus og i kirkebygninger etter at de har fått sine søknader behandlet, og de er blitt avvist. Samtidig ser vi at norske borgere, ja, små barn som har gått i Guds hus for å få oppfylt sitt krav i henhold til Barnekonvensjonen, blir hentet ut med makt av politiet. Er Arbeiderpartiet og Stoltenberg interessert i å rydde opp i den politikken vi ser Regjeringen fører når det gjelder kirkeasylspørsmålet?

Jens Stoltenberg (A): Så langt jeg skjønnte hovedspørsmålet i hvert fall, var spørsmålet om Arbeiderpartiet deler Fremskrittspartiets skepsis mot Regjeringens innvandrings- og flyktningpolitikk. Svaret på det er nei. Det gjør vi ikke. Vi er uenig med Fremskrittspartiet. Vi er faktisk i all hovedsak enig med Regjeringen. Vi synes at Regjeringen på en fin måte har videreført Arbeiderpartiets flyktning- og innvandringspolitikk og er glad for at det nå, i motsetning til tidligere, er bred enighet om hovedlinjene i flyktning- og innvandringspolitikken. Jeg tror det er en styrke for landet at det nå er den type enighet.

Lars Gunnar Lie (KrF): Eg deler representanten Stoltenberg sitt syn på verdsøkonomien og utviklinga internasjonalt. Eg synest også det var veldig positivt det han sa om støtte til Verdensbanken og IMF. Eg registrerte også positivt invitasjon til samarbeid.

Kristeleg Folkeparti har ved mange høve i opposisjon teke ansvar – vist ansvar. Kristeleg Folkeparti viser ansvar i regjeringsposisjon. Regjeringa har gjennom dette året den har styrt, fått gjennomslag for mange viktige saker, som andre talarar har vore inne på. Regjeringa tek også ansvar når det gjeld den økonomiske situasjonen, ved at den legg fram eit budsjettframlegg tilpassa den økonomiske situasjonen, for å leggja til rette for at renta går ned. Eg deler Stoltenberg sitt syn på at renteauken ikkje er ein god sosial måte å fordela innstramminga på.

Når no Arbeidarpartiet og Stoltenberg er opptekne av at vi kan risikera å få arbeidsløye igjen, kva vil så Arbeidarpartiet gjera for å sikra næringslivet, næringslivet som skal skapa arbeidsplassane, gode rammevilkår? Det eg har sett av Arbeidarpartiet sitt framlegg under tittelen «Stabilisering og fordeling», inneheld etter mi meining innstramming i høve til næringslivet, det næringslivet som skal skapa arbeidsplassar dersom vi kjem i ein verre situasjon. Spørsmålet vert derfor: Meiner Stoltenberg at dei framlegga som er presenterte frå Arbeidarpartiet si side, vil medverka til å sikra og skapa arbeidsplassar?

Jens Stoltenberg (A): De skatteforslagene Arbeiderpartiet har fremmet i nasjonalbudsjettet i fjor, i revidert nasjonalbudsjett i vår og i programmet for stabilisering av norsk økonomi, som vi presenterte tidligere i høst, er i all hovedsak skatteforslag som handler om å rydde opp i åpenbare hull og mangler ved skattesystemet. Det er etter min vurdering en åpenbar svakhet ved skattesystemet at vi har en bestemmelse som sier at næringsdrivende som tjener under 700 000 kr skal betale 50 pst. skatt, men med en gang inntekten går over taket i delingsmodellen, skal det automatisk være 28 pst. Det er ulogisk, det er urasjonelt og det er usosialt. Det er etter min vurdering også helt åpenbart at hvis jeg eide aksjer i børnoterte selskaper for 1 mill. kr, kunne jeg opprette et selskap som jeg f.eks. kalte «Jens Invest», og så fikk jeg plutselig 35 pst. rabatt. Det er helt urasjonelt å ha den type hull i skattesystemet. Det er etter min vurdering også helt urasjonelt og bidrar til gal allokering og fordeling av kapital og gal forvaltning av landets ressurser at vi har et system med null skatt for rederier. Alle Arbeiderpartiets forslag er forslag som handler om å gjøre skattesystemet bedre, slik at det fører til en bedre forvaltning av landets samlede ressurser. At det i tillegg bidrar til mer rettferdig fordeling, er en stor plussgevinst.

Hovedtrusselen mot norske bedrifter er at vi ikke lenger har kontroll over priser og kostnader i dette landet. Jeg mener en vesentlig årsak til det er at det i 1998 føres en altfor slapp finanspolitikk. Det dokumenterer Regjeringen meget grundig i nasjonalbudsjettet, bl.a. i en figur på side 96.

Så sier Regjeringen at den ikke har ansvar for de høye rentene. Det er omtrent som å si at det ikke er den slappe finanspolitikken i 1998 som har ført til de høye rentene, men derimot skal en stram finanspolitikk i 1999 få rentene ned. Det er ikke åpenbart logisk. Og det tror jeg også er et av de problemene Regjeringen sliter med.

Børge Brende (H): Jeg registrer at det er strid mellom sentrum og Arbeiderpartiet om hvem som har skylden for den høye renten, inflasjonen og den svekkede konkurranseevnen. Jeg forstår på Jens Stoltenberg at Arbeiderpartiet og han er helt uskyldig, og at det store skiftet i norsk økonomi inntrådte i fjor høst, da velgerne ikke gav Jagland 36,9 pst. oppslutning ved valget. Det finnes selvsagt andre og mer objektive dommere i denne saken enn Jens Stoltenberg, bl.a. sentralbanksjef Kjell Storvik, som har sagt: skylddeling. Og det begrunner han med at problemene startet høsten 1997 med Jaglandregjeringen. I en situasjon hvor regjeringen sa fra om at varsellampene blinket, kom Arbeiderpartiet og Jens Stoltenberg med sitt forslag til budsjett med en ramme som innebar en underliggende utgiftsvekst på om lag 0,75 pst. i forhold til Gro-regjeringen. Det var et mer ekspansivt budsjett enn året før, da utgiftsveksten var minus 0,5 pst. Det var altså da overopphetingen virkelig var et faktum, at Jens Stoltenberg begynte å slakke tøylene. Og det var da problemene startet i norsk økonomi.

Det er også slik at Arbeiderpartiets siste år i regjeringskontorene innebar en svekket konkurranseevne. Det er heller ikke troverdig når Thorbjørn Jagland sier at den sittende regjeringen har lagt en bombe under hus og hjem, og at den store forskjellen lå i Arbeiderpartiets alternative reviderte budsjett, hvor man la opp til en innstramming som var 0,1 pst. mer enn det Regjeringen la opp til. Poenget er at hvis det er ansvarlig å føre en restriktiv finanspolitikk for å få ned renten, er det klart at det ikke var ansvarlig fra Jens Stoltenberg og Arbeiderpartiet våren 1997 ikke å stramme inn etter at Jens Stoltenberg hadde tatt til orde for å senke renten med 1½ pst.

Mitt spørsmål – og det ønsker jeg skal besvares, men ikke med hva alle andre partier gjør – er: Tar Jens Stoltenberg på vegne av Arbeiderpartiet selvkritikk for det ekspansive budsjettet man fikk vedtatt for 1997, som var mer ekspansivt enn budsjettet året før?

Jens Stoltenberg (A): Arbeiderpartiet tar selvsagt ansvar – på godt og vondt – for den perioden vi satt med regjeringsansvaret her i landet. Det ble gjort feil, og det ble gjort riktige ting, i den perioden. Det tar vi ansvaret for – alt sammen. Men det som likevel gjenstår som hovedpoenget, er at det skjedde en dramatisk omlegging av finanspolitikken i 1998. Det dokumenterer Regjeringen selv veldig grundig på side 77, der det går fram at i 1998 forlater man en stram finanspolitikk, og fjerner nesten hele den innstrammingen som Arbeiderpartiet la fram i sitt budsjettforslag for 1998 – rett før vi gikk av.

Når det gjelder budsjettet for 1997, kan jeg blankt si at jeg gjerne skulle sett at det hadde vært strammere. Derfor foreslo Arbeiderpartiet høsten 1996 en ganske sterk innstramming, som vi prøvde å få gjennom i Stortinget. Men det var jo umulig å forklare Stortinget at når oljefondet rant over av penger og oljeprisene gikk i været, skulle vi bruke mindre penger. Jeg satt tre netter med Lundteigen og Steensnæs bl.a. De hadde lagt fram et budsjettopplegg med null innstramming –altså ikke én krone. Og det vi

greide å få igjennom etter de tre nettene – som altså ikke var noen ubetinget glede – var 8 milliarder kr i innstramning, på tross av alle sentrumpartiene. Høyre bidro ikke, fordi de tidlig stilte seg utenfor dette.

Så kan dere godt kritisere oss for at vi ikke har vært stramme nok. Men det er et paradoks at første gang dere er med på å vedta et budsjett på mange år, svekker dere Arbeiderpartiets opplegg med 5 milliarder kr. Og ikke bare det: Dere dobler veksten i statens utgifter, som er et selvstendig mål for hvordan budsjettet bidrar til å presse prisstigningen o.l. i været. Så dere bør være litt forsiktig. Hvis dere mener vårt budsjett var for slakt, er det rart dere gjorde det 5 milliarder kr slakkere.

Presidenten: Presidenten er redd representanten Stoltenberg nå ble litt for løssluppen, idet han rettet talen direkte til representanten Børge Brende og ikke til presidenten.

Replikkordskiftet er dermed slutt.

Neste taler er Steinar Bastesen. Presidenten akter å avslutte formiddagens møte etter at Bastesens innlegg og replikkordskiftet etterpå er ferdig.

Steinar Bastesen (TF): Verden er inne i en begynnende depresjon utløst av globalisert økonomi og utstrakt valutahandel uten rot i reelle verdier, men med basis i at klokka går, tidssonene skifter og med den regel at man kan låne 20 ganger innsatsen – altså et gigantisk monopolpill eller lotto, om man vil kalle det det. Dette har effekt på norsk økonomi. Det skaper fallende oljepriser, og med høy aktivitet i norsk økonomi skaper det på sikt også økt inflasjon. Årets lønnsoppgjør bidro i så måte til en ny omdreining på spiralen. Dette er hovedårsaken til de høye rentene vanlige folk sliter med i dag. Er det da fornuftig politikk å fortsette å investere Oljefondet i en kollapsende verdensøkonomi? Er svaret MAI-avtalen, en avtale som er basert på å ivareta de multinasjonale selskaperes investeringer i land som er tilsluttet avtalen etter bestevilkårsprinsippet? En del av avtalen går ut på at nasjonalstaten skal tilpasse lovverket for å beskytte selskapene. Det blir en underlig situasjon dersom Norge skriver under denne avtalen og dermed forplikter Stortinget som lovgivende forsamling. Fri import av mat og levende dyr som nå er på trappene, er et lignende forslag. Min påstand er at det dermed også åpnes for fri innførsel av smitte og i stor grad av narkotika og sprit. Norsk økonomi er ikke kollapsende såfremt en prioriterer å satse på verdiskaping og å skape kronene før de blir brukt.

I den forbindelse savner jeg en skikkelig tiltakspakke for å skape nye så vel som å bevare eksisterende arbeidsplasser i distriktene. Det foreslås i statsbudsjettet 420 mill. kr til kommunene fra Kommunaldepartementet og 200 mill. fra de andre departementene. Dette skal rundt 400 distriktskommuner slåss om. Jeg ser for meg resultatet, det blir ikke akkurat noe stort løft. SND må for å demme opp for den største sentraliseringen i historien som nå pågår, tilføres tilstrekkelig med penger til risikolån i stedet for at distriktene blir påført 5 pst. høykonjunkturavgift, altså en ekstra skatt på investeringer, når

det er det motsatte som trengs i distriktene. Presset i økonomien er skapt i østlandsområdet, der statens frie midler til investeringer i hovedsak blir brukt. Dette virker som en støvsuger på distriktene, og folk flytter til det sentrale Østlandet som aldri før, og det skaper press ikke minst i boligmarkedet. Det mangler investeringer ikke minst til veier. I mitt fylke er det en rekke prosjekter som står halvferdige.

Det snakkes om IT-samfunnet. Skolene trenger opprusting, både materielt og bygningsmessig, og det må satses på utdanning. Det er ikke bare IT det dreier seg om. Det dreier seg om et kunnskapssamfunn. Når man får seg forelagt at man skal slutte å lære matematikk på skolen, må jeg stille meg undrende til en sånn filosofi. Jeg har alltid innbilt meg at hoderegning er den beste form for opplæring, da lærer man å resonnerer, og da lærer man å tenke, og hvis man skal ta bort det faget fra skolen, hva slags skole får vi da?

Jeg kommer, som dere vet, fra fiskeri- og sjøfartsnæringen. Våre sjøområder må kartlegges bedre. Vi seiler i dag i stor grad etter kart som er over 100 år gamle. Det hjelper lite med elektroniske kart når de viser at vi i trange farvann, etter de navigasjonsinstrumentene vi har i dag, seiler over land. Det er ikke akseptabelt. Lostjenesten må få de nødvendige midler til å utføre sin virksomhet for å ta vare på sikkerheten, spesielt med bakgrunn i at denne tjenesten i stor grad er selvfinansierende. Det har gått ut direktiv om at man i stor grad skal løse losspermålet med dispensasjoner. Det er klart at her kommer det folk som skal på land og de trenger los, utslitte skipperer med et mannskap som knapt nok kan snakke engelsk. Jeg har utrolig mange historier om hvordan båtene oppfører seg i leia, de kommer uten landterner, og det er en livsfarlig situasjon som er i ferd med å utvikle seg.

Våre sjøfolk som for noen år siden ble satt på land etter at flåten flagget ut eller omflagget til NIS, har delvis fått jobben tilbake i og med at refusjonsordningen har fungert. Det foreslås nå at denne ordningen skal tas bort, og det vil igjen føre til arbeidsledighet for denne yrkesgruppen. Dette er ikke sjøfartsnasjonen Norge verdig.

Fiskerinæringen er bærebjelken i distriktene og den viktigste eksportnæringen etter oljen. Den økonomiske krisen i Russland fører til store vanskeligheter for fiskeindustrien som eksporterer. Regjeringen må opprette ekstraordinære kredittlinjer mellom de respektive myndigheter basert på varebytte. Etter at GIEK har stoppet alle kredittgarantier til dette markedet, er det stor fare for at fiskeindustrien og -produksjonen rett og slett stopper opp.

Bærekraftig høsting av våre naturressurser er basis for langsiktig forvaltning og må være basert på de best mulig tilgjengelige forskningsdata. Spesielt er det viktig i en situasjon der protestindustrien, med WWF i spissen, har satt i gang kampanjer mot Norge og norsk fiskerinæring med krav om miljømerking bl.a. av fiskevarer etter protestindustriens standard. WWF har nettopp utgitt en rapport som klassifiserer Norge som versting i miljøklassen, en rapport så full av feil at de har måttet innrømme i ettertid at den er feil. Men skaden er skjedd, og eksponeringen av feil informasjon i media har vært den vanlige

taktikken fra den kanten. Det blir for meg helt uforståelig at Miljøverndepartementet i budsjettet foreslår bevilget 3 mill. til WWF.

Bærekraftig forvaltning er etter min oppfatning et grunnleggende prinsipp i all forvaltning, altså at man skal høste av overskuddet i naturen. Det blir derfor søkt når dette prinsippet skal legges til grunn i rovdyrforvaltningen. Enkelte hevder jo det. Når skal vi begynne å høste av disse skadedyrene? Jeg tror at dersom forvaltningen ikke legges om, er det ikke bare landbruk og sauebønder som blir skadelidende, men det viltet som vi skulle jakte på, kommer til å forsvinne. Det blir oppspist av rovdyr, og det neste blir vel at mennesker kan stå for tur. Så her må en annen forvaltning og en annen filosofi til.

Regjeringen peker på faren for klimaendringer, og alle som forsøker å skape litt balanse i hylekoret, blir mobbet til taushet. Jeg akter ikke å holde fred. I så henseende er jeg helt enig med Carl I. Hagen: Det finnes ingen beviser for at menneskelig aktivitet fører til klimaendringer. Jeg tror mer på at det er naturlige svingninger, og at det er solen som har den største effekten.

Den parlamentariske situasjonen i dette stortinget er vanskelig, og budsjettbehandlingen vil selvfølgelig bære bud om det. Men i den vanskelige situasjonen vi nå har rundt om, og som lett kan gi seg utslag i norsk økonomi ved at tiltroen blir svekket, er det viktig at alle gode krefter samler seg og forsøker å ro i land et budsjett som gagnar Norge som nasjon i sin helhet, og som fører til nedgang i den særnorske høye renten. Jeg tror det er viktig at man tenker tanken og spør seg selv om hva vi kan gjøre for samfunnet, i stedet for bare å spørre hva samfunnet kan gjøre for meg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Inga Kvalbukt (Sp): Jeg fant det ganske passende at Stortingets eneste «kval» har en replikk til kvalfangeren Bastesen.

Som helgelending har jeg undret meg veldig på hvem Bastesen er, dvs. hva han står for politisk, hvilke verdier representerer hans parti, som han har fått døpt om til navnet Kystpartiet i Nordland. Betyr det at han kun jobber for kysten og ikke tar alvorlig de store utfordringene vi har i det enorme innlandet? Bastesen er alene som representant for sitt parti, men politisk skal vi ikke undervurdere hans parti, for han står i en viktig vippeposisjon og kan være med og avgjøre hvilken retning samfunnet tar. Derfor synes jeg det er viktig å få vite hvilke verdier han står for. Hans liste ble etablert som en protest mot det bestående styre, mot arbeiderpartistyret. Jeg forutsetter derfor at han ikke føler han får den beste distriktpolitiske virkningen ved å støtte Arbeiderpartiet i framtiden heller.

Han nevnte i sitt innlegg lønnsoppgjøret. Jeg synes ikke vi bare skal kritisere det, det var også et håndslag til mange lavlønnsgrupper. Jeg ser ikke på det som årsak til rentenivået, og jeg etterlyser hos Bastesen tiltakspakke,

eller tiltak, for å skape utjevning og for å få renten ned, noe som kanskje er det raskeste og beste virkemidlet for å få mer likevekt mellom distriktene. Når det gjelder den ekstra skatteletten i forbindelse med investeringer, er også det tenkt som et virkemiddel til å styre satsingen fra de sentrale områder til de mer perifere strøk.

Når det gjelder rovdyr, som han også så vidt var inne på her, har jo også dagens regjering vist at de forstår alvoret ved å bevilge mer penger til de mest rovdyrut-satte fylkene, og jeg forutsetter derfor Bastesens støtte til det framlagte budsjett.

Steinar Bastesen (TF): Når jeg skal forklare hva partiet står for, kan jeg holde på iallfall i én time, men jeg skal prøve å gjøre det kort. Vi prøver å ivareta interessene til dem som baserer verdiskapingen på høsting av naturen. Og selvfølgelig gjelder ikke det bare folk ved kysten, det gjelder alle som høster av naturen. Men det er nå engang sånn at det er ved kysten og i fiskerinæringen den største verdiskapingen foregår. Kanskje er det den største netto verdiskaping vi har i landet, jeg har ikke tall på det. Men det er klart at det er der den største innsatsen blir å sette inn for vårt vedkommende. Og det er klart at dette var en protest i og med at ingen fra fiskerinæringen, som er den største næringen, slik jeg nettopp sa, var plassert på sikker plass på noen liste, i noe parti – ingen syntes at denne næringen var verdt å ha en representant på Stortinget fra. Det var første gang i historien siden Stortinget ble etablert i 1814 at ingen fra fiskerinæringen ville fått fast sete i Stortinget. Det er klart at en sånn situasjon godtok ikke fiskerinæringen. Så får vi se hvorvidt vi klarer å komme sterkere tilbake ved neste valg, det får nå vise seg. Det avhenger vel litt av hvordan jeg klarer å svare her i Stortinget på de forskjellige replikkene.

Lønnsoppgjøret – ja, lønnsoppgjøret var med på å bidra til økt mistillit til norsk økonomi. Det har siden lønnsoppgjøret vært et hylekor om hvor dårlig det står til i norsk økonomi. Det er klart at investorene i utlandet leser aviser. Det har vært en klagesang som ikke har liknet noen ting når det gjelder akkurat dette med hvor dårlig det står til.

Tiltakspakke – det er klart at jeg på den korte tiden jeg har i et replikkordskifte, ikke kan komme med tiltakspakke for distriktene.

Når det gjelder rovdyr, er mitt engasjement ganske kjent. Jeg kommer til å komme tilbake til det spørsmålet utover høsten, det skal jeg love. Men det er én ting som ikke koster penger når det gjelder rovdyr: å tillate jakt i sporsnø, så det går an å spore rovdyrene, isteden for å bruke penger til å drive jakt med helikopter på sommeren. Det er en vanvittig sløsing med penger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Tiden for formiddagsmøtet er omme, og presidenten vil nå heve formiddagens møte. Nytt møte settes kl. 18.

Møte onsdag den 14. oktober kl. 18

President: Gunnar Breimo

Dagsorden: Sakene på dagens kart (nr. 3)

Man fortsatte behandlingen av

s a k n r . 1

Hans Majestet Kongens tale til det 143. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Lodve Solholm (Frp): Det er no om lag eit år sidan vi fekk ei ny regjering. Trontalen inneheld ein del om distriktspolitikk. Eg hadde også den gleden – for å seie det sånn – å møte dåverande stortingsrepresentant Lundteigen i politiske debattar om distriktspolitikk i samband med valkampen i fjor. Vi i Framstegspartiet blei skjelte ut etter alle kunstens reglar for vår distriktspolitikk, som kort går ut på at vi vil ha ein politikk som ikkje er gamaldags, og som gir resultat.

Vi har no sett ein distriktspolitikk med store overføringar og omfattande støtteordningar, men aldri før har fråflyttinga frå distrikta vore større enn i dag. Vi vil ha ein politikk der vi får slutt på desse store overføringane til næringslivet og til distrikta. Vi vil ha ein politikk der distrikta får lov til å stå på egne bein. Vi vil ha slutt på den indirekte innsprøytinga som går føre seg ved at ein syg ut skattar og avgifter frå næringsliv og distrikt, dreg desse pengane inn og administrerer bort størsteparten, for så å sprøyte desse pengane tilbake til enkelte utvalde grupper – ei såkalla selektiv fordeling. Det Framstegspartiet vil ha, er ei direkte innsprøyting i distriktspolitikken. Vi vil la verdiane bli igjen der dei blir skapte. Om vi skal ha støtteordningar, vil vi ha generelle støtteordningar med den sanninga for auge at det ikkje berre er enkelte grupper som held oppe Distriks-Noreg, men at alle enkeltmenneske og alle enkeltverksemdar er like viktige. La distrikta stå på egne bein, la distrikta bli herre i eige hus. Då vil dei forvalte sine egne pengar. Og vi kjenner jo alle til at når ein forvaltar sine egne pengar, så blir det gjort på ein fornuftig måte. Ein tek spareomsyn, og ein kikkar etter kva ein har råd til, medan ein, når ein skal forvalte andre sine pengar, er litt meir raus, kanskje så raus at det ikkje gir resultat, iallfall ikkje det ønskte resultatet totalt sett.

Det var derfor med stor undring eg kunne lese følgjande i Kommunal Rapport av 2. oktober 1998:

«Per Olaf Lundteigen vil ha en åpen debatt om distriktspolitikken. Nå hamrer han løs på SND, Statoil, Statnett» osv.

Og vidare:

«Problemet er at dagens distriktpolitiske diskusjon er for gammeldags. Det er 60-tallstenkning som råder. Men sentraliseringen har aldri vært større. Svaret nå er ikke mer SND-midler, overføringer, kampanjer og tiltak for å snu flyttestrømmen. Det tror jeg ikke blir noen

dreis på. Svaret er å la distriktene bli herre i eget hus igjen. Det er der ressursene ligger, tordner Sps generalsekretær.»

Lundteigen svarer på eit direkte spørsmål om meir pengar eller overføringar til SND vil hjelpe distrikta:

«Nei jeg tviler på at det kan bli noen dreis på dette her. Erfaringene de siste ti årene har hittil vist det motsatte...»

Då vil eg seie velkomen etter. Det er òg ei gledeleg utvikling når ein tenkjer på at han i dag er generalsekretær i Senterpartiet, det partiet som kanskje har vore mest imot at ein skal ha forhandlingar og samarbeid med Framstegspartiet. Så eg ser lyst på framtida dersom dette skal bli utviklinga vidare. Eg har eg òg tru på at vi kan få ein meir human innvandringspolitikk, ein betre eldreomsorgspolitikk og ein betre skatte- og avgiftspolitikk dersom dette held fram. Eg ser derfor fram til at vi no kanskje kan få ein ny debatt om dette.

Elles vil eg til slutt seie etter å ha høyrtden parlamentariske leiaren i Arbeidarpartiet sjølv seie at han ikkje er ein dommedagsprofet, at det er tydeleg at det Arbeidarpartiet no treng, er kontantstøtte, dei treng sosialhjelp og krisehjelp, og det kan dei best få ved å skifte leiar.

Statsråd Kåre Gjønnes: Regjeringen ønsker å videreføre et aktivt jordbruk med en variert bruksstruktur over hele landet basert på ansvarlig miljø- og ressursforvaltning. Regjeringen ser på landbruket som en sentral pilar i den samlede distriktspolitikken. Jeg er glad for at et bredt flertall i Stortinget deler dette synet. Det kom klart fram gjennom Stortingets behandling av budsjettet for 1998 og behandlingen av jordbruksoppgjøret for 1998-99. Landbruksnæringen må planlegge og arbeide med et langsiktig perspektiv. Det er derfor avgjørende for utviklingen innen landbruket at næringen får forutsigbare rammer med bred støtte i Stortinget.

For å sikre et aktivt jordbruk over hele landet må en legge forholdene til rette for en inntektsutvikling og levekår for yrkesaktive innen jordbruket på linje med andre grupper. Jordbruksoppgjøret for 1998-99 gav et betydelig løft i forhold til inntjeningsmulighetene i norsk landbruk. I dette oppgjøret ble det også tatt andre grep for å sikre rekruttering til landbruket og for at kvinner skal finne det attraktivt å gå inn i næringen. Dette går på tilskuddsordninger og tiltaksordninger som favoriserer ungdom og kvinnelige brukere. Muligheten for førtidspensjonering øker også muligheten for tidligere generasjonsskifte på det enkelte gårdsbruk.

Med en åpnere verdenshandel og større konkurranse på det norske markedet vil det norske landbruket stå overfor store utfordringer i årene fremover. Disse utfordringene må møtes med nytenkning i forhold til eksisterende virkemidler og ordninger for å imøtekomme stortingsflertallets ønske om å opprettholde det norske landbrukets rolle i samfunnet. Gjennom stortingsmeldingen om landbrukspolitikken som kommer neste år, vil Regjeringen legge fram sitt syn på hvordan dette skal gjøres. Det er satt i gang en åpen og bred prosess for å få innspill

fra mange ulike organisasjoner og interessegrupper til arbeidet med meldingen.

Forbrukerperspektivet vil også måtte stå sentralt i Regjeringens mat- og landbrukspolitikk. Forbrukerne er kanskje den viktigste premissleverandøren for norsk landbruk i tiden framover. Deres preferanser og verdier må derfor integreres i mat- og landbrukspolitikken og vil stå sentralt i det nevnte meldingsarbeidet.

Landbrukets rolle i forhold til næringsmiddelindustrien vil bli enda viktigere i fremtiden. Denne nest største landbaserte næringen med ca. 40 000 arbeidsplasser er i stor grad avhengig av råvarer fra norsk landbruk med høy kvalitet og til en fornuftig pris. Denne utfordringen må landbruket møte.

Regjeringen prioriterer miljøverdiene i landbruket høyt. Produksjon av matvarer og andre fellesgoder fra jord- og skogbruket skal derfor skje på en måte som tar vare på miljøet og sikrer god helse for mennesker, dyr og planter. Driftsmetoden i jordbruket må utformes slik at økonomi og effektivitet tilpasses ressursgrunnlaget, miljøverdien og hensynet til helse. Det er derfor nødvendig med en avveining mellom kostnadseffektivitet og bæreevnen til ressursgrunnlaget, miljøverdier og helsehensyn.

Regjeringen vil føre en aktiv nasjonal skogpolitikk for å styrke skogbrukets betydning i verdiskapingen. Hovedutfordringen innenfor skogbruket er å øke foredlingsgraden og bruken av trevirke. Dette vil være et viktig bidrag til næringsutviklingen og verdiskapingen i distriktene. Når det gjelder de ikke-økonomiske faktorene, er skogbrukets rolle i miljøsammenheng svært viktig. Skogens evne til å binde CO₂, bruk av trevirke som et miljøvennlig alternativ til betong og stål med tanke på CO₂-utslipp, bruk av bioenergi og skogens betydning for å sikre det biologiske mangfoldet står her sentralt. Skogen binder faktisk allerede i dag ca. 37 pst. av det totale norske CO₂-utslippet.

I høst vil Regjeringen legge fram en skogmelding som går nærmere inn på skogbrukets rolle, verdiskaping og utfordringer.

Jordvernet står sentralt i Regjeringens landbrukspolitikk. Hovedmålet er å sikre areal som grunnlag for varig landbruksproduksjon og forvalte arealressursene slik at en fremmer verdiskaping og bosetting over hele landet. Dette kan kun oppnås gjennom en restriktiv ressurs- og jordvernpolitikk. Norges jordressurser er en knapp og ikkefornybar ressurs. Hvert år blir det omdisponert mer enn 10 000 daa landbruksjord i Norge. Det er nødvendig at kommunene tar større ansvar for ressurs- og jordvernet. Regjeringen ønsker derfor å starte en politisk prosess for å skape engasjement og interesse for utviklingen av landbruksnæringen og sikring av landbrukets ressurser i kommunene.

Reindriftspolitikken bygger på to pilarer – en næringspolitisk og en samepolitisk. Den utviklingen vi i dag ser innenfor det samiske miljøet, er en utfordring, og der må vi også ta høyde for å finne løsninger i nær framtid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torstein Rudihagen (A): Det er mange som spør kvifor i alle dagar vi driv med landbruk i Noreg. Vi gjer det iallfall ikkje først og fremst fordi jordbruk er lønnsamt over det ganske land, men for å ta vare på kulturlandskap og for å ta vare på busetnaden – i det heile for å ha levande bygder. Der trur eg vi kan ha ei felles plattform. Den landbrukspolitikken som har vore ført dei siste fem-seks åra, har jo vore basert på St.prp. nr. 8 for 1992-93 om landbruk i utvikling.

I utforminga av landbrukspolitikken nå framover står vi overfor ein god del målsettingar som tilsynelatande ikkje går i hop, og her ligg utfordringane. Eg kan nemne nokre av dei: målsettinga om ei betre inntektsutvikling for landbruket og målsettinga om billigare mat for forbrukaren – dersom det da ikkje er slik at landbruksministeren har snudd i synet på det etter dei utspela som har kome frå Bondelaget.

Ei anna utfordring er at vi har nådd taket når det gjeld overføringane til landbruket sett i forhold til internasjonalt regelverk i OECD og WTO. Dermed spør vi oss nå: Kva er eigentleg landbruksministerens og Regjeringas politikk i forhold til desse utfordringane fram mot det neste hundreåret? Ja, det skal vi få svar på i ei varsla stortingsmelding. Til å begynne med var den varsla våren 1999. Nå seier statsråden at den skal kome i løpet av neste år. Eg har faktisk òg høyrte snakk om at vi ville gå inn i år 2 000 før vi fekk ei slik stortingsmelding.

Landbruksministeren har sjølv vore med på å dra opp ein debatt om regelverket i landbruket. Det gjeld m.a. konsesjonslov, odelslov, og jord- og skoglov. Fleire og fleire spør nå om landbruksministerens og Regjeringas syn på det. Må vi kanskje vente til langt ut i det neste hundreåret for å få vite det? Det kan vel ikkje vere slik at landbruksministeren spekulerer i at han skal vere landbruksminister i så vidt stutt tid at han slepp å ta standpunkt til dette?

Statsråd Kåre Gjønnes: Det er riktig at det er mange målsettingar for norsk landbruk, slik som representanten Rudihagen nå refererte til. Men en forutsetning for å ha måloppnåelse på alle disse områdene, er at vi har en inntektsutvikling i denne næringen, slik at det er noen som er i stand til å utføre disse oppgavene. Jeg har forstått av tidligere debatter at det er et flertall her på Stortinget som mener dette. Så ligger det betydelige utfordringer, som Rudihagen peker på, mellom de mål vi har og mulighetene for å oppnå disse målene. Det er det vi i denne landbruksmeldingen har tatt mål av oss til å drøfte i en større sammenheng.

Det at statsråden har invitert til en åpen prosess for å høre andres mening, legger også en del bånd på ham. Hvis landbruksministeren allerede i dag skulle konkludere, ville det vært svært liten hensikt i å invitere noen til å komme med synspunkter – og det er en slik åpen debatt landbruksministeren har invitert til.

Så skal vi huske at etter at Alstadheim-utvalget hadde laget sin utredning – de holdt på i fem år – startet arbeidet i regjeringen med å legge fram St.prp. nr. 8 for 1992-93. Denne regjeringen har tatt mål av seg til å greie det

innenfor rammen, i løpet av 1999. Dette vil medføre et stort arbeidspress, og det vil være en stor oppgave å komme fram til konklusjoner. Vi er fra Regjeringens side innforstått med at det er nye utfordringer som krever nye løsninger også innenfor landbrukspolitikken. Det betyr at Regjeringen faktisk har satt på dagsordenen at vi må løfte en del steiner, som det til og med kan være litt ubehagelig å løfte. Det er et ansvar som Regjeringen er klar over at vi sitter med. Den prosessen er vi i gang med, og vi har allerede fått innspill fra ca. 100 organisasjoner og andre som har interesse av å være med når det gjelder å si litt om hva de forventer av norsk landbruk i framtida.

Øystein Hedstrøm (Frp): Det politiske flertall i Norge ønsker mer konkurranse på meierisektoren. Fra 1. juli i fjor fikk vi formelt en ny markedsordning som nettopp skulle oppnå det å skape konkurranse og mer like vilkår for aktørene. Vi vet at Synnøve Finden er de eneste på foredlingsiden, på ysterisiden, som kan gi noenlunde nasjonal konkurranse til Tine Norske Meierier. De har ekspandert den siste tiden både når det gjelder gule og brune oster, og de har investeringsplaner.

Nå vet vi at Tine Norske Meierier, som er markedsregulator og som har mottakplikt og leveringsplikt, kan tenke seg å slippe leveringsplikten. Dette vil kunne skape problemer for Synnøve Finden. Vi i Fremskrittspartiet syns det er fint når vi får mer konkurranse mellom aktørene i markedet, fordi det kan gi lavere priser og et vell at kvaliteter, der forbrukeren har et fritt valg. Så vi er veldig interessert i at Synnøve Finden nå kan få trygghet for sine investeringer og være enda mer i konkurranse med Tine Norske Meierier.

Vil statsråden sørge for at intensjonene med den nye markedsordningen, som det er flertall for i Stortinget, følges opp, slik at Synnøve Finden kan få tilgang til den overskuddsmelken som ellers dumpes ute på verdensmarkedet?

Statsråd Kåre Gjønnes: Stortinget har tidligere tatt stilling til og åpnet for større konkurranse innenfor meierisektoren. Det har naturligvis ikke skjedd noe fra Regjeringens eller fra statsrådens side som rokker ved intensjonen i denne åpningen for større konkurranse.

Det ligger i dag ingen sak i departementet om Synnøve Finden og Tines leveranseplikt. Men jeg vet at det er en sak oppe i Omsetningsrådet når det gjelder synspunkt som er fremmet fra Tine Meierier i forhold til om leveringsplikten fungerer på en riktig og rettferdig måte. Jeg går ut fra at den blir behandlet på ordinær måte i det organet som har ansvaret for dette i dag.

Så har jeg lyst til å si at når det gjelder konkurranse, er det naturligvis viktig at den skjer på like vilkår. Hvis det er sann at det er noen som må ta et større ansvar både for markedsregulering og for å ta imot all melk rundt omkring i landet, og samtidig skal ha leveringsplikt, er det forståelig at det av og til kan reises spørsmål om dette fungerer på en rimelig og rettferdig måte. Fra statsrådets side vil det til enhver tid være en utfordring og faktisk en plikt å se på om disse konkurransevilkårene fungerer slik

som de bør og skal gjøre også i framtida. Men for å gjøre det helt klart: Regjeringen har ikke tatt noe initiativ til å fjerne noe av konkurranseelementet i forhold til meieri- og melkesektoren generelt.

Bjørn Hernæs (H): Jeg vil gjerne takke statsråden for de gode ord om norsk skogbruk, og særlig for hans ønske om å styrke foredlingsgraden i skogbruket. Jeg håper at Regjeringen opptrer som et kollegium, og at landbruksministeren på denne bakgrunn vil be sin kollega i Miljøverndepartementet om å ta disse hensyn. Her har jeg to saker: Den ene er å styrke foredlingsgraden. Noe av det mest vellykkede vi har fått til i Distrikts-Norge, er en trykkimpregneringsindustri som eksporterer over hele verden. Det verserer rykter om mildest talt brutale miljøavgifter for denne industrien. Jeg håper at statsråden vil se på den saken sammen med sin kollega.

Det samme gjelder en pressemelding som nettopp er sendt ut fra Verdens Naturfond og Norskog i fellesskap. I skogbruket har vi fått til den enestående ting at naturvernorganisasjonene og skogbrukets organer samarbeider bl.a. innenfor Levende skog-prosjektet. Men så oppdager de da til sin store skuffelse at det ikke settes av midler som gjør at man kan føre f.eks. barskogvernet i en slik stand at det vekker troverdighet ute på de store verdensmarkedene. Det foreligger nå en verneplan for Vest-Norge som har ligget ubehandlet i Regjeringen i vel ett år, og både miljøorganisasjonene og skognæringen frykter nå at tilsvarende verneplaner for Midt-Norge og Nord-Norge skal lide samme skjebne. Jeg håper vi kan vente en forbedring på disse to områdene i hvert fall.

Statsråd Kåre Gjønnes: Det virker kanskje noe defensivt at en til stadighet viser til meldinger, men vi har altså annonsert og er allerede i mål og skal sende en melding over til Stortinget om skogbruket. Og jeg ser med spenning fram til at en skal få anledning til å debattere skogbruket på egen kjøp, uten at dette går inn i jordbrukspolitikken med én gang. Jeg vil bare si, i og med at jeg ser at min forgjenger er til stede i salen, at dette er en videreføring av et initiativ som ble tatt av den forrige landbruksministeren, og som vi i denne regjeringen ikke har hatt noe ønske om å nedprioritere, men vil ha et aktivt grep på også overfor Stortinget.

Så til det som har med miljøspørsmål å gjøre. En skal jo være klar over at skogbruket, det arealet der skogen står, har verdier utover det å produsere tømmerstokken, og det har betydelige miljøverdier som det også er et politisk ansvar å se på og omtale og lage regelverk omkring. Og dette ansvaret vil vi også ta med oss når vi legger fram denne meldingen. Prosjektet Levende skog er bra, det er veldig bra at næringen selv har vært med og tatt et grep og løftet dette opp. Det vil faktisk være et krav fra dem som er kjøpere i markedet, at et land er i stand til å dokumentere visse miljøstandarder for at varen i det hele tatt skal kunne selges. Og i den grad vi fra myndighetenes side kan være med og bygge opp under et regelverk som gir denne garantien for dem som er kjøpe-

re, har vi også vært med og gjort en god jobb for dem som skal selge sitt produkt til slutt.

Når det gjelder dette med verdiskaping, vil jeg gjerne allerede nå si at denne meldingen vil dreie seg ganske mye omkring verdiskaping, der vi i Norge har tatt for lite vare på skogens ressurser og muligheten for å utnytte disse på en bedre måte. Dette er en sak som naturligvis drøftes i kollegiet både i forhold til Næringsdepartementet og det som går på Miljøverndepartementet.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

Gunhild Øyangen (A): Det var med stor undring jeg lyttet til frontalen, der det nok en gang ble snakket om et sak til sak-samarbeid. Regjeringen vet like godt som alle andre at her må den velge samarbeidspartnere, ellers blir intet budsjett vedtatt. Vi har derfor en alvorlig politisk situasjon.

Folk flest har allerede opplevd kraftige rentehopp, trussel om kraftige skatte- og avgiftsøkninger og svekket velferd. Spør hvilken som helst barnefamilie med studielån, boliglån og barn i barnehage hva de tenker om dagens situasjon. I denne alvorlige situasjonen er det at Regjeringen rendyrker sentrumsprofilen og tviholder på sine egne fanesaker i stedet for å konsentrere seg om hva som tjener landet og det folket vi er satt til å tjene.

Det er denne grunnleggende usikkerheten og vinglingen om hvor Regjeringen og landet går, som markedene reagerer på, og som stiller hele det politiske system i vanry.

Denne politiske høsten har et bakteppe av en verdensøkonomi i krise. Det må snarest bringes klarhet i politiske samarbeidsforhold og innholdet i et slikt samarbeid. Landet må få en styringsdyktig regjering.

Her må alle partier vise ansvar. Men aller mest må det kreves at Regjeringen innser at å sitte i regjering ikke bare betyr å ha alle fordelene. Å sitte i regjering betyr å ha alle fordelene og alle ulempene. Regjeringen har hele statsapparatet til sin disposisjon for å utrede saker. Den kan sette dagsorden både i Stortinget og i media. Men Regjeringen har også et hovedansvar for å ivareta landets samlede interesser og søke tilslutning i Stortinget for ansvarlige løsninger. Heller ikke Bondevik-regjeringen kan fritas for et slikt ansvar.

Det ser ut til at ingen her i stortingssalen i dag vet hva som blir utgangen på denne høsten rent politisk – ingen i finansmarkedene og heller ingen i hjemmene eller på arbeidsplassene, og det synes jeg er alvorlig.

Det blir med rette hevdet at i politikken er kompromisset den edleste kunst. Ja, det viser seg ofte i ettertid at nettopp det vanskelige kompromisset ble det beste vedtaket.

Noen synes kanskje at vi i Arbeiderpartiet har vært steile i kontantstøttesaken. Men saken er jo at også her er vi innstilt på å se på overgangsordninger. Men et samlet arbeiderparti er imot kontantstøtten, antakelig av nøyaktig samme grunner som Senterpartiets ordførere Åse Grønlien Østmoe i Åmot kommune og Inger Enger i Gausdal.

Kontantstøtten vil måtte fortrenge andre og livsviktige velferdsoppgaver – i verste fall i mange år framover. Vi ser det på kommuneopplegget for neste år. Vi trenger pengene til prioriterte oppgaver.

Arbeiderpartiet har gått til valg under mottoet «eldre og helse først», fordi det er her vi har de største, uløste oppgavene. Når det må strammes inn, er det enda viktigere å holde det viktigste i fokus. I fjor før valget var det dundrende tilslutning til Arbeiderpartiets plan om en omfattende satsing på eldreomsorg. Stortinget inngikk det store eldreforliket om en omfattende utbygging av eldreomsorgen. Det skulle bli hjelp i hjemmene av eldreomsorgen. Det skulle bli hjelp i hjemmene for dem som trenger det, nye omsorgsboliger og nye sykehjemsplasser. Planen ble kostnadsberegnet til 30 milliarder kr, og den skal gjennomføres over fire år. 12 000 flere nye mennesker i fullt arbeid i pleie- og omsorgssektoren må til. En krevende plan er det. Men den må gjennomføres som forutsatt for å sikre en trygg og verdig alderdom for våre mange eldre, og jeg vil også nevne deres pårørende, som ofte føler at kreftene ikke strekker til.

Ja, enigheten var stor i Stortinget, og det ble fattet et vedtak med et meget stort og bredt flertall i denne sal. Det var valgår, og løftene satt løst, ikke minst i sentrumspartiene. Helst ville de hatt en sterkere utbygging.

Men hva er det vi nå opplever? I fjor høst svekket Bondevik-regjeringen rekrutteringsplanen for pleie- og omsorgspersonell, så ble det bestemt at kontantstøtten skal innføres, noe som vil trekke tusenvis av kvinner ut av pleie- og omsorgssektoren, og til slutt skal sannelig hele eldreformen etter Bondeviks forslag utsettes i to år. Det er trist å si det, men mange kan ikke vente så lenge som to år. Rent konkret betyr utsettelsen at det blir 2 100 færre plasser neste år.

Det som forundrer meg, er at det er så lett å ofre eldre og pleietrengende. Det som i tillegg forundrer meg, er at et formelt stortingsvedtak, som alle partier har fattet i selve Stortinget, kan settes til side når det gjelder eldre og syke. Men et kontantstøttevedtak, som det knapt nok er et reelt flertall for i Stortinget, må for enhver pris triumf gjennom i den vanskeligste situasjonen for landet på mange år.

Politiske observatører har merket seg at Bondevik-regjeringens profilering kretser rundt kontantstøtten og en svekkelse av kvinnenes stilling i arbeidslivet. Arbeiderpartiet ønsker å gi muligheter for folk til å kombinere arbeid og trygd og arbeid og familie. Bondevik-regjeringen tar mål av seg til å redusere sykepengene til dem som tjener minst. Dette er ofte kvinner som gjerne vil bidra til beste for samfunnet, men som ikke kan delta 100 pst. utenfor hjemmet. Ikke minst er Omsorgs-Norge helt avhengig av disse kvinnenes innsats som hjemmehjelpere, hjelpepleiere, sykepleiere og dagammaer. Uten disse kvinnenes innsats i arbeidslivet ville Omsorgs-Norge gå i stå. Det tror jeg ikke er å ta for hardt i.

Er det rimelig at f.eks. en hjelpepleier som bidrar med 4 000 kr i inntekt i familiehusholdningen, og som får en alvorlig sykdom, som f.eks. kreft, også skal miste sine sykepenge – i tillegg til den store belastningen sykdommen medfører?

Vi har sett at denne regjeringen har satt verdier på dagsordenen. Det skal være verdikommisjon og det skal være en utredning om Forskjells-Norge. Men den bryter freidig sine valgløfter overfor de eldre, og ikke minst nedvurderer den kvinnenes innsats i arbeidslivet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald Tom Nesvik (Frp): Etter å ha hørt representanten Øyangens innlegg skulle man tro at sentrumsregjeringen hadde sittet med makten i de siste 15 – 20 årene. Men det er faktisk sånn at den har sittet i ett år, og mye av det som representanten Øyangen var inne på, må man kanskje ta litt på sin egen kappe også, særlig når det gjelder eldreomsorgen og helsesituasjonen i Norge.

Jeg vil ta for meg følgende: Årets økning av særtillegget førte til at mange pensjonister med små tilleggspensjoner ble minstepensjonister fordi særtillegget avkortet krone for krone mot tilleggspensjonen. En slik utvikling der den poenggivende innsats i arbeidslivet ikke gir uttelling i form av pensjonsytelser, slik intensjonen var, er betenkelig og demotiverende i tillegg til at det kan betraktes som løftebrudd. Man er blitt lovet pensjonsytelser i forhold til arbeidsinnsats.

En annen gruppe minstepensjonister som blir negativt påvirket av økningen i særtillegget, er de minstepensjonistene som har en liten pensjon fra en offentlig pensjonsordning. Etersom særtillegget også er gjenstand for samordning etter lov om samordning, avkortet tjenstepensjonen krone for krone med økning av særtillegget. Pensjonistene vil i svært mange tilfelle oppleve at økningen av særtillegget ikke gir noen økning i pensjonsuttbetalingen. Denne gruppen er minstepensjonister i folketrygdens forstand. De har som regel vært deltidsarbeidende og har ikke opptjent poeng til tilleggspensjon i folketrygden. De har imidlertid vært ansatt i det offentlige og har betalt inn henholdsvis 10 pst., 6 pst. eller 2 pst. av bruttolønn til Statens Pensjonskasse eller KLP gjennom hele sin yrkesaktive periode. Det vil være svært urettferdig at en innbetaling av premie over mange år ikke skal gi fordel i forhold til minstepensjonister som ikke har betalt inn noe, og at en kan risikere å få samordnet bort hele tjenstepensjonen slik at den innbetalte premie ikke gir noen uttelling.

Jeg vil spørre representanten Øyangen om Arbeiderpartiet nå er villig til å støtte Fremskrittspartiets forslag om at det ikke skal være noen samordning av minstepensjoner opptil 2G.

Gunhild Øyangen (A): I mitt innlegg snakket jeg ikke om de siste 15 – 20 år – jeg snakket om det året Bondevik-regjeringen har sittet, og det forundrer meg virkelig at Fremskrittspartiet som i de fleste festtaler taler de eldres sak, ikke er skuffet over utsettelsen av eldreformen, som jeg tror også de ivret for. Men det er jo en stund til valg, og dermed er antakelig den saken tatt av dagsordenen inntil neste valg.

Ellers er det verdt å merke seg at Fremskrittspartiet nå er opptatt av å slå ring om folketrygden, og det gleder

meg virkelig. Vi får da bare håpe at de er med på en økonomisk kurs framover som gjør det mulig å opprettholde folketrygden som det bærende element, det er faktisk det aller viktigste, og da kan ikke et parti si at Norge har vunnet i Lotto når alle eksperter her i landet sier at vi er i en meget vanskelig økonomisk situasjon.

Fremskrittspartiet har penger til alt, og det er en urealistisk holdning. Det er blitt sagt at det eneste som nå mangler i norsk politikk for å få nok seriøsitet inn, er at Høyre og Fremskrittspartiet også kommer med i regjering. Vi får se om det blir resultatet av situasjonen i høst.

Olaf Gjedrem (Krf): Eg konstaterer at Gunhild Øyangen var inne på at det er ein motsetnad mellom samfunnet sine interesser og sentrumsregjeringa sitt føremål med det budsjettet som er lagt fram, og det finn eg litt vanskeleg å sjå er dokumentert i innlegget. Eg føler at det som er prioritert i budsjettframlegget til sentrumsregjeringa, er helse, distrikt og barnefamilien, og det klare føremålet med innstramma er å få ned renta. Det er gode føremål og eg kan ikkje på nokon måte sjå at innlegget dokumenterer at det skulle vera interessemotsetnader mellom det norske folket og denne regjeringas forslag.

Denne regjeringa er ikkje styringsdyktig, seier Øyangen. Ei mindretalsregjering er avhengig av ein konstruktiv opposisjon. Derfor ligg det eit stort ansvar på opposisjonen. Det veit alle. I praksis vil det visa seg om dette er forstått. Ein får då eit par argument om kontantstøtta som skulla sperra for eit samarbeid. Det er litt vanskeleg å ta kla eit arbeidsparti som brukar kontantstøtta i alle moglege og umoglege samanhengar. Dette er ei god familierreform, som ikkje koster samfunnet noko – såframt alle vil ha barnehagar. Det er faktisk ei billegare ordning. Ein slepp investeringar, kommunane slepp utgifter. Ein kan då hevde at ikkje alle vil ha barna sine i barnehage. Derfor kan ein diskutera kva som er dyrast og billigast, men dei store uttellingane skulle det ikkje bli, så eg ventar og håpar at Arbeidarpartiet vil ha ei balansert framstilling av dette.

Når det gjeld utsetjinga av helsereforma, er det berre den investeringsmessige delen som Regjeringa foreslår utsett, og det er m.a. på bakgrunn av at kommunane ynskjer å få litt meir tid på seg til å planleggja og gjera eit betre forarbeid før dei investerer. Mange kommunar har teke kontakt og ynskjer ei slik utsetjing på investeringssida, men ikkje på driftssida. Kan ikkje Øyangen gje dei denne sjansen til å få litt betre tid?

Gunhild Øyangen (A): Det forundrer meg å høre at man nå regner med at kontantstøtten ikke koster noe som helst. Det er en helt ny opplysning, og det som er alvorlig her, er at man skal fase inn en stor ny reform når landet har så store økonomiske problemer – en reform som vil bli liggende der tungt og kreve milliardbeløp år etter år. Og vi har altså de store reformene for eldre og helse, Stortinget har selv vedtatt kraftige utbygginger i tråd med de problemene vi har på disse to områdene: veksten i antall eldre, veksten i antall sykdomstilfeller, for dårlig utbygd psykiatri. Dette ønsker vi å få gjort noe med, og

så skal vi da fase inn en ny reform som i tillegg trekker arbeidskraft ut fra disse omsorgsyrkene, der vi trenger mange, mange tusen nye til å arbeide i årene framover. De eldre må ha noen til å stille seg og pleie seg, noen må arbeide i de institusjonene vi har, ellers går det ikke – det henger ikke på greip. Jeg kan ikke tenke meg at man ønsker seg tilbake til den situasjonen der det er familien selv – dvs. kvinnene i hjemmet – som skal ta de store og tunge løft f.eks. med aldersdemente. Jeg håper det ikke er sånn man tenker.

Når det gjelder utbyggingen av eldreformen, er jeg veldig skuffet – særlig på bakgrunn av den høye faneføringen som var før valget. Noen fra grasrota sa til meg at det var vel ikke så nøye nå som valget var over, for så kan de vel ha en god sak også ved neste valg ved å si at de skal satse på eldre. Jeg håper ikke det er det som ligger til grunn.

De opplysningene jeg har fra bygningsbransjen, går ut på at det nå er en helt endret situasjon, og at det er fullt mulig å satse på eldreformen i takt med det vi har lagt til grunn, og som faktisk hele Stortinget har lagt til grunn.

Annelise Høegh (H): Gunhild Øyangen snakket om at det edle kompromiss, tror jeg hun kalte det, kanskje er det man bør strebe etter, og at det er det beste vedtaket. Det er jeg langt på vei enig i. Samarbeid er kanskje demokratiets fremste særkjenne.

Men skal vi få til samarbeid, forutsetter det faktisk at man har en viss respekt for hverandre, for de vedtak som er fattet, og for de vurderinger som ligger bak de fattede vedtak. Og man må kunne ha respekt for at det går an å tenke annerledes. Det er kanskje noe av dette som mangler i Arbeiderpartiets tilnærming. De vil gjerne ha samarbeid, men først og fremst og helt og totalt på egne premisser. Arbeiderpartiet har aldri prøvd dette i regjeringsposisjon, det skal bli spennende å se hvis det er den veien de nå skal gå inn på. Men jeg vil altså advare mot å tro at man kan samarbeide gjennom trusler.

Jeg ville også kanskje gå litt roligere i dørene og være litt mer varsom med å skrive historien på Arbeiderpartiets premisser. Gunhild Øyangen omtaler eldreplanen som Stortinget sluttet seg til her i våres som *Arbeiderpartiets* plan, og sier at den var det en «dundrende tilslutning til». Jeg må minne om at det faktisk var et stortingsvedtak som tvang Arbeiderpartiets forrige regjering til å legge frem en eldreplan. Det var ikke Regjeringens hensikt, men de fikk et stortingsvedtak som sa at de skulle gjøre det.

Den planen de la frem, var det veldig mye bra med, men vi forbedret den her i huset. Så hvis man skal påta seg å ville samarbeide, må man for det første kjenne sin historie – i alle fall sin nære historie – og så må man ha litt respekt for at det faktisk er flere som er i stand til å bidra.

Når kontantstøtten skal brukes som det eneste som nærmest vil sette hele landets fremtid på skjeve, må jeg også si: Vi kan holde oss med verdens beste sykelønnsordning, men å gi lavtlønte kvinner og andre som ønsker

å ta vare på sine egne barn de første årene, skal altså være det som får velferdssamfunnet til å knake. Det er ikke akkurat en invitt til samarbeid verken, tror jeg, med Høyre eller regjeringspartiene.

Gunhild Øyangen (A): Det var en del motsetninger i det innlegget representanten Høegh her presenterte. Først sa hun at Arbeiderpartiet ble tvunget, og så at vi måtte vise litt mer respekt for hverandre.

Nå er det sånn at jeg tror alle partier i svært mange år har snakket om en bedre eldreomsorg. Men det var faktisk sosialminister Hill-Marta Solberg som la fram den store reformen og den planen, som det fulgte penger med, som skulle ha en oppfølging i hver eneste kommune, og som også fylkesmannen skulle se til ble fulgt opp. Det var en detaljert plan. Jeg er ikke kjent med at Stortinget tidligere har vedtatt en slik plan. Egentlig er det litt forbausende at høyrepartiene var med på et slikt planøkonomisk opplegg, men det var de jo, og de var veldig ivrige på at dette måtte oppfylles.

Jeg har merket meg – i Kommunal Rapport tror jeg det var – at representanten Høegh ikke syntes det var så nøye om vi fulgte opp eldreformen nå. Det håper jeg kan bli avkreftet her, og at Høyre står fast ved den reformen som Arbeiderpartiet fremmet og fikk tilslutning til, og som det var bred tilslutning til før valget. Jeg håper at Høyre vil bekrefte at det står ved lag også fra Høyres side.

Jeg synes det er litt forbausende at Høyre, som tidligere i hvert fall har vært veldig opptatt av budsjettbalanse, nå synes at kontantstøtteordningen er fin. De garanterer at de ikke skal ha noen skatte- og avgiftsøkninger. Jeg er veldig spent på hvor innstramminger skal komme, om det f. eks. skal komme i kommuneøkonomien og gjøre det enda vanskeligere å få gjennomført både eldrereform og alle de helsereformene som et enstemmig storting har gått inn for.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Ansgar Gabrielsen (H): Høyre uttalte ved etableringen av den Regjeringen vi nå har, at vi ville møte den på en konstruktiv måte i tiden som kom. Alle vet at en sentrumsregjering ikke var hva vi ønsket oss, men da Arbeiderpartiet kastet kortene etter valget og påtok seg et faderskap, ble det en realitet.

Tiden har vist at det Høyre sa før valget om ikke-sosialistiske regjeringer uten Høyres deltakelse, stemmer. Denne Regjeringens største svakhet er troverdighet og autoritet på den økonomiske politikks område. Til tross for dette har Høyre i to helt avgjørende situasjoner strukket ut en hjelpende hånd til Regjeringen. Ved at vi gjorde dette i to budsjetttrunder, lå det et håp om at Regjeringens politikk, ikke minst den økonomiske politikken, skulle dreies i en retning som i større grad i hvert fall – ikke nødvendigvis fullt ut, men i større grad – kunne være forenlig med våre primærstandpunkter innenfor dette politikkområdet.

Budsjettet som nå er lagt fram, er i så måte en stor skuffelse hva gjelder profil og innretning. I stedet for en dreining i vår retning har man lagt seg på en kurs som bare kan betegnes som den absolutte kollisjonskurs. Den har en definitiv brodd mot nettopp oss.

Vi har gang på gang siden behandlingen av revidert nasjonalbudsjett pekt på behovet for en finanspolitikk som kan få bukt med det særnorske høye rentenivået. Behovet for innstramminger i offentlige utgifter og villighet til å se på strukturendringer og systemendringer har vært pekt på fra vår side. Vi har også hele tiden påpekt at ytterligere skattebelastninger for norsk næringsliv og for personer ikke var veien å gå.

Når det gjelder forverring av næringslivets vilkår, har vår bekymring vært minst like stor som hos de statsrådene som har definert smertegrensen for hva de kunne tåle på disse punktene for fortsatt regjeringsdeltakelse.

Høyre har også merket alle undervannsskjær med tydelige staker for å gjøre denne farleien for Regjeringen så trygg som mulig. Ja, på skatteområdet har vi bygd et fyrtårn for at det skal være helt klinkende klart hvor Høyre står og kommer til å stå. Den skipper og det mannskap som velger å ignorere en holme som er så stor at det er plass til et helt fyrtårn, påfører seg selv ubehagelige opplevelser før eller siden hvis de ikke snur i tide.

Jeg antar at eventuelle forhandlinger vil avklare om man velger kursjustering eller fast og usikker ferd mot fyrlykta. Hvis man eventuelt skulle støte på fyrlykta, så nytter det ikke å skylde på lykta!

Det kunne fra Regjeringens side vært valgt en annen strategi både nå og tidligere. Høyre bærer ikke ansvaret for at regjeringskonstellasjonen ble så smal som den ble. Det valgte Kjell Magne Bondevik selv. Han valgte Senterpartiet fremfor Høyre. Han visste nok godt hvilke politiske konsekvenser dette etter hvert kunne få. At det ble en historisk mindretallskonstellasjon, ble anskueliggjort øyeblikkelig.

Det andre var at den regjeringen som ble dannet, kunne risikere å få en manglende autoritet – en autoritet den trengte. Man kan vel si at i den senere tid har dette blitt relativt tydelig.

Jeg vil aller velvilligst henlede denne regjerings oppmerksomhet på et utsagn fra Erling Rimehaug i Vårt Land 15. mai 1997:

«En sentrumsregjering som vil overleve, må med andre ord føre en politikk som Høyre kan leve med.»

Man skal være relativt freidig for å hevde at det budsjettforslaget som etter hvert nå skal behandles, har en innretning som Høyre kan leve med. Det er nok å vise til tre punkter:

- skatte- og avgiftsskjerpelser for personer og bedrifter
- kutt på våre viktigste satsingsområder, som forsvar og investeringer i kommunikasjon i hele landet
- endrede og forverrede betingelser for næringslivet

En regjering som har som prinsipp at den ikke skal ha venner, vet at den lever farlig. De mulige politiske kostnadene ved Senterpartiets gjennomslag for prinsippet om blokkuavhengighet antar jeg at Bondevik har beregnet.

Steensnæs sa i sitt innlegg at det var godt for alle parter med en utlufting av regjeringskontorene. Det er et utsagn jeg slutter meg helt og fullt til, men etter et år med full utlufting skulle luften nå være så god at man begynner å få en større grad av klartenkhet. Nettopp derfor er det vel at jeg er spesielt skuffet, at man med en klar tanke har valgt å legge seg på en kurs som bærer rett i fyrlykta det norske grunnfjell.

Situasjonen er allikevel den at vi også denne gang er villig til å gå i en dialog med Regjeringen for å få et økonomisk opplegg for neste år som er svaret på de utfordringene nasjonen står overfor. Men i en slik dialog tror jeg det er viktig for Regjeringen å erkjenne at det i et statsbudsjett på nærmere 500 milliarder kr er mulig å gjøre endringer som kan summeres til 1 pst. Nå har vi gjennom mediene sett statsråder de siste månedene som har kjempet en intern – og jeg vil si intens – kamp om disse milliardene. Da må ingen, og nå slett ikke Regjeringen, forundre seg over at de partier som eventuelt skal danne et flertall sammen med dem her i Stortinget, ønsker å ha en hånd – om en ikke skal si en finger – på dette rattet.

Jeg vil også benytte anledningen til å minne om at det som kan være et alternativ til denne regjeringen, nemlig en arbeiderpartiregjering, ikke akkurat fremstår som noe som Høyre tar bølgen for. Da Jagland forlot regjeringskontorene og tok med seg Det norske hus, var ikke sorgarbeidet spesielt langvarig – snarere tvert imot.

Tidligere i sommer tok partilederen i Venstre, Lars Sponheim, til orde for at Venstre ville bryte ut av Regjeringen hvis partiet ikke fikk større gjennomslag i Regjeringen. Dette skulle etter sigende i særlig grad dreie seg om gjennomslag for den næringspolitikken Regjeringen førte. Statsråden gikk så langt som til å si: «smertegrensen er nådd».

I et annet intervju i den samme sommermåned gjorde partilederen i Venstre det klart at Venstre ikke en gang til kunne akseptere at Regjeringen rokker ved sykelønsordningen på en måte som påfører bedriftene større utgifter. I så fall måtte det skje ved at det ble innført karensdager eller egenandeler. Vi har alle sett hva som ligger i budsjettet på dette punkt, så nå lurer jeg faktisk på om Sponheim har tenkt å holde løftet om å rydde kontoret, som han altså skulle hvis det ble så galt som det nå er blitt.

Når man ser de fremlagte forslag til endringer av næringslivets rammebetingelser, blir man ikke direkte slått av hvor langt denne regjeringen har våget å gå i å tilrettelegge for et skapende næringsliv. Det finnes lyspunkter, bevares, men man blir ikke blendet av én stjerne på oktoberhimmelen.

Tiden er kommet da vi må begynne å forberede oss på perioden etter oljeeventyret. Ikke det at oljeinntektene tar slutt i neste budsjettperiode, men vi vet alle at oljeinntektene, uansett oljepris, faller om ikke så mange år. Dette vil komme samtidig med en langvarig periode hvor antall eldre stiger, og antall personer i arbeid vil bli færre. Større utgifter til pensjoner, eldreomsorg og helsepleie er en

selvfølgelig konsekvens av dette. Det er i dette lys man må se Høyres påpekning av behovet for å tilrettelegge for bl.a. strukturreformer. Vi vil ha store fordeler av å foreta justeringer nå for ikke å komme i den situasjon at man må gjøre dramatiske endringer siden.

Det er i en slik situasjon viktig å legge til rette for et landbasert næringsliv som skal være med og bære de byrder fremtiden pålegger oss alle. Det er i en slik situasjon at det gjelder å ta vare på det beste av det næringslivet vi har, og være villig til omstillinger hvor det ligger til rette for det. Det er i en slik sammenheng at det for meg blir fullstendig uforståelig når Regjeringen i statsbudsjettet f. eks. vil ta grep som i realiteten kan være en begynnelse på en nedtrapping av den maritime sektor, mens man samtidig er svært rundhåndet med den mest subsidierte og skjermede næring vi har i dette landet, nemlig landbruket. Det er vel ikke for ingenting at det er denne næringen vi ikke har hørt mishagsyttringer fra i forhold til det fremlagte budsjettet.

La meg helt til slutt peke på noe av det mest positive med budsjettforslaget sett fra min og Høyres side, nemlig kontantstøtten. Jeg håper Regjeringens standhaftighet på dette punkt ikke bare er et utslag av en pliktfølelse overfor kontraktspartnere. Jeg tror imidlertid at det er barnas beste Regjeringen har hatt i tankene, og det gleder meg. Satsing på det som er selve fremtiden, nemlig barna, er både en riktig og nødvendig prioritering. Jeg tror den debatten som Arbeiderpartiet har lagt opp til hva gjelder kontantstøtten og kostnader ved den, er en særdeles kort-siktig tanke. Jeg vil si at man ser ikke lenger enn til nese-tippen. Realiteten er at kostnadene ved full barnehageutbygging selvfølgelig ikke på noen måte er mindre, og at barna får et bedre tilbud, at foreldrene får en valgmulighet, kan da umulig skade samfunnet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Eirin Faldet (A): Ja, nå får Anne Enger Lahnstein og Ragnhild Queseth Haarstad det som de vil, tenkte jeg i dag da jeg hørte på nyhetene, og Steensnæs sa at det var mest nærliggende å få et budsjettsamarbeid med høyresiden. Det var sanneligvis ikke lett for meg å fatte etter innlegget til Gabrielsen her nå.

Men la meg nå få svar på et par spørsmål om hvordan dette samarbeidet skal gå for seg. I Fædrelandsvennen har Gabrielsen uttalt at han ønsker å kutte i krengetogsatsingen for å øke riksveginvesteringene. I forbindelse med Norsk jernbaneplan økte Høyre sammen med Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og SV krengetogsinvesteringene med 1 milliard kr mer enn det Arbeiderpartiet foreslo. Betyr det at Høyre nå ikke er helt enig med Steensnæs om samarbeidet?

Og så vil jeg gi Ansgar Gabrielsen den unike sjansen å besvare et spørsmål som Jan Petersen ikke fikk anledning til å svare på i et replikkordskifte tidligere i dag med Jens Stoltenberg. Vil Høyre gå inn for en konjunkturavgift på 1,4 milliarder kr og øke CO₂-avgiften med 400 mill. kr nå som de tydeligvis skal samarbeide med Regjeringen og gi den en sjanse?

For øvrig er jeg helt enig med Gabrielsen i noe av det han sa om vennskap. Det er viktig. Det er faktisk sånn at en bør kjenne den en inngår partnerskap med.

Ansgar Gabrielsen (H): Eirin Faldet sa at det er viktig at man kjenner den man inngår partnerskap med. Nå er det for meg relativt fjernt å skulle inngå partnerskap. Jeg holder meg til det gode, gamle.

Når det gjelder krengetogsatsing og vegplan, må jeg si, som jeg for så vidt var inne på i innlegget mitt, at noe av det som skuffet meg mest i Regjeringens forslag til budsjett hva gjelder hvor man skulle satse, var at man faktisk fra Regjeringens side valgte å satse på nedskjæringer i forsvar og innenfor samferdsel. Det representanten Faldet refererte til i forhold til «Fævennen», gikk på det faktum at forslaget til vegbevilgninger er kraftig redusert hva gjelder investeringer, samtidig som ambisjonene i stor grad er opprettholdt hva gjelder jernbane.

Stortinget behandlet i juni i fjor både vegplanen og jernbaneplanen, og det som er mitt anliggende, er at disse to planene er avstemt i forhold til hverandre. Vi vet at så fort jernbaneplanen er vedtatt, bestiller NSB togene. Har man først bestilt togene, ja så må man jo ha noen jernbanesviller, man må legge skinner, og man må lage traseer. Det ene tar det andre. Så blir det til at man kutter på det som det er stor enighet om i distriktene er det viktigste, nemlig at det er en fremkommelig veg. Da blir altså situasjonen at det man egentlig prioriterer som nr. to, gjennomfører man, mens det som er viktigst for distriktene i dette landet, nemlig veg, må man prioritere bort. Det er virkeligheten vi nå står overfor. Derfor stiller jeg et grunnleggende spørsmål: Er det riktig å satse, eksempelvis for Sørlandets del, på den transportåren hvor man fører 4 pst. av godset og 10 pst. av persontrafikken, mens der man altså tar henholdsvis 96 pst. og 90 pst., gjør man ingenting? Da er det for meg relativt enkelt.

Når det gjelder konjunkturavgift, vil jeg bare ha sagt, som alle vet, at det var vel ikke en av de tingene som vi tok bølgen for i den totaliteten vi tok stilling til i forbindelse med kabinetts spørsmålet i vår. Jeg vil anta at det vil bli et meget sentralt tema i eventuelle forhandlinger. Jeg personlig mener at det er gode grunner for ikke å foreta den innstramningen som en konjunkturavgift vil gi. Jeg tror virkningen av den først vil komme på et tidspunkt da vi er langt nede i bølgedalen. Så vi får nå se på hva resultatet blir av det.

K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l hadde her overtatt presidentplassen.

Terje Knudsen (Frp): Gabrielsen snakket så mye om frylker og staker at jeg et øyeblikk trodde vi måtte ut på sjøen for å innhente Høyres budsjettstandpunkter.

Jeg hadde faktisk ventet at Gabrielsen som medlem av næringskomiteen ville kommet noe mer inn på Høyres landbrukspolitik. Den ble bare nevnt i en bisetning. Vi har nemlig i tidligere budsjettforhandlinger savnet litt friske fraspark i landbrukspolitikken fra nettopp Høyres side. I Fremskrittspartiet fattet vi et visst håp om dette på

det tidspunkt da Oddvard Nilsen var formann i Høyres landbrukspolitiske utvalg. Da uttalte Nilsen til Dagens Næringsliv – det er ikke stort mer enn ett år siden – at han ville avskaffe jordbruksforhandlingene. Han snakket om endringer som skulle fjerne det siste innslaget av planøkonomisk tenkning, og han snakket om å fjerne konsesjonsgrenser. Hvor blir denne debatten av?

Høyre har også et landsmøtevedtak om å legge ned fylkeskommunen. Men Høyre stemmer jo for opprettholdelse av dette forvaltningsnivået hver gang Fremskrittspartiets folk foreslår nedleggelse av fylkeskommunene i de enkelte fylkesting. Og da er mitt spørsmål: Når vil Høyre følge opp det de sier verbalt, i praktisk politikk?

Ansgar Gabrielsen (H): Når fremskrittspartifolk snakker om dypt vann, skal man lytte.

Fremskrittspartiet savner friske standpunkt i landbrukspolitikken. Ja, jeg skal innrømme at det er vanskelig å matche Fremskrittspartiet når det gjelder frasparkenes friskhet innenfor det området. Vi har gjennom behandlingen av de årlige landbruksavtalene pekt på hva som er vårt alternativ. Det er jo sånn at når vi foreslår en viss barbering, foreslår Fremskrittspartiet å skjære av haka.

Jeg mener definitivt at det innenfor landbruksområdet er grep å gjøre. Overføringene er i dette budsjettet fra Regjeringens side foreslått til 12,5 milliarder kr, og om vi skjærer støtten med 7–8 milliarder kr, så er det jo vesentlige overføringer. Jeg syns vi kanskje i for liten grad har stilt krav til denne sektoren. Som jeg sa i mitt innlegg, registrerer jeg at landbrukssektoren i liten grad har fremført mishagsyttringer i forhold til dette budsjettet, som vi har fått for øvrig.

Det ble henvist til Høyres utvalg og utredningen som kaltes «Slipp bonden fri!», og konsesjonsgrenser osv. Dette ble jo faktisk fremmet som forslag i Stortinget i juni måned og ligger til behandling i vår komite. Og det gleder meg jo storlig å se at innstillingen fra landsstyret i Arbeiderpartiet til landsmøtet i november er at man skal gå inn på å justere grensene for når man skal søke konsesjon. I dag er det jo slik at man søker om konsesjon på bruk over 5 dekar. Det er jo – for å si det kanskje respektløst – tulle. Her sitter det landbruksbyråkrater på fylkesplanet, i departementet og i kommunene og bruker titalls millioner kr på å saksbehandle ting som folk kan greie å avtale seg imellom. Hvorfor skal vi ha langvarige og kostbare prosesser for å overføre en eiendom på 6 dekar fra Per til Pål, mens man kan kjøpe Aker klokken elleve på formiddagen om man har bestemt seg ti på elleve?

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF): Eg har lytta med interesse til representanten Gabrielsens innlegg, og eg må innrømme at det var ikkje så veldig mange positive karakteristikkar av denne regjeringa i innlegget hans. Eg vil då minna om at trass i alt har denne regjeringa fått innført kontantstøtte, innført monalege forbetringstiltak for minstepensjonistar, ordna eit krafttak for helsesektoren, osv. osv. Og når no situasjonen krev det, har Regjeringa gjort

jobben sin med å leggja opp eit budsjett med ein klår innstrammingsprofil for å styrkja tilliten til norsk økonomi og til norsk valuta, for dermed å få renta ned til fordel både for næringsliv og for hushald. Ei av dei viktigaste utfordringane no er jo nettopp å få renta ned.

Spørsmålet mitt er: Meiner egentleg representanten Gabrielsen at det er mogleg å gjennomføra innstrammingar utan at det skal merkast i det heile? Det kunne òg vere greitt å høyra om han meiner at innstrammingsgraden på ca. 1 pst. av BNP, som Regjeringa legg opp til, er eit nivå som er passende. Eg forstår det òg slik at Gabrielsen og hans parti ikkje er noko særleg for forslaga om skatte- og avgiftsauke. Vidare gav han uttrykk for at han var negativ til det meste av nedskjeringsforslaga. Eit spørsmål er stilt før i dag, men eg synest ikkje svaret som vart gitt, var så veldig avklarande. Derfor hadde det vore greitt dersom iallfall representanten her kunne gje nokre hovudføringar for kvar Høgre eventuelt vil setje inn støytten når det gjeld eventuelle nedskjeringsstiltak.

Ansgar Gabrielsen (H): Representanten Sørfohn sa at han hadde lyttet med interesse, og at han ikke hadde hørt så mye positivt. Da må jeg tilføre at jeg hadde bare ti minutters taletid. Hadde jeg hatt ti minutter til, kunne jeg tatt den andre siden av platen. Det er ingen tvil om at denne regjeringen har mange sider ved seg som også jeg setter pris på. Det er det da ingen tvil om, ikke minst innenfor det man må kunne kalle for familiepolitikk, den verdibaserte politikken og dette med større grad av valgfrihet for foreldre osv. Det er mange ting ved denne regjeringen som utgjør noe av begrunnelsen for at vi også i år er villig til å forhandle, selv om vi opplever det som at Regjeringens innretning på budsjettet definitivt har en brodd mot Høyre.

Så var det dette med innstrammingen, hvor stor den skulle være eller ikke være, om 1 pst. av BNP er det rette. Ja, 1 pst. av BNP – 9 – 10 milliarder kr – har vi sagt er et leie som er nødvendig. Jeg tror det er viktig at vi holder på den balansen – ikke minst i forhold til at det er så mye lettere å slakke opp hvis det skulle vise seg at den har vært for stram. Derfor tror jeg også at veien å gå er at vi foretar ytterligere innstramminger, og ikke gjør det via skatteseddelen. Folk har allerede fått en tilstrekkelig stor smell ved at lånene er blitt 4–4,5 pst. dyrere enn hva som gjelder i det øvrige Europa. Da er det klart at innstrammingen er ganske formidabel allerede. Jeg tror at en innstramming på 4–5 milliarder kr til i finanspolitikken på utgiftssiden, ville kle det norske storting i dag. Det er så enkelt å komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett og foreta eventuelle oppløsninger i en viss grad på dette, ikke minst i kommunesektoren. Det er kommunevalg til neste år. All erfaring tilsier – det er bare å lese revidert nasjonalbudsjett for de siste 20–30 årene – at i valgår er det alltid større vilje til å løse opp på kommunesektoren i mai enn det er i desember, seks måneder tidligere. Det tror jeg også man skal legge seg på minne.

Når det gjelder hvor man skal skjære, henviser jeg til vårt utmerkede alternativ, som kommer snart.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Bjørn Tore Godal (A): Flere talere, med Arbeiderpartiets parlamentariske leder, Thorbjørn Jagland, i spissen, har i formiddag berørt krisen i Kosovo. En kvart million mennesker i vår egen verdensdel går en usikker vinter i møte. Fortvilelsen er tydelig å lese i de ansikter de internasjonale mediene når fram til. De uhyggelige rapportene om hva som skjer med de kosovoalbanerne som følger president Milosevics parole om å vende hjem, har nådd oss alle. De trakasseres, de lemlestes og de drepes. De skremmes tilbake til sine tynne plastduker og magre hjelpeforsyninger som ofte ikke når fram.

Sporene fra Balkan og Bosnia skremmer. To verdenskriger har sitt opphav i vårt eget Europa. Det ingen av oss trodde var mulig etter den annen verdenskrig – og etter Murens fall – ble virkelighet: massegraver med uskyldige sivile på Balkan, tre – fire timers flyreise fra Gardermoen. Med god grunn har FNs sikkerhetsråd behandlet krisen i Kosovo etter FN-paktens kapittel VII, trusler mot internasjonal fred og sikkerhet, som kan hjemle bruk av makt. Arbeiderpartiet har tatt Regjeringens syn om at det foreligger et akseptabelt mandat for mulig fysisk maktanvendelse til etterretning, men det er lett å være enig med utenriksministeren når han har uttalt at mandatgrunnlaget kunne vært klarere. Presedensvirkningene av omfattende diskusjoner i ettertid mellom stormaktene, nemlig Sikkerhetsrådets medlemmer, er i seg selv foruroligende og truende. Derfor er det påtrengende nødvendig og viktig at humanitære intervensjoner får et sikrere og omforent internasjonalt mandatgrunnlag. Jeg kjenner ytterst få av mine gamle NATO-kolleger som tar lett på den diskusjonen. Men kan vi i prinsippavklaringens navn ta sjansen på at nye titusener får lide eller dø mens vi drøfter prinsippene med russerne og kineserne? Det er det grusomme dilemmaet.

Mye tyder heldigvis på at vedtakene virker, og at vi kan få til et konstruktivt faktisk samspill mellom FN, NATO og Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa, der Norge fra nyttår vil sitte i førersetet. Nå må kreftene settes inn i humanitær overvåking av situasjonen, slik at vi berger liv før det er for seint. Jeg er sikker på at Stortinget vil gjøre sitt når Regjeringen ber om økte resurser, slik utenriksministeren allerede har varslet.

La meg her føye til at en internasjonal tilstedeværelse selvsagt ikke bare har til oppgave å sikre mot nye serbiske overgrep, den må også ha som siktemål å hindre at militante kosovoalbanere utnytter situasjonen til opptrapping av konflikten, enten det nå dreier seg om angrep på serberne i Kosovo eller mer langsiktig posisjonering for en selvstendig stat. En slik balansert strategi bør også Beograd og Moskva se seg tjent med.

Det er en helt sentral del av norsk sikkerhets- og forsvarspolitikke å delta og å være forberedt på å delta i fredsbevarende operasjoner langt borte fra eget nærområde. Midtøsten og Balkan er levende eksempler på det. Denne evnen kan vi som et av verdens rikeste land i all anstendighet ikke bygge ned. Og jeg vil legge til – og det er viktig i de budsjettuker vi nå går inn i: Vi kan heller

ikke spille med denne evnen og bruke den som et konjunkturpolitisk eller budsjettpolitisk virkemiddel avhengig av statsfinansenes stilling. Sagt på en annen måte: Vi trenger ikke mer forsvar om landet går godt, like lite som vi trenger mindre forsvar hver gang finansministeren har problemer. Det er bl.a. derfor hele Stortinget har sett seg tjent med langsiktige og forutsigbare rammebetingelser for sikkerhets- og forsvarspolitikken gjennom fireårige langtidspaner for Forsvaret, og vel å merke fireårige planer med perspektiver langt utover dette, slik også siste stortingsmelding fra forsvarsministeren hadde.

Trontalen inneholder én setning om Forsvaret, som dessverre ikke står til troende sammenholdt med det statsbudsjettet som nå er lagt fram. I forhold til den langtidspan for Forsvaret som Stortinget behandlet så seint som i juni, mangler det over 1 milliard kr. Fredsbevarende operasjoner skal finansieres innenfor rammene i 1. halvår til fortregning for andre presserende oppgaver i et allerede meget trangt opplegg. Så skjæres det i tillegg ytterligere 600 mill. kr. Det skjæres ikke bare inn til beinet, men inn i beinet når den forsvarspolitiske bærebjelke, allmenn verneplikt gjennom førstegangstjenesten, nå foreslås svekket og uthulet, i det vesentligste gjennom et utsatt inntak av rekrutter fra sommeren til ut i oktober, mens offiserene i mellomtiden skal gå og tvinne tommelotter og vente på dem som kommer. Den indre kystvakt og bruksvakt holdt svekkes sterkt. Fartøy skal legges til kai og fly settes på bakken i et finanspolitisk krafttak for å få renta ned eller for å få plass til kontantstøtten eller hva det nå måtte være. Dette er med all respekt elendig ressursbruk og et forsvarspolitisk misfoster.

Det sier seg selv at vi alle har et betydelig ansvar for å rette dette opp når finansministeren og forsvarsministeren først har sluppet ånden ut av flasken og gjort dette sentrale temaet til en budsjettpolitisk kasteball i større grad enn noen gang før. Det bør mane til forsvarspolitisk ettertanke at bare SV av de partiene som er representert på Stortinget, synes å være fornøyd. Det er bare det at et svekket forsvar hjemme også vil redusere våre muligheter til å stille opp ute, slik Norge er kjent for å gjøre når det virkelig trengs, og som SV så forbilledlig er opptatt av. Arbeiderpartiet er innstilt på å gjøre det vi kan for å rette opp dette, men jeg tar det for gitt at Høyre og Framskrittspartiet, Regjeringens parlamentariske grunnlag, føler et sterkt ansvar for å gi de nødvendige korrektiver i de budsjettsamtaler Regjeringen nå må komme i gang med for å berge sitt budsjett.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Hans J. Røsjarde (Frp): Innlegget fra representanten Bjørn Tore Godal var sterkt og positivt. Det minnet på mange måter om innlegg som har vært holdt av Framskrittspartiet under andre budsjettsesjoner. Det var sterkt og klart i formen og meget målrettet. Her er det mye optimisme sett fra mitt ståsted.

Jeg har lyst til å gå et lite steg bakover i en del framskrittspartisor. Når vi tidligere har gitt uttrykk for tanken om at den situasjonen kan oppstå at FN blir lammet

som en følge av at noen ønsker å nedlegge veto, og at NATO må være beredt til selv å ta initiativ om det blir behov for aksjoner, da har vi fått på pelsen ganske skikkelig. Nå er vi faktisk oppe i en slik situasjon. Jeg regner med at representanten Bjørn Tore Godal nå vil bekrefte at den type redskap er nødvendig. Jeg er veldig glad for at Arbeiderpartiets forsvarspolitiske talsmann nå understreker hvor viktig langsiktighet og planutvikling er for Forsvaret.

Fra Fremskrittspartiets side vil vi sørge for at vi bringer balanse inn i de kraftige reduksjoner som Regjeringen har foreslått når det gjelder Forsvaret. Og da har jeg et spørsmål som jeg gjerne vil stille representanten Godal: Vil Arbeiderpartiet sørge for til punkt og prikke å følge opp de intensjoner som ble nedfelt gjennom behandlingen i Stortinget 18. juni, med andre ord i hvert fall nullstilling av budsjettene, reell null, om et slikt tall er mulig, og vil man også gå klart inn for å finansiere utenlandsoperasjoner utenfor forsvarsbudsjettet, slik det ble gitt uttrykk for 18. juni? Hvis det kan bekreftes, er vi kommet et langt stykke på vei, og så skal vi da i fellesskap hjelpe dem som trenger hjelp for å kunne ta vare på Forsvaret fremover.

Bjørn Tore Godal (A): Jeg takker for komplimentene og tilliten fra representanten Røsjorde, som for øvrig Regjeringen nylig har vist sin tillit, og sånn sett burde det jo ligge godt til rette. Men det var kanskje i en annen sammenheng det siste skjedde.

La meg også si at det framkommer av mitt innlegg i sin helhet hva som er vår ambisjon for høstens budsjettbehandling. Men representanten vet også like godt som jeg at det er ikke slik at det er forsvarskomiteen alene som salderer budsjettet. Det skjer iallfall ikke i vårt parti, og jeg tviler på at det skjer i noe annet parti. Det betyr selvsagt at vi må gå inn i dette med det alvor som kreves av oss. Og vi vil, som jeg har sagt, gjøre alt det vi kan for å rette opp det som nå foreligger, med alle de betydelige skadevirkninger jeg har vært inne på.

Men det som er problemet for alle partier – kanskje med et unntak eller to i denne salen – er jo at når en først, som jeg sa i innlegget, slipper ånden ut av flasken og gjør dette til en prioriteringskamp om forsvar eller kontantstøtte eller syke og svake, så blir det en del av et budsjettpolitisk løp som blir et annet enn om denne ånden ikke slippes ut av flasken. Det er problemet i denne sal og når finanskomiteen skal inn i sine drøftinger. Det må vi ta med oss hele veien.

Her tror jeg vi alle har et ansvar for å forklare det som var mitt hovedresonnement i innlegget – vi må forklare befolkningen at vi trenger ikke mer forsvar om det går godt i landet, men vi trenger altså heller ikke mye mindre hvis det fra år til annet skulle være behov for et budsjettpolitisk kjempeløft i en eller annen sammenheng, enten det er kontantstøtte eller noe annet. Det er denne langsiktigheten vi må tilstrebe og må komme tilbake til, slik at vi ikke innleder langtidsplanperioden med et budsjettpolitisk unntaksår for Forsvaret, som forsvarsministeren så pent har sagt det.

Odd Holten (KrF): Trontalen som nå er til behandling, inneholder svært mange temaområder hvor Regjeringen klart har gitt til kjenne at det er helse, omsorg, distriktspolitikk og familie en ønsker å prioritere. Kritikken av Regjeringens budsjettforslag har så langt vært massiv uten alternative forslag, verken på formiddagens møte eller nå på kveldsmøtet. Etter å ha sittet i salen og hørt på de fleste innlegg, synes jeg heller ikke Arbeiderpartiet har vært særlig svak i sin kritikk.

Kosovo-krisen ryster oss alle. Grusomhetene som vi her er vitne til, må selvfølgelig stanses med alle midler. Det er i denne saken svært gledelig etter vår mening at det er bred enighet i et samlet storting om de forslag som det er tatt stilling til fra Regjeringens side.

Det er også bred enighet om at Forsvaret skal være tilpasset de utfordringer Forsvaret til enhver tid står overfor. Denne grunnholdningen ligger fast fra Regjeringen til tross for at det nå har vært behov for å legge fram en redusert ramme for forsvarsbudsjettet. Mener imidlertid representanten Bjørn Tore Godal at forsvarsbudsjettet til enhver tid skal være totalt skjermet for innstramninger, at det skal være umulig å plukke på kostnader der, når vi nå ser at det er behov for en betydelig innstramning på svært mange andre sentrale områder?

Bjørn Tore Godal (A): Dette spørsmålet viser at representanten ikke har forstått det som er mitt hovedresonnement, nemlig at Forsvaret ikke kan likestilles med alle andre gode formål selv i en vanskelig budsjettssituasjon. Når landet går godt, skal vi bevilge mer penger både til eldre og syke og til barna. Vi skal ikke nødvendigvis bevilge mer penger til Forsvaret. Det må basere seg på en langsiktig analyse, som er avhengig av en langsiktig gjennomtenkning av våre sikkerhetspolitiske rammebetingelser. Disse rammebetingelsene knytter seg ikke til våre finanspolitiske og budsjettpolitiske konjunkturer til enhver tid. Og det må da også virke omvendt. En kan ikke ta et forsvarspolitisk krafttak i negativ retning gjennom kutt på 1 milliard kr – et kutt uten sidestykke i moderne historie – i forhold til langtidsplanens forutsetninger fordi finansministeren har et problem.

Så er det selvfølgelig riktig at også vi i regjering har måttet foreta justeringer i Forsvaret, men ikke i en slik størrelsesorden. Det eneste jeg kommer på i farten, er et kutt av en helt annen karakter. Regjering og storting inndrog 600 millioner kr av allerede avsatte midler fordi prosjektene ikke var klare til gjennomføring. Her er det kutt i drift. Her er det stillstand i forhold til bruk av eksisterende ressurser, og det er det som gjør situasjonen så alvorlig og som har fått forsvarssjefen til å reagere, og som jeg håper også får Stortinget til å reagere når vi i budsjettbehandling kommer fram til sannhetens øyeblikk.

Ingvald Godal (H): Eg må seia at eg nesten aldri har høyrt eit innlegg frå min namnebroder som til dei gradar er samanfallande med mitt eige syn. Eg var einig i absolutt alt han sa.

Det er veldig viktig, slik han strekar under, at me må justere Forsvaret i samsvar med dei tryggleikspolitiske

konjunkturane, ikkje dei økonomiske. Og når me no for tre månader sidan i dette stortinget vedtok ein langtidsplan for Forsvaret på grunnlag av ei vurdering av den tryggleikspolitiske situasjonen i dag, er det heilt håplaut når Regjeringa skal kaste den ut av glaset tre og ein halv månad etterpå. Det blir heilt håplaut for dei som jobbar i Forsvaret. Det er mange sider ved dette, men eg har lyst til å understreke at for dei som jobbar i Forsvaret, blir det heile meiningslaust, og kva gjer dei då? Jo, då hoppar dei i aksellererande takt over i det private næringslivet. Og det ser eg på som kanskje den største faren med det som har skjedd. No er det greitt dersom namnebroder får gjennomslag i si gruppe, slik eg håpar at han får, for då er det fleirtal i Stortinget for at Stortinget skal stå på det som vart vedteke i juni. Eg vil berre ynskje til lukke med at me då kan vise for folket at det har eit storting som står på egne vedtak.

Når det gjeld Kosovo, som han òg var inne på, vil eg seia at for meg har det vore ein tankekross at slaktaren frå Tsjetsjenia skulle halde handa si over slaktaren i Kosovo, slik at han berre kunne drive på. Eg var i Tsjetsjenia like etter krigen, så eg veit kva eg snakkar om. Og det er no heilt nødvendig at me får internasjonale reglar som kan hindre slikt. Så vil eg òg få seia at han skal ha full støtte frå oss i det arbeidet.

Når det gjeld den humanitære innsatsen og det personellet som skal inn der i OSSEs regi, vil eg åtvare mot ein ting, og det er at ein på nytt plasserer menneske i ein gisselsituasjon, slik FN gjorde i Bosnia. Det må me unngå.

Presidenten: Bjørn Tore Godal – hvis han ønsker å svare på denne replikken?

Bjørn Tore Godal (A): Det foreligger jo her ikke engang en åpenbar misforståelse, men siden presidenten inviterte meg fram, må jeg bruke anledningen.

Jeg er selvsagt enig i det siste. Vi må nå sørge for at vi gjennom det mandat som Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa forhåpentligvis får, kan framskaffe de nødvendige sikre forhold for hjelpearbeidere. Det er en sisyfosinnsats som skal til, og jeg ser med spent forventning fram til det opplegg som OSSE vil presentere for oss, og gjennom Regjeringen også for Stortinget. Her er det sannsynligvis nødvendig også i denne sal å gå nøye igjennom forutsetningene for den store aksjonen som også Norge skal bidra til, og hvor vi nettopp er så godt representert gjennom aktive og godt skodde hjelpeorganisasjoner, som her vil ha sin åpenbare rolle i et vanskelig område.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg har med interesse lyttet til debatten i dag, særlig til det som de parlamentariske ledere har valgt å fokusere på, fordi det mer enn noe annet forteller hva partiene ser som de viktigste utfordringene.

Jeg konstaterer med en viss undring at ingen av talerne fra opposisjonen har nevnt med ett ord den sterke sen-

traliseringa vi har hatt i Norge de siste åra, og dette til tross for de store problemer vi ser i begge ender av flyttestrømmen. I Oslo-området ser vi økende press på boligmarked, infrastruktur og boligpriser og belastning på miljøet, og i fraflyttingskommunene ser vi uttynning og forgubbing.

Jeg vil minne om at den raske økonomiske veksten vi har hatt i Norge i de seinere åra, i stor grad har funnet sted i sentrale strøk og ført til stor netto utflytting fra distriktene. Mer enn halvparten av kommunene har hatt nedgang i folketallet de siste par åra, og befolkningsstrukturen er slik at om ti år kan hele 260 kommuner få nedgang i folketallet sjøl om de ikke har netto utflytting.

Regjeringa har tatt fatt i den utfordringen, og vi har satt distriktspolitikken på den politiske dagsordenen. Vi har startet en langsiktig distriktspolitisk snuoperasjon, og vi inviterer Stortinget til å være med på å forsterke innsatsen. Dette innebærer at vi foreslår en løsning på totalt 620 mill. kr til regional- og distriktspolitiske formål neste år. Operasjonsrammen øker med over 25 pst. fra 1998 til 1999, og dette viser at Regjeringa har funnet plass til et distriktspolitisk løft innenfor et meget stramt opplegg for statsbudsjettet for neste år. Den sterke satsinga på distrikts- og regionalpolitikken er en konkret oppfølging av Regjeringas tiltredelseserklæring og den distrikts- og regionalpolitiske redegjørelsen som jeg gav i Stortinget i april i år.

Når Regjeringa sier at den vil satse på distriktene, gjør den det. Alle de tiltak vi vil sette i verk for å nå de ambisiøse målsettinger vi har satt oss, tar utgangspunkt i at stadig flere får høyere utdanning og stiller andre krav til arbeidsinnhold, utdanning, kulturelle og sosiale tilbud enn tidligere generasjoner. Det er derfor nødvendig å bruke et bredt sett av virkemidler når vi ønsker å legge til rette for at flere skal velge å bosette seg i distriktene. Et viktig virkemiddel i Regjeringas distriktspolitikk er SND. I tillegg til en økning over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett skal distriktsbedriftene, små og mellomstore bedrifter og kvinner, prioriteres innenfor de landsdekkende virkemidlene fra Nærings- og handelsdepartementet som SND forvalter. Totalt er SNDs distriktsprofil betydelig styrket. Distriktsutviklingstilskuddet skal brukes aktivt for å bidra til at distriktene får en økt andel av veksten i kompetansebaserte og tjenesteytende næringer og bransjer. Kompetansebaserte arbeidsplasser, særlig for kvinner og ungdom, er i dag mangelvare i distriktene generelt, og satsingen på næringshager er en viktig del av en strategi for å snu denne utviklingen.

Kommunal- og regionaldepartementet har fått rollen som samordningsdepartement på det distriktspolitiske området, og det er den samlede politikken som avgjør vilkårene for befolkningen i de forskjellige deler av landet. Departementet skal sikre at distriktsmessige hensyn blir ivaretatt når endringer av betydning for distriktene foreslås. Departementet forsterker nå også innsatsen for å koordinere samordningsansvaret regionalt mellom forvaltningsnivåer og sektorer.

Oppmerksomheten omkring distriktene har så langt i stor grad dreid seg om de negative sidene ved utviklin-

(Statsråd Queseth Haarstad)

gen. Utfordringene er reelle nok, men det er på tide å skape et mer nyansert bilde av distriktene. Vi må altså få fram også de positive sidene. Vi vet at livsstandarden i distriktene er høy – ofte høyere enn i byene – og Regjeringa mener det er viktig å skape en bevisst holdning til distriktenes kvaliteter gjennom å synliggjøre de positive sidene og de gode mulighetene i distriktene som bosted. Målgruppa her er ungdom. Spesielt viktig er det å profilere distriktene positivt overfor unge kvinner, slik at flere unge kvinner ser at distriktene er et attraktivt og godt sted å bo og arbeide.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Eriksen (A): Denne regjeringen og Senterpartiet i særdeleshet har distrikts- og regionalpolitikk som sin fremste fanesak. Lovnadene og givergleden satt løst under valgkampen og også i tiden etterpå. Hverdagen har etter hvert innhentet noen hver. Behovet for innstramning i økonomien er de fleste enige om.

Regjeringens distriktpolitiske satsing hva penger angår, har mange positive elementer. Problemet er imidlertid knyttet til innretning og usikkerhet om hvordan ressursene utnyttes med sikte på arbeid og bosetting i distriktene. Langt de fleste forslagene er knyttet til begreper som samordning, prosjekter og tiltak og er derfor ofte lite egnet til langsiktighet og planlegging for framtiden innenfor kommunene.

Det samme gjør seg også gjeldende innenfor kommunesektorens økonomi. De mange forventningene som regjeringens partiene har skapt gjennom det vi kaller overbud og løfter om mer av alt, har skapt frustrasjon og håpløshet i Kommune-Norge i dag. Ordføreren i statsrådets egen hjemkommune er bare ett eksempel på dette. Kommunenes Sentralforbund har stipulert underdekningen på kommunesektoren til i størrelsesordenen 5 milliarder kr og mener at dette betyr at grunnleggende velferdstjenester må avvikles. Spørsmålet er: Hvordan har statsråden tenkt å møte disse åpenbare utfordringene som Kommune-Norge står overfor, og som er et resultat av de forventningene som i hovedsak er skapt av regjeringens partiene? Og et siste spørsmål: Representanten Gjedrem sa i en tidligere replikk at årsaken til at gjennomføringen av eldreformen er utsatt i tid, er et ønske fra Kommune-Norge. Kan statsråden være så snill å bekrefte eller avkrefte dette?

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Representantens innvendinger mot den distriktpolitiske satsinga som Regjeringa legger opp til, hadde jeg faktisk litt vanskelig for å forstå – også på bakgrunn av den debatten vi hadde etter den distriktpolitiske redegjørelsen, da jeg forstod at Arbeiderpartiet var enig i at dette var nødvendig og også enig i de konkrete tiltaka vi foreslår. Men det kan vi komme tilbake til i en seinere debatt.

Så til kommunesektoren og KS, som sier at det mangler 5 milliarder kr neste år. Det er en del usikkerhet knyttet til en del av beregningene fra KS. Men de slår sammen de merutgiftene de har i år, pluss de merutgifte-

ne de vil få neste år, og så kommer de opp til ca. 4,5 milliarder kr. Det har de moderert det til nå. Men jeg vil minne om at da vi la fram kommuneøkonomiproposisjonen, varslet vi en økning på 2-2,5 milliarder kr for neste år. Det blir 2,6 milliarder kr i forslaget.

Det har aldri vært tradisjon for at staten har gått inn og kompensert for lønnsoppgjør, for økte pensjonskostnader eller for økt rente, like lite som staten har trukket tilbake noe når renta har gått ned, slik at KS har heller ikke forventet at vi skulle gå inn og kompensere for noen av disse kostnadene. Men det er riktig at det er et stramt opplegg på kommunesektoren neste år, at mange kommuner kommer til å slite, og at mange roper og protesterer. Men vi får faktisk også en del positive tilbakemeldinger. Seinest i dag så jeg i Bergens Tidende at fylkesordføreren i Sogn og Fjordane var meget fornøyd og gav ros til Regjeringa. Husker jeg ikke feil, er fylkesordføreren i Sogn og Fjordane fra Arbeiderpartiet.

Så til eldresatsinga: Jeg beklager, men jeg må komme tilbake til den seinere.

Erna Solberg (H): Da kommunal- og regionalministeren la frem sin distriktpolitiske redegjørelse den 30. april, var en av Høyres hovedkonklusjoner at vi faktisk syntes at noen av elementene i det som ble lagt frem, var på den bedre siden enn hva vi hadde forventet fra en senterpartistatsråd, nemlig det faktum at man fokuserte på at Distrikts-Norge ikke kunne leve av offentlig sektor, men måtte leve av et konkurranseutsatt og aktivt næringsliv. Derfor synes vi egentlig at det er trist å se hva oppfølgingen har blitt, for oppfølgingen er ikke å legge vekt på det aktive og levende Distrikts-Norge, men det er blitt symbolpolitikk for Senterpartiet. Det man har valgt, er å plusse på allerede eksisterende tiltak med subsidier, overføringer og spesialprogram. Men samtidig finansierer man det gjennom reduksjoner på livsviktig infrastruktur, satsing i distriktene, og man finansierer det ved en generell økning på kapitalbeskatning, som først og fremst kommer til å ramme kapitaloppbyggingen ute i distriktene. Det som etter vår mening burde være den viktigste satsingen når det gjelder distriktpolitikken, er at vi fra statens side tar hånd om de viktigste fundamentale spørsmålene som staten burde ha noe med, nemlig infrastrukturen. Det er en statlig oppgave å sørge for at den fungerer – drive med veibygging og andre former for samferdsel. Uansett hvor mye vi tror vi kommer inn i informasjonsteknologiens tidsalder, er strukturen i Norge slik at hoveddelen av det næringslivet vi har i Distrikts-Norge, er et vareproduserende næringsliv. Det er det og kommer til å bli det, basert på den unike tilgangen på råvarer. Den laksen vi kjøper, uansett på hvilken måte vi kjøper den, må fraktes fra stedet. Den kan ikke sendes over Internett. Og da trenger vi en annen profil på distriktssatsingen enn den Senterpartiet har lagt opp til.

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: Jeg er litt overrasket over de innvendingene Erna Solberg kom med. Det vi legger opp til, er en satsing på små og mellomstore bedrifter og kvinnesatsing, fordi vi må få flere

kvinner til å etablere seg og skaffe seg sin egen arbeidsplass. Vi satser målbevisst på et opplegg som vil stimulere ungdom med høyere utdanning til å etablere seg. Distriktenes problem er at de som har høyere utdanning, stort sett er tilsatt i offentlig sektor. Det vil nok også i framtida kunne bli økte arbeidsplasser i offentlig sektor, men vi er samtidig nødt til å stimulere til etablering i privat sektor. Det er den nyskapingen vi nå satser bevisst på.

Når det gjelder innvendningene mot det som går på infrastruktur, manglende nye veiprojekter, må jeg få lov å minne om at det budsjettet som foreligger fra Samferdselsdepartementet, har en klar distriktsprofil. Der er det vedlikehold, rassikring og utbedring av flaskehals prioritert, så hvis man også ser på den delen av budsjettet, er det en klar distriktsprofil i det budsjettet som er lagt fram nå, faktisk mye klarere enn det som har vært vanlig tidligere.

Torbjørn Andersen (Frp): Ikke uventet kom statsråden hovedsakelig inn på distriktspolitikk i sitt innlegg, men jeg vil få lov å komme inn på kommunal forvaltning.

Norske kommuner er ifølge KS i dag styrt av rundt 5 000 lovbestemmelser, forskrifter og regler som alle på sin måte regulerer den kommunale drift og forvaltning. På tross av at det tidligere har vært bebudet en sanering av dette enorme antall lovbestemmelser og regelverk, er antallet økt dramatisk de senere årene. Dagens lov- og forskriftsjungel skaper et omfattende og til dels overflødig byråkrati i kommunene, og det er en detaljstyring av den kommunale virksomhet nærmest uten sidestykke. Omstilling, modernisering, forandring og fornyelse er sentrale stikkord når vi tenker på kommunenes fremtidige utvikling. Partiene har her selvsagt noe ulike ståsteder for hva disse stikkordene vil bety i praksis, men kommunene vil uansett måtte drive aktiv omstilling i takt med den utviklingen en ser i samfunnet ellers, og da er et mest mulig fleksibelt lov- og regelverk uten for mange hinder for omstilling viktig.

Mitt direkte spørsmål til kommunalministeren er derfor om ikke hun også mener at det nå er viktig med en omfattende gjennomgang og opprydding i den enorme lov- og forskriftsjungel som kommunene er belemt med, slik at kommunene kan få en mer oversiktlig situasjon, som kanskje igjen kan gi rom for økt kommunalt selvstyre og økt lokal handlefrihet. Vil statsråden være en pådriver i en slik gjennomgang av den enorme lovjungel og det store regelverk som styrer kommunesektoren i dag?

Statsråd Ragnhild Queseth Haarstad: En del av de synspunktene og sakene som representanten nå nevnte, var av de ting jeg også tok opp da jeg holdt redegjørelsen om lokaldemokrati tidligere i år. I Regjeringa vedtok vi allerede i april regler for hvordan en skulle forenkle forskrifter i de forskjellige fagdepartementene, og det gikk altså ut til fagdepartementene allerede i vår. Vi ser at detaljreguleringen av kommunesektoren har gått for langt –

det har jeg hele tiden ment – og vi setter nå i gang et arbeid for å gå gjennom nåværende forskrifter og se på hva vi kan forenkle.

Når det gjelder lovverket, er det en noe mer omstendelig prosess å få gjort noe med dette, men også der er vi nok nødt til å være villig til å se nærmere på om det er mulig å få til en forenkling. Det er imidlertid en avveining mellom lokalt sjølstyre og ønsket om å sikre et likeverdig tilbud, så på en del områder vil lovverket være nødvendig. Vi har også særlover bl.a. på skole- og helsesektoren, og på de områdene tror jeg fortsatt vi må akseptere at det må være særlover som sikrer et noenlunde likeverdig tilbud, uansett hvor folk bor. Men jeg er opptatt av at vi skal få redusert detaljstyringen, fordi jeg tror det er nødvendig. Fordi Kommune-Norge er så ulikt og så mangfoldig, er det nødvendig å ha et opplegg som gjør at kommunene ut fra lokale forhold i større grad sjøl kan bestemme hvordan de skal ordne seg. Og kommuneloven som sådan gir faktisk stor mulighet til det. Så får vi se når vi i tur og orden må komme til Stortinget – for det må vi når det er lovendringer – om det er mulig å få det til, for jeg vet at også i Stortinget er det sterk uenighet om hvor langt vi skal gå når det gjelder forenkling.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Odd Eriksen (A): For Arbeiderpartiet er den viktigste utfordringen å sørge for at folk har et arbeid å gå til, ikke bare fordi det å ha et arbeid i seg selv er av stor verdi, men et folk i arbeid bidrar til et økonomisk fundament som støtter opp under fellesskapsløsninger, og det bidrar til å sikre og bygge ut velferdstjenestene i landet vårt. Det er ut fra slike betraktninger at behovet for å holde orden i økonomien er så viktig. Det å holde orden i økonomien er derfor bare et middel til å virkeliggjøre de verdiene Arbeiderpartiet står for, nemlig å gi folk mulighet til arbeid, å sikre våre eldre en trygg og god alderdom eller det å gi foreldre som ønsker et barnehagetilbud, sikkerhet for at de får barnehageplass for sine barn.

Kommunene og fylkeskommunene har i stor grad ansvaret for å virkeliggjøre velferdstjenestene overfor befolkningen. Når mange ordførere og andre lokalpolitikere nå står fram i frustrasjon og håpløshet over den stramme og vanskelige økonomiske situasjonen for kommunene, har dette direkte sammenheng med de løfter og signaler – en kan gjerne si giverglede – regjeringspartiene kom med, både mens de var i opposisjon og også etter at de kom i regjeringsposisjon.

Regjeringen har gjennom manglende forståelse for og evne til styring av den økonomiske politikken bidratt til å sette flere av våre felles verdier i fare. For mange unge barnefamilier har renteøkningen spist opp både lønnsoppgjøret og kontantstøtten og er i ferd med å gjøre mange til gjeldsslaver. Akkurat nå sitter mange småbarnsfamilier og fortviler, og håpløsheten over de økte kostnadene truer familien. Dette er familier som bygde hus og hjem basert på helt andre forutsetninger enn dagens virkelighet. De bygde på løftene fra regjeringspartiene og

Hagen om at alle skulle få det bedre, at det eneste vi hadde nok av her i landet, var penger.

De siste månedene har arbeidsledigheten steget, og mye tyder på at vi går mot en økende ledighet. De økte kostnadene kommunene er påført etter at Stortinget vedtok de økonomiske rammene for kommunesektoren i vår, kan bety et redusert tjenestetilbud til befolkningen. Dette er verdier som Arbeiderpartiet og regjeringspartiene tidligere har stått felles vakt omkring, men som Regjeringen nå er i ferd med å undergrave. Kontantstøtten alene er ikke årsaken til de utfordringer vi står overfor, men konsekvensene ved ordningen bidrar til å forsterke utfordringene på en rekke områder, ikke minst i forhold til arbeidsmarkedet. For Arbeiderpartiet gjelder fortsatt lovnaden om å sette eldre og helse først. Lokalpolitikere over hele landet har gjort et grundig planarbeid for å kunne gi de eldre en verdig alderdom. For oss er det viktig at denne reformen gjennomføres på en slik måte at kommunene og de eldre ikke blir lurt.

Situasjonen på arbeidsmarkedet er urovekkende. Økte renter og høye kostnader for øvrig truer særlig bedriftene i Distrikts-Norge. Statsministerens og enkelte statsråders heiarop før og under lønnsoppgjøret har bidratt til å svekke bedriftenes konkurransevne. Regjeringens manglende kommunikasjon med partene i arbeidslivet er derfor en trussel mot vårt velferdssamfunn. Når Regjeringen i trontalen inviterer til dugnad for å løse våre felles utfordringer, hadde det sikkert vært lurt å snakke med partene i arbeidslivet først. Det går ikke an først å diktere hvordan resultatet skal bli, for så å invitere til samarbeid. Da er det langt mer redelig å si som tidligere statsminister Willoch, at man ikke ønsker det inntektspolitiske samarbeidet.

Regjeringen er nå i ferd med å skusle bort de gode resultatene og mulighetene som lå i det inntektspolitiske samarbeidet med partene i arbeidslivet. Framtidens velferdssamfunn er mer enn noen sinne avhengig av at folket er i arbeid, og at den kunnskap og kompetanse som næringslivet etterspør, er tilgjengelig. Derfor må innsatsen overfor de arbeidsledige med sikte på å skolere dem tilbake i arbeid ikke reduseres.

Senterpartiets parlamentariske leder kom tidligere i dag i skade for å si at Arbeiderpartiet har gått inn for å fjerne en fridag. Dette er galt. Arbeiderpartiet har i Stortinget aldri gått inn for å ta fra arbeidsfolk en fridag. Senterpartiet og Arbeiderpartiet har så langt vært enige. Så gjenstår det å se hvor lenge denne enigheten varer mellom de to partiene i Stortinget.

Det er med andre ord ikke det Regjeringen gjør, som er problemet, men heller det den ikke gjør. De aller fleste erkjenner behovet for innstramming i økonomien. Men for Arbeiderpartiet er det viktig å foreta innstramningen på en slik måte at den ikke truer verdiskapingen som skal finansiere dagens og morgendagens velferdstjenester. Det er ikke mulig å bevilge seg vekk fra de utfordringer vi står overfor. Derfor må vi unngå å løfte inn ytterligere utgifter som forsterker problemene.

Per Sandberg (Frp): Nå har det vel stort sett blåst nordavind fra alle kanter mot Regjeringen i hele dag, men jeg kan heller ikke dy meg for å gi uttrykk for en del skuffelse, skuffelse over den erfaringen jeg har hatt med regjeringspartiene det siste året. For med moralbegrepet høyt hevet gikk disse partiene, med Kristelig Folkeparti i spissen, inn i regjeringslokalene. I ettertid ser en hvor spekulative de samme partiene er når det gjelder å sno seg vekk og direkte bryte avtaler med andre partier, ja til og med føre folk bak lyset. Jeg hadde med hånden på hjertet forventet større redelighet, ikke minst fra Kristelig Folkeparti. Ikke bare bryter de med sine egne prinsipper vedrørende likhet og rettferdighet når det gjelder kontantstøtten, men de direkte unngår sannheten når de sier at de vil fjerne småbarnstillegget. Det står i proposisjonen:

«Avviklingen av småbarnstillegget for de familier som mottar kontantstøtte er beregnet til å gi en innsparring på 660 mill. kr.»

Dette er inkludert fjerning av ekstra småbarnstillegg for enslige forsørgere. Så står det videre:

«Rent praktisk vil utbetaling av det ordinære småbarnstillegget fortsette som før.»

Man bruker altså bare kontantstøtten som en overslagsbevilgning til å dekke opp det såkalte kuttet i småbarnstillegget. Her er det grunn til å spørre hvorvidt denne avtalen fortsatt står fast. Er det noen grunn til at Fremskrittspartiet og Høyre skal stå fast på avtalen og føle seg forpliktet av den?

Resten av tiden vil jeg bruke på et område som trontalen ikke berører. Riktignok finnes det ni ord om barn og unges oppvekstkår i trontalen, men det jeg virkelig savner er noen ord om et løft og en prioritering for barn som direkte blir frarøvet den ene forelderen gjennom sabotasje av samværsrett og omsorg. I 90 pst. av disse tilfellene er det faren barna blir frarøvet. De mest dystre tallene sier at dette omfatter 25 000 fedre og 60 000 barn. Familienministeren og Regjeringen kan ikke lenger skyve disse forbrytelsene mot barn og foreldre foran seg. Jeg har den siste tiden fått innsyn i de mest groteske eksempler på urett overfor barn og foreldre begått av såkalt ekspertise, sakkyndige og det norske rettsvesenet, og jeg kan formelig ane et opprør av dimensjoner fra disse grupperingene.

Jeg er klar over at den andre rapporten fra Regjeringen om oppfølging av FNs barnekonvensjon ble sendt FN-delegasjonen i Genève 30. juni i år. Jeg er også klar over at det er nedsatt et utvalg for å se på opprettelsen av en særdomstol innenfor familierett. Jeg vet også at denne regjeringen i likhet med den forrige regjeringen vurderer ny bidragsordning. Det er bare det at vi vet allerede nå at dette på langt nær er nok. Vi vet at vi må revidere barne-loven. Vi vet også at vi må revidere bidragsloven. Sakkyndige i barnefordelingssaker må kvalitetssikres på en helt annen måte. I dag er det klart bevist at de ikke har kompetanse til å gi uttalelser i barnefordelingssaker. Vi har til dels ekspertise i naboland, og så langt borte som i Amerika, men i Norge stilles det altså ingen krav til kvalifikasjoner overfor såkalte sakkyndige i barneforde-

lings saker. De berørte barna og foreldrene tåler ikke flere utsettelse, de krever nå rett og slett at Barnekonvensjonen blir fulgt opp, ikke minst fra en regjering der Kristelig Folkeparti dominerer.

Jeg kan love at Fremskrittspartiet i hvert fall skal gjøre sitt for å fremskynde prosessen ved allerede i inneværende år å fremme forslag på dette aktuelle området i håp om at Regjeringen setter i gang prosessen på et tidligere stadium.

B j a r n e H å k o n H a n s s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Modulf Aukan (KrF): Sjølv om stilen i trontalen er halden i relativt runde vendingar, er intensjonane i Voksenåsen-erklæringa lette å kjenna igjen. Den distriktspolitiske innsatsen vil ha stor merksemd i tida som kjem. Energipolitikken står svært sentralt i denne samanhengen. Ynsket om at utviklinga av alternative energikjelder skal få større trykk, er sterkt. Budsjettforslaget speglar dette av både ved høgare reell økonomisk satsing og ved at prisen på elkraft aukar med 2,5 øre pr. kWt. Eg trur dette er eit nødvendig grep for at satsinga på dei ymse tilleggga til vasskraft, slik som vind, bio og varmepumper, skal framstå som interessant for dei som no syslar med planar om slik satsing.

Handlingsplanen for satsing på små bedrifter som vart framlagd samstundes med budsjettet, er ei sterk viljeerklæring om å rydda opp i ein del av dei hindringane nokre av oss har følt på kroppen ved å starta små foretak. Her har næringsministeren teke fatt på eit viktig arbeid.

Norsk fiskerinæring er inne i ei tid med store utfordringar. Næringskomiteen er no midt oppe i eit arbeid med St.meld. nr. 51 for 1997-98, ei strategimelding om norsk fiskerinæring og Ot.prp. nr. 67 for 1997-98 om deltakarlova. I denne samanhengen besøker komiteen seks fylke denne hausten.

Både tradisjonelt fiske og oppdrettsnæringa står for ein stadig større del av verdiskapinga i Noreg. Dette gjer at arbeidet for marknadstilgang på fleire kontinent må halda fram. Frå næringa si side vert det hevda at ein no bør sjå på nye moglegheiter for avsetning av delar av overskot på fond for klassing og utbygging av flåten. Dette bør vi sjå på.

Landbruket i Noreg har hatt tøffe rammevilkår dei seinaste åra. Kravet om låg produktpris samstundes som kravet til kvalitet har auka sterkt, har ført til at mange har gjeve opp drifta, særleg innan husdyrproduksjonen. Det faktum at over 1 100 produsentar har selt mjølkeknoten sin det siste året, er eit faresignal til styresmaktene.

I tråd med Regjeringa sitt opplegg gjorde fleirtalet i Stortinget i fjor vedtak som førte til ei svak betring av dei økonomiske forholda. Eit av dei elementa som kom ut av den framforhandla jordbruksavtalen sist vår, var at den særnorske investeringsavgifta skulle bort. Det blir interessant å sjå om fleirtalet framleis ser denne moglegheita til å redusera kostnadene ved utbygging og andre investeringar i det norske landbruket.

Dette med ein nasjonal matproduksjon har med ideologi å gjera. Med så opne grenser og open handel som vi har i dag, er det lett å gløyma at matvaretryggleik slett ikkje er ein sjølvsgad ting.

Næringskomiteen var på reise i Russland for ei tid tilbake. Politisk vanstyre har etter kvart ført til at dette vel-dige jordbrukslandet ikkje klarer å fø sine egne med jordbruksprodukt. Eller kva skal vi seia om krisa i landbruket i Midt-Vesten i USA? I eit TV-program nyleg var det intervju med farmarar som fortalde at dei knapt fekk nok igjen ved hausten i år til å dekkja kostnadene til såkorn og gjødsel. Kan vi tenkja oss eit år med kraftig tørke over den vestlege verda, slik at det dermed vert mangel på matkorn? Lenger er det ikkje unna.

Eg har sitert Olof Palme ved enkelte høve. Om dette med trygg matforsyning sa han ein gong: Det landet som gjev frå seg kontrollen over matproduksjonen, vil snart gje frå seg kontrollen over landet. Dette er ei sanning som eg veit at Regjeringa tek innover seg, og dei vil prøva å leggja forholda slik til rette at unge menneske igjen vil satsa på eit liv på norske gardsbruk. Den erkjenninga synest eg ikkje fullt ut har vorte oppfatta av dei norske media.

Oddbjørg Ausdal Starrfelt (A): For snau eitt år sidan sa eg i trontale- og erklæringsdebatten m.a.:

«Den nye regjeringa lovar meir til alle gode føremål. Det er eit sjansespel som vanlege folk kan koma til å måtta betala dyrt for med t.d. større arbeidsløys og høgare renter på lån.»

Arbeidarpartiet hadde då lenge innsett at det var naudsynt med ei kraftigare innstramming enn det stortingsfleirtalet støtta. Innstramminga på årets budsjett vart vesentleg svekt i høve til Jagland-regjeringa sitt framlegg. Situasjonen kravde at me bremsa, medan fleirtalet trødde hardare på gassen. No ser det ut som den sitjande regjeringa òg ser problema, men mykje tyder på at innstramminga kjem i siste liten – om ikkje for seint – og at store problem vanskeleg kan unngåast.

For svært mange hushaldningar i Noreg er problema alt store. Trass i eit godt lønsoppgjer, som til dels vart heia fram av representantar frå Regjeringa, har mange familiar ein strammare økonomi enn dei hadde for eit år sidan. Ein auke i rentene på 3-5 pst. kan ikkje dekkjast opp av lønsauken for folk flest. Når dei så til neste år bl.a. skal betala auka elavgift og få redusert barnetrygda, tenkjer eg nok mange lengtar tilbake, lengtar tilbake til tider med eit nært og godt samarbeid mellom styresmaktene og partane i arbeidslivet om solidaritetsalternativet. Då fekk arbeidstakarane reallønsvekst, arbeidsgjevarane fekk styrkt konkurranseevna, fleire kom i arbeid, og ringverknadene for offentleg sektor var positive.

I trontalen er samarbeidet med partane i arbeidslivet nemnt to gonger. Reaksjonane på budsjettet, og for den skuld andre saker frå Regjeringa, tyder i liten grad på slikt samarbeid. Det tapar både einskildpersonar og samfunnet som heilskap på. Det er det Gro Harlem Brundtland kalla ein skjebnefellesskap mellom arbeidsgjevarar og arbeidstakarar. For å få arbeidsplassar for arbeidstaka-

rane treng me både oppfinnarar, utviklarar, etablerarar, investorar og eigarar i næringslivet. Levetida for bedrifter er stadig kortare, og me treng kontinuerleg å leggja til rette for nye bedrifter i tillegg til å ta vare på og vidareutvikla dei me har, som har evne og moglegheit til å overleva.

Eg skal innrømme at det var relativt store forventningar i næringslivet til ein ny kurs med ny regjering. Det skjønner eg godt når eg tenkjer på alt som vart lova og sagt om mindre utgifter og meir inntekter. Men eg møter lite entusiasme i dag både i Rogaland og for så vidt andre stader i landet som eg vitjar som medlem av næringskomiteen. Bedriftene har fått lite av det dei var lova, men:

- Dei har fått høgare rente og pris- og lønsvekst.
- Dei har fått ei regjering med liten tillit ute og heime.
- Dei har fått større ustabilitet.

Dette ser både næringslivet og me i Arbeidarpartiet med bekymring på. Det er viktig å leggja til rette for og skjerma det me skal leva av. Me kunne og kan ikkje lova betre tilhøve når det gjeld skattepolitikk for dei som tener mest, snarare tvert imot. Men me er opptekne av renteutviklinga, kronekursen og avgiftsnivået. Og me er innstilt på å halda oppe eit desentralisert, offensivt og kompetent verkemiddelapparat som kan hjelpa til i prosessen frå idé til omsetning. Og me kan by på større grad av stabilitet i eit tett samspel med partane i arbeidslivet.

Den støtta Arbeidarpartiet no opplever ute i næringslivet og i meiningsmålingar, hjelper lite i denne salen. Det vil ikkje påverka resultatet av denne eller andre debattar her i haust om ikkje Regjeringa og deira parti ser det som føremålstenleg å inngå eit tettare samarbeid med nettopp Arbeidarpartiet. Det er enno lov å snu i budsjetthandsaminga. Det som skal til for å koma i gang, er vilje til å koma oss i møte når det gjeld kontantstøtta. Eg er ganske viss på at ettertida ville ha takka for det:

- Det ville sikra eit akseptabelt budsjett med god fordelingsprofil i haust.
- Det ville vera med på å stabilisera den økonomiske situasjonen og truleg føra til rentenedgang og redusert fare for auka arbeidsløyse.
- Det ville sikra fleire born barnehageplass og gjera det mogleg for mødrane deira å gjera ein innsats m.a. i helse- og eldresektoren for å gjennomføra nye og viktige reformer, og det ville vera med og redusera tilbakeslaget for likestillinga mellom kvinner og menn.

Eg har registrert at Regjeringa i trontalen inviterte til eit konstruktivt samarbeid frå sak til sak i Stortinget. Slikt samarbeid får ein ikkje om ein startar med å stengja døra i den viktigaste saka i året, nemleg budsjettet.

Kristin Krohn Devold (H): Trontalen skal handle om visjonene vi har for tiden foran oss, bygd på de grunnleggende verdiene vi står for.

Hva Høyre sier ja og nei til ved utgangen av denne høsten, handler ikke om spill, men hvordan Høyres politiske overbevisning er ivarettatt av dem som søker vår støtte.

Det er viktig for alle politiske partier å respektere forskjellene mellom oss, forstå hva som gjør at noen er i

Høyre, mens andre er i andre partier. Ingen partier forvalter den fulle sannhet, og vi har alle en inderlig tro på at vår løsning er best – basert på de verdier vi virkelig bryr oss om.

Høyre tar for det første avstand fra sosialdemokratiets forsøk på å definere 1 kr bevilget over offentlige budsjetter som én varm krone, mens 1 kr som blir igjen i private familier eller bedrifter, blir redusert til én kald og egoistisk forbrukskrone. Høyre mener at 1 kr som blir igjen i familien, gir minst like mye varme, omsorg, tilhørighet og trygghet som den krona som dras inn i skatt. Høyre mener at 1 kr som blir igjen i bedriftene til stimulans for skaperkraft, kreativitet og verdiskaping, er viktigere enn den krona som først dras inn, for så å deles ut igjen. Vi mener at den private krona er varmere og gjør mer nytte hvis den anvendes av dem som har skapt verdiene, de som har skoen på, enn om den først dras inn, passerer byråkratiet og kommer ut igjen som en to tredjedels krone fordi administrasjon koster.

Det betyr ikke at Høyre ikke vil ha skatt, men det betyr at fordi vi har ulike behov og ulike prioriteringer som mennesker, bør flere valg enn i dag tas av den enkelte familie og bedrift, og da må fordelingen av midler mellom offentlig og privat sektor reflektere dette synet.

Høyre er et parti som har gått til valg på å fordele flere midler tilbake til de familier og bedrifter som skapte verdiene. Dette kalles ofte «skattelette», men skattelette er bare et virkemiddel for å oppfylle noe som for oss er en sentral verdi, en visjon om et samfunn som gir mulighet for den enkelte til selv å foreta valg, til selv å leve annerledes enn naboen, til å gå utenom det som er anbefalt av staten, til å våge å ta noen sjanser, til å satse på egen skaperkraft.

Men Høyre viser også samarbeidsvilje. Når vi sier nei til skatteøkninger, er det i høyeste grad å møte Regjeringen på halvveien. Høyre har gått til valg på skattelettelser, vi har programfestet å avvikle toppskatten for alle som tjener 300 000 kr, ikke øke den. Å fremstille Høyres «nei til skatteøkninger» som en urimelig grensdraging er å se helt bort fra hva Høyre faktisk har gått til valg på. Det vitner verken om respekt for oss eller innsikt i vår grunnleggende ideologi.

Høyre vil noe med sin politikk. Vi vil verne om røttene våre knyttet til Europa og NATO i utenrikspolitikken og røttene som ivaretas ved at slekt kan følge slekters gang når det gjelder eiendomsrett og arverett til bolig og familiebedrifter. Å fjerne boligsatt og arveavgift er virkemidler, og et skikkelig forsvarsbudsjett er virkemidlet for å kunne ivareta NATO-røttene våre og vår grunnleggende trygghet.

Høyre ønsker også et mer fargerikt samfunn ved å til late at folk tar forskjellige valg, ved å fremelske det individualistiske, ved å stimulere til opprør mot enhetstenking og økonomisk politikk og lovgivning som skal velge det gode liv for oss.

Høyre ønsker seg et varmere og tryggere samfunn ved at den nære tryggheten ivaretas av familier, nærmiljø, lokalbedrifter, frivillige organisasjoner og lokalpolitikere fremfor statlige pålegg til kommunene.

Men det er noen kjerneområder for trygghet som Stortinget skal ivareta, og den tryggheten oppnår vi gjennom kriminalitetsbekjempelse og forsvar av landet. Da må vi øke driftsbudsjettet til politi- og lensmannsetaten. Da må vi styrke Forsvaret – ikke gjøre det motsatte.

Høyre vil ha flere som skaper noe. Jordkloden ble ikke skapt ferdig en gang for alle, men den ble utstyrt med et utall av råvarer, og så ble menneskene utstyrt med skaperkraft og skaperglede, slik at vi kunne foredle hver på vår kant. Det er derfor vi vil ha en skole som stimulerer skaperkraft og framelsker våre forskjellige sterke og svake sider enten det dreier seg om matte eller tegning. Det er derfor vi vil stimulere gledene ved å skape vårt eget hjem, skaffe seg egen bolig, lage trygge rammer rundt identitet og hverdagen for den enkelte familie. Det er derfor vi vil stimulere alle som ønsker å skape i næringslivet, som tør å ta en sjanse, og som tør å ta en egen risiko med muligheter for å få belønning.

Dette er verdier som Høyre har stått for bestandig, og det er dette som gjør at vi er Høyre-folk. Og det vi forventer respekt for, er at vi, hvis vi skal gå inn i et forpliktende samarbeid, må se igjen noen av de sentrale Høyre-verdiene.

Politikk handler også om fellesskap med andre partier, og særlig i utenrikspolitikken har Arbeiderpartiet og Høyre mye felles. Jeg likte globaliseringsvinkelen i Jaglands innlegg, særlig fordi jeg mener at hva som er god eller dårlig politikk i Norge, ikke kan ses isolert fra det som skjer i verden rundt oss. Globaliseringstrenden er den viktigste internasjonale trenden, og det betyr at det som var riktig i fjor, kan være feil i år, hvis verden rundt oss er forandret.

Høyre og Arbeiderpartiet har en del felles i utenrikspolitikken. Vi ser hvor viktig EU er, og hvor håpløst isolert vi er utenfor. Vi ser hvor viktig NATO er, og hvor håpløst årets kutt i forsvarsbudsjettet er i lys av dette. Og ikke minst ser vi hvor ødeleggende en isolasjonslinje er fordi vi er så avhengig av verden rundt oss. Fordi internasjonale forhold virker sterkere og sterkere inn på norsk innenriksøkonomi, vil det utenrikspolitiske fellesskapet mellom Høyre og Arbeiderpartiet være en stadig viktigere faktor også for norske bedrifter og den norske innenrikspolitiske debatten. I en situasjon med økende internasjonale problemer vil markedets tillit til en sentrumsregjering som brukte motstand mot Europa-integrering som begrunnelse for sin eksistens, være fallende. Markedets tillit til blokkavhengighet som virkemiddel er ikke lenger til stede. Et skritt fram ett år og et skritt tilbake det neste er verken forutsigbart eller stabilt og skaper derfor større usikkerhet i dagens situasjon enn noen gang.

Jagland sa at med en internasjonal krise som vil plantes til norsk eksportindustri og oljesektoren, vil økter og økte priser innenlands være dobbelt uheldig, og på toppen av dette har Regjeringen nå foreslått skatteøkninger. Det er et interessant signal fra lederen i Arbeiderpartiet, for det betyr at selv skatteøkninger for næringslivet som Jagland foreslo i fjor, kan det være riktig av Arbeiderpartiet å droppe i år på grunn av endret helhetssituasjon.

Jeg synes ofte det er vanskelig å se hva sentrumspolitikk egentlig er. Regjeringen sier selv at den ikke er borgerlig, men blokkavhengig. Hva er det sentrumspartiene egentlig er i sentrum for? Det er ikke i landbrukspolitikken, der er de på yttersiden, det er ikke i Europa-politikken, og Kristelig Folkeparti er definitivt ikke i sentrum for sine kjernesaker knyttet til abort og homofili.

Det er noen som har sagt at sentrum bare er sentrum i spørsmål de vanligvis ikke interesserer seg for, som f.eks. økonomisk politikk. Eller er sentrumspolitikk den politikk som til enhver tid vedtas i Stortinget, inkludert fremforhandling av en ny Schengen-avtale?

Uansett hva svaret måtte være, har det vært viktig for Høyre å gi sentrumsregjeringen et år til å tydeliggjøre sin politikk, slik at vi kan finne fellesnevnerne. Høyre har hatt en utstrakt hånd, vi har to ganger reddet Regjeringen til tross for at den subsidiære kursen vi ved disse anledningene stemte for, ikke var i tråd med det vi mente var riktigst for landet.

I mellomtiden har vi fått renteøkninger på 20 milliarder kr som innstramming for familier og bedrifter. Det er over dobbelt så mye som de 9 milliarder i samlet innstramming som ligger i budsjettet.

Og hvem rammes? Jo, nyetablerte familier med bolig og studielån – nettopp de med dårligst råd fra før – og bedrifter som har tatt opp lån for å ekspandere, utvide virksomheten for å kunne trygge fremtidige arbeidsplasser. Og på toppen av disse 20 milliardene kom det 9 milliarder ekstra i innstramming tatt ut på de samme gruppene.

I en slik situasjon er det viktig for Høyre at vi blir tatt på alvor når vi på en vennlig måte uttrykker det helt åpenbare, nemlig at en politikk vi skal stemme for, i innhold må være et svar på landets utfordringer og gjenkjennelig i forhold til Høyres sentrale verdier.

Vi er forhandlingsvillige når vi er villig til å diskutere kutt innenfor alle sektorer på statsbudsjettet, og vi er forhandlingsvillige når vi er villig til å sette til side vårt valgprogram om skattelettelser og ta utgangspunkt i en nullsituasjon.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ane Sofie Tømmerås (A): Det var oppløftende å høre et visjonært og ideologisk innlegg i en debatt der en altfor lett henger seg opp i detaljer og begir seg inn i noe som, i hvert fall for en utenforstående, kanskje kan oppfattes som kranling.

Det var også besnærende å høre representanten Krohn Devold snakke om hvor varm og god kronen i den private eie var. Det var besnærende å høre en representant fra Høyre snakke så mye om varme.

Men som representant for Arbeiderpartiet har jeg virkelig problemer med å se varmen i at vi ikke skal skattelegge millioner av kroner som folk tjener fordi de spekulerer i valuta, fordi de sitter og flytter penger, ikke på papiret engang, men på PCer. Jeg har problemer med å se varmen i at de som har de største inntektene over millionen, skattelegges mindre for hver krone. Jeg har problemer med å se at prinsippet yte etter evne, få etter behov,

ikke blir ivaretatt. Jeg har problemer med å se varmen i å gi millioner av kroner i skattelette gjennom aksjerabatter, fordi en driver og spekulerer i aksjekjøp og -salg. Jeg har problemer med å se varmen i at rike, velbeslåtte redere skal så godt som slippe unna skattlegging fordi de driver i en internasjonal geskjeft. Jeg har problemer med å se varmen når en ser på hvem som skaper verdiene i en stor bedrift. Det er jo lønsmottakerne, som er der hver eneste dag og gir hele sin arbeidskraft. De skattlegges, mens eierne, som sitter og eier aksjene i den samme bedriften, kan ta ut i aksjeutbytte mange årslønninger tilsvarende den verdien de som arbeider i bedriften faktisk skaper gjennom sitt daglige arbeid. Det er ikke mye varme. Jeg har også problemer med å se varmen og rettferdigheten i at de som er heldige og har store lommebøker, skal få beholde sine varme, private kroner på bekostning av fellesskapsløsningene.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg må innlede med å takke for skryt for visjonært innlegg før jeg går over til de praktiske enkeltelementer.

Det gir ikke noen gevinst å skattlegge valutatransaksjoner. Norge kan gjøre det, og Island kan gjøre det, det betyr bare at transaksjonene flyttes til andre land. Det mest effektive og varme man kan gjøre for å hindre valutaspesulasjon, er det Europa som har gjort, det å komme fram med euroen. Hadde vi deltatt der, kunne vi også bidra til at ikke så mye havnet i valutaspesulantenes lommer.

Det gir faktisk varme å hindre at vi får en bedriftsbeskatning som gjør det umulig både med generasjonsskifte og å drive små og mellomstore bedrifter, for det er nettopp disse små og mellomstore bedriftene som ivaretar sine lokalsamfunns muligheter til å løse sine behov for både arbeidsplasser og dermed også skatteinntekter og setter dem i stand til å kunne ivareta andre oppgaver.

Det gir faktisk også varme å gå inn for det opplegget vi har gjort på rederiskattesiden. Og de vi har alliert oss med når vi har utformet skipsfartspolitikken, hvem har det vært? Jo, det har vært LO, det har vært Jan Balstad, og det har vært alle de arbeidstakerne som ser verdien av å beholde disse arbeidsplassene rundt omkring i Norge. Det har vært Høyres alliansepartnere i denne saken.

Når det gjelder de store bedriftene, er jeg enig med Tømmerås i at det ikke går an bare å ha omsorg for bedriftseierne. Lønnstakerne og deres evne til å bevare sin egen lønn for å kunne ivareta familiens behov, er det viktigste anliggende for oss. Derfor går vi også imot skatteskjerpningen for dem. Men det må også lønne seg å være bedriftseier i Norge. Vi kan ikke komme i en situasjon der det å eie bedrifter er noe man gjør i utlandet, og det å ha kapital er noe man har i utlandet, for det gir i hvert fall ingen varme til det norske samfunn.

Jørn L. Stang (Frp): Asyl- og flyktningpolitikken er myket opp – det understrekes i trontalen – og arbeidet i denne sammenheng vil bli videreført. Årets tilstrømning av såkalte asylanter og flyktninger har dette året hatt en dramatisk økning. Denne økte tilstrømningen skyldes po-

litiske flertallsvedtak og diverse uttalelser, spesielt fra Regjeringen, men også uttalelser fra Høyre-representanter. Høyre, ved Kristin Krohn Devold, annonserte i forbindelse med fjorårets trontaledebatt at de støtter den liberale asyl- og flyktningpolitikken. Høyre har vært med på å gi mennesker som i utgangspunktet har status «opphold på humanitært grunnlag» større muligheter til å få innvilget asyl. Representanten Krohn Devold hevdet i begynnelsen av denne stortingsperioden at dette ikke ville gi de store endringene i totaltallene for innvandring til Norge. Resultatet viser noe helt annet. Tilstrømningen har blitt seksdoblet i 1998.

Høyre påpeker at landet er inne i økonomisk dårlige tider, og ønsker å stramme inn. Da foreslår partiet at man øker egenandelene for syke mennesker fra neste år. Er dette den type politikk representanten Krohn Devold kaller en borgerlig politikk, og – for den saks skyld – en sosial politikk? Og ønsker representanten Krohn Devold å prioritere utlendinger fremfor nordmenn ved å utvide særordninger for utlendinger, finansiert av norske skattebetalere?

Kristin Krohn Devold (H): Jeg vil begynne med å korrigere noen faktiske feil i replikken til Jørn Stang. Høyre har aldri gått inn for å liberalisere kriteriene for opphold på humanitært grunnlag. Det er den største flyktningposten vi har. Det er der man kategoriserer mange av dem som kommer som økonomiske innvandre- re til Norge. I flere spørretimerunder i foregående år har justisministeren påpekt at man arbeider med nye retningslinjer for opphold på humanitært grunnlag, men det arbeidet er ikke sluttført. Det ene området der det har vært foretatt konkrete endringer i samarbeid med Stortinget, er det som går på kriteriene for innvilgning av asyl. Der snakker vi om et antall mennesker som ligger mellom 87 og 200 i året. Der har Høyre vært med. Det gjelder reelle asylanter, og det gjelder å innrette seg etter internasjonale forpliktelser – og det skulle det bare mangle at vi ikke gjorde!

Da Jørn Stang snakket, fikk jeg et inntrykk av at han nærmest blander sammen justisminister Aud-Inger Aure og undertegnede.

Så til det andre, nemlig om Høyre ønsker å utvide særordninger for utenlandske statsborgere, og da snakker vi om skatteordninger. Den særordningen jeg kjenner til, gjelder bl.a. et utlendingsfradrag i ligningen som svenske og danske praktikanter og andre som har reelle mer-rei-seutgifter fordi de hører til i et annet land, benytter seg av. Det er slett ikke noe fradrag som knytter seg spesielt til folk fra den tredje verden, og dette utlendingsfradraget får de fordi det er andre fradrag de ikke har i det norske skattesystemet.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): Representanten Kristin Krohn Devold nevnte kriminalitetsbekjempelse, uten å gå nærmere inn på det. I trontalen er nevnt en del av de saker Regjeringen har sendt justiskomiteen til behandling. Videre er det pekt på at Regjeringen har utviklet en helhetlig strategiplan for hvordan politiet kan forebygge

kriminalitet med utgangspunkt i forskningsbasert kunnskap. Kriminalitet kan forebygges og motarbeides på mange måter, for årsakene til kriminalitet er kompliserte og sammensatte. Ettersom representanten Krohn Devold er leder av justiskomiteen, ønsker jeg en liten oppklaring av noe representanten Petersen fra samme parti som henne svarte i et replikkordskifte tidligere i dag. Det gjaldt politi- og lensmannsetaten. Han sa:

«... jeg kan bare bekrefte at vår målsetting for budsjettarbeidet i år er nettopp å sørge for at vi får omdisponeringer på budsjettet, slik at det er mulig å få en bedre innsats her.»

Formålet med politiets samlede aktiviteter er å redusere kriminaliteten og på den måten bidra til å opprettholde og utvikle et trygt samfunn, noe vi er enige om. Hovedstrategier for å redusere kriminaliteten er både forebyggende innsats og etterfølgende tiltak med rask oppklaring, pådømmelse og fullbyrdelse.

Mitt første spørsmål blir: Mener Høyre at det viktigste er å satse ensidig på politietaten, eller tar de med i sine vurderinger den viktige balansen i hele ansvars- og tiltakskjeden for å unngå de såkalte propper i systemet? Da blir neste spørsmål: Hvor på prioriteringslisten står domstolene?

Kristin Krohn Devold (H): For å ta det siste først, nemlig domstolene: Jeg er glad for å få det spørsmålet, for det var jo et av de områdene der Høyre faktisk fremtvang en økning på budsjettet i fjor gjennom budsjettkompromisset med sentrumsregjeringen. Det var fordi vi ser at saker hopper seg opp ved domstolene, slik at det tar lang tid å få pådømt en kriminell og lang tid før man får sonet sin straff. Så det er et område der Høyre helt sikkert vil se på muligheten for påplussinger også i år.

Jeg kan bekrefte det Jan Petersen sa i sitt replikkordskifte, nemlig at Høyre kommer med påplussinger på justissektoren i sitt alternative budsjett. Det gjorde vi i fjor, da bad politi- og lensmannsetaten om 150 mill. kr mer enn det som lå inne i budsjettet, og det var den samme summen som Høyre hadde i sitt alternative budsjett.

Det å snakke om forebyggende innsats er viktig. Familiepolitikken er et virkemiddel, og der har vi mye felles med Kristelig Folkeparti. Men vi kan ikke bare snakke om forebygging. Vi må sikre at politiet har tilstrekkelig med midler til å pågripe faktiske kriminelle. Det har nemlig også en forebyggende effekt. Hvis vi får tatt gjengangerne, hvis vi sørger for en rask og effektiv straff, har det en forebyggende effekt på kriminalitetsutviklingen. Men da må det midler til, og Høyre er kritisk til at det budsjettet som er fremlagt av sentrumsregjeringen, innebærer redusert driftsbudsjett til politiet og har brakt bl.a. næringsdrivende i Oslo i en situasjon der de må basere seg på private vaktelskaper for å kunne gi fundamental, grunnleggende trygghet både til sine ansatte og til sine kunder. Men at Høyre skal prøve å dra i riktig retning hvis vi blir budsjettpartnere i denne prosessen, det behøver ingen å være i tvil om.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kjell Opseth (A): Sentrumspartia sine talsmenn og -kvinner har vore og er svært opptekne av å understreke at det var Arbeidarpartiet og Thorbjørn Jagland som lagrunnlaget for regjeringa Bondevik. Dette fordi Jagland valde å gå av som følgje av valresultatet. Dette er, isolert sett, rett, men det er knapt halve sanninga. Ein må også ta med at det parlamentariske grunnlaget for arbeidarparti-regjeringa var borte. Det hadde ikkje minst Senterpartiet medverka til før valet.

Men den viktigaste grunnen, slik eg ser det, var at heile opposisjonen – også sentrumspartia – gjennom 1995, 1996 og 1997 vart meir og meir uansvarlege. Det politiske linevalet vart til slutt prega av *ein* ting: meir til alt og alle. For landet var det heilt naudsynt at Stortinget fekk ein ansvarleg opposisjon. Det må vere ein ønskesituasjon for ei regjering å ha eit parti i opposisjon som kan slape fleirtal for ein meir ansvarleg politikk enn det sentrumsregjeringa maktar å leggje opp til.

Det har heller ikkje vore av vegen at fleire parti har fått innsyn i realitetane. Dei tre sentrumspartia har fått slikt innsyn. Dei er knapt til å kjenne att. Eg vågar den påstanden at dei fleste sentrumspartia går rundt og ønskjer at det meste av det dei sa og stod for i 1996 og 1997, ikkje var uttalt eller hadde kome på prent.

Jagland fekk svi for sine sterke og gjentekne åtvaringar mot Stortinget sin overbodspolitikkk – ikkje minst frå noverande statsminister Bondevik. For vel eit år sidan uttalte Bondevik at Noreg hadde råd til å bruke meir av oljeinntektene. No råkar slike utsegner Bondevik og andre i sentrumspartia med full tyngd. At ein no møter seg sjølv i døra, er no ein ting, men samvitet må bli sett på ein alvorleg prøve. For Bondevik og fleire andre kan møtet med realitetane bli brutalt, og det kan føre til at også andre må tilpasse seg realitetane.

Oppgåva er no å avgrense skadeverknadene. Hadde sentrumspartia i 1996 og 1997 vore med på dei innstrammingsane arbeidarparti-regjeringa foreslo for dei påfølgjande åra, ville situasjonen vore annleis og betre for landet. Vi ser no klårt at norsk næringsliv si konkurransekraft utviklar seg negativt i høve til konkurransekrafta til konkurrentane ute. Feila frå tidlegare blir gjentekne. Aukande arbeidsløyse blir resultatet. No som før er det dei som har størst behov for jobb, som blir råka først. I fellesskap må vi freiste å hindre ei slik utvikling. Dei ulike kostnadsdrivande forslaga frå Regjeringa må då bort.

Fornyng og forbetring av produktporteføljen til næringslivet er til kvar tid viktig. I dagens raske teknologiske utvikling er det viktigare enn nokon gong. Det er og blir galt når Regjeringa prioriterer ned forskning og utvikling. Regjeringa gjer dette sjølv om regjeringserklæringa for knapt eit år sidan og trontalen no i år gjev uttrykk for at dette er eit prioritert område. Tilliten til politikk og politikarar blir ikkje styrkt ved at ein seier *ein* ting og gjer noko anna.

Siv Jensen (Frp): Jeg skal vente med finansdebatt til vi skal ha finansdebatten. Men det er ett overordnet økonomisk begrep som jeg tror det er viktig å bruke litt tid på, og det er dette såkalte innstrammingsbehovet i norsk

økonomi. Stortingsflertallet skaper hele tiden et inntrykk av at det er nødvendig å stramme inn svært mye. Jeg mener det er viktigere å stille seg spørsmålet: Hvor skadelig vil det være for norsk økonomi hvis vi strammer inn for mye?

Man ser av dagens aviser at flere bærer bud om det samme.

I Finansavisen uttaler sjefsøkonom Knut Anton Mork i Handelsbanken seg på følgende måte:

«Selv om vi er enige i at et ekspansivt budsjett kunne ha svekket kronen, er vi redd for at for store innstramminger ville gi et inntrykk av panikk, noe som kan skremme investorer bort fra kronen. Med andre ord mener vi at det ikke finnes noen løsning på hvor mye eller hvor lite man burde stramme inn for å få kronen tilbake til utgangsleiet».

Han sier også at de såkalte innstramminger i budsjettet både er tvilsomme og små, men at dette kanskje ikke er så dumt fordi internasjonale faktorer vil gi norsk økonomi den nødvendige nedkjøling.

Også LOs sjefsøkonom – eller Arbeiderpartiets sjefsøkonom, som han nå kan kalles etter denne generalstreikalliansen mellom Arbeiderpartiet og LO – sa at behovet for innstramminger i statsbudsjettet ikke lenger er like stort. Han sa at det ikke finnes empiri om at renten vil gå ned som følge av innstramming i finanspolitikken. Og dette baserer altså både Regjeringen og stortingsflertallet seg på likevel.

Vi ser nå at store næringslivslokomotiver, som f.eks. Statoil, varsler kraftige innstramminger. Når Statoil kjøper varer og tjenester for 4 milliarder kr mindre i Norge, betyr det akkurat det samme som om staten strammer inn med 4 milliarder kr. Andre har også varslet reduksjoner, særlig bygg- og anleggsbransjen. Dette får effekt for hele landets økonomi, og det innebærer allerede betydelige innstramminger.

Så rentenivået: Det er god grunn til å påstå at effekten av renteøkningen ikke fullt ut har slått ut i økonomien ennå. De utslagene vil vi se i månedene som kommer. Det kan umulig bare være jeg som nettopp har merket at renten har gått opp, i form av høyere regning fra banken. Dette kommer vi til å se av prognosene fra en rekke kjøpesentre i de kommende månedene.

Skatte- og avgiftsskjerpelser på toppen av dette vil ytterligere forsterke nedgangen, og det vil være uheldig for norsk økonomi. Statsministeren og andre har hevdet at det vil være bedre at vi strammer inn så mye nå at vi eventuelt kan slippe opp underveis. Det er en farlig påstand. Vi har mye erfaring som burde bekrefte det motsatte, nemlig hvor vanskelig det er å rette opp når det først går utforbakke. Da vil det være bedre å slakke på budsjettets stramhet, for eventuelt, hvis det mot formodning skulle være behov for ytterligere innstramminger, å foreta disse underveis. For øvrig er det også god grunn til å hevde at skatte- og avgiftsskjerpelsen har begrenset effekt for statskassen.

Så kommer man ikke bort fra at enkelte nå vil hevde at Fremskrittspartiets beveggrunn ene og alene er å skaffe oss mer penger slik at vi kan ødsle dem bort på våre

hjertesaker. Ja, la dem hevde det, for da blir det lettere å gå tilbake når vi ser resultatene. Sannheten er at vi også er bekymret for hvordan dette skal ende, men vår bekymring baserer seg på helt andre forutsetninger. For det første er det meningsløst å hevde at balansepunktet for økonomien er hellig, og at kun små avvik fra dette vil føre landet ut i en økonomisk krise. Det vi ser gang på gang, er at vi her i salen rasler med sablene og krangler om bagatellmessige beløp. Og når så resultatene foreligger i form av et statsregnskap, er det knapt noen som vier dette noen interesse, til tross for at avvikene ofte er betydelige – vi snakker om milliardbeløp i avvik. Men da er det ikke interessant lenger. Det bekrefter bare påstanden om at finanspolitikken ikke er egnet til å finstyre og detaljregulere økonomien, og det forsterker påstanden om at vi heller burde konsentrere oss om de litt større linjene.

Antakelig har Regjeringen basert hele statsbudsjettet på sviktende prognoser når den i nasjonalbudsjettet gir uttrykk for at anslagene i meldingen er basert på at valutakursen vil vende tilbake til utgangsleiet mot slutten av dette året. Og den beregner en oljepris som er i strid med det hele oljebransjen selv legger til grunn. Da tør jeg hevde at vi har en relativt risikovillig regjering.

Vi mener at det nå er nødvendig å gjennomføre grep som også har langsiktige elementer i seg. Vi må tenke på effektivisering, fornuftig ressursanvendelse og ikke minst på en helt annen innretning av både budsjettets utgiftsside og inntektsside.

Rita Tveiten (A): Med dei mange utfordringane vernet om velferdsstaten står overfor, er det viktigare enn på lenge at næringslivet vårt får rammevilkår som sikrar optimal verdiskaping og inntening. Samanhengen mellom eit velfungerande næringsliv og omfanget av velferdsstaten er openberr. Det kan likevel ikkje vera norsk næringsliv åleine som skal ta ansvar for denne samanhengen. Dei politiske prioriteringane må avspegla ei forståing for kva det er rimeleg at næringslivet kan bera. Den beste måten ikkje å falla ned som ein skinnfell på er altså å la vera å fara opp som ei løve. Det kan vera ei grei påminning, særleg til næringsministeren.

Også for norsk næringsliv er eit høgt rentenivå eit negativt konkurranseslement. Det er derfor viktig at me får eit passeleg stramt budsjett, slik at renta kan koma ned på eit nivå som liknar på rentenivået i dei landa me konkurrerer med.

Fiskerinæringa er den nest største eksportnæringa vår, med ein eksportverdi samt ein innanlandsomsetnad på bortimot 35 milliardar kr i 1997. Det er berre olje- og gasseksporten som sikrar landet større inntekter. Det er vel verdt å merka seg at fiskerinæringa spring ut frå ein ressurs som kan fornyast, medan olje- og gassressursen kjem til å ta slutt. Dette veit me. I tillegg kjem den store verdien fiskerinæringa har for distriktpolitikken og for busetnadsmønsteret i landet vårt.

Fiskerinæringa står overfor ei rivande utvikling der fisk og annan sjømat vert meir og meir etterspurd på verdsbasis. Forsking knytt til ressursgrunnlaget spelar og vil spela ei viktig rolle. Me kan berre lukkast med ei opti-

mal utnytting av ressursane i havet dersom me har pålitelege data om ressursgrunnlaget. Me er heilt avhengige av å halda fram og vidareutvikla ei berekraftig forvaltning av fiskeriressursane, også dei me forvaltar saman med andre fiskerinasjonar. Dette arbeidet treng ei styrking. Det same gjeld på produktutviklingssida. Det er derfor gledelig at næringa sjølv no er innstilt på ei forskings- og utviklingsavgift som kan vera med på å finansiera ein auka forskingsinnsats på desse områda.

Det vert i dag forska på ny og betre utnytting av fiske-råstoffet. Resultata så langt tyder på at me kan få ei verdiskaping i milliardklassen når det gjeld råstoff som i dag ikkje vert teke vare på, eller som ikkje vert utnytta på ein optimal måte.

Oppdrettsnæringa kunne, om så skulle vera ynskeleg, produsera laks og aure mange gonger det volumet me har i dag. Nye oppdrettsartar synest lovande, ikkje minst framveksten av ei skjelnærning som kan gje Noreg store inntekter og vera med på å sikra busetnaden langs kysten vår.

Me har eit land med store ressursar og dei beste føresetnadene me kan ynskja oss når det gjeld hausting frå havet. Dette kopla til ein verdsmarknad som i aukande grad etterspør desse produkta, syner ein positiv horisont.

Dessverre møter vår produksjon på dette feltet handelshindringar av ulike slag. Det er difor svært viktig at Regjeringa arbeider aktivt for at fisk og fiskeprodukt vert sett på dagsordenen i ein ny forhandlingsrunde i WTO. Betra globale handelsvilkår for fisk og fiskeprodukt vil auka moglegheitene for å utnytta verdiskapingspotensialet i norsk fiskerinærning monaleg. Dette er nemleg eit område me verkeleg er gode på, og me kan verta endå betre.

Stortinget og landet elles har alt å vinna på at fiskerinæringa og rammevilkåra den har, kjem høgare opp på den politiske dagsordenen. Behandlinga av St.meld. nr. 51 for 1997-98, Perspektiver på utvikling av norsk fiskerinærning, er eit høve i så måte.

Me har dei naturgjevne tilhøva med ein langstrakt kyst med eit miljømessig gunstig hav. Den kan me få god bruk for å utnytta i arbeidet med vern, vedlikehald og utbygging av velferdsstaten.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF): Kristelig Folkeparti ser det som viktig at vi i fellesskap bygger et samfunn som tar hensyn til de svakeste. Det er viktig at alle får del i vår velstandsutvikling. Dette krever at vi er villige til å prioritere bl.a. syke og eldre. Det er viktig at vi setter pasientene og de eldre i sentrum og i fellesskap finner gode politiske løsninger. Ikke minst med den sammensetningen Stortinget har, er samarbeid meget viktig.

Jeg vil understreke at jeg er glad for at det i Stortinget i vår var tverrpolitisk enighet om å støtte Regjeringens handlingsplan for psykiatri, fornyelse av sykehusutstyr og kreftplanen. Men la meg understreke at for at vi skal lykkes med at dette blir nasjonale satsingsområder, er vi helt avhengig av at kommunene og fylkene følger opp de nasjonale planene og ikke lar disse områdene bli salderingsposter i sine budsjetter.

Sykehussektoren har hatt en betydelig vekst på 1990-tallet. I 1997 ble det brukt 25 milliarder kr til drift av norske sykehus. Dette innebærer en realøkning av sykehusenes budsjetter med 26 pst. fra 1990.

Regjeringen Bondevik satser bevisst på helsefremmende og forebyggende tiltak i alle sektorer i samfunnet. Utjevning av levekår bidrar også til bedring av folkehelsen. Til tross for dette er helsekøene for store, og Regjeringen vil fortsette å bygge ut behandlingsskapiteten. Samtidig skal det ses på organisering og ikke minst på om en bruker helsepersonell på en rett måte.

Handlingsplanen for eldreomsorg er et annet område hvor vi har tverrpolitisk enighet. Jeg er glad for at Regjeringen vil fortsette å følge den planen som er lagt når det gjelder driftsutgifter. Fra flere hold, også fra arbeiderpartiførere, har jeg fått tilbakemeldinger om at det er positivt at investeringsperioden forlenges, fordi prisene presses opp på grunn av sterkt press i bygningsbransjen.

Minstepensjonen ble fra 1. mai i år økt med 1 000 kr måneden. Dette betyr mye, ikke minst for de mange enslige kvinnelige minstepensjonistene. Det var i begynnelsen stor uenighet om å øke minstepensjonen, men også her endte vi med tverrpolitisk enighet. Minstepensjonen skal være et økonomisk sikkerhetsnett for våre pensjonister. Det er viktig at den har en størrelse som gir den enkelte mulighet til en selvstendig økonomi.

Jeg er glad for at Regjeringen satser offensivt på rusmiddelpolitikken i statsbudsjettet for 1999 ved å satse på handlingsplanen for redusert rusmisbruk og ved å øke bevilgningene til metadonassistert behandling. Dette tilbudet er meget viktig for dem som har prøvd alt uten å komme ut av narkotikamisbruket. Sosialkomiteen kjenner til T5 i Arendal. Prosjektet går bl.a. ut på at rusmisbrukere holder gatene i byen rene mot å få omsorg, mat og behandling på senteret. Jeg er glad for at bl.a. dette senteret nå har fått støtte til sitt arbeid. Og de fortjener virkelig «Det nytter»-prisen som de fikk i år.

Det er viktig at vi klarer å integrere de funksjonshemmede i vårt samfunn. I forbindelse med at Regjeringen la fram sin handlingsplan for funksjonshemmede, kom det fram at manglende tilrettelegging av samfunnet gjør at langt flere opplever hindringer i sin livsutfoldelse enn hva selve funksjonshemmingen skulle tilsi. Samfunnet i seg selv virker funksjonshemmende. Jeg er glad for at Regjeringen i sin handlingsplan setter hovedsøkelyset på deltakelse og ikke minst økt mulighet for yrkesaktivitet. Brukerstyrte personlige assistenter er gode redskaper for å oppnå dette.

Godt samarbeid med brukerne og deres organisasjoner er også viktig for å bedre informasjonen om hvilke tiltak som virker positivt for funksjonshemmede.

La meg til slutt i mitt innlegg igjen understreke betydningen av at vi i fellesskap bygger et samfunn som gir plass for at alle skal ha et meningsfullt og trygt liv.

Eirin Faldet (A): Det gjør tydeligvis noe med både representanter og partier å få prøve seg i ansvarlige posisjoner. Da det ble gitt løfter i hytt og pine, måtte Arbeiderpartiet nøye prioritere. Vi kunne ikke si ja til alt. For

Arbeiderpartiet var og er full sysselsetting et overordnet mål. Vi kan ikke ha et samfunn som lar ledige hender være uvirksomme. Dette målet greide Arbeiderpartiet å nå sammen med arbeidslivets parter, og det ble fulgt av lav rente – takk og pris, både av hensyn til det enkelte mennesket og til hele samfunnet.

Nå synes Regjeringen å ha lært. Løftepolitikken er forhåpentligvis over, alt må utsettes, men ikke kontantstøtten, som innebærer en annen kurs enn den som har vært fulgt i alle år, der kvinnene også er yrkesaktive.

Det norske samfunnet har i løpet av de siste årene gjennomgått store endringer. Norge er blitt stadig rikere på grunn av olje- og gassressursene. Dette har skapt muligheter.

For Arbeiderpartiet har det vært viktig å opprettholde en sterk offentlig sektor for å gi folk god service og tjenester. Offentlig sektor er den viktigste delen av samfunnets samlede infrastruktur. Helsevesenet, omsorgssektoren og skolen er også tilført betydelige beløp. Det er investert i veier, baner, flyplasser, informasjonsteknologi og telekommunikasjoner. Bilen er til og med kommet for å bli, men veiene som er lovet av Regjeringen, må likevel vente.

Det offentlige spiller også en viktig rolle når det gjelder kulturtilbud, idrettsaktiviteter, friluftsliv og miljø. En velfungerende og godt utbygd offentlig sektor er derfor av avgjørende betydning for samfunns- og næringsliv, ikke minst i distriktene.

Arbeiderpartiet er opptatt av at samfunnets fellesgoder skal omfatte alle og betales av alle etter evne. Det er hjørnesteinen i den norske velferdsstaten. Når vi blir gamle og pleietrengende, skal vi være trygge på at vi får hjelp. Derfor var det bred enighet i Stortinget da vi behandlet den såkalte eldrepacken. Jeg regner derfor med at det er en glipp fra Regjeringens side når vi nå er blitt kjent med at Regjeringen ikke følger opp eldresatsingen, og at utbyggingen reduseres med 2 100 plasser neste år. Dette er et slag mot de eldre i vårt samfunn, og det burde være et tankekors for en regjering som til og med har nedsatt en verdikommisjon.

Jeg er engstelig for den økende arbeidsledigheten. Jeg har registrert at vi ifølge sist kjente offentlige statistikk allerede har 8 000 flere arbeidsledige, og prognoser for neste år opererer med en vekst i ledigheten i 1999. Dette bekymrer meg og burde bekymre Regjeringen, som i denne situasjonen reduserer arbeidsmarkedstiltakene. Dette er et dårlig signal til de tusener i fagbevegelsen som har vist samarbeidsvilje nettopp for å få redusert arbeidsledigheten, som er det største onde i vårt samfunn. Derfor må arbeidet for en sunn økonomi være det viktigste, og hjertesaken til statsministeren burde underordnes dette – vel å merke hvis en tenker på landet, da.

G u n n a r B r e i m o hadde her overtatt presidentplassen.

Sonja Irene Sjøli (H): Skal vi make å beholde og videreutvikle velferdssamfunnet inn i det neste tusenåret, er det nødvendig med forandringer og omstillinger. Personlig ansvar og konkurranse er viktige forutsetninger for å klare dette.

For Høyre er det sentrale mål i velferdspolitikken trygghet. Trygghet bygger først og fremst på vår evne til å ta vare på oss selv og våre nærmeste. For det er selvfølgelig ikke bare staten som skaper velferd, slik man kunne få inntrykk av etter innlegget til representanten Tømmerås tidligere i dag. Det er velferd å kunne nedbetale sin gjeld og skaffe seg økonomisk handlefrihet, det er velferd å kunne bruke mer tid på barna og familien i en periode i livet og mindre på jobb og karriere, det er velferd å ha ressurser til å gi barna opplevelser og impulser utover konstruert lek og kommunale tiltaksplaner. Derfor er den økonomiske politikken viktig for å sikre familiene handlingsrom og mulighet til å kunne bestemme over sin egen hverdag.

En grunnleggende verdi for Høyre er trygghet for et tilgjengelig og godt helsetilbud når vi trenger det. Det er selve grunnstenen i velferdssamfunnet, men denne grunnstenen har slått store sprekker. Det er ressursknapphet, personellmangel, dårlig service og dårlig organisering i helsevesenet. Men erkjennelsen av at vi har brukt gamle og lite hensiktsmessige virkemidler i helsepolitikken er i ferd med å spre seg både i de politiske og faglige miljøene. Helseministeren har uttalt at det vil tjene pasientene å være mer dristig i bruken av etterspørselsstyring og private bidrag innenfor sykehussektoren, og det er bra. Denne dristigheten imøteser jeg med stor spenning.

En rekke svenske fagforbund krever en ny modell for det svenske helsevesenet. Den svenske legeforening og det svenske sykepleierforbundet har gått sammen og krever at markedet i større grad må styre helsetilbudet. Fylkeskommunen har utspilt sin rolle i styringen av helsesektoren, sier de svenske fagforeningslederne og krever en total omlegging av helsevesenet.

Det er mulig at vi i Norge har sterkere økonomi og bedre skiløpere enn svenskene, men helsedebatten i Sverige har i den senere tid vært langt mer dynamisk og spennende enn her hos oss. I det sosialdemokratiske Sverige er man i ferd med å prøve ut deler av Høyres helsepolitikk. Nasjonal styring, lokal frihet og pasienten først er prinsippene bak en ny svensk helsemodell. Det er de samme prinsippene som ligger til grunn for Høyres helsepolitikk. Men nasjonal styring og lokal frihet har ikke den samme klangbunn hos sosialdemokratene i Arbeiderpartiet og i Regjeringen, dessverre.

Norsk helsevesen er overbyråkratisert, med lange demotiverende beslutningsprosesser og uklare roller, med politikere som blander seg bort i detaljer og fraskriver seg ansvar dersom det er mer bekvemt. Pasienten settes ikke først av det politiske flertallet. Det har allikevel de siste to-tre år – etter sterkt påtrykk fra Høyre – vært en viss utvikling bort fra planøkonomi, rammefinansiering og monopol til større innslag av stykkpris, private tilbud og konkurranse. Høyre har fått Regjeringen med på å innføre fritt sykehusvalg og økning av stykkprisandelen til 45 pst. Resultatene viser at dette har virket. Det har økt effektiviteten og redusert helsekøene. Dette viser at en større grad av markedstenkning i helsepolitikken virker til det beste for pasientene. Men endringene i helsevesenet skjer motvillig. Derfor har vi ikke fått utviklet

potensialet i nye virkemidler til fulle. Et eksempel er stortingsflertallets ja til stykkpris, men nei til å sende pengene direkte til sykehusene som jo behandler pasientene.

Det er en forutsetning for at vi kan beholde den politiske styringen at vi får på plass en nasjonal helseplan. Det plasserer ansvaret ett sted og legger til rette for større lokal frihet for det enkelte sykehus. Med en slik overordnet plan blir det ikke så viktig hvem som eier sykehuse-

ne. Det er ikke lenger et spørsmål om vi ønsker økt konkurranse og flere private aktører i helsesektoren. Konkurransen er der. Private supplementer er kommet for å bli, og ulike private aktører har allerede solid innpass i sykehusene og ønsker å legge premissene for tilbudene og den offentlige virksomheten. Nå er spørsmålet hvilke politiske prinsipper som skal styre denne utviklingen. Tiden er overmoden for en debatt om en ny organisering, om prioriteringer, om driftsform, om eierskap, funksjonsfordeling og virkemidler i helsesektoren. Skal vi ha håp om å legge noen politiske prinsipper til grunn for utviklingen, må vi komme utfordringene i møte med moderne virkemidler og nye måter å tenke på. Det er ikke, som mange hevder, umoralsk og uetisk med konkurranse i helsevesenet. Men det er umoralsk og uetisk å øke helsekøene og hindre en effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser.

Jørgen Kosmo (A): Jeg må ærlig talt si at det er ikke lett å se av den debatten vi har hatt i dag, hvordan det i løpet av denne høsten skal være mulig å komme fram til et politisk flertall som skal kunne sikre et stabilt styre i dette landet. Jeg innser jo at regjeringspartiene i særdeleshet fremdeles er av den oppfatning at det sentrumsalternativet som nå er etablert, er det som kanskje er det mest skikkelig til å styre landet.

Men jeg må jo si at sett i forhold til de utfordringene vi står overfor, for å kunne beholde de fordeler vi etter hvert har greid å opparbeide oss i dette land, for å kunne møte de utfordringene vi står overfor på en rekke områder i Europa og ellers i verden, er det beste å få til en stabil flertallsregjering med et solid fundament i Stortinget. Og det er én representant i denne salen som i dag har strukket ut en hånd og invitert til et slikt samarbeid, men jeg har i løpet av dagen registrert at ingen har vært villig til å ta imot den hånden. Debatten har stort sett utover dette gått etter de vante, tradisjonelle retningslinjer.

Noen av oss har nå – dette er kanskje litt på siden – hatt sjansen til å se hvordan det gikk med det norske fotballandslaget. Så lenge de strevde for seg selv og ikke var villige til å trekke sammen, lå de under. De siste ti minuttene tok de seg sammen og spilte sammen og greide uavgjort! Men det er ikke godt nok for dette stortinget å greie uavgjort i politikken. Skal vi kunne klare å bringe dette landet videre med de stadig store utfordringene som ligger innenfor helse- og omsorgssektoren, så er ikke uavgjort et godt nok resultat. Vi må være i stand til å etablere et felles lag som kan vinne. Og det tror jeg bare er mulig gjennom å trekke sammen.

Vi har i løpet av denne høsten stått overfor meget vanskelige valg i forbindelse med en felles operasjon i det tidligere Jugoslavia sammen med våre allierte. Selvsagt skulle vi ønske at den institusjonen vi alle ønsker skal kunne virke best for å ivareta verdensfreden, var i stand til å fatte de beslutninger som er nødvendige. Men fremdeles fungerer FN på en slik måte at enkelte land av egeninteresse kan velge å blokkere beslutninger. Derfor syns jeg det var en seier for det norske storting at vi denne gangen greide å komme til enighet om at vi av hensyn til menneskerettigheter, til humanitær bistand, ikke kunne akseptere at en despot skulle få herje løs og stod sammen med våre allierte og tok et ansvar. Det kan bli nødvendig også i ettertid. Jeg håper derfor at den brede plattformen som vi nå har greid å etablere på den arenaen som kalles internasjonalt samarbeid for fred og menneskerettigheter, kan videreføres. Det betyr at vi må jobbe sammen for å få bedre internasjonale organer som kan fatte beslutninger som gjør at det internasjonale samfunn kan agere. Her har vi en jobb å gjøre i forhold til FN, men det betyr også at når vi ser at de internasjonale organisasjonene ikke makter å ta beslutninger, må vi sammen med våre allierte i vestlige demokratier kunne handle.

Norge står overfor en enorm oppgave når vi til neste år skal overta formannskapet i OSSE. Det betyr mye politisk innsats, det betyr også selvsagt stor økonomisk innsats hvis vi skal være i stand til å bruke denne posisjonen som vi nå har fått, til Europas beste.

Jeg håper derfor at vi i fellesskap kan ta ansvaret for å skaffe både det politiske og økonomiske fundament som er nødvendig for å ivareta vårt ansvar som leder i OSSE på en skikkelig og god måte.

John Dale (Sp): Medan me for det meste diskuterer tilstanden i riket, går krise mellom Jugoslavia og NATO inn i ein avgjerande fase. Det er mykje som her står på spel. Borgarkrigen i Kosovo inneheld brutale ingrediensar historia kjenner, m.a. overgrep mot sivile. Om utlandske makter blandar seg inn militært, kan konflikten fort verta utvida og forverra, med endå større tap av menneskeliv. Dei hektiske samtalan innan NATO i det siste viste at det rår stor tvil om bruk av militære midlar, i alle fall vert det reist kritiske spørsmål om kva som er mogeleg å oppnå gjennom ein bombeaksjon. Like fullt har NATO gjort vedtak om å setja i verk omfattande bombeåtak. Håpet er sjølvsagt at trugsålet om bruk av makt kan tvinga fram ei politisk løysing i området.

Heldigvis ser det no ut til å gå den vegen, men me veit at NATO spelar høgt, og same kva innfallsvinkel me vel, skal me leita lenge etter eit meir risikofyllt prosjekt, om me så tenkjer på det humanitære aspektet, på den politiske situasjonen på Balkan, den tryggingpolitiske situasjonen i Europa, eller på kva fylgjer NATO-vedtaket kan få for den framtidige stormaktspolitikken.

På kort tid har NATO-landa gjort det mange ikkje ville tru var mogleg, å leggja til rette for ein militæraksjon retta mot mål utanfor sitt område, og som Tryggingrådet i FN ikkje står bak. For fyrste gong i etterkrigstida ville

også norske mannskap kunne bli engasjerte i krigshandlingar.

No ser det ut til at NATO-aksjonen brøyter veg for politiske løysingar. Og me kan lett koma til å innkassera ein siger. Me var i eit frykteleg dilemma. NATO tok ein risiko, det har gått bra så langt. Heretter blir det humanitære arbeidet trappa opp, samtalar kjem i gang, alt under omfattande internasjonalt tilsyn. Men store utanrikspolitiske spørsmål heng no i lufta, og dei bør drøftast jo før jo heller. Har NATO, ein organisasjon som vart oppretta for å forsvara medlemslanda mot åtak utanfrå, gjennom si handtering av Kosovo-konflikten definitivt akseptert si rolle som verdspoliti? Skal NATO heretter bu seg på å gå inn i liknande lokale konflikhtar, og om nødvendig handla utan klare vedtak i FNs tryggingråd? Eg kan ikkje forstå at det vil vera ansvarleg å la slike spørsmål liggja.

Farane her er openberre. Om NATO i tilfellet Kosovo skapar presedens, finst det nok av land som både i nær og fjern framtid lettare vil ta seg til rette når dei slepp å gå vegen om FN. Mykje av det tillitskapande arbeidet som kom i gang etter den kalde krigen, vil i så fall ha fått eit skot for baugen.

Kanskje har me vunne ein siger på Balkan, som representanten Kosmo var inne på. Og la oss håpa det, men spørsmålet er kor mange slike sigrar me toler før verda blir farlegare å leva i. I bakgrunnen spøkjer kong Pyrrhos og det han fekk erfara. Det hender av og til, og særleg i det internasjonale samfunnet, at handlingar og aksjonar skapar politikk som bryt med tidlegare prinsipp. Poenget mitt er at me i dette tilfellet ikkje automatisk finn oss i det, men heller tek Kosovo-episoden som ei påminning om at tida er inne for å gjennomdrøfta situasjonen, i stor-ting, i regjering og også i NATO.

Til slutt vil eg kommentera eit punkt representanten Jagland tok opp her i dag. Han etterlyste igjen eit globalt institusjonelt svar på dei problema frie kapitalrørsler skapar i verda, for det meste dreiar det seg om spekulantpen- gar som flyt fritt omkring. Det er klart at me bør finna fram til internasjonale ordningar som kan gje regjeringar i alle land eit større pusterom, meir sjølvråderett, eit fri- are rom til å røra seg i og større motstandskraft mot spe- kulasjonskapitalen. Jaglands erklæring om at Arbeidar- partiet støttar Tobin-skatten, er i så måte oppløftande.

Eg kjenner meg trygg på at Regjeringa, med så sterk vind i ryggen, snarast vil ta spørsmålet opp som ein del av sin utanrikspolitikk. Dette er også ein del av det som er felt ned i Voksenåsen-erklæringa. Det kan sikkert diskuterast kva løysingar som gjev best resultat, hovud- saka er at det skjer noko i tråd med tankar som rører seg i mange hovudstader, i IMF og Verdsbanken, i fagorgani- sasjonar nasjonalt og internasjonalt. La oss smi no, for jernet er meir enn varmt nok.

Karita Bekkemellem Orheim (A): Det er kun et år siden valgkampen, en valgkamp som bar preg av en opposisjon som drev valgkamp med flere milliarders lån i uforsvarlige valgløfter.

Jeg har en viss forståelse for at det i fjor var vanskelig på to uker å finne plass til alle de valgløftene som sen-

trumspartiene lirte av seg i den siste valgkampen. Regje- ringen hoppet i fjor elegant over det første avdraget på de kostnadskrevene valgløftene.

Regjeringen skulle ved fremleggelsen av statsbudsjet- tet ha løftene på plass og de ubetalte regningene betalt. Det er ikke noe mindre enn et gigantisk løftebrudd av di- mensjoner det vi har sett fra sentrumsregjeringen.

Det var ikke kun Arbeiderpartiet, men faktisk flere av landets ledende finanseksperter som spådde økonomisk uvær med pris- og renteøkning under en sentrumsregje- ring. Dette var bare tøys, ifølge Johan J. Jakobsen.

Dessverre har småbarnsforeldre i etableringsfasen og den vanlige kvinne og mann i gaten smertelig fått erfare at både Arbeiderpartiet og finanseksperter fikk rett i sine antakelser.

I dag hørte vi Carl I. Hagen si at Arbeiderpartiet og Thorbjørn Jaglands beskrivelse av den virkeligheten mange nå befinner seg i, ikke er noen krise og ikke behø- ver betegnelsen elendighetsbeskrivelse. Spør småbarns- familien med 1 mill. kr i gjeld og barnehageutgifter på 7 000 kr i måneden om hva de mener om dagens situa- sjon!

Regjeringen står naken og svært ribbet tilbake for sa- ker i statsbudsjettet. Det er kun en eneste sak som skal trumfes igjennom uansett, og det er den berømmelige kontantstøtten. Jeg har spurt meg hvordan Venstre og Senterpartiet i det hele tatt kan være med på noe slikt når vi nå kjenner hele innholdet i statsbudsjettet. Det er for meg komplett uforståelig!

Jeg er ikke overrasket over at mange småbarnsforeldre ønsker å benytte seg av kontantstøtteordningen. Dette er et gullkantet tilbud til noen få av de mange småbarnsfamilie- ne her i landet. 3 000 skattefrie kroner som en kan bruke nøyaktig til hva en vil, er selvfølgelig kjærkomment i en presset familieøkonomi. At mange finner helt andre løs- ninger enn å være hjemme og passe egne barn, er noe jeg tør garantere vil komme for dagen i tiden som kommer.

Jeg må si at jeg beklager at vi har fått en barne- og fa- miliepolitikk her i landet der en kun tenker på ett- og toå- ringene. Hva med foreldrene til de 305 120 barna mel- lom to og seks år som ikke er så heldige at de kan nyte godt av en skattefri kontantstøtte, men nå ser at de må ut med stadig økende barnehageutgifter? Jeg har lyst til å utfordre barne- og familieministeren litt, om hun virkelig deler det syn at målet er at småbarnsforeldrene skal kun- ne kombinere yrkesaktivitet og småbarnsomsorg. For si- tuasjonen når det gjelder utbygging av nye barnehager her i landet, er at det fullstendig har stoppet opp i mange av landets kommuner. Samtidig ser vi at det spøker for driften av flere av de private barnehagene. Innføring av kontantstøtte med de virkninger det kan få for barneha- gene og prisen på barnehageplasser, vil vise seg å kunne bli et effektivt prevensjonsmiddel, eller at Kristelig Folke- parti får det som de vil i familiepolitikken, nemlig at mor blir hjemme. Hvem kan med den belastning mange av landets småbarnsfamilier nå har fått, med et rentenivå som gjør at stadig flere blir potensielle gjeldsofre, ha mu- lighet til å betale 7 000-8 000 kr i månedlige barnehage- utgifter for to barn?

Så litt til slutt om situasjonen for enslige forsørgere – de som av ulike årsaker faller utenom A4-familien. De ser vi nå skal miste det ekstra småbarnstillegget. Statsråden sitter beklageligvis musestille og ser på at flere av landets kommuner – senest i dag Vennesla kommune – mener at enslige forsørgere som mottar kontantstøtte, skal miste en del av det de i dag har rett til å få gjennom sosial stønad. Dette er et klart løftebrudd i forhold til det statsråden tidligere har sagt, at avkorting ikke skal skje for sosialhjelpmottakere. (Presidenten klubber.)

Jeg vil helt til slutt få stille et spørsmål til statsråd Valgerd Svarstad Haugland når det gjelder enslige forsørgere: Lar hun være å komme inn på dette fordi hun er redd for at hun skal bli minnet om hva hun skrev i velferdsmeldingen?

Presidenten: Tiden er ute.

Terje Knudsen (Frp): I mange år så det ut til at norske sjøfolk skulle bli en alvorlig mangelvare i den norske skipsfartsnæringen. Så dramatisk ble denne utviklingen etter hvert at man i 1994 skjønnte at dette måtte motvirkes ved å innføre den ordningen som nå kalles for refusjonsordningen for sysselsetting av norske sjøfolk.

Konklusjonen etter at ordningen har vart i noen år, er at ordningen har vært vellykket og fungerer som tilsiktet. Ordningen sikrer en opprettholdelse av et maritimt miljø i Norge, mens det uten ordningen trolig ville vært en sterk nedgang i antall norske sjøfolk. Da blir Regjeringens budsjettforslag et slag i ansiktet på dem som har ødet mye tid og krefter på å få norsk ungdom til å velge en maritim karriere – en innsats som vi nå ser meget positive resultater av.

At refusjonsordningen ble redusert fra 20 til 12 pst. ved revidert nasjonalbudsjett i år, og dernest det fremlagte budsjettforslag, som nå nuller ut ordningen i sin helhet, må sies å være et svik overfor de unge som har satsset på sin maritime karriere i tro på å ha valgt et yrke med gode fremtidsutsikter og forutsigbarhet. Man verdsetter altså ikke å opprettholde gode norske tradisjoner når det gjelder utøvelse av godt norsk sjømannskap. Det er ikke bare Rederiforbundet og Fraktestartøyenes Rederiforening som er skuffet. Også LO har gitt uttrykk for stor bekymring for denne utviklingen.

Spesielt ille er denne avviklingen av ordningen for Fraktestartøyenes Rederiforening. Den opplever en sterk konkurranse fra våre naboland, som har tilskuddsordninger som sikrer nasjonal bemanning av sine skip. Jeg vil få lov å sitere fra en uttalelse fra Fraktestartøyenes Rederiforening:

«Norske fraktestartøy i kyst og nærsjøfart kan ikke benytte lavkostmannskap. Fartøyene har heller ikke en inntjening som tilsier at de kan dra nytte av rederibeskatningen. Av null overskudd kan det heller ikke avsettes skattefrie midler.»

Fremskrittspartiet vil derfor under budsjettforhandlingene kjempe for å videreføre denne ordningen.

Jeg vil også ta opp et tema som er til økende bekymring for hjembyen, Bergen. I brev av januar 1990 gav

Fiskeridepartementet samtykke til at Statens vegvesen krysset Byfjorden med bro til Askøy. Vilkår i tillatelsen var:

«Søkeren plikter å bekoste mudring og vedlikehold av alternativ seilled m.v. fra Hjeltefjorden over Herdlaflaket og gjennom Det Naue til Herdlafjorden i samsvar med de krav til farvannet som Kystdirektoratet finner nødvendig. Leden må være ferdig mudret og klar til bruk før arbeid begynner, som kan innskrenke eller hindre ferdsel i Byfjorden.»

Etablering av alternativ seilingsled var dessuten en forutsetning for Stortingets vedtak om bompengefinansiering av Askøybroen. Imidlertid har ingenting skjedd. I sommer besøkte SS «Norway» Bergen og passerte Askøybroen med få meters margin.

I september 1999 blir det første av en ny generasjon cruiseskip overlevert fra et verft i Finland til Royal Caribbean Cruise Line. Dette og følgende skip kan ikke passere under Askøybroen, da seilingshøyden er over 62 meter. Det bygges også skip i Europa for øvrig og i USA som ikke kan passere under broen. Tendensen er klar: Det bygges stadig større cruiseskip som ikke kan anløpe Bergen havn.

Det er også et faktum at verftsindustrien i byen ved flere anledninger har måttet avstå fra reparasjonsoppdrag som en følge av høyden på Askøybroen, som igjen representerer en permanent trussel for næringen. Dette er alvorlige problemer, som må finne sin snarlige løsning.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Folk flest er oppatt av trygghet og rettferdighet. Derfor er det nødvendig at vi som har innflytelse på vilkårene for folks livssituasjon, også har trygghet og rettferdighet som ledetråd for politikken. Det er av den grunn med stor tilfredshet jeg konstaterer Regjeringens vilje og evne til ikke bare å snakke om trygghet og rettferdighet, men at den legger opp til en politikk som i praksis vil gi begge deler.

Verdispørsmål er for Kristelig Folkeparti ikke sekundært prat som har gode vilkår i økonomiske overflodstider, eller som er trøsteord når alt går på stumpene løs. Verdiområdene omfatter enkeltmennesker og samfunn til enhver tid og under alle forhold. De handler i sum om å skape trygghet og rettferdighet. Da dreier det seg om livsbetingelser for enkeltmennesket fra livets unnfangelse til den naturlige død.

Vi ønsker et samfunn som tar vare på og gir rettsvern for de svake. Et selvfølgelig skritt i riktig og nødvendig retning her vil være å erstatte lov om selvbestemt abort med en lov til vern om livet. Det har dessverre i mange år vært et flertall mot dette i Stortinget. Tiden bør nå være moden for tilslutning av flertallet i denne salen når Kristelig Folkeparti også i denne perioden fremmer forslag om en lov som vil gi trygghet for det unnfangede liv og for henne som bærer det i sin kropp. At Regjeringen vil utarbeide en handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort, imøteser vi med glede og forventning.

Denne høsten inviteres vi til å inkorporere menneskerettighetene i det norske lovverk. Dette vil det sannsyn-

ligvis ikke bli stor uenighet om. Et vesentlig poeng ved menneskerettighetene er at de gjelder omfattende, og ikke ekskluderende. Det er i disse rettigheters ånd å ta vare på den sårbare og svakere part, slik at det ikke er den sterkeste rett som rår.

Vi har i disse dager på gang en rettssak om såkalt barmhjertighetsdrap. Derfor er det naturlig å gå til den andre ytterligheten av trykghetsaspektet, til rettighetene og omsorgen for de syke og eldre, til omsorg ved livets slutt. Regjeringen har vist ved sin praktiske politikk at mennesker i begge endene av aldersskalaen er særlig prioritert. For småbarnsfamilien legger vi til rette slik at det blir mulighet for mer tid til samvær mellom barn og foreldre. Satsingen på psykiatri, kreftbehandling og anskaffelse av nytt utstyr til sykehus er sammen med den solide økningen av minstepensjonen konkrete eksempler på sammenhengen mellom verdiforankring og utmynting i praktisk politikk.

Men ingen må misledes til å tro at alt som får bevilgninger, er verdifullt, mens det som ikke omtales i statsbudsjettet, er uten betydning. I trontalen understrekes det at denne regjeringen

«arbeider for en samfunnsutvikling preget av et solid verdifundament forankret i vår nasjonale og kristne kulturarv. Et solidarisk og menneskelig samfunn bygger på verdier som omsorg for de svakeste, respekt for det enkelte menneskes rettigheter, ansvar for andre, for miljøet og for kommende generasjoner».

Dette er områder som i stor grad dreier seg om hvordan vi mennesker forholder oss til hverandre. Enkeltmennesket trenger noen som bryr seg om det, og som viser det i livsførsel og handling. Et varmere samfunn er ikke bare avhengig av bevilgninger og tiltakspakker. Den første betingelse ligger i om jeg ser menneskene omkring meg, slik at de kjenner seg verdsatt og til nytte. Verdiskaping ligger ikke minst i det å hente ut de ulike ressursene alle mennesker er i besittelse av. I de mange lokalsamfunn utover landet har vi personer som ivrer for aktivitet og utvikling av barn og unge. Det dreier seg videre om selvangasement for eldre i sosiale fellesskap, der kontaktskaping, kunnskapsutnyttning og felles hobbyvirksomhet gjør hverdagen meningsfylt. Når eldre hjelper eldre, kjenner de seg langt fra parkert på livets sidespor. Når folk i alle aldre får utfolde seg eller hvile i trygge omgivelser, ja, da opplever de hvor verdifullt det er å leve i et samfunn som verdsetter mennesker mer enn konsum, skattebetaling og heseblesende arbeidsforpliktelse.

For Kristelig Folkeparti og regjeringen Bondevik er et varmt, trygt og rettferdig samfunn målet med politikken.

Jon Olav Alstad (A): Det kunne ha vært interessant å gå litt nærmere inn på det innlegget som ble holdt før meg her. Det avtegner seg et bilde når man hører en del av innleggene fra Kristelig Folkeparti og en del av de sakene som de går inn for, som slett ikke gir preg av valgfrihet, i hvert fall ikke i familieforhold. Men jeg vil vente med å gå nærmere inn på den debatten til dette forslaget om abortloven kommer. Jeg regner med at det da kom-

mer fra Regjeringen, og at man ikke nok en gang skyver stortingsgruppen foran seg.

Arbeiderpartiet har i årevis blitt utsatt for en retorikk fra dagens regjeringspartier, som alltid har hevdet at Arbeiderpartiets politikk var distriktsfiendtlig. Etter årets statsbudsjett har jeg hørt lite av det. Sentrumpartiene prøvde seg i starten med å presentere sin politikk som distriktsvennlig. Det som trontalen varslet, var satsing som vi i Arbeiderpartiet ventet spent på.

I dag vet vi hva denne «satsingen» innebar. Senterpartiets mange ordførere rundt omkring i landet var aldri så fortvilet over Arbeiderpartiets budsjetter som de nå er over sentrums prioritering av distriktene. Når det presenteres en distriktpakke på 620 mill. kr, som Regjeringen presenterer som sin satsing på distriktpolitikken, er det mye bra i det. Men jeg tror ikke lokalpolitikkerne er så letturt som sentrumpartiene synes å tro. For hva hjelper en liten klatting på distriktpolitikken når Regjeringen forverrer situasjonen for distriktene på de fleste andre områder? Og det som svir mest, er selvsagt Regjeringens rentepolitikk, der det nå også slås fast at lav rente visstnok skal være en katastrofe. Forstå det den som kan!

I tillegg har det borgerlige flertallet et betydelig ansvar for andre faktorer som bidrar til at årets statsbudsjett oppleves som det mest distriktsfiendtlige på lange tider. I årevis har det vært satset på å gjøre noe med et av de største problemene med fraflyttingen fra distriktene, nemlig at jentene flytter fra oss og inn til storbyene.

I erkjennelsen av at vi i Distrikts-Norge er veldig avhengig av primærnæringene og at det er et problem å finne arbeidsplasser til jentene, har det vært satset målrettet på tiltak for å bedre dette. Kommunene har kjørt programmer, departementene har engasjert seg og landbruksorganisasjonene og Bondekvinnelaget har lagt ned stor innsats.

I tillegg har vi lagt vekt på serviceordninger som kan gjøre distriktene mer attraktive for jenter. Derfor opplevde vi at utkantkommunene våre raskt etablerte tiltak som f.eks. full barnehagedekning. Men det som blir prioritert fremst av denne regjeringen, er nettopp å bruke 3 milliarder kr i året for å underminere tilbudet til jenter i distriktene. I storkommuner er det ikke noe stort problem å organisere barnehagetjenestene, slik at det kan redusere skadevirkningene av Regjeringens politikk. Men i kommuner med én barnehage, eller et desentralisert tilbud, er ikke det mulig uten å ramme tilbudet. Dermed bygges tjenestetilbudet i distriktene ned ved at det rett og slett risikerer å bli lagt ned. Det er den distriktpolitikken som Senterpartiet bidrar til, og langtidsvirkningen av den har ingen brydd seg om å vurdere.

Nå har selvsagt Regjeringen lovt at slikt skal ikke skje, og målsettingen om full barnehagedekning står fortsatt fast. Men løftene holder ikke når Regjeringen kun vil bygge 2 500 barnehageplasser neste år, mens Arbeiderpartiet foreslo 13 500 i fjor. Barnehageutbyggingen er til og med mindre enn det Willoch klarte i sin tid. Og det lave nivået som de borgerlige den gangen la opp til, er etter hvert blitt eksempel på hvor i utakt med samfunnsutviklingen politikkerne kan være. Det samme ser vi nå, når

konklusjonen er at småbarnsforeldre aller helst vil ha en barnehageplass.

Nå står Regjeringen overfor et valg. Denne høsten kan de velge å samarbeide med høyresiden, som har gitt klar beskjed om at skatteøkninger ikke er aktuelt, men at alt sammen skal tas på statens utgifter. Jeg trodde aldri at jeg skulle oppleve å se sentrumspartiene gå løs på og kutte i den norske velferdsstaten. Men dersom de nå går i et samarbeid med høyresiden, er det nettopp det som blir resultatet. Det landet trenger, er ikke mer høyrepolitikk, som Senterpartiet repeterte under valgkampen i fjor. Ett år senere har det samme partiet bidratt til å gi dette landet mer høyrepolitikk enn vi har opplevd de siste ti årene.

Men sentrumspartiene har et valg. De kan samarbeide med venstresiden. Arbeiderpartiet har allerede varslet muligheten for et kompromiss om kontantstøtten. Så det bør være mulig å få det til. Det er snart bare Bondevik og Steensnæs som ikke har oppdaget det. Så dersom Senterpartiet mente noe med fjorårets uttalelser om at dette landet ikke trenger mer høyrepolitikk, har de faktisk en valgfrihet.

Siri Frost Sterri (H): «Sentrumsbudsjett, hva er det?» lød overskriften i en av regionavisene etter presentasjonen av forslag til statsbudsjett fra sentrumspartiene. Ja, hva er sentrumspolitikk? Hvis svaret ligger i det å erte på seg de aller fleste grupper og sektorer i samfunnet, vil jeg hevde at Regjeringen har lyktes usedvanlig godt – ja så godt at det er overhengende fare for at vi i morgen kan oppleve en generalstreik som vil lamme det meste av landet i to timer.

Høyres leder Jan Petersen uttalte med god grunn etter årets trontale at Regjeringen er uten politisk kurs og visjoner. Kontantstøttereformen – Regjeringens store fane-sak for å styrke barnefamiliens økonomiske situasjon og gi økt valgfrihet – er sikret gjennom den enighet som er inngått med Høyre og Fremskrittspartiet. Men skatte- og avgiftsskjerpelser for folk flest og bortfall av småbarnstillettet i barnetrygden for mottakere av kontantstøtten som ligger i sentrumsregjeringens budsjettforslag, er med og undergraver reformen og skaper sterk usikkerhet og bekymring for familiens økonomi. Så mye var altså valgkampen om økt valgfrihet for småbarnsforeldre verdt. Regjeringen vil gi med den ene hånden og forsyne seg grovt med den andre hånden.

Det er ikke med mindre undring jeg leser av en NTB-melding i en rekke aviser i går at barne- og familieministeren på en OECD-konferanse i Oslo mener at land som bl.a. USA og Storbritannia ikke bør innføre en tilsvarende reform for småbarnsforeldre. Så mye for visjonen om økt valgfrihet for familiene!

Om når Regjeringen provoserer folk flest med forslaget om å inndra en feriedag, blir jo konsekvensen kortere tid sammen med barna, ikke mer.

Trontalen mangler også ambisjoner om å satse på utdanning og gjøre Norge til en kunnskapsnasjon. Ha tålmodighet, vent til vi får lagt fram vårt eget budsjett høsten 1998, var statsråd Lilletun omkved til de mange som etter å ha hatt tillit til hans vidløftige valgkamplofter på

utdanningssektoren, uttrykte sterk skuffelse i fjor høst. Nå ser vi – statsråden bør ha i frisk erindring gårsdagens debatt i Stortinget, som endte opp med at hans melding om dimensjonering av høyere utdanning ble sendt i retur.

Småbedriftene avspises med løftet om en handlingsplan som skal gjøre det enklere å starte og drive bedrifter over hele landet. Realiteten i budsjettforslaget innebærer en forverring av bedriftenes økonomiske situasjon og kan bidra til å sette arbeidsplasser i fare. I trontalen heter det at Regjeringen går inn for en bred og samordnet distriktspolitisk innsats, men budsjettforslaget svekker både bedriftene og samferdselen – de viktigste forutsetningene for varig bosetting i distriktene. I så vel trontale som i budsjettforslag understrekes behovet for innstramminger for å få lavere rente. Høyre deler fullt ut Regjeringens bekymring for den høye renten, som ikke minst er med på å skape sterk gjeldsfrykt blant barnefamiliene, som sliter med nedbetaling av høye bolig- og utdanningslån. Derfor må det etter Høyres syn foretas nødvendige, men også riktige innstramminger i statsbudsjettet, og tilliten til norsk økonomi må gjenopprettes for å bidra til en lavere rente. Det er derfor noe underlig at finansministeren ifølge Finansavisen i går mener at lave renter er skadelig. Skadelig for hvem? Jeg ser frem til en nærmere avklaring fra Regjeringens side i løpet av denne to dagers debatten, for uttalelsen sår i beste fall tvil om Regjeringens troverdighet i forsikringene om innsats for å få renten ned.

«EØS-avtalen danner hovedgrunnlaget for Norges forhold til EU. Regjeringen går inn for en nasjonal selvstendig og aktiv vurdering av det regelverk som følger av EØS-avtalen.»

Dette er det som står i trontalen om Norges forhold til de store endringsprosessene innen EU. Statssekretær Haga i UD, som nylig deltok på en konferanse i Brussel i regi av NHO, konkretiserte dette med tydelighet da hun ifølge Næringslivets Ukeavis av 9. oktober svarte på spørsmål om hva som er Regjeringens strategi:

«Vi venter og ser.»

Er det til å undres over at Høyre etterlyser politisk kurs og visjoner?

«Det er i vanskelige tider man må ha vilje til å prioritere det viktigste», heter det i en løpeseddel Høyre har utgitt i forbindelse med statsbudsjettforslaget fra sentrumspartiene. Med dette som utgangspunkt vil vi i Høyre om kort tid presentere vårt alternative statsbudsjett, som anviser det konkrete grunnlaget for de drøftinger og forhandlinger Høyres leder, Jan Petersen, allikevel har åpnet for på Høyres vegne med de tre sentrumspartiene.

Torny Pedersen (A): Bondevik-regjeringen har hatt et år på seg til å starte gjennomføringen av Voksenåsen-dokumentet og alle løftene fra valgkampen i fjor sommer. Da sentrumspartiene overtok regjeringmakten, hevdet de at Jagland-budsjettet var en hemske for å få gjennomført deres politiske visjoner. Alt skulle bli så mye bedre etter et år i posisjon, og deres eget ordentlige budsjett skulle nærmest gi Norge en ny vår.

Det å love alt til alle har aldri vært ansvarlig politikk, enten en sitter i opposisjon eller i posisjon. Jeg syns

(Torny Pedersen)

Ragnhild Queseth Haarstad var ærlig da hun uttalte på Norsk Kommuneforbunds landsmøte at hun ikke var klar over før hun ble statsråd hvor store økonomiske forskjeller det var mellom norske kommuner. Det hun egentlig sa, var at sentrumsregjeringen nå er i virkelighetens verden, og at den fortoner seg meget annerledes enn da de satt i opposisjon.

Det er ikke mye av lovnadene tilbake, men kontantstøtten har de med hjelp fra høyresiden greid å presse inn i budsjettet. Jeg skal ikke dvele så mye ved den. Mye har vært sagt om den. Men det å dele ut offentlige penger, som igjen går ut over offentlig tjenesteyting og attpåtil er distriktfiendtlig, er meget negativt også i forhold til full barnehagedekning i år 2000. I distriktene – dersom de har barnehage – har de veldig ofte full barnehagedekning. Dersom foreldrene velger å ta sine barn ut av barnehagen, vil det gi økonomiske utslag, slik at eierne til slutt må legge ned. Dette er et dårlig signal hvis man ønsker å få unge mennesker til å flytte til distriktene, eller få dem som bor der, til fortsatt å bo der.

Regjeringen ønsker også økt bruk av kollektivtransport. Det er en meget god tanke, men virkemidlene er ikke gode. De ønsker å sette ned fradraget for bruk av egen bil til og fra jobben, en ytterligere forverring fra budsjettet for 1998. Hva gjør man da der det ikke finnes kollektivtilbud? Jo, man fortsetter å kjøre egen bil med enda større økonomiske belastninger, i tillegg til dyrere bensin enn i pressområdene. Tanken på fraflytting kommer da nærmere og nærmere.

Regjeringen satser nå på IT-arbeidsplasser nærmest som det saliggjørende for distriktene. Det får meg til å tenke på en uttalelse fra en næringsdrivende i Finnmark. Han sa: Det er vel og bra med IT-arbeidsplasser og hjemmekontor, men man kan da umulig sende fiskekassene gjennom Internett. – Dette til ettertanke når Regjeringen nå ikke greier å gjennomføre noen av de milliardpåplussingene til vegsektoren som ble lovet i valgkampen i 1997, til tross for at den i trontalen mener at samferdselstilbud er et viktig næringspolitisk og distriktspolitisk virkemiddel. Noen ganger er det tydeligvis langt fra ord til handling.

I trontalen står det også at «næringsgrunnlaget for den samiske reindriften skal sikres». Da er det ganske frustrerende å tenke på at bare i Nordland er enkelte bruk i reindriftsnæringen allerede lagt ned, og flere er i faresonen for å bli lagt ned, ikke på grunn av beiteproblemene, men på grunn av rovviltproblemene. Her må det enda sterkere midler til enn dem som er brukt til nå.

De få problemene jeg har nevnt – det er mange flere – tilsier at vi vil få enda mer fraflytting. Det ser ut som om næringslivet igjen vil få problemer, og vi får enda større arbeidsledighet. Da antall arbeidsmarkedstiltak er foreslått halvert, er det heller ingen mulighet for omskolering av de arbeidsledige. Flytting til pressområdene blir resultatet, selv om Regjeringen hevder noe annet. Det vi nå trenger, er en stabil politikk som får renten ned og som skaper tiltro til norsk økonomi. Det skal Arbeiderpartiet være med på uansett posisjon. Samarbeid med næringsliv og fagorganisasjoner vil igjen bli meget viktig.

Jørn L. Stang (Frp): «Gjennom et synlig og desentralisert politi ... vil Regjeringen forsterke innsatsen når det gjelder å forebygge og bekjempe kriminalitet», sies det i trontalen. Dette er utvilsomt et skritt i riktig retning. Når det gjelder å komme fra ord til handling, melder ofte vanskelighetene seg, og som regel er det økonomien det skyldes på når målsettinger og lovnader ikke kan oppfylles. Et eksempel på det er fordelingen av ressurser til politi- og lensmannsetaten. Ordensetaten taper ofte i kampen om å få tilstrekkelige ressurser for å bekjempe den harde kriminaliteten. Mye ressurser skusles bort når Politiet må gjøre rene kontoroppgaver istedenfor å kunne synes mer i omgivelsene. Da har jeg ikke akkurat Utrykningspolitiet i tankene.

Årets lønnsoppgjør for politi og lensmenn blir kompensert av Regjeringen, men det synes å gå ut over den totale bemanningen, med mindre synlig politi i gatene som resultat. Etter Fremskrittspartiets mening er det mulig å få til et bemanningsnivå som kan oppfattes som riktig for publikum og det samfunnet som politi- og lensmannsetaten skal tjene. Spørsmålet om en riktig bemanning i politi- og lensmannsetaten er et spørsmål om grunnleggende betingelser for demokratiets funksjonsdyktighet. At bemanningen i Politiet står i forhold til det publikum oppfatter som et riktig bemanningsnivå, er en helt grunnleggende trygghetsfaktor i samfunnet. Fremskrittspartiet er av den mening at når det skjer endringer i samfunnet, stilles det helt andre krav til Politiets rammebetingelser, ikke minst når man ser at kriminaliteten øker dramatisk og har blitt langt mer alvorlig enn tidligere.

Den desentraliserte politi- og lensmannsmodellen skal utvikles med satsing på et lokalt og mer synlig politi. Dette er en utvikling som krever stillingsvekst. Jeg er sterkt i tvil om Regjeringen har tilstrekkelig vilje, eller evne, til å kunne klare å oppfylle dette – dette fordi man prioriterer tiltak som er mer rettet på utenlandske forhold enn innenlandske. Internasjonaliseringen gir seg bl.a. utslag i at mange polititjenestemenn gjør tjeneste i utlandet. Dette tilsier at det ikke er mulig å få kvalifiserte vikarer i ledige stillinger.

De endringer som skjer når det gjelder de verdimessige trekk ved samfunnet i forhold til kriminaliteten, stiller myndighetene overfor et mangesidig krav om på hvilket nivå det økonomiske engasjementet for politi- og lensmannsetaten skal ligge. Det handler om et grunnleggende krav til politisk styrbarhet og ikke minst troverdighet i bevilgningene til etaten i forhold til publikum.

Kravet til den enkelte borgers rettssikkerhet, Politets service og effektivitet er også grunnleggende. Talsmenn fra Politiet mener at etaten frem mot år 2005 trenger en økt bemanning med ca. 3000 stillinger, som omfatter alle kategorier, nettopp for å kunne møte publikums krav til Politiets tilstedeværelse, oppgaveløsning og service.

Fremskrittspartiet er langt på vei til å imøtekomme ønskene fra politi- og lensmannsetaten fordi en av det offentliges viktigste oppgaver etter vår mening er å trygge sikkerheten for den lovlidige borger og rettssikkerheten for den enkelte ellers.

Anne Brit Stråtveit (KrF): Verdier på dagsordenen – i hjemmet, på arbeidsplassen, i andre organiserte fora – og i skolen!

Samarbeid med hjemmet om oppdragelse og oppdragsansvar krever verdier en kan enes om.

Oppslag i VG om jerndisiplin i New York-skoler og norske lærere på kurs for å snu voldsbølgen i norske skoler viser hvor viktig det er å arbeide med verdier for å gjøre skolen til et godt sted å være og et godt sted å lære, ved å gi hverandre trygghet og respekt. Dette kommer ikke av seg selv hvis en bare fokuserer på materielle ting. Det må læres og øves, og skolen er en viktig bidragsyter til denne oppgaven.

Det bekymrer meg at undersøkelser viser at halvparten av lærerne som har arbeidet med 6-åringer i skolen, sier at disse barna ikke burde vært i skolen. Jagland sa i et svar tidligere i dag at 6-åringsreformen måtte innføres for at alle 6-åringer skulle få samme pedagogiske tilbud. De kunne fått et godt pedagogisk tilbud f.eks. i barnehagene. 6-åringsreformen koster samfunnet milliarder, og hvem hadde spurt etter den reformen?

Når Jagland nå spør om hvem som har spurt etter kontantstøttereformen, er det viktig at han snur seg og retter det samme spørsmålet til seg selv. Kontantstøtten fikk stor oppslutning i valgkampen og veide tungt med hensyn til Kristelig Folkepartis fremgang. Antallet familier som nå ønsker å benytte seg av støtten, taler et klart språk. At mange ønsker å bruke disse pengene til andre ting, rokker ikke ved det.

Når det gjelder grunnskolen og den videregående skole, har mye skjedd raskt de siste årene, med Reform 94 og Reform 97. Skolen trenger en stadig fornying, og positive ting har skjedd, men vi trenger også en evaluering av begge reformene. Ting må endres i den videregående skole med hensyn til teori, grunnkurs, utvidelse av skoleretten slik at den kan tas ut senere enn nå, og bedre hjelp til dem som ikke klarer å følge det vanlige løpet i skolen.

Innsatsen med hensyn til kompetanseheving av lærerne må og skal fortsette. Tid til ledelse i skolen er styrket i budsjettet for 1999 med 53 mill kr. Det er bra, og det trengs!

I et referat på TV fra AUFs landsmøte nylig sa Jagland: Statskirken – statskirken – statskirken! For meg er det viktig at Kirken ikke først og fremst er statskirke, men at den er Kirke. Den skal ikke være statens eiendom, slik at den politiske ledelsen skal bestemme Kirkens innhold. Den norske kirke er et trossamfunn. Det er dens grunnelse og dens hovedoppgave, den skal ikke bare være en seremonimester.

Kristelig Folkeparti ønsker at Kirken skal ha rom og myndighet til selv å kunne være misjonerende og diakonal, og ha svarene på trosspørsmål uten at politikere utenfra skal påtvinge Kirken sitt syn og være bedrevitere i åndelige spørsmål. Prestenes arbeid gir Kirken liv og innhold, og Kirken trenger nå midler til vikartjeneste.

Til slutt til høyere utdanning: Professor Jahr har i Fæderlandsvennen en vurdering av Høgskolen i Agder under tittelen «Har Sørlandet egentlig et universitet allerede?» – et godt innspill til en debatt om flere universiteter i Norge, en debatt som også Stavanger ønsker å føre.

Presidenten: Den reglementsmessige tiden for kveldsmøtet er omme. Presidenten vil foreslå at debatten fortsetter til og med taler nr. 41 på talerlisten.

– Det anses vedtatt.

Jan Petter Rasmussen (A): For å følge Regjeringens og regjeringspartienes egen terminologi: Stortinget har nå fått fremlagt det første budsjett med sentrumsprofil. Med rette må en kunne spørre seg: Hvilken profil? Enhver regjering som tror på seg selv og det den holder på med, plikter å legge frem et budsjettforslag for nasjonalforamlingen med den målsetting i det minste å få strukturen og hovedlinjene i forslaget vedtatt.

Med et opplegg som peker både til venstre og høyre i det politiske landskapet, er nå alt overlatt til Stortinget. Selv Fremskrittspartiets parlamentariske leder, Hagen, som gjennom lang tid har hevdet at det spiller liten rolle hvilken regjering vi har, gav i et fjernsynsintervju uttrykk for at Regjeringen viser liten styringsevne og vilje. Hva Hagen egentlig mener, er et annet spørsmål, for i dag gav han i klare ordelag Regjeringen beskjed om å holde fingrene fra fatet under Stortingets videre behandling av statsbudsjettet.

Interessant var det for meg – etter ca. ett års forløp – å se tilbake på det innlegget jeg hadde i fjorårets trontaledebatt. Der pekte jeg på at fundamentet i dagens norske velferdsstat bygde på den økonomiske politikk de siste arbeiderpartiregjeringer har ført, og betydningen av det inntektspolitiske samarbeid og gjennomføringen av solidaritetsalternativet.

Etter ett år med sentrumsstyre har alt dette slått sprekker. Vi har fått en situasjon der kronekursen er under press, og renten har steget 4-5 pst., med de følger dette får for enkeltpersoner, familier, næringsliv og kommuner.

Ikke minst kommunene er nå i en meget presset situasjon. Istedenfor en forespeilet stor økning av de statlige rammeoverføringene opplever de nå en situasjon der renteøkningen klart vil forverre oppgaven som tjenesteyter overfor befolkningen. Lønnsoppgjøret og økte pensjonsforpliktelser gjør ikke situasjonen lettere.

Regjeringens forslag om temporeduksjon for eldresatsingen er alvorlig. Både i forhold til planlegging og gjennomføring får dette følger for Kommune-Norge. Til sjuende og sist er det selvsagt de eldre selv det går ut over. Særlig graverende er det at en gjør dette samtidig som en innfører kontantstøtten.

Renteøkningens negative virkning for næringslivet er åpenbar, og kan etter en tid få alvorlige konsekvenser for sysselsettingssituasjonen. For privatpersoner og familier er det verste med renteøkningen at den rammer så urettferdig og virker ødeleggende i forhold til andre inntektsutjevnerende og sosialpolitiske ordninger i samfunnet vårt.

Det er lett å være etterpåkløkk, men det er ikke det Arbeiderpartiet er. I advarslene som ble gitt da løftepolitikken var på sitt høyeste, ble det også fra vår side pekt på at oljeprisene ikke lå på et garantert høyt nivå, på problemene i den økonomiske utviklingen i Sørøst-Asia og den følge dette kunne få for verdensøkonomien. Allerede på

det tidspunktet burde alle partier tatt denne analyse innover seg. Men istedenfor fikk vi fra sentrumpartiene en fortsatt høykonjunktur med løfter på felt etter felt.

I min forrige politiske posisjon fikk jeg gleden av å arbeide med og være med på å legge frem distrikts- og regionalmeldingen. Spesielt husker jeg enkeltreaksjoner fra Senterpartiet, med Anne Enger Lahnstein og Morten Lund i spissen, når det gjaldt fraflyttingen fra distriktene. De brukte betegnelser som en styrt og villet utvikling fra Arbeiderpartiets side.

Verdt å merke seg er at meldingen ble godt mottatt ute i Distrikts-Norge. Ikke minst mange senterpartiordførere gav uttrykk for dette. Derfor har det vært meget interessant å følge med i de svar kommunal- og regionalminister Ragnhild Queseth Haarstad har gitt på dette tema i Stortinget i løpet av dette siste året, og som jeg tror ville ha vært i tråd med de svar forhenværende statsråd Kjell Opseth ville ha gitt på disse spørsmål. Sannheten er at Arbeiderpartiet gjennom sine regjeringsår har ført en aktiv distriktspolitikk med en klar målsetting om å opprettholde bosettingsmønsteret i landet. Få eller ingen regjeringer i andre land kan vise til tilsvarende politikk.

Et annet felt jeg vil trekke frem, er asylpolitikken. Regjeringen gir uttrykk for at de har slått inn på en ny, mer human kurs. De endringer som er gjort, er imidlertid i samsvar med det tidligere justisminister Gerd-Liv Valla varslet før hun gikk av. Dette ble også dokumentert under stortingsbehandlingen av Dokument nr. 8:47 for 1997-98, der Fremskrittspartiet foreslo å vedta at vi skulle tilbake til Arbeiderpartiets kurs i asylpolitikken. Sentrumpartiene og Arbeiderpartiet stemte sammen i denne saken og fastslo at de nye retningslinjene i stor grad var en videreføring av praksisen på området.

Tiden for dette innlegget tillater ikke å gå inn på andre felt der en kan konstatere at det er langt mellom liv og lære.

I dagens situasjon er nødvendigheten av å få ned rentenivået åpenbar. Likeledes er det nødvendig å jobbe videre på det internasjonale plan for å få inn sand i maskineriet hos de krefter som av rene profittsyn driver spekulasjoner som får negativ innvirkning på finanssituasjonen i mange land. På dette feltet må Norge ta de nødvendige initiativ.

Kirsti Koll e Grøndahl hadde her overtatt presidentplassen.

Dag Danielsen (Frp): NATOs beslutning om å sette hardt mot hardt mot Serbias og Slobodan Milosevics overgrep mot kosovoalbanerne er skjellsettende og historisk. Den er skjellsettende fordi NATO med Norges tilslutning viser at organisasjonen ikke tillater ytterligere overgrep mot sivilbefolkningen i Kosovo fra Serbias side, og fordi dette vises gjennom praktisk handling – og dette til tross for at Serbia forsøker å dekke seg bak et skjold, at dette dreier seg om landets interne anliggender. Den er skjellsettende fordi NATO har bestemt seg for å si at nok er nok, på tross av de klare risikoer av humani-

tær art som denne politikken innebærer. Og den er historisk fordi organisasjonen med praktisk politikk klart viser at intet regime som foretar menneskerettighetsbrudd av en så alvorlig karakter som det Serbia her har gjort, kan være sikker på å slippe unna med den begrunnelse at det skjer mot egne innbyggere, uten at den vestlige verden via NATO er villig til å gripe inn mot overgrepene.

Det som er gledelig, sett mot denne konfliktens tragiske bakgrunn, er at det i denne saken har vært allmenn oppslutning blant de andre partiene på Stortinget om å gi tilslutning til det som hele tiden har vært Fremskrittspartiets linje, at man bør gripe inn dersom situasjonen vurderes til å være av tilstrekkelig alvorlig karakter, og dersom våre NATO-allierte ber om det, uavhengig av om man har mandat fra FNs sikkerhetsråd. Dette er gledelig fordi man i norsk politikk etter min mening her er vitne til et gjennombrudd for og en anerkjennelse av de maktpolitiske realiteter i verdenspolitikken i betydningen av en forståelse for nødvendigheten av å sette en stopper for de overgrepene som finner sted mot kosovoalbanerne, hvor resultatene og de menneskelige hensynene går foran deklamatoriske floskler om nødvendigheten av et FN-mandat for å stoppe overgrepene. Selvsagt hadde vi alle foretrukket et klart mandat fra FN og en aksjon i FN-regi for å stoppe grusomhetene og overgrepene i Kosovo. Men ethvert overgrep vi stopper ved at NATO griper inn, og ethvert menneskeliv som reddes ved at NATO griper inn, er en stemme for at Norges beslutning om å gi sin støtte til våre NATO-alliertes aksjon er riktig. Beslutningen er moralsk riktig fordi den er gjort i den gode saks tjeneste, og den er maktpolitisk riktig fordi den viser at Norge gir solidarisk tilslutning til og ivaretar de forpliktelse våre allierte ber oss om. Det som er desto mer gledelig, er at denne politikken – uten at vi skal ta noe på forskudd – ser ut til å virke. Slobodan Milosevic og Serbia har inngått en avtale inneholdende en fredsplan som, dersom den overholdes, vil være et vesentlig bidrag til å redusere de omfattende overgrepene i Kosovo.

Randi Karlstrøm (KrF): Regjeringens budsjett er tilpasset en økonomisk situasjon som krever innstramning for å legge grunnlaget for en rentenedgang. Likevel er det skapt plass til viktige saker for sentrumsregjeringen, som kontantstøtte for småbarnsforeldre og en økning av satsingen i distriktene, som bl.a. videreføring av tiltaksssonen for Nord-Troms og Finnmark med fritak for økning i elavgiften, og også videreføring av helsereformene.

Handlingsplan for småbedrifter og målrettet satsing mot flere sektorer i distriktspolitikken er svært viktig for å legge grunnlaget for en bærekraftig utvikling i Norge. Begge satsingene setter mennesket i sentrum og skal veie opp mot den markedsorienterte tyngdekraft som heller mot store bedrifter og nye fusjoner, sentralisering og globalisering. Det skal bli enklere å starte en bedrift. Å legge til rette for små bedrifter, ja, mikrobedrifter, er dessuten en viktig kvinnesak.

Norge har en råvareøkonomi, og eksport av olje og biologiske produkter er derfor svært viktig for vår øko-

nomi. Mange mener uroen i det siste har gjort at ja-siden har ment at dette gir argumenter for at vi skulle vært med i euro-samarbeidet. Flere økonomer i Europa mener det slett ikke er sikkert at det hadde vært en fordel for Norge å være med i euro-samarbeidet, fordi vi har en annerledes økonomi enn de elleve som er med i euro-samarbeidet.

Eksport av fisk og fiskeprodukter er en viktig del av vår økonomi. Den økte med 9,5 pst. forrige år, og det utgjør 24 milliarder kr. Også eksporten av treprodukter er stor.

Bærekraftig utvikling og matvaresikkerhet er en viktig nasjonal sak som vil øke i betydning framover, tror denne representanten. Ikke minst kan reiselivet i Norge nyte godt av jordbruksnæringen, og også naturforvaltningen, som tar hele Norge i bruk og gjør landet vakkert og spennende. Internasjonalt reduseres kornlagrene, og hadde flere hatt kjøpekraft, ville vi hatt en verre internasjonal kornsituasjon.

Regjeringen har fått mye kritikk for sin økning i taket på egenandelen på 260 kr. Likevel er innsatsen for bedre helse- og omsorgstjenester mer enn tre ganger større enn de innsparinger som følger av økte egenandeler. Dette er nødvendig for å få bedre offentlige helsetjenester. Vi er ikke tjent med at folks økende betalingsvilje for helsetjenester i økende grad kanaliseres mot private løsninger, kommersielle løsninger, samtidig som det offentlige lider av store mangler. Kombinasjonen av en betydelig satsing på bedre helse- og omsorgstjenester og en økning i egenbetalingen er viktig for å sikre et offentlig helsevesen, der vi får gjort noe med de store forsømmelser og mangler og kan sikre bedre og raskere behandling for flere.

Det er også lagt opp en plan for bedre rekruttering av leger og turnuskandidater i Nord-Norge og i andre deler av landet der det er helt spesielle problemer. Dette anser jeg også som meget viktig.

For å nevne en annen sak, er den øvre aldersgrense for barnevernsklienter over 18 år flyttet fra 20 til 23 år.

Arbeidet med å gjennomføre lokal Agenda 21 er i gang i 150 kommuner og i de fleste fylkeskommuner. Dette er meget gledelig. Det er opprettet en sentral koordineringsenhet for dette arbeidet i Miljøverndepartementet. Nye næringer i det nye tusenåret skal dannes i dette perspektivet, og den sivile sektor spiller her en stor og viktig rolle for å skape et mer menneskelig og varmt samfunn.

Økning av elektrisitetsavgiften ble ikke vedtatt som en del av første trinn i omleggingen til mer skatt. Men energiforbruket er forurensningens tvillingbror, og det må være et poeng å bremse på økningen i energiforbruket.

Jeg mener nasjonalstaten er en viktig ramme for utvikling og samarbeid. Regjeringen har tatt utgangspunkt i at Norge framover skal ha sin nåværende tilknytning til Den europeiske union. I de to store politiske saker for vår generasjon på verdensbasis, miljø og sysselsetting, er nasjonalstaten den viktigste politiske arena for utvikling og samarbeid. Nasjonalt engasjement er faktisk en forutsetning for å kunne delta i et internasjonalt samarbeid.

Presidenten: Randi Karlstrøm var siste taler på kveldens talerliste. Presidenten vil nå avslutte dagens møte, og debatten fortsetter i morgen kl. 10.

Møtet hevet kl. 22.15.
